Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

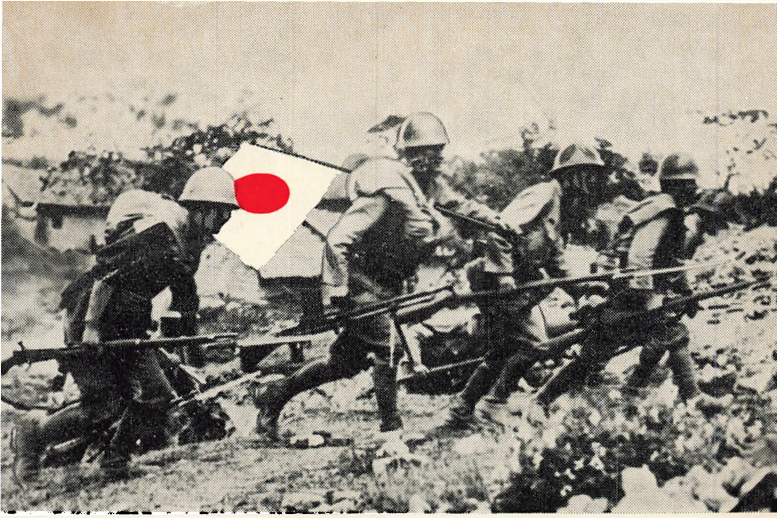

SIDSTE MAND FRA SINGAPORE

En danskers øjenvidneskildring

POLITIKENS DOKUMENTARSERIE

11

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ALBERT NEESS

SIDSTE MAND FRA SINGAPORE

En danskers øjenvidneskildring

POLITIKENS FORLAG
KØBENHAVN 1968

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

POLITIKENS DOKUMENTARSERIE BIND 11

SIDSTE MAND FRA SINGAPORE

af

ALBERT NEESS

Redaktion:
MOGENS RUD

1. oplag 1968
10.000 ekspl.

COPYRIGHT: © 1968 by POLITIKENS FORLAG

I Dokumentarserien foreligger endvidere:

FEMTI DANSKE KRIMINALSAGER FRA VOR TID
FIRTI DANSKE KRIMINALSAGER FRA ÆLDRE TID
UDENLANDSKE KRIMINALSAGER FRA VOR TID
FLERE UDENLANDSKE KRIMINALSAGER FRA VOR TID
SPIONAGEAFFÆRER FRA VOR TID
FLERE SPIONAGEAFFÆRER FRA VOR TID
BERETNINGER FRA MODSTANDSKAMPEN
ATTENTATER OG POLITISKE MORD
BERØMTE FLUGTBERETNINGER
BERØMTE SVINDLERE

Under forberedelse i Dokumentarserien:

BERØMTE SØRØVERE
STORE REDNINGSAKTIONER

J. JØRGENSEN & CO

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til Edith og Ingelise

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLD

Kapitel		*Side*
1	»Under skyggen af et smerteligt nederlag«	9
2	Fra »skorpe« til plantageassistent	19
3	*Tuan ketjil* – den lille herre – kommer på arbejde	29
4	Hvide myrer, leguaner og en mirakeldoktor	41
5	Singapore i hverdag og fest	51
6	Kolos på lerfødder	72
7	D-Day	78
8	Bomber og »Tiger Balsam«	84
9	Krigsjul med japansk juletræ	97
10	Evakuering	107
11	Massakre	113
12	Singapores skæbnetime	125
13	Igennem et minefelt	141
14	Sumatras grønne helvede	152
15	Skak med en maharaja – og et lykkeligt gensyn	169
16	Mellem bombefly og U-både	180
17	»En byrde, som synes umulig at bære ...«	196
18	Som en Marx Brothers film	204
19	Dødens jernbane	214
20	Hvordan man anvender snesko	224
	Efterskrift	236
	Kilder til billedstoffet	239

Kort:

Malaya		33
Singapore-øen	74–	75
Singapore City	132–	133
Sumatra		143
Forfatterens rute fra Singapore til Indien	166–	167

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

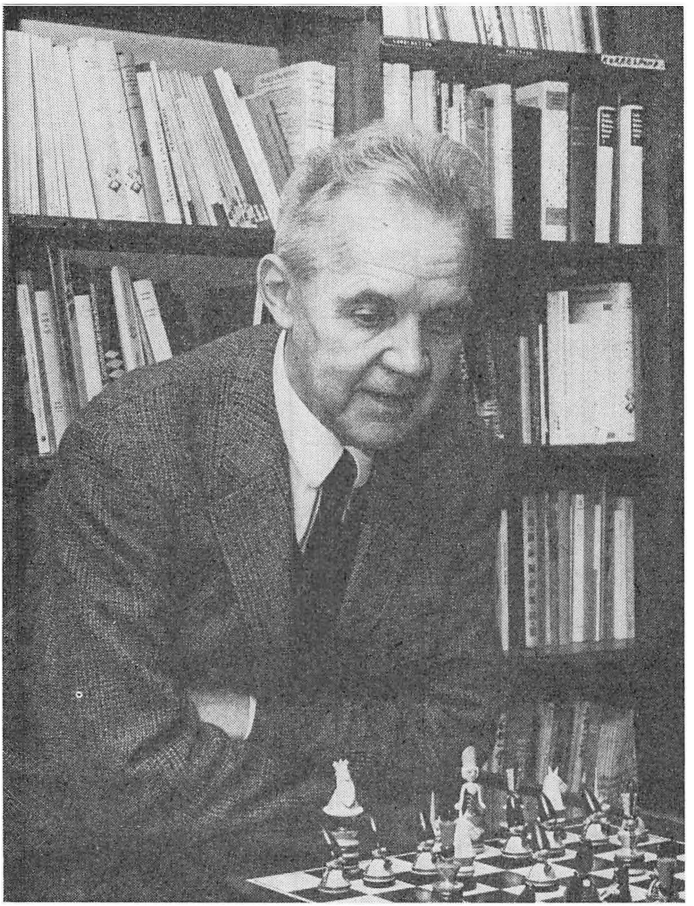

Fra bomberegnen i Singapores helvede og til den ulige mindre blodige slagmark på skakbrættet. Forfatteren, captain Albert Neess, i sin forretning i København, oktober 1968. Albert Neess er født i denne by år 1900. Kontoruddannet. Dansk løjtnant 1925. Gummiplanter i Malaya 1925-31. Selvstændig forretningsdrivende i Singapore 1931-41. Frivillig i Malayas hjemmeværn og bomb-disposal tekniker i de britiske styrker ved japanernes erobring af Singapore. Efter byens fald lieutenant og senere captain i den indiske hær 1942. Tilknyttet det engelske regiment The Buffs 1944-46. Hædret med en række krigsdekorationer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORORD

Denne bog er en virkelighedsskildring. Intet er opdigtet. Jeg fortæller, hvad jeg har set. Kun hvor det for forståelsens skyld har været nødvendigt at give »baggrundsstof«, har jeg støttet mig til trykte, officielle kilder – dette gælder naturligvis for de sidste kapitler.

Da jeg den 15. februar 1942 forlod Singapore, samme dag som byen kapitulerede til japanerne, mistede jeg alt, hvad jeg ejede. Min »bagage« var min riffel, min kikkert, mit pas og et par malayiske dollars. De billeder fra min tid i Malaya, som findes i bogen, har jeg – som oftest ved juletid – sendt hjem til min og min kones familie.

Jeg vil derfor gerne takke redaktør *Mogens Rud* for det righoldige billedstof, han har fremskaffet.

Forfatteren til bogen »Skakspilleren«, redaktør *Johs. Christiansen,* har i mange år været en flittig gæst i min forretning »Skakhuset«. En dag vendte Johs. Christiansen hjem fra en rejse til Østen og viste mig et billede af mit hus i Singapore. Det så ud, nøjagtigt som da jeg forlod det for mere end 25 år siden. Under samtalen om Singapore opstod ideen til bogen. Jeg vil gerne takke Johs. Christiansen for hans medvirken ved nedskrivningen – som gjorde bogen til en realitet.

Albert Neess

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da de vældige olie- og benzindepoter i Singapores »Naval Base« blev sat i brand af briterne selv, endnu før en japansk soldat havde løsnet et skud i nærheden, vidste hele øens befolkning, hvad det betød. Det ufattelige var ved at ske: »Verdens stærkeste fæstning« ville kapitulere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1

„UNDER SKYGGEN AF ET SMERTELIGT NEDERLAG"

»...jeg taler til jer, der sidder hjemme. Jeg taler til jer i Australien og New Zealand, for hvis sikkerhed vi vil bruge al vor kraft, til vore loyale venner i Indien og Burma, til vore modige allierede, hollændere og kinesere, og til vor slægt og vore venner i USA. Jeg taler til jer under skyggen af et smerteligt og vidtrækkende militært nederlag. Det er et nederlag for Storbritannien og for imperiet. Singapore er faldet . . .«

Winston Churchill i den engelske radio den 15. februar 1942.

Omtrent samtidig med at den britiske premierminister holdt sin så sørgeligt berømte radiotale, udspilledes på havnen i Singapore i hastig rækkefølge nogle dramatiske og fantastiske begivenheder, hvori skæbnen havde anbragt mig som en af hovedpersonerne.

Jeg stod på kajen i min kakiuniform. Jeg var *sapper,* det vil sige menig ingeniørsoldat, i *Singapore Royal Engineers (Volunteers) Bomb Disposal Unit.*

På hovedet havde jeg min stålhjelm. I hånden min riffel. I en rem om halsen min kikkert. I lommen min tegnebog med et par malayiske dollars og mit pas. Det var alt mit jordiske gods.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bag mig brændte byen. Foran mig pegede en ophidset engelsk soldat på mit bryst med en skudklar maskinpistol. Og ude i horisonten, men uhyggeligt lavt og med retning lige mod os, nærmede sig en formation japanske bombemaskiner.

Det var søndag eftermiddag den 15. februar 1942. Klokken var tyve minutter over fire. Endnu vidste jeg ikke, at nederlaget faktisk var en kendsgerning.

I næsten to måneder havde Singapore våndet sig under japanernes uophørlige ild, bombardementer fra luften og i de sidste par uger også granatbeskydning.

Forretningsgadernes pragtbygninger lå i grus. Kineserkvarterernes tusinder af bambusboder hvirvlede som forkullede laser rundt i de kvælende røgskyer.

Frontlinjen gik midt igennem denne flammende ruinhob. De engelske tropper var næsten fejet i havet.

I dette ragnarok havde jeg hovedsagelig været beskæftiget med at demontere forsagere, ueksploderede flyverbomber.

For fjorten dage siden var min kone og min 11-årige datter undsluppet fra rædslerne med det allersidste evakueringsskib. Sammen med 3000 andre kvinder og børn befandt de sig et sted på havet – på et skib, som krydsede sig frem mellem fjendtlige u-både og bombeflyvere – på vej mod Indien.

Siden havde enhver mulighed for at slippe bort været fuldstændig udelukket. Alle havde vi forlængst givet os skæbnen i vold. Alle havde vi en fornemmelse af, hvad der ventede os som japanernes fanger.

Og da, i yderste øjeblik før kapitulationen, havde jeg pludselig fået chancen for at forlade Singapore.

Sammen med andre specialuddannede teknikere skulle jeg afrejse med en lille båd, »Phyllis R.«, som skulle i »hemmelig mission« til Sumatra. Befalingen var udstedt af Singapores øverstkommanderende, general A. E. Percival, og underskrevet af byens guvernør, sir Shenton Thomas.

Det første, jeg tænkte, da jeg fandt »Phyllis R.«, en ældgammel slæbebåd, var uvilkårligt: I den pram til Sumatra? Vorherre bevares ...

Men alt var jo på dette tidspunkt komplet ligegyldigt med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

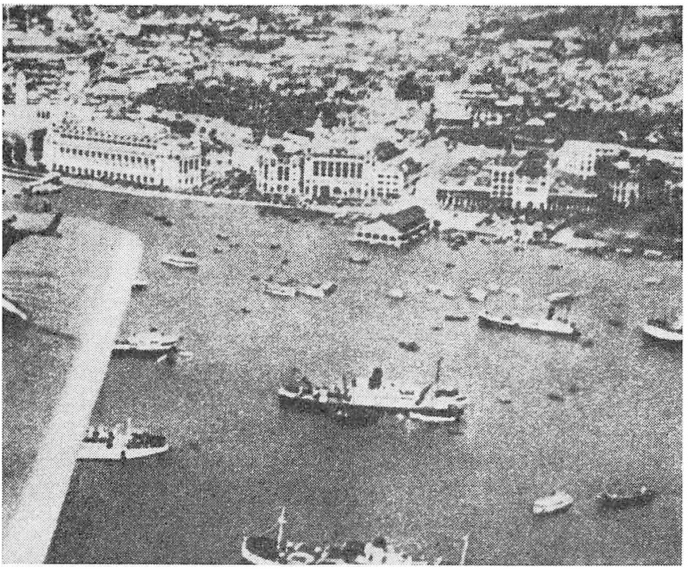

Et af de første japanske fly over Singapore tog dette billede. Havnen er fuld af skibe. Da byen kapitulerede, var kun én lille båd tilbage – »Phyllis R«.

undtagelse af det ene, at slippe væk. Grufulde panikscener havde udspillet sig under evakueringen af kvinder og børn. Politiet havde måttet bruge våben mod folk, som uberettiget prøvede at komme ombord i evakueringsskibene. Der var mænd i Singapore, som ville have betalt en formue – eller med koldt blod have begået mord – for at komme med »Phyllis R.«. Alle havde hørt om japanernes grusomheder, også mod civilbefolkningen, under deres fremtrængen ned gennem Malaya.

I samme øjeblik, jeg satte min fod på jerntrappen ned til båden, løftede skildvagten sin maskinpistol:

– Forsvind!

– Jamen, jeg er *beordret* om bord ...

– Forsvind øjeblikkelig, eller jeg ...

Fingeren krummede sig om aftrækkeren.

Situationen var komplet vanvittig. Hvordan skulle jeg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

overbevise manden, som om to eller tre sekunder ville gøre alvor af sin trusel, hvis jeg ikke straks trak mig tilbage?

Da hørte vi de japanske bombere. I hele havnen med alle de sønderskudte skibsvrag, var »Phyllis R.« den eneste båd, som lå med dampen oppe. Ville japserne opdage os og give »Phyllis R.« et par bomber i forbifarten?

Mange, mange gange i de sidste måneder havde jeg været ude for lige så faretruende situationer. Alligevel følte jeg igen den pludselige skræk, som om blodet fryser til is i årerne. Jeg knugede hånden hårdt om jerntrappens gelænder og lukkede øjnene. Men åbnede dem igen, da der lød et skingrende råb:

– Rør Dem ikke . . .!

Alligevel drejede jeg hovedet og så tre-fire mand kaste sig fladt på maven under et halvtag inde på kajen. To af dem var de eneste mænd i verden, som nu kunne sørge for, at jeg kom om bord i »Phyllis R.«: major Corrie og captain Coode. Det var Coode, som havde råbt.

På »Phyllis R.« var alle mand forsvundet under dæk, undtagen vagtposten som stadig pegede på mig med maskinpistolen. Formentlig var han og jeg de eneste i hele havnen, som i dette øjeblik stod oprejst.

Og så kom de i et øresønderrivende brøl, nok 30 maskiner i flere formationer og kun få meter over vandfladen. De strøg så tæt hen over os, at jeg næsten gik i knæ ved vindpresset. Jeg drejede hovedet efter dem og så, at de lagde sig i et sving ind over byen, hvor store røgskyer skjulte dem. Lidt efter hørte vi eksplosionerne.

Ind imellem de bragende eksplosioner hørte jeg nu tunge, sømbeslåede støvler i skarpt trav mod kajens stenbro, og jeg fik et puf i ryggen. Det var captain Coode, som råbte til vagtposten:

– Sergeant Benison, lad sapper Neess komme om bord . .!

Skildvagten sænkede maskinpistolen, og hans strenge stenansigt flækkede i et vældigt grin, da jeg tumlede ned på dækket:

– Sikken et held med de dér japse-bombere, ellers havde jeg sgu pløkket Dem, Neess! Der er nemlig flere, som har

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forsøgt at liste om bord. Og De kan roligt regne med, at der er flere endnu, som ligger på lur, og som meget gerne vil med på vores lille lystrejse. Hvis De vil være så elskværdig at tage ladegreb på Deres riffel, kan De holde vagt i forstavnen, indtil vi sejler. Og De skal endelig ikke tage chancer, sådan som *jeg* gjorde. For ordren lyder på at skyde, hvis nogen sætter foden på trappens øverste trin ...

Jeg afsikrede riflen og gik hen i forstavnen. Inde fra byen lød nye eksplosioner. Japanerne bombede altså stadig.

Lidt efter hørtes atter motorlarm, maskinerne vendte tilbage, tog højde ud over havet og forsvandt samme vej, de var kommet.

Så blev der helt stille i havnen. »Phyllis R.« vuggede sagte, ankerkæden raslede og klirrede. Her, hvor der ellers var larm og spektakel og et myldrende liv som i en myretue. Men bortset fra de sønderbombede, forvredne vrag var havnen helt og aldeles tom. Her var ingen passagerskibe, ingen troppetransportskibe, ingen fiskerbåde, kystbåde, kulbåde, proviantbåde, vandbåde, ingen af de hundreder af lette sampaner, som plejede at pile så lystigt omkring.

Pludselig blev stilheden afbrudt af en bils hvinende bremser. Og jeg så en kæmpestor, sort vogn standse så brat, at det nærmest var et mirakel, at den ikke røg ud over kajkanten og ned på dækket af »Phyllis R.«.

Øjeblikkelig sprang Benison og jeg til jerntrappen og holdt vore våben parat. Et øjeblik efter stod vi begge som lamslåede og rent ud sagt gloede med åben mund på det, der foregik på kajen.

En kineserchauffør i ulasteligt hvidt liberi sprang ned fra førersædet og gjorde stram honnør – og det samme gjorde en gruppe højtstående engelske officerer, som var dukket op på kajen.

Baglæns ud af bilen kravlede en lille, tyk mand og baksede med stort besvær en elegant gul læderkuffert efter sig. Han kikkede sig forvirret omkring. Han var vel omkring 60 år og iført hvide shorts og grå jakke. Han så fuldkommen latterlig ud med sin tykke mave over de tynde, hvide »stik-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kelsbærben«, men han blev hilst af officererne så ærbødigt, som havde han været Churchill selv.

Han stillede læderkufferten på kajen, og sammen med chaufføren trak han yderligere fire-fem kufferter, et par håndtasker og nogle dokumentmapper ud af bilen. Derefter blev bagagerummet åbnet, og ud kom et par sammenbukkede madrasser, en stabel tæpper og nogle store tøjbylter . . .

– Benison og Neess, vil De venligst hjælpe med at få disse sager om bord . . .

Det var captain Coodes tordenstemme. Uvilkårligt kom jeg til at tænke på, hvad jeg for et par timer siden tilfældigt havde hørt major Corrie sige:

– Der er *ikke* tale om nogen evakuering. Det drejer sig om en militær ekspedition, hvori kun specialister og teknikere skal deltage. Civilpersoner må under ingen omstændigheder komme om bord – under *ingen* omstændigheder!

Den lille mand, der trippede hjælpeløst rundt mellem alt sit habengut, var så udpræget en civilperson – og han medbragte et helt flyttelæs!

Normalt har en slæbebåd som »Phyllis R.« fire-fem mands besætning. Der var allerede 40 mand stuvet sammen under dækket! Ingen af dem ejede andet end det, de gik og stod i.

Først nu fik den lille mand øje på »Phyllis R.«, og det var tydeligt, at han blev rædselsslagen.

Formentlig havde han ikke ventet en passagerdamper af luksusklassen – så havde han vel ikke medbragt egne madrasser – men han havde så ganske givet heller ikke forestillet sig en slæbebåd – uden kahytter. Ja, faktisk var der ikke engang en køje om bord. Han lavede en larm og opførte sig så komplet tåbeligt, at jeg ikke fattede, man ikke øjeblikkelig smed ham i land igen med alt hans ragelse.

Tværtimod blev der givet ordre til, at bådens eneste lille lukaf i forstavnen blev ryddet til ham alene. Det er ellers beregnet til bådens fører. Og her forskansede tyksakken sig straks bag alle sine kufferter, mens alle vi andre hengav os til spekulationer over, hvem denne mystiske civilist kunne være, og hvad han monstro var specialist i.

De 40 mand fik nu oven i købet ordre til at holde sig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

under dæk. Afsejlingens øjeblik nærmede sig. I det trange, lummervarme, stinkende lastrum i bagstavnen kravlede de rundt på ryggen af hinanden, svovlende og bandende hele repertoiret af det engelske soldatersprogs mest udtryksfulde eder.

Klokken 17,30 lød ordren:

– Afgang!

Næppe havde vi fået kappet fortøjningen, før en hel del mærkelige personer dukkede frem på kajen fra skure og under halvtage. Nogle af dem var i lasede engelske uniformer, andre klædt som indfødte. Løbende frem og tilbage på kajen svingede de med armene og hujede i vilden sky. De havde luret på en chance, og nu gav de luft for deres skuffelse. Eller måske var de ude på, at vores afsejling skulle blive opdaget af en japansk patrulje.

– Sergeant Benison! Sapper Neess! Bliv på Deres poster! Skyd øjeblikkelig, hvis nogen prøver at indhente os . . .

Det var captain Coodes gennemtrængende røst.

Men intet skete for at hindre afsejlingen. Støt tøffede slæbebåden af sted, og vi var kommet ca. hundrede meter fra land, da en lille motorbåd kom pilende efter os.

Captain Coode kunne dog straks berolige os. Motorbåden, der var dukket frem fra et af de små, lukkede havnebassiner, hørte med til ekspeditionen. Den skulle tages på slæb og siden anvendes til specielle formål.

Nu lød en ny ordre:

– Alle uniformer og alle våben gemmes væk øjeblikkelig. Der ligger nydeligt, civilt tøj til herrerne et sted i lastrummet. Alle iører sig civil påklædning . . .

Det nydelige, civile tøj viste sig at være nogle gamle, lasede saronger. Vi blev en køn bande at se på. De fleste gik rundt med nøgen overkrop, men da vi jo var godt garvede af solen, kunne vi måske nok tages for indfødte Malaya-folk – i hvert fald i passende afstand!

Pludselig ramte et skærende, hvidglødende lyn vore øjne. Solen!

Det var jo simpelt hen solen, der var kommet igen, solen som i uger havde været skjult af kvælende røgskyer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alle, undtagen civilisten bag madrasserne i lukafet, skyndte sig op på dækket for at kaste et sidste blik på Singapore. Alt, hvad vi kunne se, var de vældige, kulsorte skyer, der bølgede mod himlen fra det rygende bål, som engang havde været en af Østens største og skønneste byer.

Sergeant Tait, som var den lykkelige ejer af et lille fotografiapparat, og som under hele krigen koldblodigt havde knipset løs, så snart han havde lejlighed til det, fik taget det vistnok eneste eksisterende billede af den brændende by set fra havet og i hvert fald det eneste billede af det virkelig autentiske »sidste skib fra Singapore«. Over agterstavnen af »Phyllis R.« ser man vores lille motorbåd. Senere fik han lavet postkort af dette enestående billede og sendte et til hver af ekspeditionens overlevende medlemmer.

Captain Coode holdt mandtal og kontrollerede omhyggeligt hver enkelt af de ombordværendes identitet. Og våbnene blev talt op. Det var let gjort. Foruden Benisons maskinpistol havde vi nogle få rifler, en del pistoler og en enkelt anti-tank-riffel, en såkaldt Boyes-riffel. Man efterlyste en mand, som kunne betjene dette våben, og det viste sig, at jeg var den eneste. I en længst forsvunden fortid havde jeg fået én times undervisning i at bruge en »Boyes«. Jeg blev straks udnævnt til skytte, og anti-tank-riffelen blev opstillet i forstavnen og foreløbig dækket godt til.

Sejladsen gik planmæssigt. Jeg stod i forstavnen og stirrede ud over den rolige vandflade, der glitrede som silke og perlemor i solen. Japanerne syntes heldigvis optaget andre steder. Måske fejrede de Singapores fald.

Aftensmaden blev serveret, dåsepølser, dåsefrugt, den uundgåelige kop te. Alle mand flød mageligt på dækket, mere eller mindre indfiltrede i hinanden. Kun civilisten fik serveret i sin »kahyt«.

Mørket kommer tidligt – og pludseligt – i Østen. Vi havde sejlet en god times tid, da vi oplevede solnedgangens farvepragt. Og derefter, brat som når et gardin trækkes for en rude, hylledes vi i tropenattens fløjlssorte, uigennemtrængelige mørke.

Lidt efter lidt faldt der ro over forsamlingen. De fleste

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

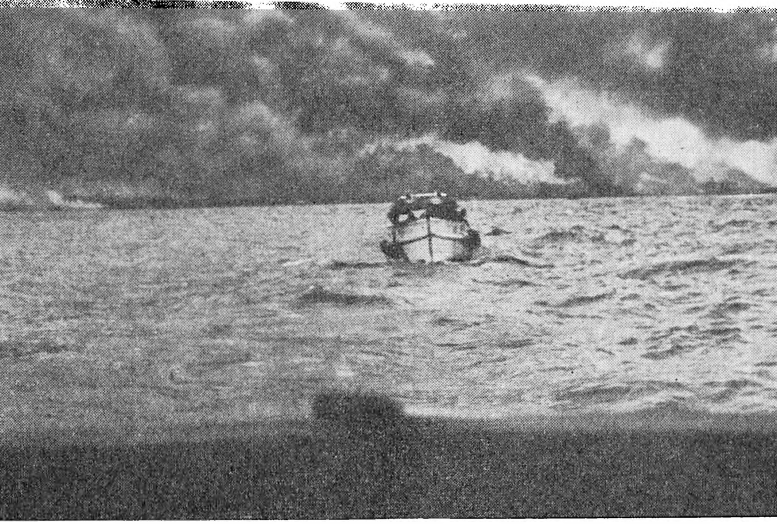

Sergeant Taits mindeværdige fotografi, som han tog fra »Phyllis R.«, hvis agterstavn anes forneden i billedet. Agterude ses motorbåden, som hørte med til vor ekspedition. I baggrunden det rygende Singapore, som nu er i japanernes vold.

blev på dækket i den kølige natteluft. Man skubbede sig til rette på de hårde planker, skændtes lidt med sidemanden, som brokkede sig over, at man fyldte for meget. Det var den første fredelige nat i over to måneder. Alligevel ville søvnen ikke komme.

Men jeg var glad for min plads i forstavnen. Jeg kikkede op mod stjernerne, der blinkede som diamanter på fløjl, og ned mod vandet, hvor morilden trak sølvstriber hen over de små bølger. Jeg lyttede til den rytmiske støj fra maskinen og kunne et øjeblik ikke lade være med at spekulere på, hvor vidt omkring denne støj kunne høres.

Og så gik tankerne naturligvis til min kone og datter.

Hvor langt var de nået med evakueringsskibet?

Hvor mon de befandt sig lige nu?

Mon vi nogen sinde skulle mødes igen?

Selv havde vi klaret det første farlige moment, afsejlingen. Et par dage før havde flere større og mindre skibe med 1200 militære eksperter fået ordre til at forsøge at slippe bort fra Singapore. De blev alle sænket, før de nåede åbent hav.

Men også evakueringsskibe var gået ned, blandt andre tre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kinesiske både »Tien Kwai«, »Kuala« og »Kung Wo«, der havde flere hundrede kvinder, heraf mange sygeplejersker, og et stort antal børn om bord.

I farvandet, hvor vi nu sejlede, blev de tre skibe en tidlig morgen lige ved øen Pohm-Pohm overrasket af en eskadrille japanske bombefly og ramt af fuldtræffere. Men mange, uskadte og sårede, nåede at springe i vandet, før skibene sank. Mens de kæmpede sig op på øens flade kyst, vendte maskinerne om og dykkede – igen og igen – lavt over kysten og beskød med maskingeværsalver de hjælpeløse kvinder og børn.

Hvilke chancer havde vi på »Phyllis R.« mon for at gå ram forbi?

Man strejfes af den slags spekulationer, hvor ørkesløse de end er, og jeg tvang mine tanker i en anden retning. Tilbage mod de mange lykkelige år i Malaya, som så brat blev afbrudt af krigen.

Foreløbig havde jeg været fantastisk, ja, mirakuløst heldig.

Bogstavelig talt i sidste minut var jeg sluppet for en skæbne, som nu havde ramt tusinder: fangenskabet i de japanske dødslejre.

I 70 døgn havde jeg jollet rundt i min lastbil i en belejret by under bomberegn og granatbeskydning. Jeg havde gravet i den hede jord for at afdække de ueksploderede bomber og demontere dem. Jeg havde udlagt landminer i forreste ildlinje, mens fjendens granater fløjtede og hvislede lavt over mit hoved. Jeg havde kørt sårede og døende til lazaretterne. Min gode, gamle lastbil var arret efter granatsplinter.

Selv lå jeg nu her under en fredelig stjernehimmel, uskadt, uden en skramme, uden en rift.

I salig bevidsthed om mit fortsatte held vuggedes jeg endelig i søvn – som mine kammerater lykkeligt uvidende om den dødelige fare, vi alle befandt os i hvert eneste sekund natten igennem.

Kun én mand på båden vidste besked.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2

FRA „SKORPE" TIL PLANTAGEASSISTENT

I kinesiske templer i Singapore kan man se kvinder gå op til alteret, ofre en skærv, tage et par små, rødlakerede træklodser og lade dem falde på gulvet for derefter at bøje sig ivrigt over dem og studere dem omhyggeligt.

Klodserne er forsynet med magiske tegn, og kvinden har nu fået svar på et spørgsmål. Det kan dreje sig om børnene, om ægtemanden, om et familieproblem eller måske bare om, hvorvidt dagen er velegnet til et bestemt indkøb – om hun har god »købe-lykke«.

Baggrunden for denne »raflen med skæbnen« kan findes i et ældgammelt værk *I Ching* – »Forandringernes Bog« – som anses for selve grundlaget for kinesisk tænkning og kultur.

Bogens ukendte forfatter, som levede et par tusinde år før Kristus, hævder nemlig, at vi mennesker akkurat lige så godt kan lade tilfældet råde, som befatte os med lange og trange såkaldte fornuftige overvejelser.

Hvor ofte bliver ikke vore skønne og omhyggeligt forberedte planer væltet af ganske uforudsete begivenheder?

Selv om man overvejer en sag i timer og dage, kan man jo umuligt vide, om man har taget *alt* i betragtning. Måske har man netop overset det vigtigste.

Sådan filosoferer den gamle kineser. Måske er det også ham, der er skyld i, at kineserne ikke spiller skak?

Længe før, jeg anede noget om kinesiske templer, praktiserede jeg selv denne filosofi. Som ganske ung var jeg bud i, hvad man dengang kaldte en spækhøkerforretning i Kø-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

benhavn. Jeg ville gerne have noget andet arbejde, men vidste ikke hvor jeg skulle henvende mig, eller hvordan jeg skulle bære mig ad. Så tog jeg et kort over Danmark, lukkede øjnene og satte en finger på kortet. Fingeren havde ramt Grindsted, og dér rejste jeg hen – og fik straks arbejde med at køre tørv!

I modsætning til vist de fleste mennesker er jeg ikke bange for at indrømme, at jeg tror på spådomme.

Jeg er blevet spået to gange. Første gang af min sidekammerat i skolen. Han spåede mig et langt liv. Jeg er foreløbig blevet 68.

Anden gang var i Bombay, hvor resterne af vores »Phyllis R.«-ekspedition var havnet. Spåmanden var en sikh med skæg og turban, som ganske roligt sprang op ved siden af mig i en hestedrosche, jeg havde lejet for at kigge på byen. Han ville spå mig i hånden. Jeg protesterede, men den indiske kusk fortsatte kørselen uanfægtet – han var nok vant til den slags begivenheder.

Enden blev, at sikh'en fik lov at se min hånd, jeg kunne betale ham eller lade være efter spådommen.

Han sagde fire ting:

– Du får et langt liv!

– I øjeblikket ved du ikke, hvor din kone og datter er – han sagde udtrykkeligt »din kone og din datter« – men om tre måneder får du det at vide!

– Om tre måneder når du også det, der i øjeblikket er dine ønskers mål!

Og endelig efter en længere granskning af hånden:

– Du har været to gange i Østen. Du kommer der også en tredie gang!

Han fik fem rupier og sprang ned af droschen.

Tre måneder senere fik jeg gennem Røde Kors meddelelse om, at min kone og datter var vel ankommet til England.

Og samtidig – det var den 22. juni 1942 – fik jeg at vide, at det ønske, jeg så længe havde næret, var gået i opfyldelse: jeg var blevet udnævnt til løjtnant i den indiske hær.

Min tredie rejse til Østen har endnu ikke fundet sted – men jeg tænker det sker, når denne bog er udkommet!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Forfatteren som »skorpe«. Tretten år gammel er jeg her fotograferet i Det kgl. Opfostringshus' uniform. Den strenge skole lærte mig bl. a. disciplin og selvstændighed.

Jeg kan altså ikke sige mig fri for en vis skæbnetro, en slags fatalisme, som unægteligt blev underbygget af mine krigsoplevelser.

For at være en god soldat i krig kræves flere egenskaber. Men for at være en *levende* og ikke en død soldat, når kri-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gen er forbi, kræves først og fremmest *held*. Det vil den tålmodige læser, som følger mig til sidste blad, uden tvivl indrømme.

I øvrigt bestod mit allerførste arbejde i at være »skæbnens blinde redskab«. Jeg var lotteridreng. Når klasselotteriet blev trukket, stod jeg i min skoleuniform med højt opsmøgede ærmer ved den store tromle og fiskede gevinstnumrene op. Det kom sig af, at jeg var »skorpe«. Sådan kaldte man os elever på Det kongelige Opfostringshus på Kalkbrænderivej. Og en af vore pligter var, på skift, at være lotteridrenge.

Jeg kom til Opfostringshuset 12 år gammel fra Sct. Hansgades Skole, hvor en af lærerne havde fattet interesse for mig og mente, at jeg opfyldte den kongelige fundats, stiftet i 1753 af salig Frederik V, som siger, at »Opfostringshuset er et hjem for trængende, men velbegavede og flittige drenge, som har mistet begge eller den ene part af forældrene, og som på Opfostringshuset kan få fri undervisning, forplejning og beklædning samt konfirmationsudstyr og hjælp til en lærlingeplads . . .«

Oprindelig blev skolen stiftet for at uddanne befalingsmænd til marinen, og fjerne tiders militære ånd og traditioner svævede stadig over den gamle bygning.

Disciplinen var hård, der skulle ikke meget til, før spanskrøret kom frem, det gjaldt om til punkt og prikke at leve op til skolens motto, som stod prentet over døren:

Vil ret du byde,
lær først at lyde.

Alle 90 drenge var iklædt ens uniformer af mørkt klæde med fem blanke knapper i jakken og kasket med blank skygge. Men der var ingen lommer i bukserne og ingen yderlommer i jakken – ikke noget med at varme fingre i en lomme, ligegyldigt hvor koldt det var.

Morgenparaden sluttede med, at vi alle vendte ryggen til læreren, så han kunne se, at vi havde vasket os bag ørerne, og vi måtte »lette ben«, så han kunne forvisse sig om, at vi også havde pudset støvlerne under svangen!

Jeg var ikke lykkelig på skolen, men jeg indrømmer, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

opdragelsen gav »rygrad«, og flere af lærerne var mennesker med en holdning, man uvilkårligt respekterede. Min trang til selvstændighed og min lyst til militærlivet blev grundlagt på skolen. Og disciplinen, jeg fik indpodet, gjorde det let for mig senere at tilpasse mig militærtjenestens krav.

Da jeg i foråret 1915 forlod skolen, var min eneste lyst at blive forstmand. Det hed sig, at skolens forstander skulle virke som en vejleder og fader for de drenge, der gik ud af skolen. Desværre var der lige skiftet forstander, og den nye mand manglede helt interessen for dette punkt. Han hørte knapt på, hvad jeg sagde, men henkastede ligegyldigt:

– Forstmand? Det er alt for besværligt. Her har du adressen på en gård i Solrød, hvor man mangler en landvæsenselev – det er meget bedre for *dig!*

På gården var der 18 køer, og gårdmandskonen kunne ikke fordrage »køvvenhavnere«, så landvæsenseleven blev tre gange daglig – også om søndagen – anbragt på en malkestol!

Jeg holdt ud det år, der var aftalt til at begynde med, og så trodsede jeg – 16 år gammel – skolens forstander, som ville have jeg skulle fortsætte på malkestolen. Min selvstændighedstrang var vågnet, fra nu af ville jeg stå på egne ben.

Jeg havde forskellige pladser, og havnede efter udflugten til Grindsted hos en kaffegrossist i Blågårdsgade i København, hvor jeg fik lært lager- og butiksekspedition og også noget kontorarbejde. Jeg betalte selv for undervisning på en handelsskole, og fik også taget min eksamen.

Så kom tidspunktet, da jeg mødte på session. Man spurgte hvad jeg ville være, og jeg svarede naturligvis:

– Gardist!

Jeg kom dog hurtigt ned på jorden igen:

– Der mangler en centimeter – infanteriet!

Vinteren 1920–21 lå jeg på Sølvgades Kaserne og blev udtaget til kornetskolen. Jeg ville gerne videre som officer, men hertil krævedes efter den nye hærlov af 1921, at man skulle have en eksamen, som praktisk taget svarede til både sproglig og matematisk studentereksamen.

Et privat kursus – Galster & Holbøls – var netop blevet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

oprettet, vist nærmest med henblik på folk i min situation. Her meldte jeg mig. Kursus varede i to år og kostede 75 kr. om måneden. Ved militæret var min løn – 73 kr. pr. måned!

Det var altså en underskudsforretning, og i øvrigt opdagede jeg snart, at militærvejen i Danmark – som dengang var meget upopulær, men som jeg alligevel havde stor lyst til – næppe i overskuelig fremtid ville kunne give mig blot en nogenlunde anstændig indkomst. Jeg begyndte at spekulere på, hvordan jeg kunne komme ud i verden.

Og pludselig skete der det, at min oprindelige drøm om at blive forstmand gik i opfyldelse. Men unægtelig på en ganske anden måde, end jeg nogen sinde havde drømt om.

Og det blev – som så ofte siden – tilfældet eller skæbnen eller heldet, man kalde det, hvad man vil, som hjalp mig.

Helt tilfældigt løb jeg på en gammel skolekammerat, jeg ikke havde set i årevis. Skønt ellers ikke særlig meddelsom med egne problemer, indviede jeg ham i min situation, og – temmelig forbløffet – hørte jeg ham sige:

– Godt, du vil til udlandet! Sagen er klar . . .

Dagen efter introducerede han mig hos den mand, som blev af afgørende betydning for min fremtid: Aage Westenholz.

Dette skete i efteråret 1924. Jeg oplyste Westenholz om, at jeg foruden at deltage i Galster & Holbøls kursus tillige var instruktør i Københavns Amts Skyttekorps, som Westenholz var meget interesseret i og støttede på enhver måde, ikke mindst økonomisk. Westenholz bad mig komme igen, når jeg havde bestået min adgangsprøve til officersskolen. –

Næppe mange kender vel i dag denne særprægede personlighed og store forretningsmand, som af ydre havde en vis lighed med H. N. Andersen, og – ligesom den berømte etatsråd – begyndte sin karriere i Bangkok.

Westenholz var ingeniøruddannet og rejste, 27 år gammel, til Siam i 1886. Efter to år som teglværksbestyrer blev han direktør for Bangkoks nyåbnede sporvejsselskab.

Sporvognene var små, åbne kareter, trukket af ponyer. I 1894 gennemførte Westenholz elektrificeringen af sporvejene, en bedrift som vakte vældig opsigt. Øst for Suez havde man

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

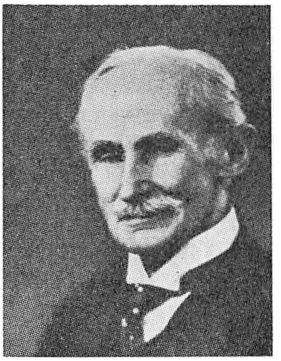

Aage Westenholz (1859–1935), den initiativrige danske ingeniør og forretningsmand, som i 1925 sendte mig til Malaya.

på dette tidspunkt aldrig set en elektrisk sporvogn, ja, heller ikke i København for den sags skyld. Han blev derefter direktør for Siams elektricitetsselskaber.

I den næste halve snes år, indtil han 1910 atter tog fast ophold i København, udfoldede han et fantastiskt initiativ, oprettede cementfabriker, drev motorbådstrafik på floderne, var entreprenør ved sluseanlæg, arbejdede med kul- og guldminer og stiftede agerdyrkningsselskaber.

Westenholz tjente formuer, som han anbragte i jord i Afrika og i Malaya. Ved Nairobi oprettede han »Karen Coffee Ltd.«, den berømte plantage, som i mange år blev bestyret af hans niece, Karen Blixen.

I Malaya drev han gummi- og kokosplantager, som han i 1917 sammensluttede under navnet »United Plantations Ltd.«. Selskabet, der stadig har kontor i København, kunne i fjor fejre 50 års jubilæet. Aage Westenholz døde i 1935.

I 1893 havde Siam en kort krig med Frankrig, som dengang herskede over Indokina, det nuværende Vietnam. Westenholz meldte sig øjeblikkelig som frivillig og var under kampene ved Menam-flodens munding i ildlinien sammen med en anden dansker, forfatteren, marinekaptajn Walter Christmas – ham med Peder Most-bøgerne – som i en bog fra 1894, »Et Aar i Siam«, har skildret slagets gang og bl. a. skriver følgende:

»Fire kostbare Maaneders Respit havde Frankrig tilstaaet Siam, inden den afgjørende Dag kom, og fire Maaneder er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en lang Tid for et Land, der for Alvor vil sætte noget ind paa sit Forsvar. Og her laa altsaa Resultatet: Et halvfærdigt Fort, slet anlagt og slet betjent. Nogle faa Skud havde man i Ny og Næ ladet affyre med de store Kanoner for at more Kongen og Prinserne. Ikke en Artillerist var bleven uddannet.

Dér laa Minespærringen. Seksten Miner i alt, og heraf vare fjorten omdannede Oliedunke.

Og endelig de siamesiske Krigsskibe. Ikke et af dem var ordentlig armeret, og ikke en Mand paa dem alle havde nogensinde skudt til Skive med en Kanon. Jo, de fire Maaneder vare blevet godt benyttede.

Og dette Sammensurium af umulige Skibe, ubrugelige Kanoner og udueligt Mandskab, kommanderet af Mænd, der, hvor brave og dygtige de end kunne være paa andre Omraader, næsten alle vare ukjendte med Krigshaandværk, fik den Opgave, at nægte de franske Krigsskibe Passage med Magt . . .«

Når jeg bringer dette citat, er det som et sørgeligt bevis på påstanden om, at historien gentager sig. Som det senere vil fremgå, var englændernes forberedelser i 1941 for at forsvare Singapore ikke stort mere bevendt end siamesernes i 1893 for at holde Bangkok – og hvad angår blåøjet optimisme var der heller ingen forskel! –

Westenholz var hele sit liv stærkt militært interesseret. I 1908 oprettede han det første danske rekylskyttekorps, og i 1910 udgav han en meget diskuteret pjece »Forsvar og Folkesjæl«.

I slutningen af maj 1925 mødte jeg igen frem på hans kontor, og jeg syntes, jeg anede et glimt af velvilje i hans øjne, da jeg på militærisk vis rettede mig op og slog hælene sammen, idet jeg overrakte ham mine papirer, som han hurtigt løb igennem.

Han virkede lidt barsk og fåmælt, men jeg har alligevel bevaret et indtryk af ham som en venlig og meget retsindig mand. Han forhørte sig nu indgående om min uddannelse og spurgte så pludselig:

– Hvornår kan De rejse – til Malaya?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

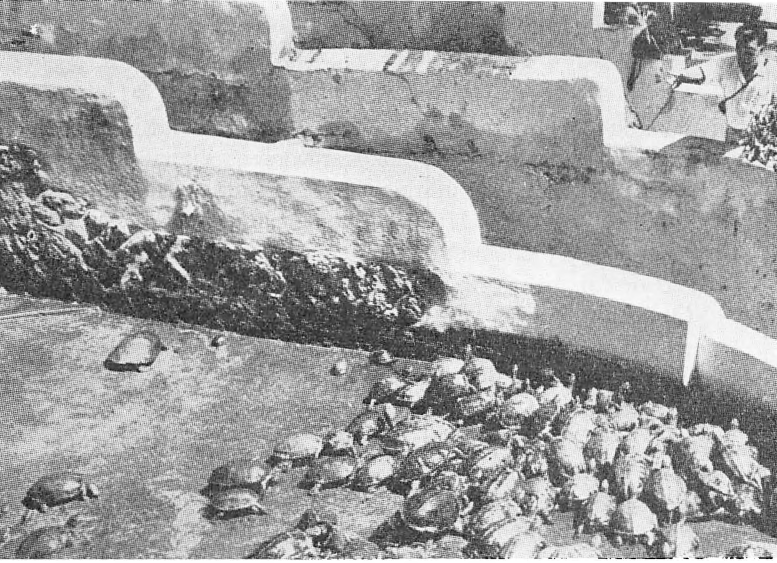

De hellige skildpadder i Kek Lok Si templet i Penang strømmer til for at modtage et offer af friske blade.

Jeg var lige ved at sige »i morgen«, men svarede »om 14 dage«. Og lidt efter stod jeg nede på gaden og kneb mig selv i armen. Jeg kunne ikke rigtig fatte det, der var sket.

Da jeg gik op på kontoret, havde jeg været en nyudklækket kornet med udsigt til sulteløn. *Nu* var jeg pludselig plantageassistent på en gummiplantage i Malaya med fri udrejse på 1. klasse, egen bungalow ved plantagen og 800 kr. om måneden – det var jo dansk oberstgage!

Rejsen gik over London og Southampton, hvor jeg mødtes med en ung landsmand, Erik Pontoppidan-Møller, som var antaget til samme plantage. Vi gik om bord i »Macedonia«, som skulle anløbe Penang, havnebyen højt oppe på vestsiden af det nordlige Malaya.

Vi passerede Gibraltar, hvor den berømte klippe naturligvis gjorde et dybt indtryk på en dansker, som aldrig havde set noget højere end Himmelbjerget. Højdepunktet af skønhed var dog turen gennem strædet ved Messina med Strombolis vulkankegle i det fjerne. Vi passerede Middelhavet i magsvejr, gik igennem Suez-kanalen og over det Røde Hav ud i det Indiske Ocean, hvor vi fik et glimt af Bombay i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indien og Colombo på Ceylon. Endelig stod vi ind i Georgetown på øen Penang, som nok har verdens skønneste havn.

Her fik vi det første uforglemmelige indtryk af det tropisk frodige, stedsegrønne Malaya. Slanke palmer rejste sig, 20–30 meter høje, omgivet af en ubeskrivelig blomsterpragt i glødende farver.

Og her fik vi også det første lille glimt af »Østens mystik«, nemlig »de hellige skildpadders tempel«, en kæmpemæssig pagode, et fantastisk himmelstræbende bygningsværk, det største kinesiske buddhist-tempel i Malaya. Skildpadderne svømmede i hundredvis i et bassin ved pagodens fod. Munke i gule kjortler solgte grønne blade til de besøgende, som ofrede bladene til skildpadderne. Det betyder stor lykke. Og det så i hvert fald ud til, at skildpadderne var lykkelige for bladene.

Det hævdedes, at der oppe i pagodens øverste stokværk sad indemurede munke. De sad der efter eget ønske i et, to eller tre år for at meditere – i hver sin lille enecelle. En gang om dagen fik de hejst en kurv ris og en krukke vand op til det lille glughul i cellen, deres eneste forbindelse med omverdenen og akurat stort nok til, at madkurven kunne trækkes ind igennem det ...

Desværre måtte vi hurtigt videre. En lille kystbåd bragte os til vort bestemmelsessted, plantagen Jendarata Estate nær byen Telok Anson i staten Perak, omtrent midt på Malayas vestkyst og kun fem grader nord for Ækvator.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3

TUAN KETJIL - DEN LILLE HERRE - KOMMER PÅ ARBEJDE

Kløe. Ulidelig kløe i 14 dage til en måned, uafladeligt. Det er for en nordbo den barske virkelighed bag alle skønhedsindtrykkene den allerførste tid i Østen.

Kløen skyldes varmen og moskitoerne. Man går og klør sig og kradser sig dagen igennem. Og man slår og klasker sig alle mulige steder – på arme og ben og i ansigtet – simpelt hen refleksbevægelser for at holde de forbandede myg borte.

Varmen er dog værst at vænne sig til. Solen gløder fra en himmel, hvid som flydende metal. Året rundt er der overalt i Malaya en gennemsnitstemperatur på et par og tredive grader celsius. Natten og morgentimerne kan være behagelige, middagsheden er ulidelig.

Årstider kendes ikke. Alt er grønt, alt vokser og gror og filtrer sig sammen med forfærdende hast og blomstrer med betagende pragt. Holder man have, er problemet ikke at få væksterne til at trives – men at hindre dem i at vokse tværs igennem huset!

Det regner jævnt hele året, som regel én gang om dagen. Regnen kommer pludselig. Himlen formørkes i ét nu, luften bliver ligesom giftiggul og fyldt med electricitet, og vandet fosser ned som et vældigt styrtebad i tykke stråler, udløst så brat som ved et tryk på en knap.

Måske varer bygen kun ti minutter, men ofte står dette vandfald i to-tre timer i et brøl mod jorden. Og så, pludseligt som den begyndte, holder regnen totalt op. I samme sekund brænder solen atter fra den helt skyløse himmel – og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

få minuter efter er luften som et dampbad af fugtighed. Det tager for en dansker et halvt års tid at tilpasse sig dette drivhusklima. Men når den tid er gået, har man det ganske vidunderligt.

Plantagen lå på et aldeles fladt landområde, hvor floderne igennem årtusinder har ført muld ned fra bjergene – det var Malayas fedeste jord, Westenholz havde erhvervet her.

Jendarata Estate viste sig at være hovedsædet for flere forskellige plantager og en hel lille by med kontorbygninger, bungalows, hospital, skole, ride- og tennisbaner, arbejderboliger og templer for de indiske arbejdere, som næsten alle var af racen tamils. Det er de allerfattigste sydindere, hvoraf der i de sidste hundrede år er indvandret tusinder til Malaya.

En ung fordringsløs mand, som hjemme var været vant til knappe kår, føler sig naturligvis som noget i retning af verdens herre, når han pludselig får rådighed over en velmøbleret bungalow og et tjenerskab på ikke færre end fire personer!

Det varede ikke længe, før jeg var fuldt overbevist om, at dette at være gummiplanter er jordens fineste job.

Mine overordnede, The General Manager og de fleste af underdirektørerne, var danske – der var også et par eng-

Denne rummelige bungalow blev mit hjem på Jendarata Estate i Malaya. Som alle bygninger af træ er den opført på pæle. Jeg sidder selv på trappestenen med mine to hunde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

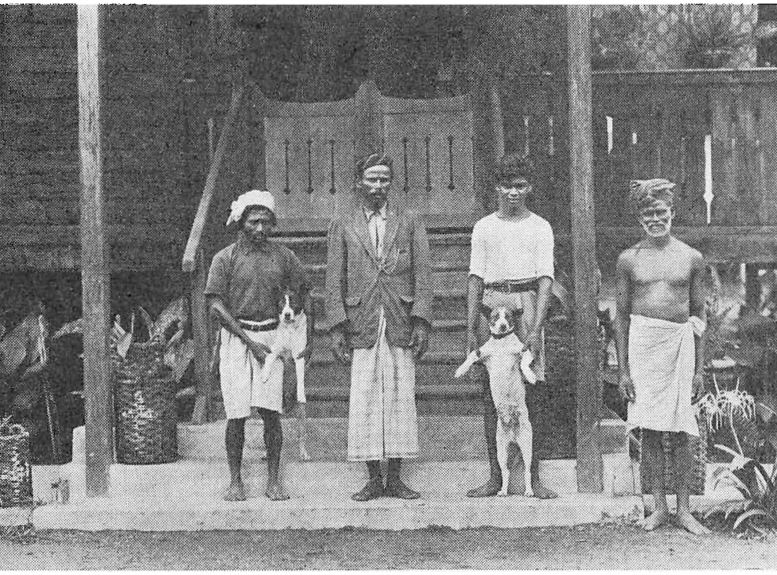

Et »tjenerskab« på fire tog sig af plantageassistentens opvartning. Fra venstre: Skraldemanden, kokken, boy'en og havemanden. Det er karakteristisk, at det er skraldemanden og boy'en, der står med hundene, »Whisky« og »Svip«; de andre ville ikke nedlade sig til at røre dem. Trist nok blev »Whisky« ædt af en tiger, som under et skybrud havde søgt ly under mit hus.

lændere og amerikanere – og samarbejdet gik gnidningsfrit, fordi jeg hurtigt opdagede, at hvad det gjaldt om var at stille færrest mulige spørgsmål. Bare smøge ærmerne op, gå til sagen og gøre sine erfaringer!

De eneste problemer i begyndelsen var sprogvanskeligheder. Man var forpligtet til hurtigst muligt at få pudset sit engelsk op – engelsk er hovedsproget i Malaya – men også til at få lært så meget tamil og malayisk, at man kunne klare sig.

Kunne man, hvad tamilsproget angår, klare dette i løbet af to år, vankede der lønforhøjelse. Men denne indiske dialekt er formentlig også et af verdens sværeste sprog. Ganske vist har alfabetet kun 19 bogstaver. Men hver bogstav har 19 forskellige »endelser«, altså reelt et alfabet med 361 bogstaver.

Det var et mareridt!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til gengæld er malayisk verdens letteste sprog. Logisk og klart.

Jeg har senere studeret esperanto, men opgav det hurtigt, for hvad i alverden skal man med et kunstsprog, når man har malayisk, som burde være et verdenssprog.

Må jeg give Dem et par eksempler: De har naturligvis hørt om spionpigen *Mata Hari,* der var »skøn som solen«. Begge ord er malayiske, *mata* betyder øje, *hari* betyder dag, altså *mata hari* = dagens øje = solen!

Mata mata betyder altså øje øje, og det er klart, at med en sådan »fordobling« må menes et øje, som ser alting: *mata mata* betyder politibetjent!

Et andet eksempel:

Makan = mad = spise,

Angin = luft,

Makan angin = at spise luft, det vil sige »at gå sig en tur«!

Vi har for øvrigt på dansk to malayiske ord. Det ene er *orangutang,* som betyder junglemand, det andet er *amok,* som er et meget brugt ord i Malaya. Malayerne er som regel rolige folk. Men det er ikke ualmindeligt, at de pludselig og tilsyneladende helt umotiveret går amok i et ustyrligt raserianfald. For eksempel, hvis de telefonerer. Bliver en malay under en telefonsamtale sagt blot en lille smule imod, sker det, at han går amok og smadrer apparatet. Det kommer af, at den almindelige malay – vist endnu den dag i dag – betragter telefonen med en vis mistro, fordi han ikke kan se den, han taler med.

Også ordet kakadue stammer fra malayisk, hvor fuglen kaldes en *kakatua,* for sådan mener malayerne, at dens skrig lyder. Det er så på dansk blevet til kaka*due,* skønt det drejer sig om en slags papegøje, som ikke har mere med duer at gøre end en sommerfugl med en fugl eller en flagermus med mus!

Navne anvendes sjældent i malayisk. Jeg var en *Tuan Ketjil,* det vil sige »lille herre« og blev altid omtalt og tiltalt således. Plantagens øverste direktør var »den store herre«: *Tuan Besar.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

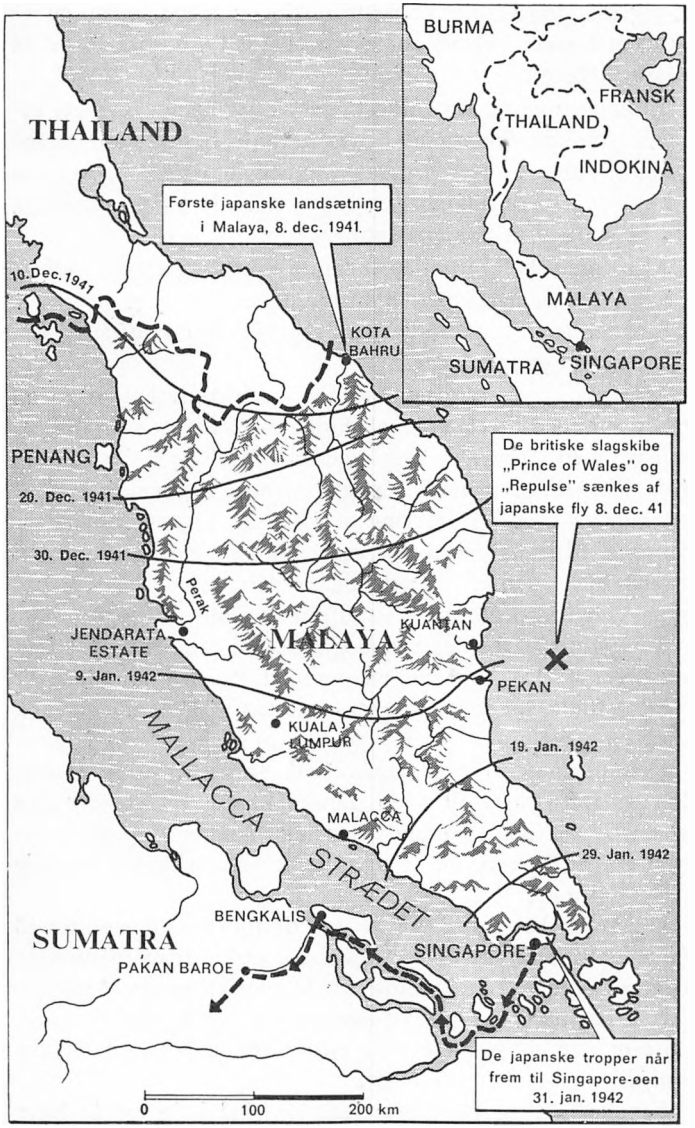

De krumme linjer angiver japanernes positioner på de angivne datoer. Den stiplede linje forneden markerer forfatterens rute fra Singapore.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg må dog tilføje, at dette enkle og billedrige sprog er »kuli-malayisk«. Hvad man kan kalde »høj-malayisk« er knapt så ligetil.

Efter en uge til »at falde til i« fik jeg opsyn med en arbejdsstyrke på 600 tamils, hvis arbejde bestod i at tappe gummi, grave grøfter, bygge broer og lignende. Kvinderne arbejdede som lugekoner, og børnene hjalp til på forskellig vis, bl. a. med at holde plantagen ren.

Min første helt store, spændende opgave giver et indblik i, hvad det vil sige at drive en plantage.

Ordren lød: 500 tønder land jungle skal ryddes og beplantes med gummitræer.

Malayas jungle er totalt uigennemtrængelig. Underskoven er et sammenfiltret krat af fantastiske planter og buske, mange med blomster som ligefrem udslynger bedøvende duft. Piggede og tornede stængler slynger sig overalt som et pigtrådshegn, og op omkring de kolossalt høje træer klatrer lianerne, tilsyneladende helt ind i himlen. Første gang man træder ind i denne fortryllende verden, føles det, som om man er ved at drukne i et vandfald af grønt.

Før rydningsarbejdet kan begynde, må man have fat i en entreprenør. Det er altid en gammel kineser, som ikke er svær at finde, for han bor i en hytte tæt ved plantagen – og lurer på bytte!

Denne kineser får et forskud på et par tusinde malaydollars. Det svarer til 5000 danske kroner. (Lad mig lige bemærke, at hvad jeg her fortæller, handler om plantagearbejdet *før* krigen, nu er utvivlsomt også på dette område meget forandret).

Kineseren begiver sig så af sted de fem-seks dagsrejser til Kina og køber dér 30–40 kulier – ganske unge mennesker og store drenge – af forældrene. At han køber dem, vil sige at han har hånd- og halsret over dem i – som regel – tre år, omtrent den tid det tager at rydde det pågældende stykke jungle.

Kineserkulierne får ingen løn. De skal i de tre år have ophold i en fælles hytte og de fornødne måltider mad. Det vil sige *lidt* mere ris end der skal til for at holde en ung,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tamil-kvinder renser en grøft i en kokosplantage på Jendarata Estate. Disse grøfter er nødvendige både til almindelig dræning af jordbunden og til at føre vandet bort under de voldsomme regnskyl.

sund mand, som er beskæftiget med hårdt arbejde, så nogenlunde over sultegrænsen. At være sikret mad og ophold i tre år var dengang en stor ting for en kineserkuli.

Der er ikke noget, der hedder fritid eller søndag. Arbejdet fortsætter dag efter dag i samme uafvendelige rytme, så længe den brændende sol er på himlen. Kun én gang om måneden standser det ufattelige slid en hel dag. Da kommer nogle små kineserpiger på besøg for at »underholde« kulierne – det er en kontraktlig forpligtelse.

Nøgne, kun med et lændeklæde omkring sig og en laset stråhat på hovedet, giver kulierne sig i lag med at hugge junglen ned. Skridt for skridt kæmper de sig ind i det grønne helvede, gennembryder det genstridige krat, hugger løs på lianerne og fælder de mægtige træer, mens skrigende aber, flaksende fugle, slanger og kryb flygter i tusindvis.

Når hele junglestykket på de 500 tønder land er hugget ned, lader man det ligge et stykke tid, indtil alt er svedet til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en sammenkrøllet masse af solen. Så sætter man ild på den nedhuggede jungle.

Det er en stor kunst og et kæmpemæssigt arbejde at holde dette mægtige bål i ave. Alle kulierne går i lange rækker og sætter ild på. Mange må løbe for livet for ikke at blive grebet af flammerne, og det er ikke altid, at alle når i sikkerhed, når branden breder sig som en eksplosion.

Et halvt år lader man asken ligge, og på disse seks måneder vokser junglen op igen. Tynde bambus skyder i løbet af uger op i dobbelt mandshøjde, og når det halve år er gået, er de høje som fireetages huse. Så foretages nedhugning og afbrænding nummer to.

Og nu er endelig junglen kvalt. Oprydningsarbejdet kan begynde. Resterne af de tykke stammer med de vældige rødder graves ud, og alle disse stubbe og rødder samles til et nyt kæmpebål, det tredje. Af stammerne laves trækul, og når disse er kørt hjem til plantagen, begynder det sidste oprydningsarbejde, hvorefter hele området drænes. Og så kan endelig plantningen af gummitræerne begynde, et par år efter at de første øksehug blev gjort.

I planteskolen er frøet sat i bede, og de første par måneder sker der tilsyneladende ingenting. Men pludselig en dag opdager man, at alle bedene er som overmalede med lange, tynde, mørkebrune striber. Det er det første spor af de unge gummiplanter, som i løbet af yderligere et par måneder når op i en meters højde og folder sig ud med store, silketynde blade. Og så tager det fart. Efter et halvt år er planterne tre meter høje og modne til udplantning.

På tohjulede kærrer, trukket af okser, transporteres de til bestemmelsesstedet, hvor de plantes i snorlige rækker – så hurtigt som overhovedet muligt for at undgå, at planterne tørrer ud.

Under væksten har gummitræer adskillige fjender, som

Billedet overfor giver et levende indtryk af Malayas jungle, et uigennemtrængeligt vildnis af træer, tornekrat, slyngplanter og græsser. »Ryd 500 tønder land af denne jungle,« er en ordre, der nok kan få en ung dansk forstmand til at gispe!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

man hele tiden må være på vagt imod, navnlig svampesygdomme, insekter – værst er de hvide myrer – og flere arter af små gnavere. Undertiden sker det også, at en flok aber går til angreb på en plantage.

Først når træerne er fire-fem år gamle, er de modne til tapning. De måler da 45–60 cm i omkreds ved jorden og har nået en anselig højde.

Gummitapperne er særligt udvalgte tamils, både mænd og kvinder. Tapningen kræver både en hurtig hånd og stor påpasselighed.

Den begynder med, at der laves et V-snit i barken i en meters højde. En bliktud hamres ind i træet et par centimeter under nederste spids af »V«-et, og en kop anbringes under tuden. Straks begynder gummien – en hvid, mælkeagtig væske – at flyde fra snittet gennem tuden ned i koppen. Tapperen går videre til næste træ, og i løbet af to-tre timer har han 300 træer »skåret til«. Så går han tilbage til det første træ, hvor væsken er holdt op at flyde, og såret tørret ind. Han tømmer gummien fra koppen over i en spand, og i løbet af dagen har han tappet de 300 træer og sørget for, at spandene er bragt hjem til fabrikken, hvor gummivæsken bliver behandlet – blandt andet med eddike-

En tamil-kvinde demonstrerer, hvordan snittet skal lægges, når et gummitræ tappes. En række pletter angiver de månedlige tapninger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

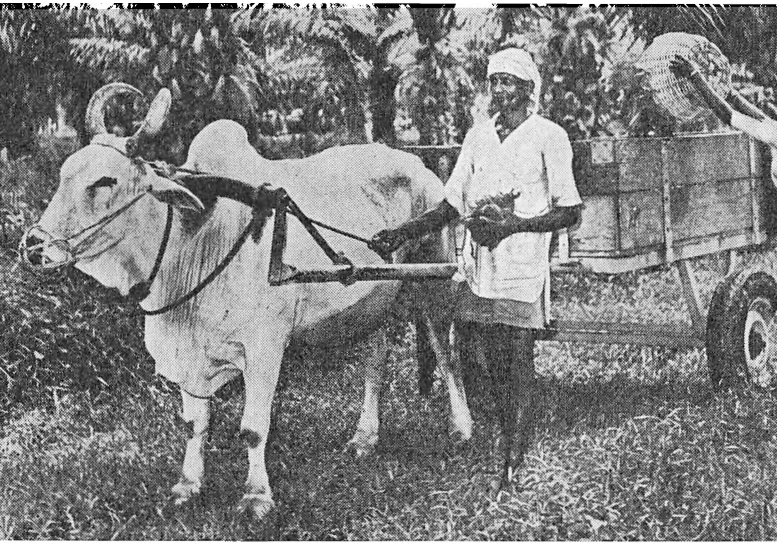

Oksekærren var det almindelige transportmiddel på Jendarata Estate – her med et par tamils i en plantage af oliepalmer.

syre og vand – og derefter tørret i »rygehuset«. Slutresultatet – det kendte brunliggule produkt latex – pakkes i kasser á 100 kg, hårdt presset sammen, og er nu parat til eksport.

Et enkelt træs ydeevne svinger efter forholdene, hvorunder det vokser – fra to til fire-fem kg ren gummi årligt.

Tapningsarbejdet gentager sig rutinemæssigt fra dag til dag, år efter år. Hver dag klarer en tapper sine 300 træer og fjerner hver gang på et træ en ganske tynd strimmel bark. V-snittet sænkes derfor mere og mere mod jorden og fortsættes, når denne er nået, på træets modsatte side. Det kan vare otte år, før barken på den ene side er opbrugt, men i løbet af denne periode er den vokset ud igen på startstedet og er endda tykkere og bedre end den oprindelige bark – et gummitræ kan tappes i al evighed, når tapperen forstår sit arbejde, hvor det vigtigste er at bruge kniven, så snittet får lige akkurat den rigtige dybde.

Dette var, i meget store træk, lidt om hverdagen bag »eventyret om gummien«, dette vigtige produkt i verdenshandelen, hvorpå formuer er vundet og tabt, og som alle dage har været genstand for den vildeste spekulation. –

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

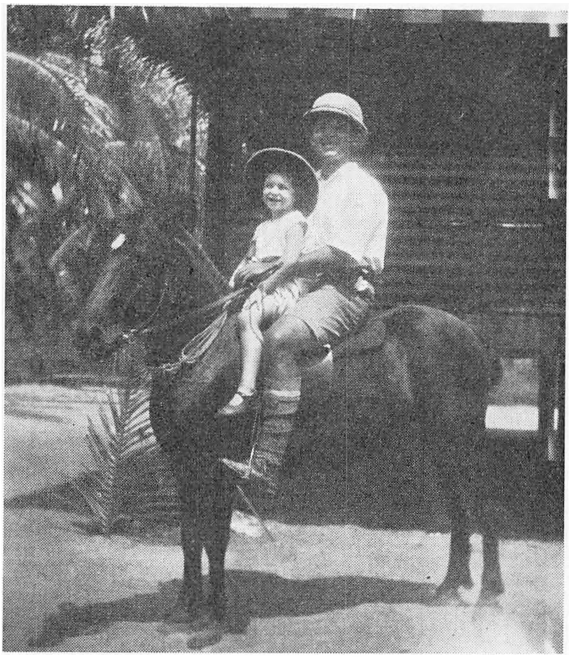

Intet under, at man når arbejdet lykkedes kunne føle sig som en feltherre. Den unge dame foran på min malay-pony er chefens datter.

Når en ung mand ser slutresultatet af så stort et arbejde, som det jeg har fortalt om, junglerydningen, et arbejde, som helt har været lagt i hans hænder og undergivet hans ledelse, er det vel ikke underligt, om han føler en smule feltherrestolthed?

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

4

HVIDE MYRER, LEGUANER OG EN MIRAKELDOKTOR

Når man daglig er omgivet af mennesker, hvis sprog man ikke forstår, er det en glæde at høre en hund gø eller en hane gale. De »taler« jo dansk!

Disse hjemlige stemmer var dog naturligvis kun svage pip i det store kor fra Malayas dyreliv, som – på godt og ondt – var en betagende oplevelse.

Jeg har allerede nævnt moskitoerne og den termit-art, som i troperne populært kaldes de hvide myrer. Disse sidste, som ikke er større end vore egne almindelige, sorte myrer, er formentlig det skadeligste af alt det djævelskab af flyvende og kravlende småvæsener, som findes i troperne. Millionværdier bliver hvert år lagt øde af disse myrers mikroskopiske, men jernhårde kæber. De findes overalt, i junglen, i haverne, på marker og plantager, i byen og på landet. De opæder alt. Bliver en bungalow af træ overladt til sig selv et års tid, synker den sammen til en støvhob. De flittige myrer har fortæret den indefra.

De hvide myrer arbejder altid i mørke, ser aldrig dagens lys. Opdager man på et træ en mørk stribe, som fra roden strækker sig op ad stammen, er man straks klar over, at de hvide myrer er på færde, og »pest-mændene« med deres giftsprøjter går øjeblikkelig i aktion.

De mørke striber på træet er på tykkelse med en blyant og er i virkeligheden rør eller kanaler af ler, som myrerne bygger for i mørke at kunne gå til tops i træet og gøre sig til gode med den saftige, grønne top.

Leret, hvoraf de bygger disse rør, som ofte rækker tyve

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

meter i højden, er det reneste rene, som myrerne må hente en meter nede i jorden. Leret blandes med en slags spyt, og rørets vægge bliver så hårde i tropesolen, at de ofte er vanskelige at slå hul på.

Det er fantastisk at se, hvad der sker, når man gennembryder myrernes tunnel til træets top. Øjeblikkelig samles fem-seks myrer ved kanten af det brudte rør og tager et overblik over skaden, hvorefter de forsvinder med undtagelse af et par stykker, som holder vagt. Skaden rapporteres til kammeraterne nede i jorden, og straks tager et arbejdshold fat. Myre efter myre kommer jagende op gennem røret, hver med et lille læs ler på ryggen, som straks klines fast til kanten. På forbavsende kort tid er hullet lukket, og byggearbejdet i højden fortsætter.

Alle huse i junglen og på plantagerne er bygget på pæle. Når de hvide myrer har haft held til at udhule disse pæle, flytter rotterne ind. De er store som velvoksne kattekillinger.

Et år var rotteplagen særlig slem, og det lykkedes rotterne at invadere plantagens rislagre. En udryddelses-kampagne blev startet – til stor glæde for tamil-familierne, som stegte de dræbte rotter og spiste dem som en ganske særlig lækkerbisken. De havde jo ernæret sig ved det bedste af alt: den helt rene, fine ris!

Slanger findes der et utal af i Malaya, men vi så dem sjældent. Det samme var tilfældet med de større dyr, tiger, vildsvin og næsehorn. Den ene af mine to hunde »Svíp« og »Whisky« blev dog ædt af en tiger. Det var stakkels »Whisky«, det gik ud over.

Jeg deltog i tiger- og vildsvinejagter, men uden nogen sinde at komme på skudhold af en tiger.

En nat blev der fundet et dræbt næsehorn på plantagen, og det kom der en større »affære« ud af. Næsehorn er nemlig fredet, men hornet er stærkt efterstræbt af kinesere, fordi det – indtaget som pulver i te – hævdes at kunne forhøje en mands potens til det helt usandsynlige.

Fuglelivet og de store, pragtfulde sommerfugle med vinger som håndflader var en kilde til stadig fornøjelse. Det samme var de frække gadedrenge, aberne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tigeren er Malayas – det nuværende Malaysias – nationale dyr og er som sådan også gengivet på frimærker. I almindelighed er tigeren ikke umiddelbart farlig, men visse eksemplarer kan få smag for mennesker. Denne manddræber havde otte menneskeliv på samvittigheden, før den blev nedlagt af den engelske oberst Locke.

De optrådte undertiden som skadedyr, og jeg blev engang sendt ud med min riffel for at skyde aber, som havde angrebet en af vore kokosplantager. Jeg kunne ikke rigtig lide dette job og nøjedes med at fyre skræmmeskud af i luften. Men denne lille ekspedition blev årsag til min ejendommeligste dyreoplevelse i Malaya.

På vej hjem fra abejagten opdagede jeg i en grøft en to meter lang øgle, en slags leguan, som var forhadt af de indfødte, fordi den tog høns og kyllinger. Jeg skød den, fordi der netop i den sidste tid var forsvundet en mængde høns på plantagen.

Næste dag, da jeg sov til middag på min seng under moskitonettet, vågnede jeg ved slæbende fodtrin eller måske rettere lyden af kløer mod trægulvet: *klip-klip ... klip-klip.*

Ned ad trappen fra badeværelset – nogle få trætrin – og hen over gulvet kom en hun-leguan vandrende. Den var »kun« godt en meter lang og af lidt anden farve end den, jeg havde skudt, men afgjort af samme art. Jeg rejste mig op i sengen og stirrede fascineret på dyret, som langsomt vandrede tværs gennem rummet og derefter forsøgte at kravle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

op ad væggen ved vinduet. Da dette ikke lykkedes, gik den tilbage igen, standsede et øjeblik ved min seng og drejede begge sine udstående kugleøjne imod mig, hvorefter den vandrede videre og forsvandt gennem badeværelset, hvorfra den var kommet. Først da sprang jeg ud af sengen og fik fat i min riffel. Jeg gennemsøgte huset og haven, men leguanen var sporløst forsvundet. Og jeg så den aldrig siden.

Da mine tjenestefolk hørte om episoden, blev de vildt forfærdede. De var aldeles sikre på, at det var den dræbte leguans mage, som var kommet for at sætte sine »onde øjne« på mig.

»Overtro« – jeg sætter ordet i gåseøjne, fordi jeg selv har en rem af huden – var et andet spændende indslag i hverdagslivet i Malaya.

Jeg kunne nævne hundreder af morsomme eksempler, men vil nøjes med et par stykker. Det ene er oplevet af en dansk familie, en hr. og fru Havmark, som var blevet mine venner.

Nord for byen Malacca findes en aldeles vidunderlig badestrand, hvor hajerne altid holder sig uden for revlerne.

Men det Indiske Ocean indeholder andre farlige dyr end hajer. På lavt vand fik fru Havmark en dag sit ene ben omklamret af en vandmands lange, bølgende fangtråde. Det var et kæmpedyr, over én meter i diameter, rødt som ild og med brændende gift i armenes utallige nældeceller. Fruen skreg, og uhyret slap næsten øjeblikkelig sit tag. Men benet hævede og smertede voldsomt, navnlig låret.

Der var ti kilometer til familiens hus, og ved hjemkomsten var fruen alvorligt syg. Hr. Havmark ringede til en læge, en kendt og anset, ældre inder, uddannet i England. Han erklærede sig straks parat, men da han hørte, hvad det drejede sig om, kom han pludselig i tanke om en anden nylig indgået vigtig aftale og beklagede, at han alligevel ikke var i stand til at komme. Nøjagtig det samme blev resultatet af en henvendelse til et nærliggende hospitals vagthavende læge.

Da dukkede pludselig hr. Havmarks malayiske chauffør op med mange undskyldninger:

– *Tabek, tuan, banja tabek ...*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

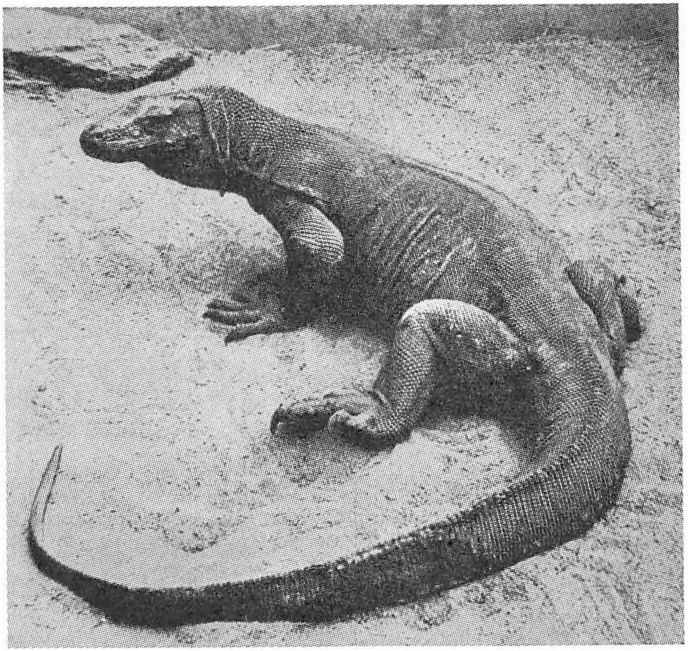

Østens fauna tæller mærkværdige væsener. Dette »fortidsdyr« af en to meter lang leguan er af samme type som den hønsetyv, jeg skød, og hvis kone senere aflagde visit!

– Jeg hilser Dem, herre, jeg hilser Dem mange gange meget ærbødigt ... men når fruen ikke kan få hjælp fra disse læger, er det jo, fordi man ved, at den store vandmands bid har givet adgang for onde ånder til fruens legeme. Tillad mig derfor, herre, at tilkalde Abdullah, den store læge og vismand, hvis klogskab er vidt berømt og som råder over lægemidler mod alle sygdomme ... undskyld mig, herre, undskyld mig mange gange!

Under normale omstændigheder ville familien Havmark aldrig have givet en malayisk »troldmand« adgang til deres hus. Men fruen var stærkt forpint og havde nu også høj feber. Abdullah blev tilkaldt.

Han kom, iført *sarong* og *batju* – den løsthængende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skjorte, malayerne bruger – med fez på hovedet og bare fødder. Han havde en ananas-frugt under armen og *parang* – en lang kniv – i bæltet.

Han førte sig frem med endnu flere undskyldninger og dybe bøjninger end chaufføren og bad om et beskedent honorar, så skulle han nok kurere fruen.

Meget mod sin vilje måtte fru Havmark derefter gå med til at blotte sit ben for denne mirakeldoktor, som nu huggede sin ananas over med parangen og bad fruen gnide ananassaft på benet.

Derefter opførte han sig meget mærkeligt. Han nærmest krøb rundt i stuen og undskyldte hele tiden det, som nu var nødvendigt for at drive *handu buso* – de onde ånder – ud.

– Tilgiv mig, herre, forlad mig, frue! Nu må gøres det, der er nødvendigt ... det *må* gøres, tilgiv, tilgiv ...

Sådan fortsatte han, indtil hr. Havmark udbrød:

– Jamen, så gør da for fanden det, der er nødvendigt ...

– Jo, herre, men tilgiv, tilgiv ... blev han ved, indtil han pludselig sprang frem – og sendte fru Havmark en kolossal spytklat midt imellem øjnene!!

Han nåede ud ad døren, inden hr. Havmark fik ramt ham med sin stok. Tjenestefolkene og chaufføren, der nu blev råbt på, var alle som blæst væk.

Men – hvad enten nu årsagen var ananassaften, chokket eller virkelig trolddomskraft – da fruen fik tørret spytklatten af ansigtet, og hendes ophidselse havde lagt sig, er det en kendsgerning, at såvel feberen som smerterne i benet var borte!

Mit andet eksempel:

Når man tager på badetur, kan man også opleve Malayfiskerne i arbejde, se dem stå ud i deres slanke, maleriske både. Det er primitive og hårdføre, meget venlige mennesker.

En storm kan for disse fiskere ikke alene være katastrofal for deres både, men også for deres hytter, som er bygget på pæle helt ud i vandet.

De tror, at storm og blæst er hunkønsvæsener. Når det blæser op, går derfor alle mændene ud på en platform, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Der er en naturlig skønhed over denne typiske, malayiske fiskerlandsby. Husene står også her på pæle, og alle har de en »veranda« ud imod havet.

på hvert hus vender mod havet. Her stiller de sig med front mod det kommende uvejr. På et signal løfter de alle op i sarongerne og blotter sig, således at fru storm kan se, hvad det er for nogle kraftmænd, der bor her, og hvad der venter hende, hvis hun ikke lader sig skræmme bort af det frygtindgydende syn ...

Både kinesere, malayer og indere er vilde med patentmediciner og »mirakelsalver«. En af de i hele Østen den dag i dag mest solgte af disse salver er »Tiger Balsam«. Den er for mange år siden »opfundet« af en kineser, der kom til Singapore som ludfattig kuli. En skønne dag forsvandt han fra sit puklearbejde i havnen og dukkede op nogen tid efter med et par kurve hængende på en bambusstang over skulderen. Kurvene var fyldt med nogle små æsker, der – fortalte han – indeholdt en vidunderlig salve, fremstillet efter en ældgammel, hemmelig recept, og som var god og virksom imod praktisk taget enhver sygdom fra hovedpine til hæmorroider. Kvinders hud gjorde denne salve blød og myg, mænd kunne den gøre vidunderligt virile. Den gik som varmt brød.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Inden længe dukkede »Tiger Balsam« op i forretningerne, og navnet strålede fra store lysreklamer.

Fabrikanten, der aldrig gav sig af med at fremstille andet end »Tiger Balsam«, døde, 90 år gammel, som en hovedrig mand. Hans pragtfulde villa med en verdensberømt jadesamling, som mirakuløst overlevede krigen, er nu en turistattraktion i Singapore.

Selv har jeg en eneste gang under krigen brugt »Tiger Balsam«. Salven havde en højst forunderlig virkning. Ikke blot på mig – den gav anledning til visse undersøgelser på højeste sted i London, undersøgelser som resulterede i intet mindre end en dagsbefaling fra krigsministeriet! Men herom senere. –

Studiet af naturen og af de indfødtes vaner og skikke optog i lang tid sammen med sprogstudierne alle mine fritimer.

Men så skete der noget, som ikke blot gav mig en fritidsinteresse, der optog mig helt, men som lidt efter lidt gav mit liv en ny drejning. Jeg blev medlem af Malayas hjemmeværn. Jeg blev klar over, at man ventede det af mig, og jeg meldte mig øjeblikkelig.

Overalt var der hjemmeværnskompagnier, og man betragtede det som enhver hvid mands simple pligt at lade sig indrullere som *volunteer,* som frivillig.

Hvor jeg end siden befandt mig i Malaya, meldte jeg mig altid straks til det stedlige kompagni. Jeg blev uddannet ved ingeniørtropperne med brobygning som speciale. Det var en god træning, som holdt en mand i fin form. At jeg nogen sinde for alvor skulle få brug for, hvad jeg lærte, drømte jeg ikke om.

Med min indtræden i hjemmeværnet fulgte noget andet. Jeg fik kammerater, kom til at deltage i sport og selskabelighed. Som *volunteer* kunne man i de engelske klubber færdes på lige fod med enhver. Og det skal tages ganske bogstaveligt. Som *volunteer* var yngste plantageassistent overalt i selskabslivet og i klubberne på lige fod med såvel den britiske general som sultanen af Johore!

Det betyder naturligvis noget, når man er en ung mand med ambitioner. Min trang til selvstændighed voksede deraf.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En ung mand med ambitioner. Jeg er fotograferet foran en »travellers' palm« i Raffles Hotels have. Det er i 1931, det år jeg giftede mig og slog mig ned i Singapore.

Efter seks år i plantagerne sagde jeg min stilling op, slagtede sparegrisen og rejste til Danmark, hvor jeg opsøgte min allerførste ungdoms elskede. Vi giftede os og tog til Malaya, hvor jeg i Singapore startede et handelsfirma.

Det var i 1931.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5

SINGAPORE I HVERDAG OG FEST

Singapore ligger på en ø af samme navn. I 1819 købte englænderne hele øen af sultanen af Johore for 1350 sølvtikaler. Det svarer i vore dages mønt til godt 1500 kr.! Men dengang så Singapore unægtelig anderledes ud end i 1931.

Et eneste vildnis af uigennemtrængelig jungle og varmedirrende, stinkende sumpe dækkede øens 570 kvadratkilometer, et areal som Bornholm. Luften var glødende og rev i lungerne som giftgas. Tigeren var almindelig og ligeledes den store *sladang,* den vilde bøffel med de vældige horn, verdens farligste dyr, formentlig det eneste som overfalder mennesker uden selv at være truet. Det vrimlede med giftslanger og skorpioner. Moskitoer svirrede i millionvis.

En flække på øens sydspids, bestående af nogle faldefærdige hytter, bygget på pæle, var kendt af søfarende under navnet *Singa Pura,* »Løvebyen«. Navnet er ejendommeligt, idet der i historisk tid ikke har været løver i Malaya. En legende fortæller, at en prins fra Sumatra omkring 1150 sejlede ud for at grundlægge sit eget kongerige. Han kom til en ø og fik fra skibet øje på et stort, skrækkeligt dyr inde på kysten. Skibets kaptajn fortalte ham, at det var en løve. Har historien i det hele taget noget på sig, har det utvivlsomt været en tiger. Men prinsen gik i land og grundlagde »Løvebyen«.

Da en 24-årig englænder, Thomas Stamford Raffles, i 1805 ankom til Penang, var Singa Pura et gudsforladt sted, kun befolket af nogle efterkommere af det mystiske *orang-*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Singapore er skabt af mig, og af mig alene,« skrev Raffles med berettiget stolthed til en ven. Hans statue foran Victoria Memorial Hall på den fornemme Empress Place blev under krigen fjernet af japanerne, der i stedet opstillede et alter til minde om deres faldne i kampene om byen. Efter de japanske troppers kapitulation i 1945 er statuen atter stillet op.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sir Stamford Raffles, Singapores grundlægger. Født på havet 1781, død i England 1826, på sin 45-års fødselsdag. Adlet for sin tjeneste som guvernør på Java og for sit fremragende værk »History of Java«.

laoet-folk, »havets mænd«, om hvem der berettes i ældgamle malayiske sagn. Af og til holdt sørøvere fra Sumatra til på øen.

Raffles var kontorist i det »Ostindiske Handelskompagni«s hovedsæde i London, men grebet af udlængsel og eventyrlyst – han mente selv, det skyldtes, at han var født på et skib, som befandt sig på havet ud for Jamaica.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lady Sophia Raffles, der var irskfødt, var sir Stamfords anden hustru. Hun fulgte ham trofast i hans gerning og fødte ham en række børn, som alle blev ofre for tropesygdomme. Selv overlevede hun sin mand.

Til enhver, som gad høre på ham, fortalte han, at han nærede en hemmelig drøm om engang at grundlægge en by, og at han var aldeles sikker på, at drømmen ville gå i opfyldelse.

På handelsstationen i Penang skulle Raffles være guvernørens medhjælper. Inden længe var det medhjælperen, som styrede hele stationen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

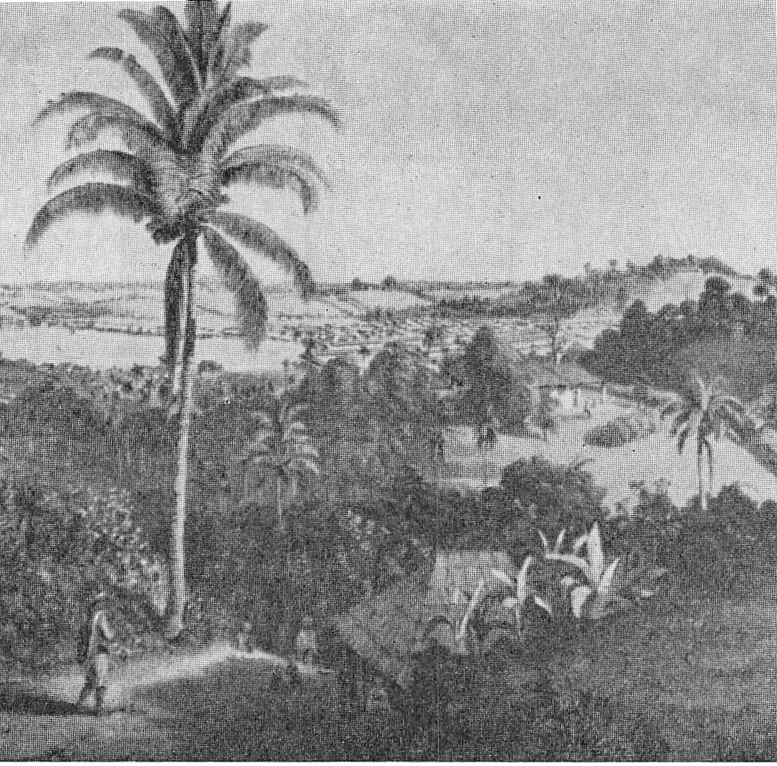

»Singapore ved solopgang, set fra Mount Wallich«, malet 1856 af Percy Carpenter. Da byen blev grundlagt i 1819, lå der på stedet kun nogle få af de indfødtes hytter, men den nye stad blev hurtigt

Raffles var en fremragende sprogbegavelse, som hurtigt tilegnede sig malayernes sprog og levevis.

Sin fritid brugte han på naturhistoriske ekspeditioner. I 1811 deltog han i erobringen af Java. Han blev øens guvernør og indtog senere samme stilling på Sumatra. Alle vegne var han højt elsket af de indfødte.

Raffles var en handlingens mand, som bestandig lå i strid med de forbenede skrivebordsautoriteter hjemme i London. I 1814 kom han tilfældigt til Singa Pura – og opdagede med et eneste blik stedets muligheder som havneby. Øjeblikkelig skrev han hjem og foreslog kompagniet at købe øen, og – et uendeligt tovtrækkeri begyndte.

Raffles var ven med den verdensberømte skotske digter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

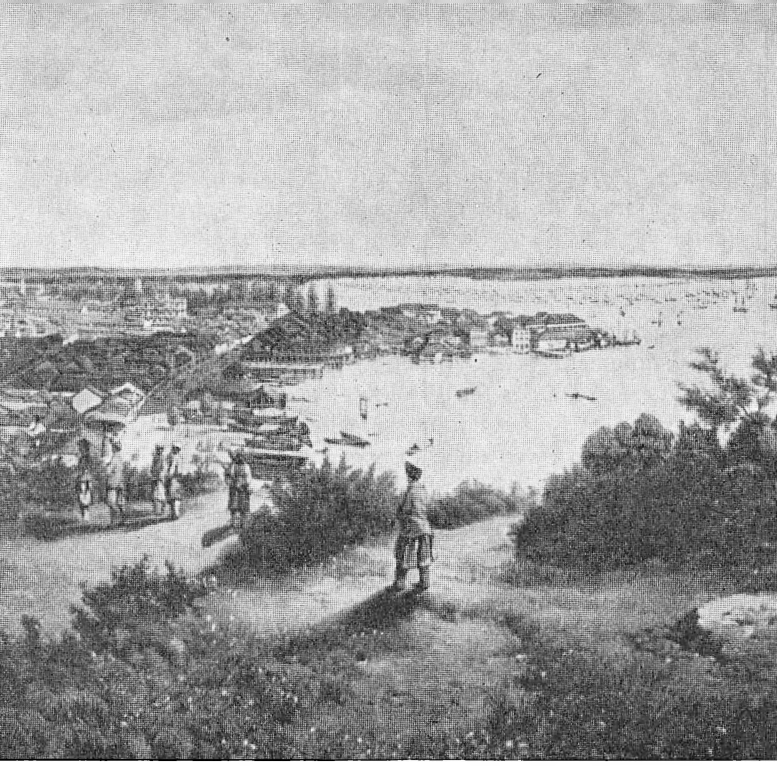

af betydelig størrelse, og den skulle vokse ikke så lidt endnu! I dag er højen i forgrunden sløjfet, og hvor maleren har stået, løber nu store, centrale forretningsgader.

Walter Scott, »Ivanhoe«s forfatter, og til ham skriver han i 1819, da forhandlingerne med sultanen af Johore havde stået på i *fem* år:

»Min kære ven! Jeg har ikke ord til at fortælle dig, hvilke anstrengelser det har kostet mig at formå mine overordnede til at antage mit forslag. Først fik jeg rent ud den besked, at jeg måtte have taget skade på min forstand! Man var virkelig træt af alle disse forslag om at købe småøer, jungler og værdiløse klipper! Så gav de tilladelsen – men siden har det været galt med prisen. Nu, for seks måneder siden, da jeg troede, at alt endelig var i orden, skrev de atter til mig og forlangte, at jeg skulle prutte sultanen yderligere 100 tikaler ned. Kan du tænke dig mere elendige fedtsyle?«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Og dog gik der nu kun få år, før grunden var lagt til den kommende storby Singapore. Træbarakker blev rejst til boliger og forrådsmagasiner, jungle blev ryddet, og en anløbsplads gjort parat til at modtage de første engelske skibe. Alt dette var Raffles værk. Og nu kunne han skrive de stolte ord til Walter Scott: »Singapore er skabt af mig og af mig alene. Af alle Englands kolonier vil den blive en af de mest betydningsfulde.«

Spådommen gik i opfyldelse hurtigere end nogen havde ventet. Men Raffles fik ikke lov at opleve det. Han var syg og nedbrudt af arbejdets anstrengelser i det djævelske klima. En række børn var døde af sygdomme. I 1823 udrustede han en brig, »Hero of Malown«. Han bragte sine manuskripter, bøger, en vældig samling planter, fugle og pattedyr – mange helt ukendte arter – om bord og satte kursen mod England. Skibet forliste. Med nød og næppe reddede han livet og ankom til London.

Han var kun 42 år gammel. Han havde realiseret sin drøm og bygget en by. Nu ventede han en rimelig belønning.

Den fik han i form af en retssag. Kompagniet tiltalte ham for at have overtrådt nogle af dets snirklede administrative regulativer. Han blev idømt en erstatning – som blandt andet omfattede udgifterne ved hans første rejse til Singa Pura!

Tre år senere døde han. En engelsk historiker siger: af sorg over menneskers utaknemmelighed.

I dag står hans statue på Singapores fornemste plads, Empress Place. Og byen, han skabte, blev et Østens London, økonomisk og industrielt en af støttepillerne i det britiske imperium.

Singapore var – og er – Sydasiens vigtigste handels- og havneby, det naturlige knudepunkt for skibsruterne fra Europa til Østasien, Indonesien og det vestlige Stillehav. Ved en folketælling et par år efter min ankomst blev indbyggerantallet opgivet til 583.000, heraf 422.000 kinesere, 82.000 hinduer, 71.000 malayer og 8.000 hvide. Mod krigens slutning var der utvivlsomt omkring én million mennesker i Singapore.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Parti fra Singapores »hvide« kvarter. Til venstre Memorial Hall, til højre Højesteret. Den lavere bygning foran denne tilhører den fashionable Singapore Cricket Club.

Alene i 1938 kastede over 26.000 skibe på mere end 16 millioner tons anker i havnen. Gummi, tin, ris, bomuld og krydderier blev af travle hænder indladet i skibene og fragtedes ud i den ganske verden. Produktionen af gummi og tin dækkede næsten hele jordens forbrug.

Disse tørre tal fortæller lidt om Singapores vældige betydning for verdenshandelen, men intet om selve dette levende, mangehovede uhyre af en by, denne fantastiske organisme, indspundet i Østens tusindårige mystik.

Singapore dengang rummede tre verdener.

Byens centrum – »det hvide kvarter« – hvor jeg havde min forretning og bopæl, var præget af bygninger i europæisk stil. Her var brede forretningsgader med banker og handelshuse, men også villaer i haver med evigt blomstrende orkidéer og adskillige grønne områder med tennis-, golf- og polobaner. Vore damer shoppede i Robinson's vældige varehus på Raffles Place og drak *five-o'clock-tea* i den air-konditionerede restaurant. Før middag mødtes vi til en drink i klubben eller på Hotel Raffles' bar eller i gårdhaven under

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de store, skyggefulde viftepalmer, som kaldes *travellers' palms,* de rejsendes palmer, fordi disse vækster vitterligt har reddet livet for adskillige junglerejsende, som har været på nippet til at dø af tørst. Palmerne opmagasinerer regnvandet i de hule stængler, og vandet holder sig bestandigt friskt. Palmerne viste sig desværre også meget nyttige for japanerne under deres fremtrængen gennem Malaya!

Raffles er vist stadig Østens fornemste og mest »engelske« hotel. Det var i hotellets gårdhave, at den sidste tiger blev skudt i selve Singapore by. Det skete i 1906, og forfatteren Somerset Maugham, som har skrevet flere af sine bøger på hotellet, overværede begivenheden.

I Raffles bar blev den berømte Singapore-Gin-Sling opfundet – ved en fejltagelse!

Bartenderen kom for skade at hælde lidt Heering kirsebærlikør sammen med gin og nogle andre tilsyneladende uforenelige væsker. Han blev så forfjamsket, at han gav sig til at smage på det besynderlige fluidum i stedet for straks at kaste det bort. Hvorefter han inviterede alle i baren til at prøve en ny drink, han netop havde komponeret! Siden har

Raffles Hotel i Singapore, mødestedet for byens hvide aristokrati endnu under de japanske bombardementer. De ejendommelige vifteformede palmer er såkaldte »travellers' palms«, som jeg flere gange omtaler i teksten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

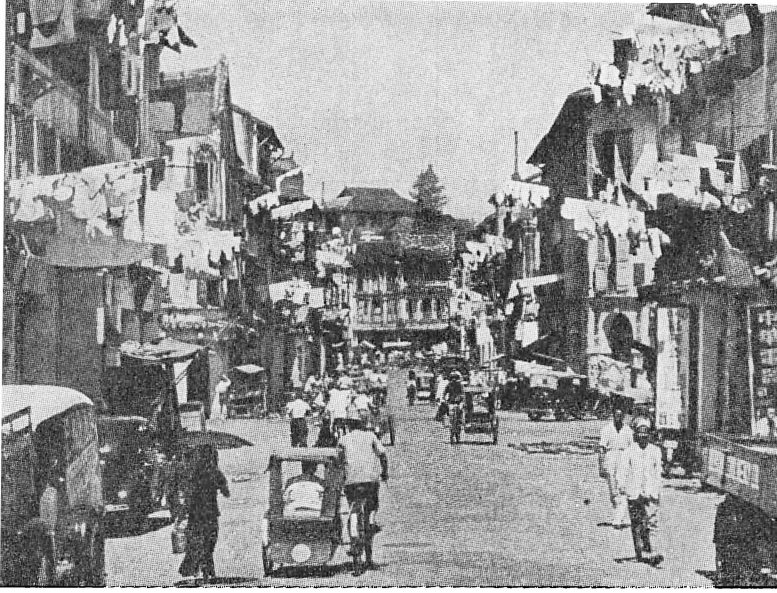

Kineserkvarteret har sin egen karakter, præget af vasketøj og kulørte butiksskilte. Dette er Boon Tat Street i »Chinatown«.

Singapore-Gin-Sling forfrisket tørstende sjæle overalt i verden, og eksporten af den danske likør er steget mærkbart. Men vil man have en *original* Singapore-Gin-Sling, kan den kun fås på Raffles, hvor opskriften bevares som en statshemmelighed. På malayisk kaldes den populære drik *pemadam api,* hvilket betyder ildslukker. Efter en arbejdsdag i fyrre graders varme slukker den solens brand!

Uden om bykernen lå *Chinatown,* kinesernes myretue af bambushytter, lette træhuse med søjlegange og mærkelige og kunstfærdige udbygninger, en snavset men farverig labyrint, hvor det fra alle vinduer flagrer med vasketøj på bambusstænger.

I de krogede forretningsgyder kan alle varer købes, og alle laster og lyster tilfredsstilles – for penge!

Her er restauranter, hvor man kan gøre sig til gode med hajfinner, fuglereder, hundredårige æg, slanger og abehjerne. Delikatesseforretninger, hvor man kan erhverve råvarerne til disse og andre lige så særprægede lækkerier. Boder med silkestoffer i skrigende farver, tæpper, broderier, perler, ku-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lørte lygter, fyrværkeri, drager af papir, opiumspiber, porcelæns- og jadefigurer og forunderlige lakarbejder. Hist og her sidder håndværkere og bearbejder med overmenneskelig tålmodighed jernhårde elfenbensstykker ganske på samme måde og med de samme redskaber, som blev brugt for to tusinde år siden. Og på omtrent hvert eneste gadehjørne løber man lige ind i en ligkisteforretning.

Smukt udskårne, lakrøde ligkister, ofte guld-, sølv- eller perlemorsindlagte og blødt forede med silke, står i de åbne boder, indbydende, lige til at lægge sig i. Det er kinesernes skønneste drøm at kunne gå ind til den evige hvile, emballeret i et sådant pragtstykke, som anskaffes så snart man har fået råd til udbetalingen og derefter straks bringes hjem for at opstilles i husets bedste stue og fremvises med alle tegn på glæde og stolthed. Ligkisten var faktisk den jævne kinesers statussymbol!

Men der er jo også dem, som allerede her i vor jordiske jammerdal søger Nirvanas lykke. Og også denne kan købes. I luksuøse opiumshuler inhalerer den rige kineser lyksaligheden af en pibe, opbevaret til ham alene i et gyldent foderal. I en skiden hule et par skridt længere borte hviler kulien på en snavset bastmåtte og venter tålmodigt på den pibe, kammeraten ryger på. Begge – den rige og den fattige – løsrives fra legemets lænker og livets plager og vugges af giften – med et ejendommeligt lille nissesmil om munden – ind i de saliges land. Nu har jeg narret jer alle sammen!

I *Chinatown* sover man tilsyneladende aldrig. Næsten døgnet rundt vrimler gader og gyder af travle mennesker. Kineserne bevæger sig altid. Hele tiden har de noget for.

Sagt i tørre tal beherskede de flittige Himmelens Sønner i Singapore umiddelbart før krigen 65 procent af engroshandelen og næsten 85 procent af detail-handelen.

I den indiske bydel ser alt anderledes ud. Husene er ikke meget forskellige fra kinesernes, men livet triller sindigt af sted i *slow motion*. Mændene spadserer adstadige og indolente, som oftest i lange hvide skjorter over deres *dhoti*, den ældgamle indiske buksedragt, der poser latterligt mellem benene. De unge mænd går to og to, ofte med hinanden i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Endnu et gadeparti fra kineserkvarteret. Læg mærke til færdselsbetjenten, der har et par »vinger« af strå spændt på ryggen. Dem kan han dirigere færdselen med, når han vil spare armkræfterne.

hånden eller om halsen. Der står en em af erotik omkring dem. Kvinderne – i *sari* – bærer krukker eller kander på hovedet og er pyntede som juletræer med smykker, glimtende stene i ørerne, undertiden i næsefløjene, perlekæder eller guldringe om halsen, håndled, arme og ankler. De ringler og klingrer, som var de omvandrende klokkespil. Ved husmurene og i rendestenen sidder sløve skikkelser i timevis, hensunket i dyb meditation. De bevæger sig kun, når de pludselig sender en blodrød betelspytklat flere meter fra sig.

Spytklatter er i det hele taget noget, man må lære at vare sig for i Singapore. Alle, både kinesere og indere, spytter langspyt uden at se sig for, endda lige for næsen af de yndigt vrikkende kinesiske *Singsong girls* i deres spraglede kimonoer.

Også de lette rickshaws-køretøjer må man tage sig i agt for. De kommer susende, trukket af radmagre, stønnende kulier, så lydløst og uventet som spytklatterne. Som oftest er passagereren en ikke-europæer, men – mand eller kvinde – næsten altid så lasket-fed som en kinesisk Buddha.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

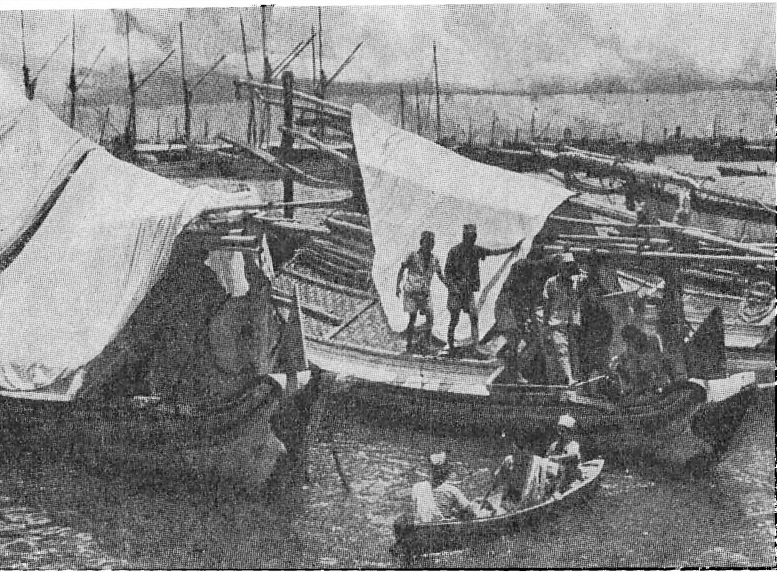

De malayiske fiskere og handelsfolk er venlige og nøjsomme folk, og deres både er maleriske. Fra gammel tid er malayerne kendt som fremragende søfarere.

Måske vil nogen spørge, om der ikke fandtes en *fjerde* verden i Singapore: en bydel, hvor landets egentlige indbyggere, malayerne, levede. Det gjorde der faktisk ikke. Malayerne boede spredt i kineser- og inderkvarteret, de fattigste af dem i faldefærdige hytter i byens udkant, ved havnen eller i husbåde på floden.

Historien om fru Eng belyser et par meget væsentlige træk ved dagliglivet i Singapore, eller rettere i Malaya, ja, i hele Østen.

Fru Eng var en nydelig, ung kineserinde, som min kone havde lært at kende. Hun var altid glad og smilende, men vi vidste i øvrigt ikke andet om hende, end at hun altså var – fru Eng.

En dag kom hun på besøg og var knapt nået inden for døren, før hun kastede sig på en stol og hulkede hjerteskærende.

Langt om længe fik min kone trøstet hende, så hun snøftende kunne fortælle om den frygtelige tragedie, der var overgået hende.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det kom nu frem, at hun slet ikke var gift, men var konkubine – elskerinde – til en byretsskriver, med hvem hun havde to børn, og som holdt hende med en lille lejlighed, hvor han opsøgte hende to aftener om ugen.

I lang tid var han imidlertid kun kommet én aften om ugen, og nu – i aftes – havde han så måttet indrømme, at han havde taget sig endnu en konkubine. Han havde ikke lagt skjul på, at den nye var meget ung og tiltrækkende og i besiddelse af utallige andre dyder. Fru Eng, der i flere år havde været konkubine nr. 1, så sig pludselig degraderet til konkubine nr. 2 ...

Og så tudede hun igen, som et helt springvand.

Jeg kendte lidt til den pågældende byretsskriver – en såre beskeden stilling – og vidste, at han havde stor villa, flot bil og en legitim kone, med hvem han havde otte børn – det vil sige drengebørn. I en kineserfamilie tæller man ikke så betydningsløse væsener som pigerne med. Desuden altså nu to konkubiner, hvoraf i hvert fald den sidst anskaffede formentlig næppe var billig i drift.

Og så er det jo, man spørger, hvordan en byretsskriver har råd til at holde en sådan menage kørende.

Singapore River giver plads for et utal af kinesernes husbåde og danner således et helt beboelseskvarter for sig selv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Man skal ganske vist ikke have opholdt sig længe i Østen, før man kender svaret. Jeg spurgte imidlertid fru Eng direkte, og for første gang standsede tårestrømmen. Forbavset kiggede hun op på mig og sagde:

– Jamen, det ved De da nok, han driver jo *drawer-business,* »skuffeforretning« ...

En byretsskrivers arbejde består blandt andet i at føre listerne, der angiver den rækkefølge, i hvilken civile søgsmål skal for dommeren.

En mr. Wong har længe haft en større sum penge til gode hos mr. Ling og ser nu ingen anden udvej end at gå rettens vej. Han henvender sig på byretsskriverens kontor for at få sagen berammet og betaler straks den lovpligtige afgift på 5 Malay-dollars. Og så venter han spændt på embedsmandens afgørelse.

Byretsskriveren blader i sine protokoller:

– Ja, lad os nu se, der er jo desværre mange sager for tiden, lad os se, i dag er det den 5. september ... tja'e, det ser jo ikke så godt ud, man må jo tage hensyn til alle de sager, der er kommet først, nej det ser sandelig ikke godt ud, det er jo ret og rimeligt, at alle de, der er kommet først ... altså det er i dag den 5. september, jo, sagen kan komme for retten den 5. *maj næste år!*

Under hele denne svada blader byretsskriveren i protokollerne, eller lader en blyant løbe ned over en tæt beskrevet side. Og da han endelig har meddelt datoen 5. maj, trækker han sin skrivebordsskuffe et par centimeter ud.

Mr. Wong med grædefærdig stemme:

– Hr. byretsskriver! Jeg er en fattig mand, næsten ruineret på grund af dette tilgodehavende. Jeg har ikke til den daglige ris. Skal jeg vente så længe, vil mine børn sulte og min familie måske uddø ...

Han lader en 5-dollar falde ned i skuffen.

Byretsskriveren blader atter i protokollerne:

– Jo, jeg forstår det så godt, og der er intet, jeg hellere vil end hjælpe et så udmærket menneske som Dem, mr. Wong. Lad os nu se ... jo, jeg tror, der kan blive en dag i *januar* ... han trækker skuffen endnu et lille stykke ud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mr. Wong, nu med lidt håb i stemmen:

– Hr. byretsskriver! Tænk ikke på *mig,* men hav medlidenhed med min ulykkelige hustru og mine uskyldige børn ... han lægger endnu et 5-dollar-stykke i skuffen.

Byretsskriveren blader:

– Man *kunne* måske udskyde et par mindre vigtige sager ... jå, det *kunne* man måske ...

Han trækker skuffen yderligere lidt ud, og mr. Wong skynder sig at fiske endnu en 5-dollar frem og anbringe den i skuffen. Og nu lyser byretsskriverens ansigt, som hidtil har givet udtryk for meget alvorlig embedsmandsværdighed, pludselig op i noget, der ligner et smil:

– Minsandten ... hvad opdager jeg pludselig her ... en dato, jeg *helt* har overset ... han rykker lidt i skuffen, hvori endnu en 5-dollar hurtigt bliver anbragt. Derefter slås skuffen i med et knald, og byretsskriveren, atter alvorlig og værdig, forkynder med høj røst:

– *Sagen mr. Wong mod mr. Ling kan indbringes for retten om en uge, den 12. september klokken ti ...*

»Skuffeforretninger« hører – som konkubiner – til dagens orden i Malaya, selv om ingen af delene er noget, man taler højt om.

Alle kender spillets regler og overholder dem nøje. Det lille skuespil *skal* opføres, og begge parter holder masken. Det var jo betydeligt nemmere, hvis mr. Wong straks overrakte skriveren det lille »gratiale« på 25 dollars. Men det kan skam ikke lade sig gøre. Pengene ville øjeblikkelig blive afvist, og det ville være et stort spørgsmål, om mr. Wong nogen sinde fik sin sag for retten.

Som forretningsmand var det – og er formentlig stadig – umuligt at klare sig i Østen uden nu og da at yde en skærv til en eller anden skuffe.

Vi europæere kalder det bestikkelse eller korruption og giver os hjemme i vores vestlige verden naturligvis ikke af med den slags.

Skal *vi* opnå noget hos en god forretningsforbindelse, inviterer vi på frokost med hvad dertil hører. Det kaldes som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bekendt repræsentation og kan trækkes fra på skatteregnskabet. –

En stadig tilbagevendende kilde til fornøjelse – i begyndelsen undertiden også til næsten skrækblandet undren – er de indfødtes fester.

Kinesernes nytårsfest er noget af det farverigeste og mest larmende, man kan forestille sig. Vasketøjet på bambusstængerne bliver ombyttet med blodrøde bannere, og fire dage og nætter i træk brager fyrværkeriet mellem bambushytterne, så det er et Guds under, at ikke hele byen bliver lagt i aske.

Kiu Wang Yah er en fest, som afholdes de første ni dage i årets niende måned. Det er festen til ære for dragen, Kinas hellige dyr. Kæmpemæssige, ildsprudende drager bæres i procession i gaderne af mænd med fantastiske masker, som regel én drage fra hvert af Singapores ca. 400 kinesiske buddhisttempler. Og fyrværkeriet larmer igen.

Kineserne kan i det hele taget ikke fejre hverken glædelige eller sørgelige begivenheder uden fyrværkeri – end ikke en begravelse!

Af larmen fra en kirkegård kan man ligefrem registrere, hvor »fin« en begravelse er. Jo mere rabalder, des fornemmere lig!

Det er, mens kisten sænkes, at kanonslag og »kinesere« fyres af, raketter går til vejrs, og sole sprutter og snurrer. Og de hvidklædte efterladte – hvidt er sorgens farve – svinger med små flag, mens de hyler hjerteskærende – ikke som udtryk for sorg, men for at deltage i larmen, så de onde ånder bliver skræmt bort, at de ikke, mens sjælen er på vej til himmelen, snupper den og fører den et helt andet sted hen!

Thai Pusam er en religiøs hindu-ceremoni til ære for den seks-hovede gud Subramania, som dyrkes af de allerfattigste tamils. Én gang om året foretager flere hundrede af disse mennesker, mænd, kvinder og børn, en bodsvandring igennem Singapores gader. De fleste af dem bærer en »Kavadi«, en slags overdimensioneret tornekrone, et stort, tungt, skrækindgydende monstrum af stænger og cirkelbuer og spidse spyd af stål, pyntet med påfuglefjer og blomsterguirlander.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Under »Thai Pusam«, den religiøse hindu-ceremoni, bærer en selvplagende tamil her en »kavadi«, hvis mange spyd stikker i hele hans overkrop.

»Kavadien« hviler på hinduens skuldre, og spyddene – måske hundrede i alt – er boret ind i ryggen og brystet. Under den timelange vandring gynger og vipper hele apparatet uafladeligt, og spydspidserne bevæger sig dybt i sårene. Som regel har den bodfærdige også en dolk stukket gennem tungen. Nogle går på sømsandaler, hvor spidse søm martrer deres fødder. Andre trækker tunge vogne med gudebilleder ved hjælp af reb, som er bundet til slagterkroge, der er boret dybt i deres ryg. Naturligvis befinder de sig alle i religiøs ekstase, som stimuleres ved, at de inden vandringen indånder røgen fra nogle brændende træstykker, som præsterne har præpareret med en »hemmelig« salve.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Fire-walking« – ildvandring – hvorunder tamils, både mænd og kvinder, går hen over glødende trækul uden at forbrænde fødderne.

Det mest forbavsende ved dette makabre, men fascinerende skuespil, er måske, at man sjældent ser en eneste dråbe blod. Når vandringen er endt, er de alle glade og smilende og fortæller, at de ingen smerter har følt, kun overjordisk lykke. Måske hænger det lidt sammen med, at denne ene gang om året er disse ludfattige, til daglig oversete mennesker midtpunkt for hele Singapore. I dag har de været med Herren i Paradis ...

Deepavali, som afholdes til ære for guden Krishna, er også en årlig hindu-fest, som afsluttes med en anden, ikke mindre fantastisk ceremoni, nemlig *fire-walking,* ildvandring.

I tempelgården til Maha Mariamman-templet i South Bridge Road er arrangeret et fem-seks meter langt bål af glødende trækul. Bålet er så varmt, at det er en lidelse bare at komme i nærheden af det. Mænd og kvinder – som regel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i hundredvis – hvis ben først er blevet pisket med grene af præsterne, vandrer igennem bålet, og deres nøgne fødder synker ned i de glødende kul. Nogle af kvinderne bærer små børn i favnen, alle går de som søvngængere igennem bålet. Så snart de har passeret det, bades deres fødder i en blanding af mælk og gedeblod. Og som regel har fødderne ikke taget skade. Det hænder ikke så sjældent, at en ild-vandrer falder på bålet, og da må han øjeblikkelig på hospitalet, ofte med livsfarlige forbrændinger.

Singapore var – i hverdag og fest – de mange modsætningers by. En by med forskellige racer, men uden racehad. Med et utal af – ofte fanatiske – religioner, som udfoldede sig fredeligt, side om side. Modsætningerne gjorde kun byen mere farverig og spændende.

Singapore og hele øen var frihavn. Alle varer var toldfri. Når man havde mave og i det hele taget helbred til at tåle maden og varmen, var Singapore det bedste sted på jorden.

Min forretning lå i Stamford Road, tre-fire minutters gang fra det britiske, militære hovedkvarter Fort Canning. I samme hus havde vi vores lejlighed.

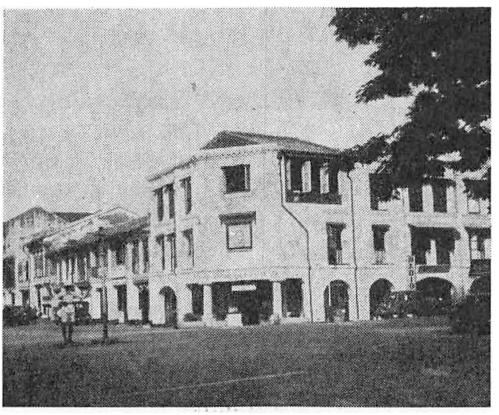

Huset i Stamford Road, hvor vi boede, da krigen kom, og som slap ubeskadiget gennem alle Singapores bombardementer.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Som et billede på de lykkelige og fredfyldte tider, før den anden verdenskrig nåede det fjerne Østen, sidder Ingelise og min kone Edith her ved kanten af Singapore Swimming Club's pragtfulde bassin.

Vi havde fået en datter, Ingelise. Hun havde kinesisk barnepige. Vi havde en kineserkok, en chauffør, en houseboy og en chokra-boy. Det sidste er det malayiske navn for en stik-i-rend-dreng.

Det lyder jo vældigt flot og herskabeligt, men efter den tids forhold var vi en ganske almindelig europæisk familie. Vi holdt af vores by og følte os hjemme dér. Ude ved kysten havde vi fundet en vidunderlig grøn bjergtop, hvor vi havde planlagt at bygge en bungalow.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingen af os regnede med, at vi nogen sinde skulle forlade Singapore. Krig var i disse lykkelige år fra 1931 til 1939 noget aldeles utænkeligt. Jo – i slutningen af perioden – måske i Europa, hvor en sindssyg korporal var kommet til magten i Tyskland.

Japanerne var ganske vist allerede i 1938 trængt et godt stykke ned igennem Kina – næsten helt til Hong Kong – men kampene foregik dog tusinder af kilometer borte.

Og hvad der i øvrigt skete – en krig kunne aldrig komme til at berøre os i Singapore. Vi boede jo ikke blot i en by. Vi boede på en ø, som var en fæstning – endda verdens stærkeste!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

6

KOLOS PÅ LERFØDDER

NAVAL BASE, flådehavnen, var hovedhjørnestenen i fæstningen Singapore. Den var ikke blot verdens stærkeste militære støttepunkt, men simpelt hen uovervindelig. Dette var i hvert fald det officielle engelske synspunkt til brug for offentligheden.

Arbejdet på basen begyndte i 1921 og fortsatte næsten til 1938. Omkostningerne beløb sig til over 60 millioner pund sterling.

Et kæmpemæssigt landområde blev ryddet, klipper sprængt, højdedrag udjævnet, og et flodleje blev flyttet. En stor del af området var sumpet, det blev fyldt op med millioner kubikfod jord.

Vældige ammunitionslagre og depoter for miner blev anlagt under jorden. Og som den synlige del af basen rejste sig tankanlæg med olie og benzin, værfter, værksteder, pakhuse, oplagspladser og en selvforsynende by med mandskabsbarakker, barakker til 12.000 indfødte arbejdere, administrationsbygninger, hospitaler, kirker, forretninger, biografer, 17 fodboldbaner og et lignende antal til cricket. Op over de vældige kajanlæg knejsede tårnhøje kraner.

Fra 1935 til 1938 byggedes det gigantiske dokanlæg, som bar George VI's navn, og som blandt andet omfattede en flydedok, hvor den tids største slagskibe, fartøjer helt op til 50.000 tons, kunne repareres.

Jeg har oplevet at se verdens tre største passagerskibe, »Queen Mary«, »Queen Elizabeth« og »Majestic« ligge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

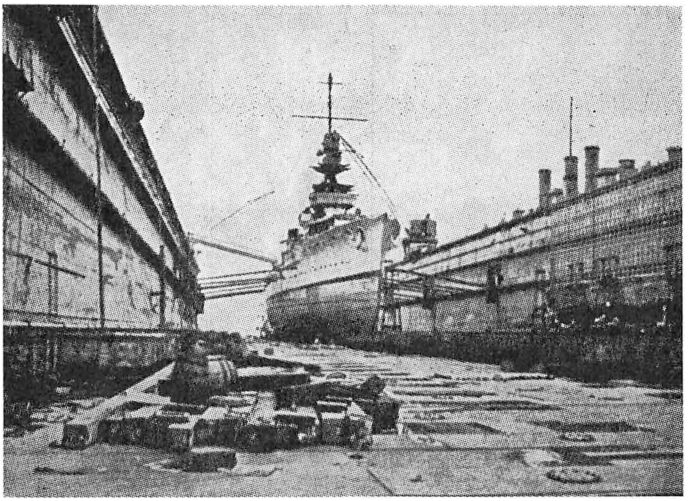

Dette krigsskib fylder kun lidt i »Naval Base«s enorme flydedok. Alt var stort, moderne og effektivt i denne »verdens stærkeste flådehavn«. Og der var taget hensyn til et virkningsfuldt forsvar – mod søsiden . . .

samtidig i orlogshavnen, da de var taget i brug som troppetransportskibe.

Basens strategiske beliggenhed syntes ideel. Den lå på østsiden af Singapore-øen i det smalle Johore-stræde. Tre-fire kilometer nordvest for basen forbandt en dæmning med jernbane og bilvej – *the Causeway* – Singapore-øen med byen Johore-Bahru på fastlandet.

Basens beliggenhed i det smalle sund skulle praktisk taget umuliggøre angreb på den med krigsskibe eller undervandsbåde.

En række kanonstillinger på Singapore-øens sydøstkyst og på mindre øer i nærheden sikrede indsejlingen til Johorestrædet. Det var kanonanlæg af en størrelse, som nærmede sig dem, man så i filmen »Navarones Kanoner«. Anlæggene gik dybt i jorden, kanonrørene, der pegede ud over havet, var 10–15 meter lange. De kunne – i løbet af sekunder – svinges op og ned og drejes den halve horisont rundt. Ikke ind mod land . . .

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

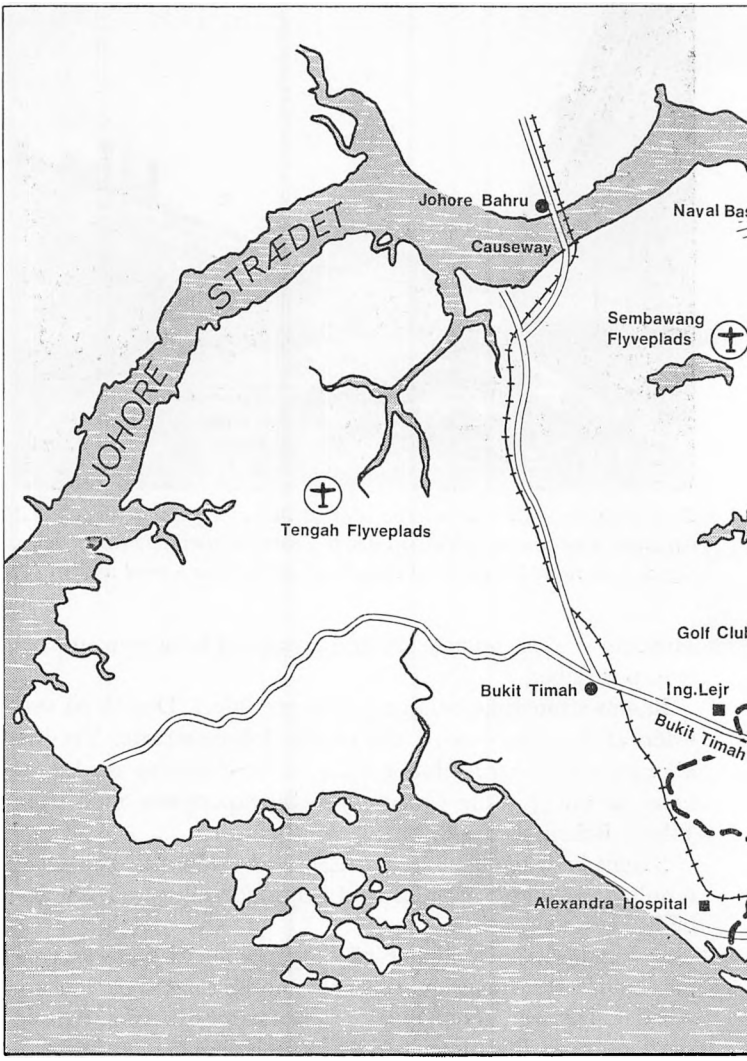

Kort over Singapore-øen, der er omtrent på størrelse med Bornholm. I sydøstenden af øen ligger bykernen med havnen, men bebyggelsen breder sig spredt ud over hele øen. På kortet ses de vigtigste sted-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

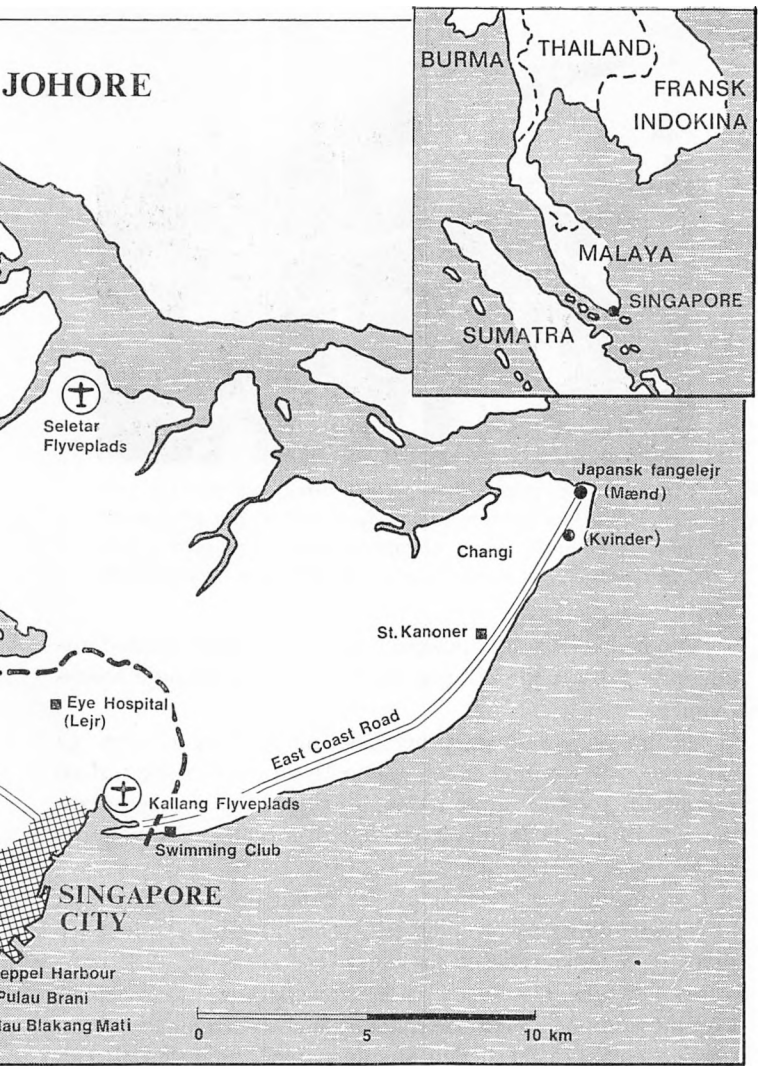

navne, der har forbindelse med japanernes angreb. Den stiplede linje rundt om Singapore City angiver de japanske troppers front ved byens kapitulation.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

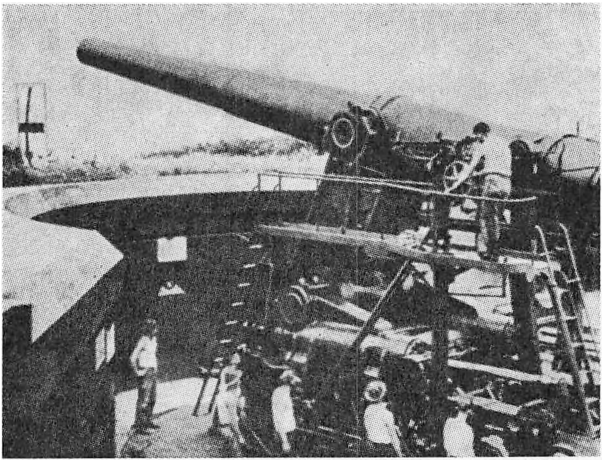

Singapores mægtige kanoner (af omtrent samme type som denne, fra Philippinerne) med deres veltrænede artillerister ville have kunnet afvise et japansk angreb fra søen – men ingen havde gjort noget for at sikre fæstningen fra landsiden.

Selv på nært hold opdagede man ikke disse mastodont-kanoner. De var alle anbragt mellem tyve meter høje kokospalmer.

Jeg har overværet en prøveskydning med en af dem. 52 skud blev affyret mod et sejlende mål, en skive trukket af en motorbåd. 49 skud ramte nøjagtig i plet. Men den kommanderende officer larmede næsten lige så meget som kanonerne på grund af de tre forbiere.

I årene lige før krigen blev der rundt om på øen anlagt adskillige militære flyvepladser. Nogle af dem skulle have plads til et par hundrede maskiner.

Jeg har nævnt, at det britiske hovedkvarter – et vældigt bygningskompleks med selve kommando-centralen dybt under jorden – lå i nærheden af min bopæl i Stamford Road. En eventuel fjendes mest oplagte bombemål var anbragt nøjagtig i storbyens centrum!

Endelig Singapore-fæstningens »naturlige« rygdækning: det var jo hele den lange, smalle Malacca-halvø, som fra nord

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til syd, fra grænsen til Thailand og ned til Singapore bestod af uoverstigelige bjerge eller uigennemtrængelig, sumpet jungle. Ingen hær kunne komme igennem her. De smalle kystveje skulle være lette at minere eller holde under konstant ild.

Alle følte vi os trygge i det britiske imperiums mægtigste bastion. Ingen eller i hvert fald kun få kendte sandheden: At fæstningen Singapore var en kolos på lerfødder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

7

D-DAY

Sommeren 1939. Dramaets forspil. Vedholdende rygter om umiddelbart forestående krig i Europa. Flådemanøvrer i strædet. Troppebevægelser og mørklægningsøvelser over hele Singapore-øen. Og endelig, den 3. september, meddelelsen om Storbritanniens krigserklæring til Tyskland.

Men i Singapore gik livet alligevel sin vante, rolige gang. Den almindelige mening mand og mand imellem var, at naturligvis måtte militæret træffe sine forberedelser, det var da klart, men krig – hér – *aldrig!*

9. april 1940. Min kone grædende ved radioen: Danmark besat af tyskerne. Hvad jeg selv følte, erindrer jeg ikke nu, så mange år efter. Indtrykket udviskedes, da min daglige tilværelse brat blev totalt ændret.

Hjemmeværnet blev mobiliseret. Det betød, at alle vi frivillige blev indrulleret i hæren som regulære tropper. Fra nu af var vi underkastet militær disciplin og kunne ikke mere tage øvelserne som en søndagsfornøjelse, hvor man kom og gik så nogenlunde, som det passede én bedst.

I to måneder måtte vi forlade vort civile arbejde og tage i træningslejr. Dette gentog sig med visse mellemrum, foruden at vi måtte møde hver week-end. Efterhånden fik øvelserne mere og mere krigsmæssigt præg.

Sommeren 1940 fik vi til opgave at rydde Singapores sydlige kystlinie foran de store artilleristillinger. Huse, træer, badepavilloner, anløbsbroer, alt skulle væk.

Mon ikke de fleste mandfolk har i sig lidt af drengens mærkelige glæde ved at ødelægge? Jeg må i hvert fald ind-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det høje græs ydede vældig godt skjul, når hjemmeværnet holdt øvelser i terrænet. Det gjorde det også senere for de japanske soldater.

rømme, at vi morede os pragtfuldt, da vi huserede på stranden med vældige tryklufthamre, sprængladninger og fræsende bulldozere. En kilometerbred afsvedet ørken mod havet var slutresultatet af vort stolte værk. Skudlinien klar!

Et par dage efter at dette arbejde var færdigt, blev delingen, jeg tilhørte, kaldt til parade. Nogle officerer mønstrede os indgående, og så lød en stemme:

– Vi har fået til opgave at uddanne et *bomb-disposal*-korps, som vil blive instrueret i udgravning og demontering af ueksploderede flyverbomber. Det er naturligvis et frivilligt job. Vi skal bruge tredive mand. Vil de, der melder sig frivilligt, træde frem ...

Vi kiggede lidt på hinanden, og lidt tøvende begyndte nogle af kammeraterne at gå et par skridt frem foran geleddet.

Ja, ja, tænkte jeg – hér kan du roligt melde dig, for bomber falder der i hvert fald ingen af i Singapore ...

Jeg trådte mine to skridt frem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mærkeligt nok – et øjeblik senere følte jeg mig ikke mere *helt* sikker på, at der ikke kunne falde bomber ...

Men vi begyndte vore øvelser. I nogle måneder blev vi instrueret om flere forskellige bombetypers indretning og virkemåde, naturligvis først og fremmest om japanske bomber. Navnlig fra Kina havde englænderne indhentet oplysninger om disse bomber, oplysninger, som nu blev stillet til rådighed for os. Derefter blev vi sendt ud for at grave øvelsesbomber op og lære, hvordan man skulle transportere en bombe, som ikke kunne demonteres på stedet. I to måneder gravede vi og flyttede rundt på bomber på en mark lige uden for en japansk læges vinduer. Han var en overordentlig interesseret tilskuer.

Ved synet af denne læge slog det mig pludselig, at der var noget, jeg savnede. Det var jo fotografen – den japanske fotograf *Nakajima,* kaldet »obersten«, fordi han lignede en karikaturtegning af en typisk, gammel, engelsk oberst.

Tidligere ved vore hjemmeværnsøvelser, når vi f. eks. stod svedende og dødtrætte, men stolte ved en kunstfærdig bro, vi netop havde bygget, slog det aldrig fejl, at gode, gamle Nakajima dukkede op. Før vi havde set os om, havde han fået os alle sammen smukt grupperet oven på vort enestående bygningsværk, og så krøb han ind under det sorte klæde og knipsede løs. Næste dag kunne vi beundre resultatet og købe billedet i hans forretning. Se, der var vi alle sammen på den flotte bro lige fra sapper Neess til oberstløjtnant Wright, og alle vore navne stod fint underneden.

Kom man efter lang tids forløb i tanke om et billede, man havde glemt at købe, men nu gerne ville have, var det helt i orden. »Obersten« gemte omhyggeligt alle de billeder, han tog. Han havde et meget fint kartotek med datoer og navne og lokaliteter. Man gik aldrig forgæves efter et billede. Det gjorde efterretningstjenesten hjemme i Tokio nok heller ikke!

Der var også skomageren ...

Et par skridt fra vores hus boede en japansk skomager i sit værksted, som han havde haft i tredive år. Han var en flink lille mand med Hitler-skæg, og han syede de fineste sko i byen, en fuldendt kunstner i sit fag. Dertil var han

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

meget naturinteresseret, han studerede fugleliv i sin fritid ved hjælp af en mægtig kikkert.

En dag – nogle måneder før japanernes angreb – kørte et slagskib af et dollargrin med japansk diplomatflag op foran skomagerens dør. Bilen fyldte næsten hele gaden. Underdanigt bukkende modtog han et par fornemme herrer. Dagen efter var han ved at pakke sagerne i værkstedet sammen og fortalte, at han desværre ikke mere kunne reparere vore sko. Det var tvingende nødvendigt, at han øjeblikkelig rejste hjem for at besøge sin »aldrende, 83-årige mor« – sådan udtrykte han sig ordret. I tredive år havde han adrig omtalt sin familie. Og når hans gamle mor nu sendte bud efter ham, skete det altså pr. diplomatvogn!

Jeg ved ikke, hvor mange japanere, der boede i Singapore by, men rundt om på øen og i Malaya opholdt sig nogle tusinde. I hver eneste landsby var der en japansk barber, et japansk logihus og en japansk fotograf. Det var folk med lokalkendskab. Hvad *de* ikke vidste om egnen, de boede på, var garanteret ikke værd at vide. De forsvandt praktisk taget alle i månederne før krigen. Og vendte utvivlsomt tilbage som vejvisere for invasionstropperne.

Sommeren 1941 svingede stemningen umærkeligt om i Singapore. Den glade optimisme blev afløst af en følelse af, at der måske alligevel kunne blive krig i Malaya.

Det *kunne* måske endog gå så galt, at Singapore blev angrebet. For nu var det uomtvisteligt, at japanerne var på hastig fremrykning mod Siam, det nuværende Thailand. I juli besatte de den sydlige del af Indokina – i dag Vietnam.

Julemåneden nærmede sig, og japanerne var rykket yderligere frem og stod tæt ved grænsen til Siam.

Ingen var mere i tvivl. Krigen ville komme. Men naturligvis ville japanerne blive standset et sted oppe i Malaya. *Skulle* der blive foretaget et par angreb på Singapore, vel – Singapore kunne *aldrig* besejres.

På hoteller og restauranter gik dansen som sædvanligt lystigt om aftenen. På godnat-melodien sang vi alle med: »*There'll always be an England* ...« – »England vil altid bestå ...«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

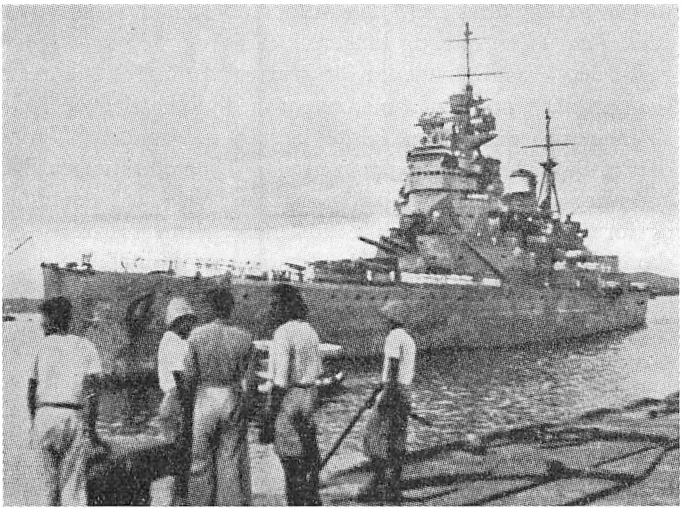

Slagskibet »Prince of Wales« – Englands nyeste – løber ind i Naval Base. Det ville betyde yderligere sikring imod japanernes trussel – troede man.

Og i Raffles Bar havde flotte engelske officerer travlt med at betro deres elegante, nedringede damer, at disse elendige japanere var nogle skrækkeligt dårlige soldater. Kinesere og siamesere kunne de naturligvis løbe over ende – men bare vent, til de kommer her! *Hvis* de kommer! Ja, for De ved vel, at »Prince af Wales« og »Repulse« er gået ind i *Naval Base?* Måske kan *det* få de små gule til at tænke sig lidt om! Man siger for resten også, at de sjældent kan få startet deres flyvemaskiner. Noget gammelt bras, naturligvis . . .

Det var rigtigt, at to af Englands største krigsskibe var ankommet til Singapore. Men tilsyneladende uden synderlig afskrækkende virkning på japanerne.

Den 2. december 1941 ringede min telefon. En stemme, som jeg straks genkendte som løjtnant Waters', sagde lynhurtigt:

– Er det Neess . .? . .

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

– Javel, Neess her . . .

– *D-day!*

Næsten før jeg nåede at få svaret: – All right, D-day . . . var røret lagt på.

»D-day« var kodeordet for krigsmæssig generalmobilisering.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

8

BOMBER OG „TIGER BALSAM"

Mens jeg nærmest flåede mit tøj af for at skifte til uniformen, råbte jeg »D-day« til min kone. Hun vidste, hvad det betød. Efter et hastigt farvel fo'r jeg ned til min vogn og susede af sted mod Drill Hall, vort hovedkvarter, som lå lige over for Raffles Hotel.

Opholdet på Drill Hall blev nu ikke af længere varighed. Allerede dagen efter blev vi flyttet til sultanen af Johores »Estana« i udkanten af Singapores mondæne kvarter, ikke ret langt fra den danske konsuls store bungalow. På de kæmpemæssige, saftiggrønne græsplæner, bløde som mos, omkring sultanens pragt-palads var bygget træbarakker. Vi boede i en park med palmer og blomster, så vidunderligt skønne, at jeg aldrig har set magen.

Bomb-disposal-delingen, som jeg tilhørte, bestod af en *lieutenant,* fire *sergeants,* fire *corporals,* fire *lance-corporals* – underkorporaler – og så var vi atten *sappers,* menige pionerer. I alt 31 mand.

Jeg blev tildelt jobbet som lastbilchauffør. Og fra det øjeblik hagede jeg mig fast til min *lorry*. Kun nødigt slap jeg den af syne et eneste øjeblik. Ofte sov jeg i lastbilen. Det var ligefrem en mani hos mig altid at være kørende. I lang tid lykkedes det mig endog at få min egen bil med rundt på vore forskellige opholdssteder – foruden lastbilen. Det var, som om jeg havde en forudanelse om, hvad en vogn kunne komme til at betyde. Da Singapore faldt, var jeg formentlig den sidste menige soldat, som disponerede over en bil. Den reddede mit liv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nogle dage gik, og allehånde rygter svirrede så tæt som moskitoer i junglen. Jeg nåede at se et glimt af de to engelske orlogsskibe, slagkrydseren »Repulse« på 32.000 tons og det helt nye slagskib »Prince of Wales« på 35.000 tons. Det halve Singapore var strømmet til havnen for at vinke til mandskabet på de to mastodonter, der lå i Naval Base som en vældig demonstration af imperiets magt på havene.

Søndag morgen den 7. december kunne vi i »Malaya Tribune« under kæmpeoverskrifter læse, at japanske destroyere og konvojer af større og mindre skibe, formentlig troppetransportskibe, var afgået fra Saigon og observeret på vej mod vest i farvandet syd for Indokinas kyst.

Stilede de mod Singapore?

»Tribune« havde spurgt nogle fremtrædende politikere og militære eksperter om deres mening. De svarede samstemmende: Det drejer sig formentlig om flådeøvelser. Der er absolut ingen grund til panik. Situationen er ikke halvt så faretruende, som folk desværre er begyndt at tro . . .

Klokken fire om morgenen den 8. december hylede sirenerne i lejren. Øvelse – på denne ugudelige tid af døgnet!

Vi tumlede ud, og et øjeblik efter hørte vi voldsomme eksplosioner inde fra byen.

Så hørte vi lyden af brummende motorer oppe i nattemørket og lidt efter flere brag.

Måbende stod vi og glanede ind mod den fuldt oplyste by. Alle gadelygter var tændt. Og her, for øjnene af os, skete det ufattelige, det umulige: Singapore blev bombet fra luften . . .

Vi kunne ikke skelne, hvor bomberne faldt. Var det ved Naval Base – eller Fort Canning? Var det sidste tilfældet, ville min kone og datter være i overhængende fare.

Hvorfor i himlens navn gik vore jagere ikke på vingerne og skød de svinehunde ned . . .?

Først senere fik vi forklaringen, da radioen og aviserne fortalte de chokerende nyheder om begivenhederne i timerne lige før angrebet på Singapore.

Den første alarm var kommet ved ét-tiden om natten. »Tribune« bragte en fantastisk historie, som ikke desto min-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dre er typisk for regerings-embedsmændenes indstilling i disse kritiske døgn.

Singapores guvernør, sir Shenton Thomas, blev vækket af telefonens vedholdende kimen og hørte en ophidset stemme. Det var kommandanten for styrkerne i Malaya, general A. E. Percival, som fortalte, at japanske landgangstropper var observeret på kysten ved Kota Bharu, et bydistrikt ca. 600 km oppe på Malayas østkyst.

– Well, lød guvernørens svar, jeg står her i pyjamas – jeg antager, at *De* drager omsorg for, at disse små mænd bliver smidt i havet . . .

Hvorefter han lagde røret på og gik i seng igen.

Nogle timer senere – det er stadig »Tribune«, jeg citerer – skulle der til Fort Canning være indløbet en beroligende

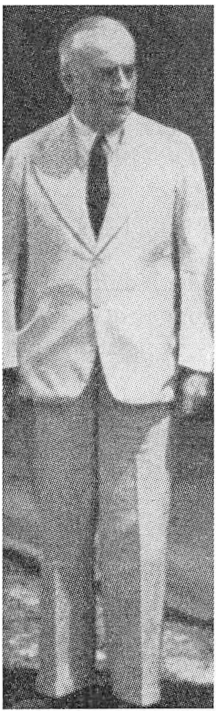

Sir Shenton Thomas, Singapores guvernør. Efter byens kapitulation måtte han som den første civile embedsmand vandre i japanernes fangelejr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Generalløjtnant A. E. Percival, chefen for de britiske styrker i Malaya og dermed den, der havde ansvaret for Singapores forsvar.

meddelelse om, at de observerede landgangsbåde allerede var på vej væk igen. Det var i og for sig rigtigt nok. Bådene havde fuldført deres mission, de første japanske soldater var landsat i Malaya og havde allerede, før morgenen kom, dannet et brohoved på kysten!

Næsten samtidig med landsætningen ved Kota Bharu foretog japanerne et lynangreb på Bangkok og beherskede snart efter hele Siam. Bølger af bombefly startede fra baser i Indokina, nogle af dem satte kursen mod Malaya, hvor knusende angreb blev rettet mod de britiske flyvepladser. Før morgenen kom, var en trediedel af alle engelske fly i Malaya ødelagt, og japanerne havde det absolutte luftherredømme over hele halvøen.

Under de næste to måneders uafladelige luftbombardementer af Singapore så jeg ikke en eneste engelsk maskine i luften!

Jeg så én – en ældgammel Hurricane. Den stod på jorden i en palmelund. Vi hjalp piloten med at trække den ud på landevejen, men havde ikke tid til at vente for at se, om

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

han fik den i luften – eller han *kørte* til sit bestemmelsessted!

Angrebet på Singapore blev udført af 17 maskiner, der kom i perfekt kileformation ind over byen. Næsten som en demonstration kastede de en eneste bombe i byens centrum, præcis på Raffles Place!

Derefter koncentrerede de angrebet om Naval Base. Nogle beboelseshuse i kineserkvarteret i nærheden blev ramt. Under tilbageflyvningen kastede maskinerne deres sidste bomber over den store flyveplads Tengah, som blev totalt knust.

Angrebet kostede 61 mennesker livet, 133 blev såret. Men det foregik så hurtigt, at masser af mennesker slet ikke nåede at blive klar over, hvad der skete.

»Singapore Straits Times« fortalte dagen efter, at en ældre, engelsk dame, som boede i nærheden af Raffles Place, og som ved lufttrykket fra den eksploderede bombe var blevet kastet ud af sin seng, havde taget telefonen og forlangt politiet.

Hun kom i forbindelse med en politistation i et helt andet kvarter af byen, og en søvndrukken stemme spurgte langt om længe, hvad der var los.

– Jeg formoder, De ved, at der er luftangreb på byen. Jeg vil gerne påtale, at jeg er blevet kastet ud af min seng . . .

– Luftangreb? Vrøvl! Det må være en øvelse . . .

– En øvelse? Det er naturligvis muligt, svarede damen, men i så fald overdriver de lidt. For jeg kan se her fra mine vinduer, at hele restauranten ovre hos Robinson's er smadret.

Et andet sted i byen, på New Bridge Road, blev en politistation strejfet af en bombe og lettere beskadiget ved eksplosionen. Her reagerede man anderledes. En politiinspektør sendte øjeblikkelig nogle patruljer ud for at arrestere alle japanere i byen. Det var ikke mange, der var tilbage. –

Klokken 7 om morgenen fik vi signal til udrykning.

For første gang i mit liv skulle jeg se en rigtig bombe.

Japanske landgangsbåde nærmer sig Malayas kyst, umiddelbart syd for grænsen til Siam. Briterne skulle snart mærke »den opgående sol«s hede stråler!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Være med til at grave den ud og måske transportere den til sprængningspladsen, hvis den ikke kunne demonteres på stedet.

Sammen med løjtnanten og fire sappers kravlede jeg op i lastbilen.

Løjtnanten sad ved siden af mig på førersædet og dirigerede os til bestemmelsesstedet.

Det var helt lyst, og trods det tidlige tidspunkt vrimlede gaderne med mennesker. De stod i klynger og snakkede, pegede og gestikulerede. Overalt i husene gik radioer for fuldt drøn. Vi kunne høre en ophidset speakerstemme.

North Bridge Road, en gade i et tætbefolket kineserkvarter, var som blæst. Det var her, bomben var faldet. Nysgerrighed er en meget karakteristisk egenskab for kineserne i Singapore. Her var ikke en eneste videbegærlig.

Pludselig så jeg nedslagsstedet. Jeg hev i håndbremsen, så lorry'en standsede brat. Vi sprang ud – og stod over for et af krigens mirakler!

Bomben var gået skråt ned igennem et fire-etages hus, hvor 60 mennesker havde ligget i deres sødeste søvn. De fleste vågnede, da bomben hvinende skar igennem huset, men ingen af dem var kommet det mindste til. Skaden på huset var forbavsende lille.

I hele dette kvarter af byen er husene bygget på pæle, nedrammet i sand, fordi jorden her ved Singapore River er blød og visse steder sumpet.

Bomben var forsvundet dybt i den bløde undergrund. Vi gravede og gravede til langt op på dagen, og måtte efterhånden afstive hullet med tømmerstokke.

Da vi var nede under mandshøjde, begyndte sandet at blive påfaldende varmt. Løjtnanten mente, det måtte skyldes, at bomben var eksploderet og gav ordre til, at vi skulle prøve at finde sprængstykker. Selv ganske små stumper kunne måske give eksperterne vigtige oplysninger.

Længe lå vi og rodede i sandet med de bare næver, og så fandt vi da også – i næsten ti meters dybde – adskillige forbrændte stumper af bomben.

Alle oplysninger om de udgravede bomber skulle øjeblik-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

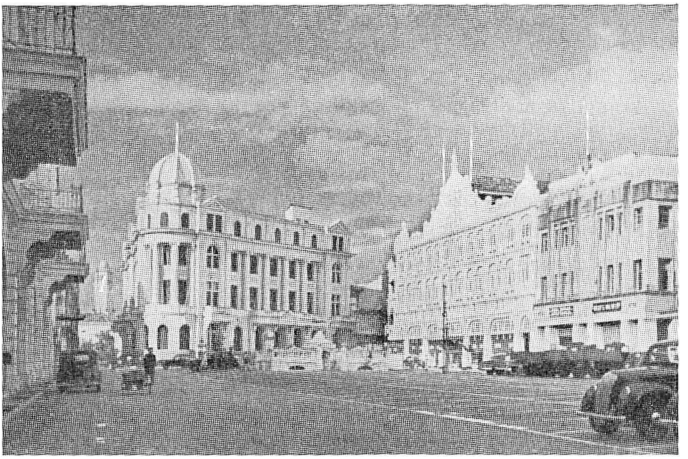

Under deres første luftangreb på Singapore kastede japanerne én bombe mod byens centrum. Den ramte de offentlige toiletter på Raffles Place, den lave bygning midt på pladsen.

kelig telegraferes til en speciel afdeling under Royal Engineers i London.

Om aftenen opdagede jeg, at mine hænder og arme var fyldt med et mærkeligt rødt udslæt, som kløede forbandet. Jeg gik til lægen, som foretog en grundig undersøgelse uden at kunne fastslå arten af dette udslæt. Han ville derfor heller ikke indlade sig på at give mig nogen behandling, med mindre jeg fik virkelige smerter. Derimod skrev han en rapport og beordrede den omgående afsendt til London.

Man burde have fundet det påfaldende, at jeg var den eneste af holdet, som havde fået udslæt. Men det var der åbenbart ingen, som tænkte nærmere over.

Fire dage senere indløb fra overkommandoen i London en dagsbefaling, som var udsendt til alle engelske Bomb Disposal Units over hele verden. Den udmundede i, at hvis man under den afsluttende udgravning af en bombe eller af sprængstykker ikke kunne anvende håndværktøj, f. eks. små spader, måtte man sørge for beskyttelse af armene og være iført handsker.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg omtalte ikke til et menneske – og røber det først nu – at jeg, inden dagsbefalingen kom, *havde* fundet ud af årsagen til udslættet. For første gang i mit liv havde jeg – for at køle armene og hænderne og beskytte huden – brugt »Tiger Balsam«! Så snart jeg holdt op med det, forsvandt udslættet. –

Først hen under aften fik jeg svar på det spørgsmål, som hele tiden havde kværnet rundt bagest i min bevidsthed: er der sket noget med min kone og min datter?

Vi havde aftalt, at jeg skulle kontakte dem hver dag. Kunne jeg ikke få lejlighed til at aflægge et hastigt besøg, skulle jeg ringe.

Som allerede nævnt lå vort hus tæt ved hovedkvarteret Fort Canning. På en stor græsplæne lige over for huset var der stationeret soldater i nyopførte træbarakker. Min datters skole lå ét minut borte. Den var belagt med soldater. For enden af græsplænen lå en anden skole, som ligeledes var rekvireret til indkvartering. Naval Base kunne man køre til i bil på fem minutter. Det var næsten umuligt at bo mere udsat. Min kone og Ingelise befandt sig lige i centrum for Singapores mest oplagte bombemål!

Kun ved de militære forlægninger var der indrettet beskyttelsesrum. Intet var gjort for den civile befolkning.

Det varede en evighed, før jeg fik telefonforbindelse med min kone. Alle i Singapore ringede i disse dage til hinanden. Endelig hørte jeg hendes stemme i telefonen. Hun var vågnet ved eksplosionerne, men blev først klar over, at det var et luftangreb, da vores kineserboy »Sofus« kom styrtende og rædselsslagen fik fremstammet, at der var »store, sorte fugle« oppe i luften. Min kone og Ingelise krøb i skjul under trappen i huset. De tænkte – yderst fornuftigt – at hvis huset faldt sammen, var der måske en chance for, at trappen blev stående.

Den 10. december 1942 – kun to dage efter den engelske krigserklæring til Japan – sænkede japanske bombe- og torpedofly »Prince of Wales« og »Repulse«. Dette fotografi viser en del af flyverstyrken på vej for at opsøge sit mål.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Sofus« forsvandt ud på gaden. Min kone blev klar over, at drengen betragtede det som sin pligt i en sådan situation at »stå vagt« foran huset. Hun styrtede ud for at få ham i sikkerhed under trappen. Han nægtede kategorisk, skønt han rystede af skræk, så angstens sved sprøjtede fra ham. Akkurat nu tænkte min kone jo ikke på, at »Sofus« ville »tabe ansigt«, hvis han skulle sidde i sikkerhed tæt op ad hende og Ingelise. Men »Sofus« glemte ikke den slags. Under alle de følgende luftangreb, hvor bomberne flere gange i døgnet haglede ned over byen, blev han på sin post på gaden. Han stod og klamrede sig til en lygtepæl og hakkede tænder, så det kunne høres langt væk.

Senere lykkedes det os at få bygget en mur af sandsække i næsten hele husets højde. Men trappen vedblev at være familiens »beskyttelsesrum« under hele krigen.

Det, der havde chokeret min kone mest denne morgen, var dog ikke luftangrebet, men radioens meddelelse om det japanske angreb på Pearl Harbor, den store amerikanske flådebase på Hawaii, hvor flere slagskibe, krydsere, destroyere og adskillige mindre skibe var blevet sænket, 200 flyvemaskiner ødelagt, og 3000 mand dræbt eller såret. Det er ikke for meget sagt, at denne meddelelse næsten virkede lammende på alle i Singapore.

Men kort efter svingede stemningen atter til den lyseste optimisme. Nemlig da radioen forkyndte, at såvel England som USA havde erklæret Japan krig. Nu ville USAs kolossale krigsmaskine rulle frem. Det kunne kun være et spørgsmål om uger, måske dage, før Japan var knust ...

To dage senere lå Singapore atter lammet af sorg og forfærdelse.

Slagskibene »Repulse« og »Prince of Wales« var stået til søs – uden jagerdækning. De var beordret op langs Malayas østkyst for at angribe japanske troppeskibe. Om formiddagen den 10. december blev de angrebet af 36 japanske bombe- og torpedofly. Begge skibe blev sænket. 2000 mand blev reddet, men 900 druknede, heriblandt skibenes øverstkommanderende, admiral Phillips.

Dermed var Singapore blevet en flådebase uden flåde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

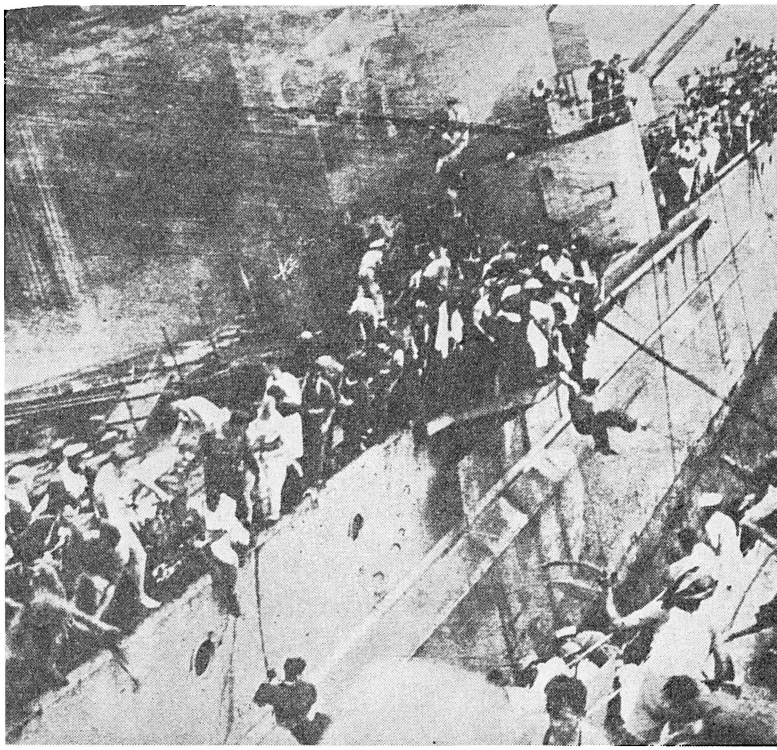

Sænkningen af de store engelske krigsskibe betød et uopretteligt tab, såvel militært som prestigemæssigt. Her reddes overlevende af besætningen fra »Prince of Wales« over på et mindre skib, kort før slagskibet kæntrer og synker. Omkring 900 mand inklusive flådechefen mistede livet ved denne katastrofe.

Man fatter katastrofens omfang, når man læser i Churchills erindringer om hans følelser i det øjeblik, meddelelsen nåede ham:

»Aldrig nogen sinde under krigen havde jeg fået et sådant chok. Den, der læser dette, vil være klar over, hvor mange anstrengelser, forhåbninger og planer, der gik til bunds med disse to skibe. Medens jeg kastede mig frem og tilbage i sengen, gik meldingens alvor op for mig i sin fulde rædsel. Der var ikke mere noget britisk eller amerikansk slagskib i Stillehavet, bortset fra de overlevende amerikanske fra Pearl Harbor, som nu var ved at humpe hjem til Californien. Overalt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

på denne uendeligt vidtstrakte havflade var japanerne herrer, overalt var vi svage, ja nøgne.«

Men vi i Singapore, vi klyngede os – mens verden vaklede omkring os – stadig fanatisk til troen på, at vi opholdt os i en uovervindelig fæstning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

9

KRIGSJUL MED JAPANSK JULETRÆ

Illusionerne om et snarligt japansk nederlag viste sig hurtigt at være akkurat så holdbare som de skinnende sæbebobler fra et barns kridtpibe.

Krigen var nu verdensomspændende, og fra alle fronter, hvor Japan var gået til angreb – på Guam, i Manila, Burma og Hong Kong – meldtes om knusende nederlag for englænderne, amerikanerne og deres allierede.

Til gengæld voksede vores tro på, at Singapore kunne holdes. I de næste fjorten dage, det vil sige helt til jul, kom der ingen luftangreb.

Selve juleaften var der luftalarm tre gange, men vi hørte kun få eksplosioner. Jeg havde fri fra tjenesten, og vi fejrede vores første krigsjul hos en dansk familie.

Endnu var der ikke blevet knaphed på varer, så det lykkedes os at holde en rigtig dansk jul med alt, hvad der hører sig til, risengrød, andesteg og juletræ – af japansk fabrikat! Det var lavet af grønt papir og ståltråd, pyntet med flag og glimmer og købt i et vaskeægte »Kina- og Japanhus«. I øvrigt var det til at klappe sammen, så det kunne gemmes fra år til år.

Jeg kan ikke huske, hvad jeg forærede Ingelise. Min kone fik et sæt glasskåle til vores køleskab.

Først om eftermiddagen havde jeg fået tid til at købe julegaver. Jeg syntes, det var varmere end sædvanlig. Solens stråler stod som hvidglødende jernbjælker ned mod byen Altså måtte noget til køleskabet være en passende gave.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Havde jeg haft en anelse om, hvad den nærmeste tid ville bringe, var min forudseenhed nok gået i en anden retning.

Men hverken min kone eller jeg havde denne aften den mindste anelse om, at der ville gå tre år, før vi atter holdt jul sammen. Hvad der end måtte ske i Singapore – tanken om, at vi kunne blive tvunget til at forlade byen havde på dette tidspunkt end ikke strejfet os.

Nytårsaften fik vi et vældigt »fyrværkeri«. Mange alarmer, masser af bomber over hele byen, masser af forsagere. *Nu* fik jeg stiftet bekendtskab med adskillige typer japanske bomber.

Det er sket, man har spurgt mig, hvad man egentlig tænker og føler, når man står dybt i et hul og stirrer på et stort djævelskab af en bombe, som man ved kan blæse alt i nærheden til atomer i en brøkdel af et sekund.

I overensstemmelse med sandheden har jeg altid svaret: ingenting! Jeg tror slet ikke, man dag efter dag kan klare det job, hvis man ikke enten kan gøre sig fatalistisk tom for tanker *eller* helt og holdent koncentrere sig om det, man har lært.

Mange tekniske finesser havde vi fået indprentet, men først og sidst blev det gentaget for os, at det vigtigste for en Bomb Disposal-mand var *common sense* – sund fornuft.

Jeg må tilstå, at jeg ikke rigtig kunne lide de rygter, som en tid verserede om, at japanerne var begyndt at bruge tidsindstillede bomber. Men – kommer man ud for sådan en *i rette øjeblik,* får man det jo aldrig at vide!

Undertiden kunne udgravningen af en enkelt bombe tage flere dage. Måske befandt bomben sig slet ikke direkte under nedslagsstedet. Hvor den lå, afhang af jordens beskaffenhed, bombens vægt og form samt flyets hastighed og afstand fra jorden i nedkastningsøjeblikket. En bombe kunne f. eks. beskrive en »U-bane« under jorden og komme op næsten til jordoverfladen et temmelig langt stykke fra nedslagsstedet.

Det skete også, at et sammenstyrtet hus skulle ryddes af vejen, før vi kunne grave bomben ud. Blev vi under udgravningen overrasket af et af de næsten daglige regnskyl,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et bomb-disposal hold under arbejdet med at fjerne en ueksploderet luftbombe. Helt så store bomber brugte japanerne ikke imod Singapore; billedet er fra England, men giver et godt indtryk af vort ikke ufarlige job.

var hullet fyldt med vand i løbet af sekunder, og vandet måtte pumpes væk, før gravningen kunne fortsætte.

Det kritiske øjeblik indtraf, når vi nærmede os bomben. Den sidste afdækning måtte foretages så nænsomt, som puslede man om et spædbarn – ja, et spædbarn kan i virkeligheden tåle en del mere! Her brugte vi hænderne eller ganske små spader. Men ofte var det forbandet svært at vide, hvornår man skulle gå over til »håndværktøj«. Ramte man detonatoren med et spadestik, eksploderede bomben øjeblikkelig.

Engang stod jeg i et tre meter dybt hul ved en næsten fulstændig afdækket, meget stor bombe. Jeg var i færd med at skrabe den sidste jord væk fra bombens bagende og arbejdede temmelig energisk med min lille spade, for jeg *havde* set detonatoren sidde i bombens spids.

Da opdagede jeg pludselig en skygge bevæge sig hen over bomben og kiggede op. Jeg så et glimt af lieutenant Waters, som netop måtte være ankommet. Pludselig hørte jeg ham brøle:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

– For himlens skyld, Neess, stop! Den har *to* detonatorer.

Aldrig hverken før eller siden er jeg kommet så hurtigt op af et tre meter dybt bombekrater.

Lieutenant Waters var et par timer før blevet præsenteret for et eksemplar af denne nye bombetype, som japanerne lige havde taget i brug.

Roligt og uanfægtet klatrede han nu ned i hullet og skruede begge detonatorerne af. Dette var altid løjtnantens job. Og det var et arbejde, som både krævede »fløjlshandsker« og en *meget* rolig hånd!

Undertiden var det ikke muligt at fjerne detonatorerne på stedet. Så skulle bomben køres bort til en plads, hvor den kunne sprænges, eller den skulle overgives til en særlig afdeling af teknikere, som blev ledet af lieutenant Truby.

Nu kom »sund fornuft« ind i billedet på den måde, at passagerer på en »bombeførende« vogn var strengt forbudt. Man udsatte naturligvis kun én mand for livsfare.

Køreture med bomber foretog jeg mange af. Det blev først rigtigt ubehageligt, da den tid kom, hvor næsten alle gader og veje havde bombekratere eller flød med murbrokker. Ganske vist var bomben surret fast på vognen, men man kunne godt føle lidt kulde langs rygraden, når man kom ind på en vejstrækning, der kun bestod af huller, så man skumplede af sted.

Det skete temmelig tit, at japanske jagere fløj lavt over gaderne. Opdagede de en lastbil, skød de øjeblikkelig med deres maskingeværer.

Fik man øje på en jager, der dykkede imod én, kunne man enten standse lastbilen, springe ud og rulle sig ind under den eller sætte farten op og forsøge at køre i zig-zag. Bilen blev ramt nogle gange, og jeg må tilstå, at i almindelighed generede dette skyderi mig ikke synderligt. Med mindre jeg havde en bombe »om bord« – i så fald havde jeg det ikke spor bedre end »Sofus«, når han stod på vagt!

Mens vi i radioen, praktisk taget fra dag til dag, kunne følge krigsbegivenhederne overalt i verden, indløb meddelelser fra vor egen krigsskueplads, Malaya, betydelig mere sparsomt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

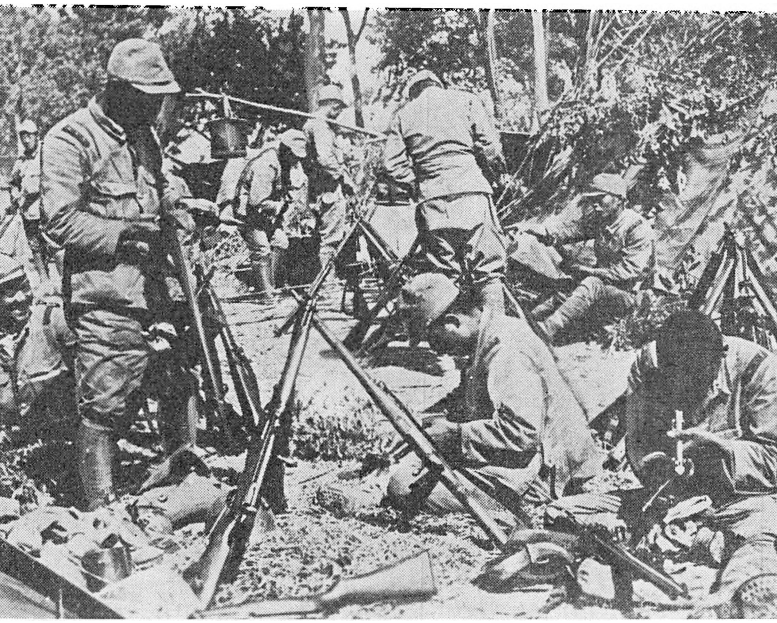

Japanske infanterister holder hvil og efterser deres våben under fremrykningen ned gennem Malacca-halvøen.

Det nye år – 1942 – var dog ikke mange dage gammelt, før vi blev klar over situationens alvor.

Allerede i løbet af et par dage var brohovedet ved Kota Bharu udbygget og store japanske styrker på vej i ilmarch mod syd.

Den 12. december var vore indiske tropper, som forsvarede stillingen ved Jitra, umiddelbart syd for grænsen til Siam, blevet nedkæmpet i et blodigt slag. De få overlevende regimenter påbegyndte en hastig tilbagetrækning.

Den 19. december havde japanerne besat hele provinsen Kedah i det nordvestlige Malaya. 29. december krydsede de Perakfloden, og nytårsaften erobrede de Kuantan på østkysten, kun 300 km nord for Singapore.

Skånselsløst nedkæmpede japanerne enhver form for modstand. De skar og huggede sig vej igennem den »uigennemtrængelige« jungle med en fart, som om de færdedes på strøget i Tokio. De vandrede i den ulidelige, lumre varme gennem mangrovesumpene i vand til brystet. De cyklede på junglestierne med akrobatisk færdighed, styrede den lette

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»Den første lynkrig, der er vundet på cykel«, kalder en japansk stabsofficer det 70 dages felttog gennem Malacca-halvøen. Cyklen var et fremragende befordringsmiddel på de smalle junglestier, hurtigt og lydløst.

cykel med én hånd, mens de med den anden brugte maskinpistolen med uhyggelig træfsikkerhed. De sov i træerne om natten, og de klatrede i træerne som aber for at omgå de engelske stillinger. Deres snigskytter demoraliserede vore soldater.

Japanerne mestrede junglekrigens teknik og taktik til fuldkommenhed, denne uhyggelige form for krigsførelse, hvor lumskhed og baghold hører til dagens orden. De havde lært den i praksis på slagmarkerne i Kina.

De japanske soldater var små, seje og muskuløse mænd, som kæmpede med blind fanatisme for deres fædreland og for deres kejsers sag. Et par håndfulde ris om dagen og lidt vand fra en palme eller, om galt skulle være, fra en junglepyt, var alt hvad de behøvede. De vaklede aldrig, tænkte tilsyneladende ikke, adlød blindt enhver ordre, selv når den kun kunne betyde den visse død. Deres ansigter var komplet udtryksløse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Da krigen brød ud i 1939, var der næppe mere end 7000 engelske soldater i Singapore. Af de forstærkninger, som ankom, og som blev sendt op i Malaya, havde kun en snes tusinde indere *nogen* jungletræning; briterne, skotterne og australierne absolut ingen.

Det er uomtvisteligt – og forståeligt – at mange af vore soldater nærede en sand skræk for junglen med dens slanger, skorpioner, igler og utallige giftige insekter. Med dens uhyggelige grønne mørke, og de mange mystiske lyde. Kommer man blot få meter bort fra en sti, mister man orienteringsevnen totalt, og det er et guds mirakel, hvis man finder tilbage igen. Alle japanske soldater var udstyret med kompas. Hos os var kun enkelte officerer i besiddelse af en sådan luksusgenstand – som er en mands absolut eneste redning, hvis han farer vild i junglen. –

Med angrebene nytårsaften indledtes den systematiske bombning af Singapore fra luften.

Først fulgte en række natangreb, som hurtigt satte praktisk taget alt luftskyts ud af spillet. Derefter fortsatte bombardementerne om dagen. Som regel kom der tre-fire store angreb hver dag, et par om formiddagen og et om eftermiddagen, udført af 17, 34 eller 51 maskiner, altid et ulige antal, fordi japanerne konsekvent brugte V-formationen.

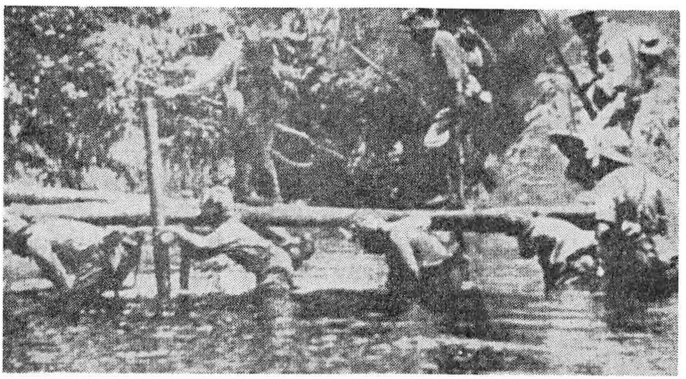

Under broslagning over en flod agerer japanske pionerer selv bropiller, mens soldater trænger over.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I fuldt dagslys gennemførtes seks frygtelige angreb mod havnen. Flere troppetransportskibe og et stort ammunitionsskib blev sænket. Havnens største tilflugtsrum, hvor hundreder opholdt sig, blev jævnet med jorden.

Et beboelseskvarter i den indre by blev udslettet i et eneste angreb, mindst 1000 mennesker blev dræbt på få minutter.

Under et nyt angreb mod havneområdet, kom en række store olietanke i brand. Ilden bredte sig til det nærliggende kineserkvarters bambushytter. Hundreder af mænd, kvinder og børn indebrændte, og vældige skyer af fed, kvalmende røg sænkede byen i et ægyptisk mørke.

Men endnu dansede man på restauranterne til langt efter midnat, og på Raffles måtte man stadig bestille bord, hvis man ville indtage sin middag dér . . .

Sammen med mine fire kammerater raslede jeg stadig rundt – nu fra morgen til aften – og gravede bomber op, efterhånden et temmeligt formålsløst arbejde. Men vi adlød vore ordrer. Bomber, som var faldet i beboelseskvarterer, og bomber, som af uransagelige grunde blev regnet for særligt farlige, skulle demonteres først. Vi gravede en meget farlig bombe op midt på den japanske klubs udstrakte golfbane . .!

Vi adlød vore ordrer!

Et par dage efter udgravningen på den fine japanske golfplæne – en historie, som affødte megen galgenhumor – ankom en Bomb Disposal-specialist fra London. Det første, han gjorde, var at oplyse vores officerer om, at en bombe, som ikke lige akkurat lå i et beboelseskvarter eller i nærheden af f. eks. et fabriksanlæg, demonterede man ikke. Man bragte den simpelt hen til eksplosion ved hjælp af en håndgranat!

Der kunne nu gå flere dage, hvor jeg var uden forbindelse med min kone og datter. Men endnu var vort hus ikke ramt. På trods af dets beliggenhed var det efterhånden det eneste helt uskadte hus i vores kvarter. Og det vedblev at være det, til krigen sluttede!

Mangelen på levnedsmidler begyndte langsomt at blive mærkbar. Forsyningerne af vand, gas og elektricitet blev jævnligt afbrudt, men endnu lykkedes det så nogenlunde at få dem genoprettet. –

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Her får australske soldater med en panserværnskanon ram på en fjendtlig panservogn.

Ved Slim-floden ca. 80 km nord for Malayas hovedstad Kuala Lumpur havde englænderne anlagt en meget stærk forsvarsstilling med masser af maskingevær-reder skjult i terrænet. Store forstærkninger af friske, nyligt ankomne tropper var sendt herop.

Den 7. januar stormede japanerne stillingen med en dristighed og vildskab, som fuldstændig overrumplede briterne. Under et grufuldt blodbad med kamp mand mod mand på knive og bajonetter gennembrød japanerne forsvarsrækkerne, overskred floden og var fire dage senere ikke blot nået frem til Kuala Lumpur, men havde indtaget byen.

Den 15. januar angreb de den sidste bastion på Malayas fastland, en række stillinger i staten Johore, halvøens sydligste provins, hvor indiske og australske tropper kæmpede en heltemodig, men som det snart skulle vise sig, håbløs kamp.

General Wavell, som netop var blevet udnævnt til øverstkommanderende for samtlige allierede stridskræfter i det syd-vestlige Stillehav, var på besøg i Singapore.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 16. januar sendte han Churchill et telegram, hvori det blandt andet hed:

»Indtil for ganske nylig var alle forsvarsplaner baseret på at modstå angreb fra havet. Kun lidt eller intet er blevet gjort for på Singapore-øens nordlige side at opbygge et forsvar, som kan forhindre fjendtlig passage af Johore-Strædet«.

Churchill svarede omgående:

»Jeg ønsker at gøre det absolut klart, at jeg forventer, at hver eneste tomme jord bliver forsvaret, hver eneste rest af materiel sprængt til småstumper for at forhindre det i at falde i fjendens hænder, samt at intet spørgsmål om kapitulation tages under overvejelse, før der kæmpes i Singapores ruiner«.

Mod slutningen af måneden brød forsvaret af Johore-stillingerne sammen, og de sidste allierede tropper begyndte tilbagetrækningen fra Malaya.

Det var kun et spørgsmål om dage, før vi ville befinde os i en belejret by.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

10

EVAKUERING

Flygtninge i tusindvis, hjælpeløse og panikslagne mænd, kvinder og børn, så godt som alle uden ejendele af nogen slags, myldrede nu til Singapore sammen med de overlevende soldater fra slaget om Malaya.

Mod slutningen af januar var der næsten dobbelt så mange mennesker i byen som normalt. Omkring én million var trængt sammen inden for en radius af fem kilometer – på et område, som blev bombet fra luften dag efter dag.

Luftskytset var helt ude af spillet. De japanske jagere gik så lavt, at de »hæk-hoppede« over husene og beskød alt, hvad der rørte sig i gaderne.

Flygtningene og soldaterne kom med rædselsberetninger om japanernes bestialske behandling af fanger, såvel civile som militære. Beretninger om tortur af både mænd og kvinder, hvor afrivning af fingernegle, forbrændinger med blæselamper og piskning, mens offeret var ophængt med hovedet nedad, hørte til de mildeste former. Hundreder af fanger var blevet henrettet ved halshugning med sværd.

Faktisk troede jeg, at disse beretninger var overdrevet. Det skulle senere vise sig, at *alt* det her nævnte – og mange, endnu frygteligere handlinger fra japanernes side – blev dokumenteret ved krigsforbryderprocesserne.

Jeg var stadig af den faste overbevisning, at Singapore kunne holdes. Men jeg besluttede mig til at prøve at få min kone og datter bort fra byen. Jeg vidste, at der var planlagt evakueringer af kvinder og børn.

I en af mine nu meget sparsomme fritimer henvendte jeg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Singapores civilforsvar uddeler mad under byens belejring.

mig derfor til den danske konsul i Singapore. Han havde opholdt sig i byen i adskillige år og var foruden konsul direktør for et dansk firmas Singapore-filial.

Jeg kendte konsulen udmærket, og havde flere gange været gæst i hans hjem, ligesom han og hans kone havde besøgt os.

Sammen med Ingelise kørte jeg i min egen åbne vogn ud til konsulen, som havde flyttet sit kontor til villaen i byens udkant. To gange undervejs måtte jeg bremse så brat, som var vi kørt ind i en mur, fordi der pludselig dukkede lavtflyvende jagere op, og lynhurtigt måtte vi ud af vognen og søge dækning. Ingelise tog det helt roligt, hun knugede blot min hånd lidt fastere, når flyverne strøg forbi.

Konsulen modtog os i haven foran villaen. Han bød os ikke ind, men talte med os, mens han gik frem og tilbage på græsplænen og hele tiden spejdede mod himlen:

– Hvad drejer sagen sig om, Neess . .?

– Jeg vil gerne have min kone og Ingelise med et evakueringsskib.

– Kan De stille økonomiske garantier?

– Økonomiske garantier? For hvad . . .

– For opholdet på skibet og i de havne, det måtte passere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dette kom helt bag på mig. Jeg troede, det var en dansk konsuls simple pligt og, som situationen lå, hans fornemste opgave at hjælpe danske familier. Min forretning, hvori alt, hvad jeg ejede, var anbragt, var næsten gået i stå. Vi levede af min soldaterløn: én malay-dollar – godt to kroner – om dagen. Jeg anede ikke, hvordan jeg skulle bære mig ad med at ordne økonomiske garantier, når jeg var i tjeneste næsten døgnet rundt. Jeg svarede blot:

– Det kan jo gælde min kones og datters liv . . .

Han rystede på hovedet, løftede den ene hånd og knipsede med fingrene ud i luften:

– Beklager, Neess, uden økonomiske garantier er der intet at gøre.

Hvorefter han drejede om på hælen og gik op mod villaen.

Jeg vil ikke prøve at skildre min harme og min bitterhed mod denne danske embedsmand, som i mine øjne svigtede sin opgave, mens de andre landes konsuler i Singapore på enhver måde sørgede for deres landsmænd. –

Ingelise og min kone ved vores bil – en af de sidste, der kørte i Singapores gader, før japanerne kom.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 30. januar var vi om formiddagen ude at grave en bombe op lige i nærheden af *Naval Base.*

Pludselig kom en motorordonnans drønende med ordre om, at vi øjeblikkelig skulle afbryde vort arbejde og køre til havnen, *Keppel Harbour,* hvor der netop havde været et voldsomt luftangreb.

Vi hev vort værktøj op i lorry'en, jeg satte mig til rattet, en korporal og tre mand sprang op bagi, og vi startede mod havnen. Skildvagterne ved den store gitterport havde imidlertid ikke fået meddelelse om, at vi skulle komme og ville ikke slippe os ind, før der var indhentet tilladelse fra vagtkommandøren.

Hele havnen var indhyllet i sorte røgskyer, vi kunne ikke se, hvad der foregik derinde. En af vagtposterne fortalte, at japanerne havde observeret tre store troppetransportskibe, som var på vej ind i havnen. Inden skibene nåede ind, kom bombemaskinerne – i seks bølger lige efter hinanden – og det ene skib blev straks sænket. De to andre nåede ind, men da soldaterne løb fra borde, blev et ammunitionsskib ramt af en fuldtræffer, og mange soldater blev dræbt ved den vældige eksplosion. Ilden fra ammunitionsskibet bredte sig over et stort område og hindrede blandt andet redningsmandskab i at nå frem til et tilflugsrum, som ligeledes havde fået en fuldtræffer. Det viste sig senere, at alle i tilflugtsrummet – over hundrede mennesker – var blevet dræbt på stedet. Vagtposten kunne også fortælle, at der skulle være en dansker ved navn Eriksen imellem dem.

Samtalen blev afbrudt, da en konvoj af privatbiler pludselig drejede ind på pladsen foran gitterporten, som øjeblikkelig blev åbnet, og bilerne fortsatte ind på havneområdet. Jeg nåede at se, at de alle var stopfyldt med kvinder og børn, kufferter, kasser og bylter.

– Er det . . . er det evakuering, spurgte jeg skildvagten.

– Nemlig, lød svaret, de to troppetransportskibe sejler igen allerede i dag og tager kvinder og børn med. Det er nok sidste chance for at slippe væk fra rottehullet hér . . .

Rådvild vendte jeg mig til mine kammerater, som havde fulgt samtalen. Jeg fortalte dem om den danske konsuls op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

førsel, og i usminkede vendinger betroede de mig, hvad de mente om ham. Så sagde korporalen:

– Jeg har jo ikke myndighed til at give dig fri fra tjenesten, Neess, men hvis du stikker af nu i en fart og får ordnet den sag, så din kone og datter kan komme af sted, er jeg helt sikker på, at ingen af os har lagt mærke til, at du har været væk ...

– Af sted, sagde en af de andre, jeg skal nok køre vognen ...

Jeg sprang af sted og fandt en telefon. Fik opklaret, hvor evakueringskontoret var og fik givet min kone besked om at gøre alt parat til omgående afrejse.

Så kom jeg i tanke om, at min kones pas for lang tid siden var afleveret på visumkontoret. Vi havde ansøgt om visum for min kone og datter til Australien, for at Ingelise kunne komme i en engelsk skole i Perth, hvor vi havde gode venner.

Af sted hjem for at hente bilen og videre til visumkontoret, hvor en meget »engelsk« ung mand hurtigt fandt passet:

– De har ansøgt om visum til Australien. Jeg formoder, De er klar over, at i den nuværende situation kan den slags tage sin tid. Før vi kan foretage os noget, må vi først afvente svaret på denne ansøgning ...

Skulle det hele nu strande på tåbelig kontoriusseri? Så roligt, jeg var i stand til, sagde jeg:

– Jo, men ... der er vel ikke en mulighed for, at man har lov at skifte mening? Nu ville min kone og datter jo gerne med evakueringsskibet, som afgår i dag ...

– Naturligvis, sagde han med et stort smil, har De lov at skifte mening, og så stiller sagen sig jo ganske anderledes. Den båd, De taler om, går til Indien. Jeg annullerer den anden ansøgning og ordner straks viseringen til Indien ...

På evakueringskontoret svarede man, da jeg bad om to billetter:

– Evakueringen gælder *kun* kvinder og børn. Hvis *De* vil ansøge om tilladelse til evakuering, skal ansøgningen forelægges en højesteretsdommer. Hvis De *virkelig* mener, De har en gyldig grund, kan De komme til at tale med dommeren straks ...

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Manden, der ekspederede mig, fik et helt andet udtryk i ansigtet, da jeg fortalte ham, til hvem de to billetter var . . .

– Værsgod, to billetter -- hvem skal betale?

– Det skal jeg, men hvor meget . . .

Længere nåede jeg ikke.

– Nå, skal *De* betale, jamen De er jo *volunteer,* så er billetterne gratis. Skynd Dem, passagererne skal være om bord inden en time. De må kun medbringe en kuffert i hver hånd og intet andet.

Mens jeg hentede min kone og Ingelise, kom der endnu et luftangreb på havnen. Japanerne var stadig ude efter de to skibe, og det lykkedes dem at sænke det ene. Det andet var flyttet til en ankerplads et stykke uden for havnen.

Som en løbeild var det nået rundt i byen, at der var en evakuering i gang. Det myldrede med råbende og skrigende mennesker ved gitterportene, hvor politi og soldater måtte holde dem tilbage med magt.

Dér, hvor vi skulle igennem, var der en mur af indfødte, som græd og klagede og råbte, at de ville væk. Det var hjerteskærende at høre og se. Men den fastsatte time var næsten overskredet, jeg måtte skubbe og mase, for at vi kunne komme igennem mængden.

I yderste øjeblik, før motorbåden, som skulle sejle de sidst ankomne ud til skibet, lagde fra land, nåede vi frem. Min kone og Ingelise var de allersidste. Båden havde næsten sat sig i bevægelse, da min kone sprang i land, gav mig et kys, og så nåede hun lige akkurat ned i båden igen.

Måske var det kun godt med al den travlhed før afrejsen, og at afskeden blev så hastig. Jeg ventede ikke for at se den lille båd sejle ud til skibet. Hurtigst muligt måtte jeg tilbage til min deling. Jeg skyndte mig til bilen.

Først da jeg sad ved rattet, kom den pinefulde tanke, om jeg mon nogen sinde igen ville få Edith og Ingelise at se. Eller havde vi sagt farvel til hinanden for bestandigt?

Blot få dage senere føltes det som en stor befrielse, at de var kommet bort. For da var alt normalt liv i Singapore gået i stå. Og tilværelsen, ikke mindst for civilbefolkningen, var blevet et mareridt af rædsler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

11

MASSAKRE

Samme dag, som min kone og datter afrejste med evakueringsskibet – den 30. januar – ophørte al modstand i Malaya, og om aftenen begyndte tilbagetrækningen af de sidste rester af engelske tropper.

De kom i en stadig strøm over *The Causeway,* den halvanden kilometer lange dæmning, som forbandt Malaya med Singapore-øen, en pjaltet, snavset flok af dødtrætte soldater, mange med blodige forbindinger.

Hen mod midnat gled fuldmånen op på himlen. Et hold minører, som i flere timer havde arbejdet med at anbringe sprængladninger på dæmningen, fik travlt med at afslutte deres arbejde. Fra japanske stillinger inde i junglen begyndte en voldsom granatbeskydning direkte mod dæmningen.

Næsten på slaget tolv hørtes pludselig – et sækkepibeorkester! Det gik i spidsen for et regiment skotske *highlanders,* som i stram parademarch passerede dæmningen, aldeles uanfægtede af de hvinende granater – i det sølvhvide månelys et fantastisk syn.

Så snart skotterne var kommet over, blev dæmningen – som havde kostet mange millioner at bygge – sprængt i luften.

Singapore var nu en belejret by.

Og en by uden luftvåben. De sidste britiske flystyrker, som hævdedes at befinde sig i området, – *jeg* havde, som nævnt, aldrig set dem i luften efter krigsudbruddet – blev forlagt til Sumatra.

Men selv disse kendsgerninger ændrede ikke vor optimisti-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ske tiltro til fæstningen Singapore. Fra officiel side gjorde man alt for at give civilbefolkningen indtrykket af, at tropperne var trukket tilbage for at søge »mere fordelagtige positioner«. Blandt officererne på Raffles' bar var yndlingsudtrykket »strategiske tilbagetrækninger«.

Den 2. februar hørte jeg fra en god ven, at skibet, min kone var afrejst med, skulle helt til England. Jeg sendte et telegram til min kone, adresseret til konsulen i Colombo, og håbede, at min kone ville få det hos ham. Jeg telegraferede blot: »Fortsæt, hvis muligt, til England«.

Den 4. februar havde japanerne bragt langtrækkende kanoner frem til højdedragene ved Johore. Med disse kanoner kunne de ikke alene beskyde fæstningsværkerne på Singapore-øens kyststrækning langs Johore-strædet, men også selve byen, som nu daglig ikke blot blev bombet fra luften, men tillige lå under granatbeskydning.

Man hørte granaterne, først som en lav hvinen i det fjerne, en hvinen, der arbejdede sig op til et frygteligt hyl, brat afbrudt af en voldsom eksplosion. Efterhånden lærte man så nogenlunde at lytte sig til, hvor nedslaget ville ske.

Om aftenen den 8. februar var det overskyet og buldrende mørkt. Pludselig skød to lysende striber, en rød og en blå,

Det ca. 1½ kilometer brede Johore-stræde, set fra Singapore-øen imod nord. Den store bygning er sultanen af Johores palads, som japanerne brugte som observationsstade før deres angreb over strædet. Neden for paladset ses kløften, der blev spængt i dæmningen »The Causeway«.

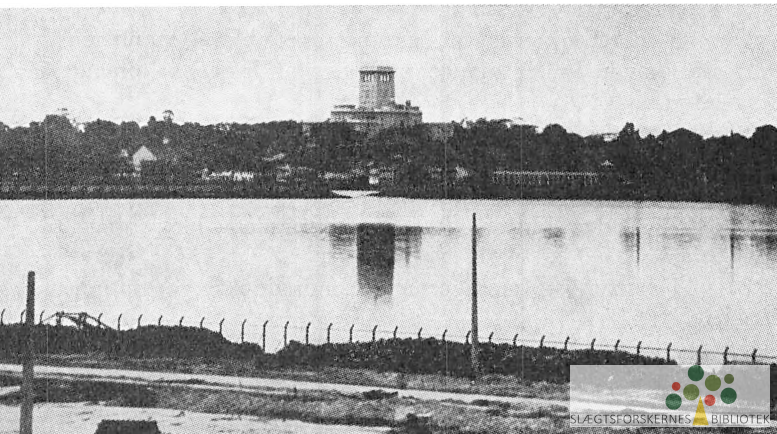

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

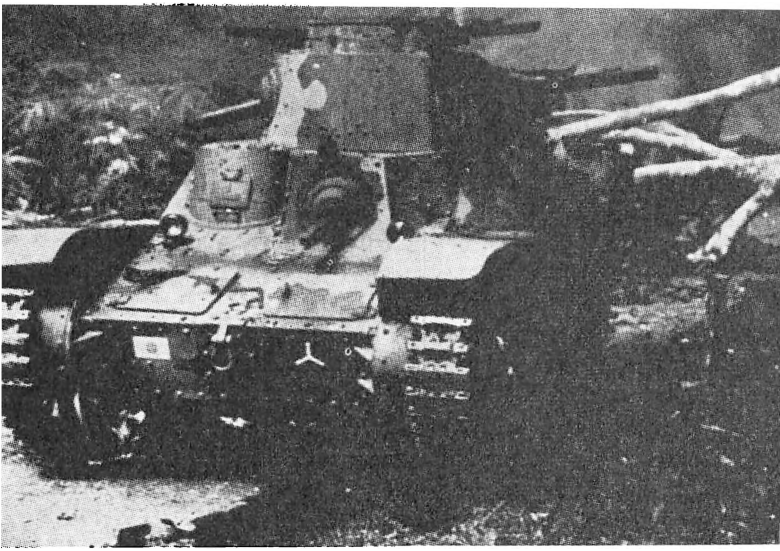

Tilsynekomsten af japanske kampvogne på Singapore-øen vakte bestyrtelse, men de blev mødt med forbitret modstand. Et japansk tank-kompagni mistede samtlige sine 10 kampvogne. En ses her, gjort ukampdygtig af forsvarerne, som ikke selv rådede over en eneste.

lodret op mod den sorte himmel. Det viste sig at være signalraketter fra de første japanske invasionsstyrker, affyret som tegn på, at de havde oprettet et brohoved på Singapore-øens kyst.

I de næste timer landsattes 4000 mand med stormbåde, alle elitetropper, garvede veteraner fra kampene i Kina. De gik øjeblikkelig til angreb på de engelske fæstningsværker. I mørket kom det til grufulde, blodige kampe mand mod mand. De varede, til morgenen gryede – og afslørede et syn, der virkede som et chok på englænderne: store tanks kom rullende mellem palmerne!

Ingen havde forestillet sig muligheden af et angreb med tanks – alle havde vi fået ørerne tudet fulde om, at tanks var komplet uanvendelige i junglekrig. Og der fandtes ikke én britisk tank i Malaya.

Kort efter solnedgang var fæstningsværkerne på stranden nedkæmpet, og englænderne trak sig tilbage til nye stillinger længere inde på øen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med invasionstropperne rykkede også de japanske kanoner tættere på Singapore by, hvor situationen nu blev komplet kaotisk.

I ugen før belejringen begyndte, var antallet af dræbte i byen nået op på over 300 om dagen. Nu, da granatbeskydningen var sat ind, blev der ikke mere offentliggjort tal på dræbte eller sårede.

Lig flød i gaderne, det var umuligt at få dem begravet. En grufuld stank fyldte den hede, stillestående luft, hed af solen og sine steder næsten glødende af varmen fra brændende bygninger. Mellem smadrede biler og sammenkrøllede rickshaws sad skrigende kineserkvinder ved deres dræbte børn. Sårede kravlede rundt og råbte om hjælp. Ambulancerne kunne ikke komme frem. Hospitalerne var overfyldte.

Mange vandledninger var beskadigede, visse steder fossede vandet i tykke stråler ud over gaderne. Andre steder var der ikke vand til at slukke brandene. I kineserkvarterernes bambushytter indebrændte hundreder. Andre hundreder lå begravede under sammenstyrtede murstenshuse.

Efterhånden var der ikke en gade i byen uden sønderskudte huse og dybe granathuller i kørebanen. Og mellem

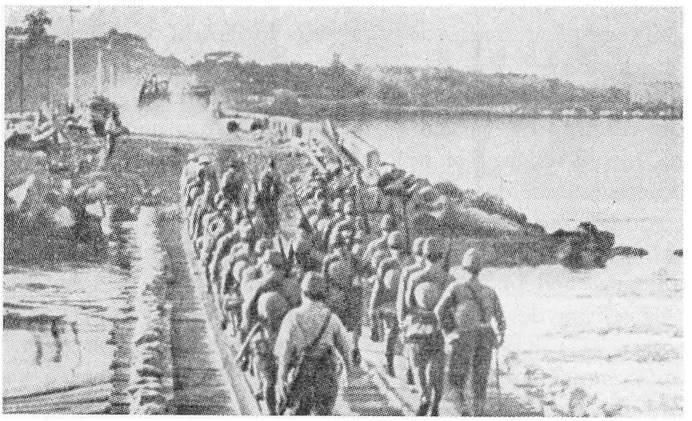

Japanerne satte over Johore-strædet med landgangsbåde, men så snart kløften i The Causeway var udbedret, benyttede fjenden også denne vej. Her er tropper af den kejserlige garde på vej over.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tragiske scener udspillede sig imellem Singapores ruiner, når et japansk luftbombardement var til ende.

ruinerne stod bygninger, som var helt uskadte. Mit eget hus havde ikke fået en skramme. Robinson's store varehus på Raffles Place blev kun beskadiget af krigens første bombe, aldrig siden. »The Singapore Club«s elegante bygning og Raffles Hotel blev strejfet af et par granater.

Af og til skete det, at såvel luftbombardementerne som granatbeskydningen standsede nogle timer. Under en af disse kærkomne pauser udspilledes et optrin, som midt mellem rædslerne i den krigshærgede by virkede næsten drømmeagtigt ubegribeligt.

Pludselig en eftermiddag hørtes fra Raffles Place jublende latter og høje frydeskrig. Hele pladsen var fuld af små kineserbørn, som hoppede og dansede, nogle i rundkreds med hinanden i hænderne. Der var både drenge og piger, og alle var iført flunkende nyt tøj.

Ud fra Robinson's strømmede endnu flere højpyntede børn, pigerne i fine silkekjoler, drengene i snehvide eller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kulørte skjorter og shorts. Alle begyndte straks at deltage i jubelen og dansen på pladsen.

Børnetøj havde i lang tid været næsten umuligt at opdrive i byen, for lagrene var brændt. Dette gik naturligvis hårdest ud over de fattige kineserfamilier.

Direktøren for Robinson's, L. C. Hutching – en af mine gode venner – hørte om dette. Varehuset var lukket, men han besluttede straks at åbne det én dag – for børnene!

Hvordan han fik meddelelsen ud, ved jeg ikke, men det gik som en løbeild gennem kineserkvartererne, at alle børn kunne komme og ganske gratis forsyne sig med Robinson's fine tøj.

I en anden af de »stille timer« kom en enkelt granat hvinende ind over byen. Den slog ned i nærheden af en kæmpemæssig lagerbygning, hvor alle ruder blev sprængt. Lidt efter lød der et par eksplosioner inde fra bygningen, og derefter knaldede og bragede det løs med et fyrværkeri, som næppe nogen har set mage til. I alle retninger ud gennem vindueshullerne fløjtede store og små raketter, og sole kom hvæsende som ildsprudende flyvende tallerkener. I nogle minutter var flere gader under konstant »raketbeskydning«, indtil hele bygningen sprang i luften. Den ensomme granat havde gjort det af med hele lageret af fyrværkeri, bestemt for det kinesiske nytår. –

Den 10. februar aflagde general Wavell sit sidste besøg i Singapore. Han modtog et telegram fra Churchill, hvori det hed:

»Singapores øverstkommanderende, general Percival, disponerer over mere end 100.000 mand. Forsvarerne må være de japanere, som er trængt over strædet, talmæssigt overlegne, således at de burde være i stand til at tilintetgøre dem i et velledet slag. Der kan på dette stadium ikke være tale om at spare soldaterne eller skåne befolkningen. Slaget må for enhver pris udkæmpes til den bitre ende. 18. division har her en mulighed for at indskrive sit navn i historien. Førerne må dø sammen med deres mænd. Det britiske imperium og den britiske hærs ære står på spil. Jeg stoler trygt på, at De ikke vil vise blødsødenhed over for svaghed af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

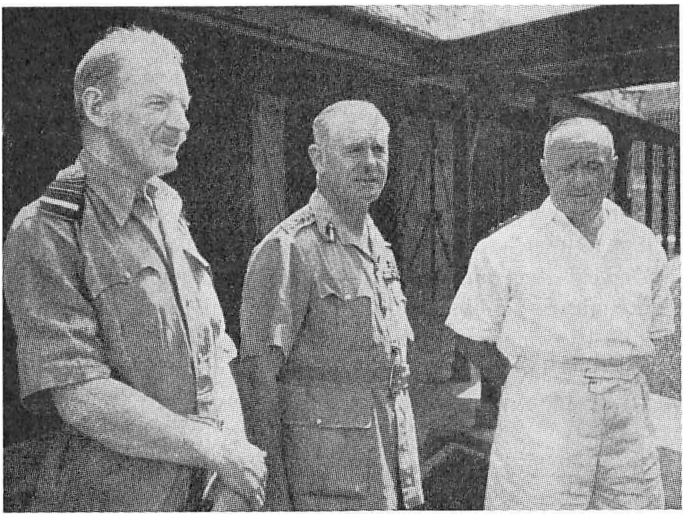

Den britiske øverstkommanderende i det fjerne Østen, generalløjtnant, sir Archibald Wavell, imellem to af Malayas prominente militære chefer, air-marshal, sir Rupert Brooke-Popham (ansvarlig for luftstyrkerne), og vice-admiral, sir Geoffrey Layton, der overtog flådekommandoen efter admiral Phillips, som gik ned med »Prince of Wales«.

nogen art. Man venter, at hver eneste afdeling føres mod fjenden og kæmper til det sidste«.

Det er muligt, at der befandt sig 100.000 soldater på Singapore-øen. Men 20.000 af dem var ankommet den 30. januar – med de tre skibe, hvoraf min kone og datter slap bort med det ene. Disse soldater var helt uden krigsmæssig erfaring. Mange kunne slet ikke tåle klimaet. Flere hundrede kom i land barfodede, fordi deres fødder var svulmet op i varmen. Endnu flere led stærkt under mavesygdomme.

Af det resterende antal på ca. 80.000 var måske halvdelen forsprængte rester fra de slagne hære, som havde oplevet junglekrigens gru. Det var trætte, desillusionerede, ligeglade mænd, som havde mistet næsten alle deres officerer. Der var ingen til at kommandere dem. De var kommet over *The Causeway* umiddelbart før sprængningen, og man havde slet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke barakker nok til at huse dem. Mange sov på gaderne om natten og drev om dagen formålsløst rundt. De, der kunne få fat i spiritus, drak sig fulde.

Efter uddelingen af børnetøjet åbnede Robinson's sine store lokaler for hjemløse soldater. I afdelingen for sovestuer havde en lille deling velvoksne skotter fra *The Argyle's* tilkæmpet sig retten til nogle meget luksuøse dobbeltsenge, behængt med lyserøde flæser. De sov fem mand i hver. –

Den 11. februar sent om aftenen blev jeg purret ud af lieutenant E. Truby, som jeg i mange år havde været sammen med i hjemmeværnets ingeniørkorps. Lastbilen var blevet læsset med landminer og ruller med pigtråd. Truby satte sig ind ved siden af mig på førersædet og sagde:

– Kør!

Hvor vi skulle hen, anede jeg ikke. Truby dirigerede mig, hele tiden med enstavelsesord. Men længe varede det ikke, før jeg blev klar over, at vi var på vej mod fronten.

Vi drejede af fra hovedvejen, og skydningen, som jeg længe havde hørt, blev voldsommere og voldsommere, mens vi skumplede ind mellem palmer og gummitræer.

Truby kommanderede holdt, og da vi hoppede ud af bilen, opdagede jeg, at den stod med køleren imod pigtråden, som markerede frontlinjen.

Et slag var i gang. Maskingeværer hamrede, og granater hvinede lavt hen over os. Og slaget måtte være meget tæt ved, hvor vi stod. For jeg opdagede, at jeg i de korte pauser i det infernalske spektakel tydeligt kunne høre kommandoråb.

Truby marcherede lidt omkring, åbenbart ventede han på en kontaktmand. Jeg råbte til ham:

– Skal jeg ikke vende vognen?

Atter et eneste ord som svar:

– *No!*

Så gik han igen et stykke bort. Jeg stod alene ved lastvognen og ventede. Det var mørkt, men himlen var overstrøet med stjerner. Jeg kunne skelne de nærmeste gummitræer. Nogle skikkelser listede forbi træerne. Jeg holdt riffelen skudklar i brysthøjde. Skikkelserne forsvandt. Maskingeværerne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

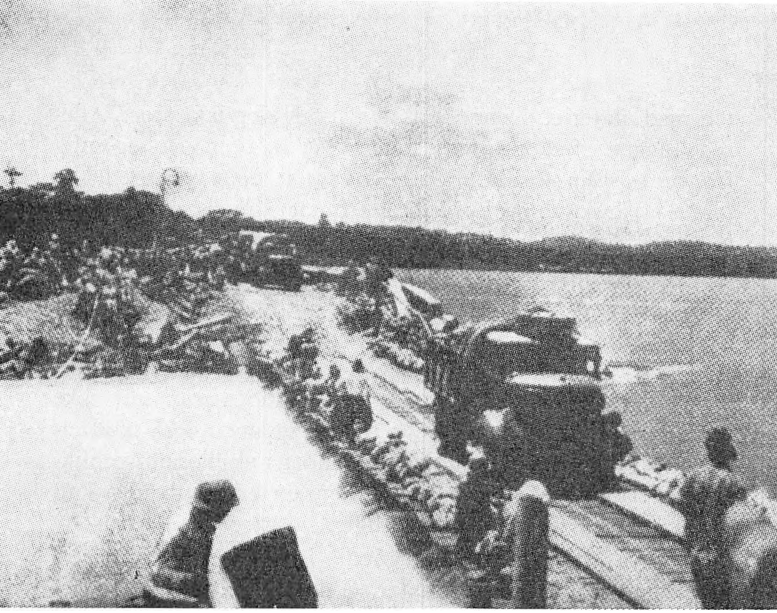

Den ene japanske militære lastbil efter den anden kører tropper og forsyninger over den reparerede dæmning mellem Johore og Singapore-øen.

hamrede endnu voldsommere. Det var, som om mine trommehinder skulle sprænges.

Det var mit første – og eneste – besøg ved fronten. Og det var første gang, siden krigshandlingerne begyndte, at jeg var virkelig bange – rent ud sagt hundeangst!

Så hørte jeg Trubys stemme:

– Albert, hop op, vi skal længere ind . . .

Du almægtige – ind imellem maskingeværreder med et læs landminer!

Det viste sig dog, at Truby mente »længere ind i landet«. Vi kørte langs fronten – hele vejen blev der kæmpet, og hele tiden hvinede granaterne hen over os – indtil vi endelig mødte kontaktmændene, som skulle modtage landminerne og pigtråden. Truby var stadig yderst ordknap, mens vi læssede sagerne af. Men da vi raslede hjemad med den tomme vogn, stod munden ikke stille på ham. Han underholdt mig hele vejen, lige til vi svingede ind i lejren!

På hjemvejen mødte vi flere andre lastbiler på vej til fron-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ten med materiel. Denne indsats nyttede dog ikke stort. Allerede dagen efter eksisterede der ikke mere nogen egentlig frontlinje. Om formiddagen den 12. februar passerede de første japanske tanks højdedraget Bukit Timah, en halv snes kilometer fra Singapore by. Og om eftermiddagen blev der kæmpet i byens udkanter, blandt andet på galopbanen og på de store, grønne områder, som tilhørte »Singapore Golf Club«.

Japanerne tog nu et nyt, frygteligt våben i brug. Deres lavtflyvende jagere affyrede fragmentations-granater, ikke blot når de observerede soldaterkolonner, men også mod civilbefolkningen. Disse granater udsender i eksplosionsøjeblikket en regn af skarpe metalsplinter, en eneste granat kan såre hundrede mennesker alvorligt.

Alt, hvad der fandtes af egnede, ledige bygninger måtte tages i brug som nødhospitaler, endog *St. Andrews Cathedral,* Singapores domkirke. I midterskibet blev alle stolerækker fjernet for at give plads til bårer og senge, i sakristiet blev indrettet operationsstue. På kirkepladsen blev malet et kæmpemæssigt Røde Kors-flag.

På samme måde var alle Singapores hospitaler afmærkede, med Røde Kors-flag malet på tagene. Alligevel undgik ikke ét af dem større eller mindre ødelæggelser ved bombning fra luften.

Netop denne dag – den 13. februar – begik japanerne to af deres mest gruopvækkende krigsforbrydelser.

The Tyersall Indian Hospital bestod af en samling små, stråtækte hytter, men tydeligt markeret med Røde Kors-tegnet. En jager dykkede og skød hytterne i brand. Af de 200 patienter kom en snes stykker styrtende ud og kastede sig skrigende på jorden i et fortvivlet forsøg på at slukke ilden i deres tøj. Jageren dykkede og dræbte dem med maskingeværsalver. Alle de andre patienter, såvel som læger og sygeplejersker, indebrændte.

Næsten samtidig med, at dette skete, ved to-tiden om eftermiddagen, opdagede man på det store militærhospital *The Alexandra Hospital,* at japanske soldater var under fremrykning over terrænet lige bag hospitalet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Alexandra Hospital lå i Singapores udkant. Det var opkaldt efter dets protektor, den danskfødte dronning Alexandra. Sygeplejerskerne blev kaldt Alexandra-søstre, nogle af dem kom i mit hjem.

På hospitalet var en operation i gang. Mange af patienterne var hårdt sårede soldater.

Lægerne samledes til en hurtig konference, og da man så, at japanerne – alle med geværer med opplantede bajonetter – havde omringet hospitalet, blev man enige om, at der intet andet var at gøre end at kapitulere.

En ung læge, lieutenant Weston, gik ud foran porten og svingede med et hvidt flag. Så snart japanerne så ham, løb et par stykker af dem frem og gennemborede ham med deres bajonetter. Mens han lå døende i en blodpøl på jorden, stormede en snes japanere ind i bygningen.

I den lange korridor stod en halv snes læger og hospitalets overlæge. Som alle andre tjenestegørende på hospitalet var de medlemmer af *The Royal Army Medical Corps.*

Overlægen gik frem imod japanerne og pegede på Røde Kors-bindet om sin arm. En japaner, der talte engelsk, rystede på hovedet og beordrede alle lægerne til at stille sig med ryggen mod væggen og oprakte arme. Så råbte han et par kommando-ord på japansk, og i samme sekund sprang de forreste soldater frem og huggede bajonetterne ind i underlivet på lægerne.

Nogle blev dræbt på stedet, andre døde kort efter af forblødning. En af dem, captain Tom Smiley, blev ikke dødeligt ramt. Idet han faldt, trak han sin sidemand med sig, og denne undgik helt at blive såret. Tom Smiley hviskede til ham: Spil død ...

Dette blev begges redning. Og uden Tom Smileys enestående koldblodighed, for hvilken han senere fik tildelt en fornem orden, ville verden formentlig aldrig have fået noget at vide om massakren på Alexandra Hospital – hvor drabet på lægerne kun var et forspil.

Vilde af blodrusen stormede soldaterne rundt på hospitalet. Patienten på operationsbordet, den opererende læge,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hans assistent og en sygeplejerske blev dræbt, ligeledes ved bajonetstik.

På sygestuerne på den kirurgiske afdeling knuste soldaterne med geværkolberne patienternes gipsbandager og nedslagtede derefter på den mest bestialske måde 200 patienter og 80 læger og sygeplejersker. Mange af dem blev bogstavelig talt flænset til småstumper.

På hospitalets medicinske afdeling opholdt sig et par hundrede patienter og næsten halvt så mange læger, sygeplejersker og andre funktionærer, omkring 300 mennesker i alt.

Japanerne, som stormede denne afdeling, valgte en anden fremgangsmåde. De tvang patienterne ud af sengene, og alle – patienter og personale – blev ført ned i haven og gennet ind i en lille hytte, hvor de blev pakket sammen, stående skulder mod skulder, så tæt at ingen kunne røre en finger. Hytten, der var et redskabsrum, havde kun et eneste lille vindue og bølgebliktag. I den kvælende hede stod de ulykkelige indespærret i næsten et døgn. På plænen omkring hytten festede de japanske soldater og drak sig fulde i risbrændevin.

Næste morgen blev hytten åbnet. Næsten alle var døde. Nogle få overlevende kom vaklende eller krybende ud. Soldaterne dræbte dem med bajonetterne.

Japanerne har senere »undskyldt« aktionen med en påstand om, at der blev opbevaret ammunition på hospitalets grund. –

Endnu en katastrofe – hvad ofrenes antal angår, større end massakrerne på de to hospitaler – indtraf, før denne blodige fredag, den 13. februar, var gået til ende.

Det begyndte at gå op for os, at en jernring havde lukket sig om Singapore.

Vi var fanget som rotter i en fælde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

12

SINGAPORES SKÆBNETIME

En ordre var blevet givet – hvorvidt den kom helt fra London, ved jeg ikke – om, at 1200 særligt udpegede personer, civile og militære specialister på forskellige områder, hvis viden kunne være af betydning for krigsførelsen andre steder, skulle forlade Singapore.

Alt, hvad der kunne skrabes sammen af skibe og både, blev samlet i *Keppel Harbour:* de få af flådens mindre skibe, som var tilbage, og desuden fiskerbåde, større og mindre motorbåde, kystbåde, toldkrydsere, turistbåde og alle mulige former for private fartøjer, blot de var forsynet med motor.

Da de mange eksperter begyndte at gå om bord, strømmede tusindvis af mennesker mod havnen, de fleste desperate efter en chance for at slippe væk.

Ved gitterportene opstod tumulter og slagsmål, og politi og soldater måtte skyde hen over mængden, som først spredtes, da et enligt japansk fly dukkede op og kastede en stribe små bomber, som dræbte adskillige og sårede mange.

De sidste, der gik om bord i evakueringsflåden, var kontreadmiral Spooner og viceluftmarskal Pulford. Ved 6,30-tiden om aftenen, så snart mørket var faldet på, satte den improviserede eskadre sig i bevægelse – uden luftbeskyttelse og praktisk taget ubevæbnet.

Målet var formentlig i første omgang Sumatra, som selv med disse skibe ville kunne nås i løbet af nogle døgn.

Men flåden nåede knapt ud på åbent hav. Bag nogle småøer ventede den japanske admiral Ozawa med et hangarskib, to krydsere og tre destroyere. Et halvt hundrede af evakueringsskibene blev sænket på stedet. Resten – formentlig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en snes stykker – nåede, før de sank, så tæt ind på nogle ubeboede øer, at et ukendt antal af de evakuerede var i stand til at svømme i land. Det blev senere meddelt, at de alle var døde af sult, tørst eller tropesygdomme. Iblandt dem var admiral Spooner og marskal Pulford. Enkelthederne om alt dette erfarede jeg først senere. Men allerede samme aften forlød det i Singapore, at evakueringsskibene var sænket.

Lige til denne nat havde mit gode sovehjerte aldrig svigtet mig. Nu var det umuligt at falde i søvn. Tankerne kværnede og kværnede om ét og det samme: min kone og Ingelise. Var alt gået planmæssigt, måtte de stadig befinde sig et sted på havet. Men hvor? Og – *var* alt gået godt? Levede de? Uvisheden nagede og pinte, som en fysisk smerte.

Det var blevet lyst, før jeg døsede hen. Jeg sov måske en times tid og vågnede ved nogle detonationer, der gik som en rullende, brølende torden hen over byen. Barakken rystede, så jeg var ved at trille ud af køjen, og min første tanke var, at japanerne måtte have taget nogle hidtil ukendte kæmpebomber i brug.

Snart blev vi klar over, hvad der var på færde. *Naval Base* blev sprængt i luften – af vore egne soldater!

Himmelhøje flammer slog op fra olie- og benzindepoternes kæmpemæssige tankanlæg. Flydedokken, tørdokken, pumpestationerne blev sprængt. Kranerne filtrede sig sammen og stod som hvidglødende fletværk mod himlen, som lidt efter lidt formørkedes af sorte, bølgende røgskyer, der sendte en regn af sodflager ned over byen. (Se illustrationen side 8).

På civilbefolkningen gjorde sprængningen et dybt indtryk.

Singapores »Sunday Times« udkom som en nødavis søndag den 15. febr. 1942 – samme dag som byen kapitulerede. Under avisens hoved står Hans Excellence guvernørens opråb: »Singapore skal holde ud; den vil holde ud«. Den første artikel fortæller bl. a. om en mærkelig aftagen i fjendens ild i nattens løb. I sandhed en stilhed før stormen! Blandt bladets smånotitser bemærker man en opfordring til at sikre sig en beredskabsforsyning af vand, f. eks. ved at fylde badekarrene. Nederst i højre hjørne bringes den glade nyhed, at Lady Thomas (guvernørens frue), som blev syg for adskillige dage siden, nu har det meget bedre!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

THE SUNDAY TIMES

"Singapore Must Stand; It SHALL Stand"—H.E. the Governor

SUNDAY, FEBRUARY 15, 1942.

STRONG JAP PRESSURE

Defence Stubbornly Maintained

VOLUNTEERS IN ACTION

BRITISH, Australian, Indian and Malay troops, and including now men of the Straits Settlements Volunteer Force, are disputing every attempt, by the Japanese to advance further towards the heart of Singapore town.

THERE was a strange diminution of activity during last night, with little shelling and no bombing of the city area. Reasons for this were still unapparent when we went to Press at 7 a.m. British guns had been heard again from 6 a.m. and after a while there was another lull.

The official communique issued at 5.30 p.m. yesterday (Saturday) stated:

"During yesterday afternoon, enemy attacks developed in the Paya Lebar area and in the West. Both were in considerable strength.

"To-day the enemy has maintained his pressure, supporting his attacks with a number of high level bombing raids by large formation of aircraft, continual shelling by his artillery, and low dive-bombing attacks. His artillery have also shelled the town intermittently throughout the night and this morning.

"Our troops—British, Australian, Indian and Malay—are disputing every attempt to advance further towards the heart of Singapore town.

"In the town itself, the civil defence services are making every effort to deal with the damage and civil casualties caused by hostile shelling and bombing."

It is understood that our artillery engaged some of the enemy forces with considerable success inflicting about 100 casualties.

Lord Moyne's Message To Singapore

THE following telegram has been received by His Excellency from the Secretary of State for the Colonies to all those who are so gallantly and doggedly helping in the defence of Singapore:

"You are going through a great trial but I know you are doing everything you can and are resolved to continue to do so. I send to all of you my grateful thanks for your devoted assistance."

JAPANESE CLAIMS SUBDUED

THE Australian Army Minister, Mr Forde, said at 6 a.m. yesterday that he was expecting a cable from Lieut.-Gen. Percival, G.O.C. in Singapore, but the absence of this cable did not necessarily mean that the news was bad.

The Japanese have almost ceased to broadcast claims of striking successes. The Domei Agency could only say, for instance, that the British continued to counter-attack yesterday, with an intense British bombardment from Bukan Mati and elsewhere.

A London view is that the Japanese have met a far more determined resistance than they expected.

Tokyo radio last night admitted that the Japanese forces have to "evade a rain of enemy bullets, and grudgingly declared: "It appears to be the British plan to defend the fortress to the last."

It also stated that the Singapore causeway has been destroyed a second time."

More Chinese Troops In Burma

FROM Burma, there is news of the arrival of more Chinese reinforcements. These troops are veterans of Gen. Chiang Kai-shek's armies and old campaigners against the Japanese. They are among the best troops China is able to put into the field.

FIRST V'C' WON IN MALAYA

THE first Victoria Cross to be awarded for fighting in Malaya, goes to Lieut.-Col. Wright Anderson of the Australian Imperial Forces, says the B.B.C.

NEWS IN BRIEF

Reuter Radio Service

REUTER news in brief (specially broadcast to Singapore last night from London), excluding items given elsewhere.

Heavy fighting is going on in the Paan area in Burma. The situation is rather obscure. It is not clear that the Japanese have succeeded in crossing the Salween River at Paan.

* * *

When he visited the Khyber Pass, Gen. Chiang Kai-shek met Afridi tribesmen, who assured him of support for the democracies.

* *

Batavia: A Japanese parachute attack took place at Palembang in Sumatra. No details are available. There have been enemy reconnaissance flights over several parts of the Outer Provinces, with attacks here and there.

* *

Australian units are apparently still holding out in scattered strong points in the island of Amboina. The attacking Japanese force comprised 13 transports and several warships, and landings were made at three points.

FILL YOUR BATHS

Residents of Singapore are advised to conserve water very carefully and to use every receptacle possible—bottles, baths etc.—to keep water to combat fire or for other emergencies.

AMERICAN ARMY IN JAVA

THE New York Times reported yesterday morning that American troops had arrived in Java, and are stationed there alongside British and Australian forces.—By Radio.

LADY THOMAS

We are happy to be able to state that Lady Thomas, who became ill several days ago, is now much better.

(Printed and published by the Straits Times Press, Ltd., Cecil Street, Singapore)

PASS THIS PAPER ON TO YOUR NEIGHBOURS

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gang på gang havde de militære kommentatorer i radioen slået fast, at tilbagetrækningerne fra Malaya skete, for at tropperne skulle forsvare *Naval Base*. Nu opgav man basen, før en eneste fjendtlig soldat havde løsnet et skud i nærheden af den.

Med *Naval Base* styrtede fundamentet for befolkningens tro og håb i to lidelsesfyldte måneder sammen.

For mit eget vedkommende kan jeg ikke sige, at min tro på sejren pludselig blev kuldkastet. Den var i de sidste dage ligesom smuldret hen. At alt gik skævt, var jo klart som dagen. Man havde en anelse, en fornemmelse af, at nederlaget måske ikke var langt borte, men man turde simpelt hen ikke tænke tanken til bunds. Man prøvede at skjule den for sig selv. Mand og mand imellem talte vi aldrig om dette.

På sæt og vis havde jeg affundet mig med min skæbne. At der skulle være en mulighed for at slippe bort fra Singapore nu, faldt mig overhovedet ikke ind. Det kom slet ikke i betragtning. –

Om formiddagen den 14. januar stormede japanerne byen, gadekampene begyndte. Inden aften var halvdelen af Singapore i fjendens hænder. Den resterende halvdel blev angrebet af bølge efter bølge af bombefly.

Hele denne dag bestod mit arbejde i at køre rundt og opsamle sårede og bringe dem til det nærmeste lazaret. Det var skrækkeligt og sindsoprivende at se disse lemlæstede mennesker og høre deres jamren i den bumpende lastbil, men næsten uudholdeligt, når det var børn.

Denne nat fik jeg ikke sovet så meget som et minut. Dels var jeg oprevet af dagens oplevelser, og dels skete der det, at japanerne fik indskudt sig direkte på lejrens kanonstillinger. Granaterne slog ned nærmere og nærmere ved området, hvor min deling opholdt sig, lige i nærheden af Eye-Hospital.

Hver mand måtte hytte sig selv, og jeg kom i tanke om et hul, jeg havde set ikke langt fra, hvor min lastvogn var parkeret. Hullet var dybt og ca. 50 centimeter i diameter. Der stod vand i bunden, men jeg fik fat i en tyk gren, som lige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Japanske soldater under kamp i selve Singapores forstæder, kort tid før kapitulationen.

passede i størrelsen, så jeg kunne få den anbragt halvvejs nede.

Et par timer sad jeg på min pind og lyttede til granatnedslagene, som undertiden skete så tæt ved hullet, at jeg blev ramt af jordklumper.

Da jeg næsten ikke kunne holde ud at hænge på pinden længere, kom der en pause i beskydningen. Jeg sprang op og løb til min lastbil. Jeg nåede akkurat ind i førerhuset, da en granat strejfede dette og eksploderede få meter bag bilen, som blev ramt af splinter. I et kæmpespring satte jeg af fra førerhuset og landede på ryggen i en grøft.

Jeg faldt blødt, for grøften var fyldt med mudder og slam – den var afløb for et højst nødvendigt etablissement i lejren. Jeg kæmpede som en vild og kom endelig op. En ulidelig stank rev mig i næsen. Komplet ligeglad med alt, hvad der hed granater, styrtede jeg til lejrens vandpost, flåede uniformen af og dyngede mig over med den ene spand vand efter den anden.

Det var mit livs mest tiltrængte bad, og så snart jeg var blevet nogenlunde tør, for jeg som et lyn ind i barakken og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fandt en ren uniform. Først da opdagede jeg, at granatbeskydningen var holdt op!

Alligevel fik jeg ikke lukket et øje, for nu tog vore egne kanoner fat og hamrede løs resten af natten. –

Søndag morgen den 15. februar blev jeg sendt ud for at hente nogle sårede kinesere. Jeg havde indtryk af, at det meste af byen var et eneste inferno. Hele kvarterer stod i brand. Kanoner og maskingeværer bragede i alle verdenshjørner, og der lå snigskytter på tagene. Bombefly og jagere cirklede alle vegne lavt over husene.

Da jeg langt om længe havde fået de stakkels kinesere afleveret på et hospital, hvor det halve af taget var styrtet ned, kørte jeg tilbage til lejren, som viste sig at være i opløsning. Der var ingen soldater ved kanonerne og ingen i tøjdepotet. Her plejede at herske pinlig orden, nu flød alle mulige uniformsgenstande overalt. Man kunne uden videre gå ind og tage, hvad man havde lyst til.

Lieutenant Waters kom løbende:

– Neess, De skal melde Dem til tjeneste på kompagnikontoret i vor nabodeling præcis klokken 13,30.

– Javel!

– De skal ikke køre Deres egen lastvogn, men bare tage Deres riffel med, så får De en anden vogn udleveret.

– Javel!

Dette lød mystisk!

Soldater bliver opdraget til vanemennesker. I ti uger havde jeg kørt min lastvogn. Hvorfor skulle jeg nu pludselig køre en anden bil? Det passede mig ikke rigtig.

Officeren, jeg meldte mig hos på det opgivne klokkeslæt, viste sig at være lieutenant Truby.

– Ah, er det dig, Albert, det var da glimrende, udbrød han straks og gav mig hånden.

En lastvogn, noget større end min, holdt klar. To menige kom hen og satte en del bagage – et par vadsække og tasker – op i vognen og kravlede selv op bagi.

Jeg undrede mig lidt over, at vi skulle have bagage med. Lieutenant Truby og jeg satte os ind foran.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

– Så starter vi, Albert . . .

– Hvor skal vi hen?

– Tja'e – det ved jeg faktisk ikke rigtig endnu. Men når jeg har fundet ud af det, skal jeg nok fortælle dig det. Bare kør . . .

Nu steg mystikken! Ud på en køretur, hvor den, som havde kommandoen, ikke anede, hvor vi skulle hen . . .!

Vi havde kun kørt et par hundrede meter, før en japansk jager kom strygende lige mod os, så lavt, at det så ud, som om den ville ramme bilen. Jeg bremsede, så vognen stillede sig på tværs. Vi sprang ud og rullede os ind under den. Vi fik et ordentligt sprøjt af maskingeværkugler, men ingen af os blev ramt. Og jageren gad åbenbart ikke vende om for en enkelt lastbils skyld.

Tre gange endnu på turen måtte vi i flyverdækning, og mange gange under kørselen hvinede granater eller riffelkugler forbi et par meter fra vognen.

Lieutenant Truby dirigerede mig tilsyneladende på må og få rundt i gaderne. Undertiden var vi ved at køre fast i nedstyrtede ledninger, snart røg et hjul ned i et vandfyldt bombekrater, eller gaden var spærret af et sammenstyrtet hus, og vi måtte tilbage og finde en sidegade, der var farbar. Hele tiden kørte vi i en tåge af drivende røg. Undertiden standsede vi ved en gruppe engelske soldater, som lå på maven ved et maskingevær eller stod med riflerne skudklare bag en barrikade af sandsække. Truby gik hen og talte et øjeblik med soldaterne og kom hver gang hovedrystende tilbage.

Den ustandselige, hamrende lyd af artilleribeskydning blev højere og højere. Vi nærmede os en kanonstilling.

Vi drejede ind på Esplanaden. Og *nu* stod det mig klart, at Singapores skæbnetime var kommet. Esplanaden havde været byens stolthed. Den strakte sig næsten en kilometer langs sydstranden, og ned mod vandet var anlagt udstrakte græsplæner med skønne blomsterbede omkring de store, monumentale bygninger, rådhuset, højesteret og domkirken.

Nu var plænerne pløjet op af militærkøretøjer og kanoner. Esplanaden var fyldt med bombekratere, og begge vejsider

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

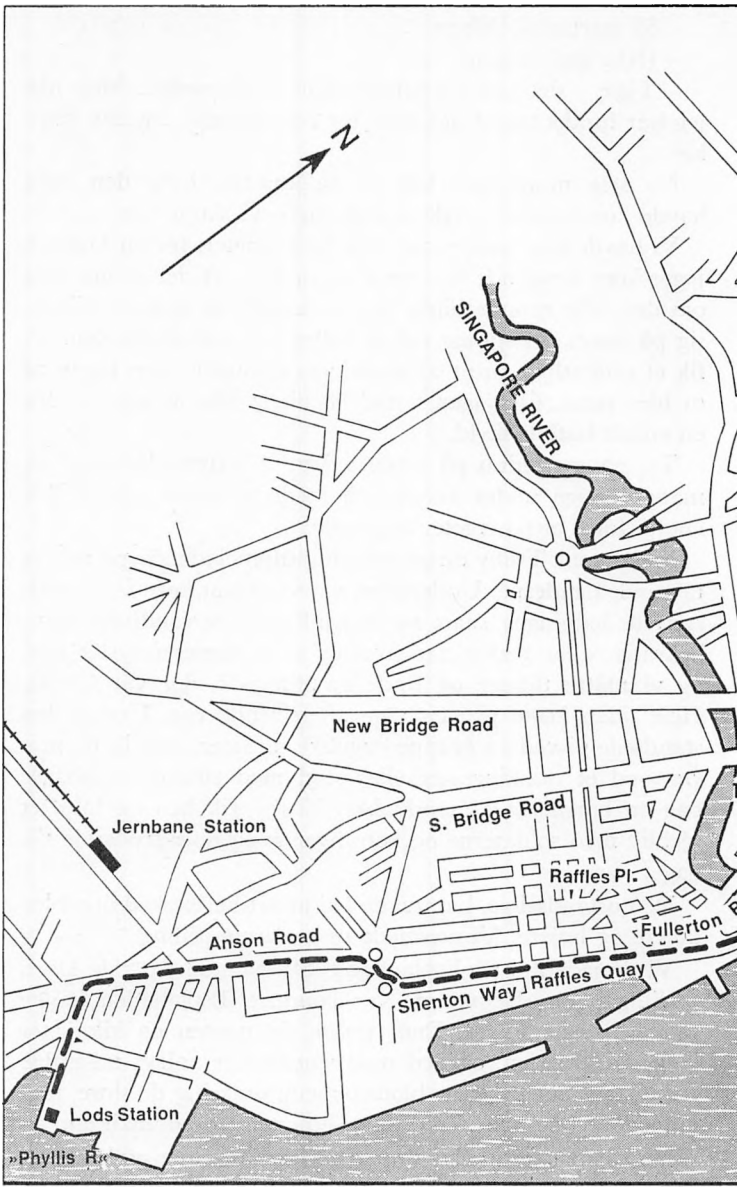

Singapores centrum. Den stiplede linje viser min dramatiske ka

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

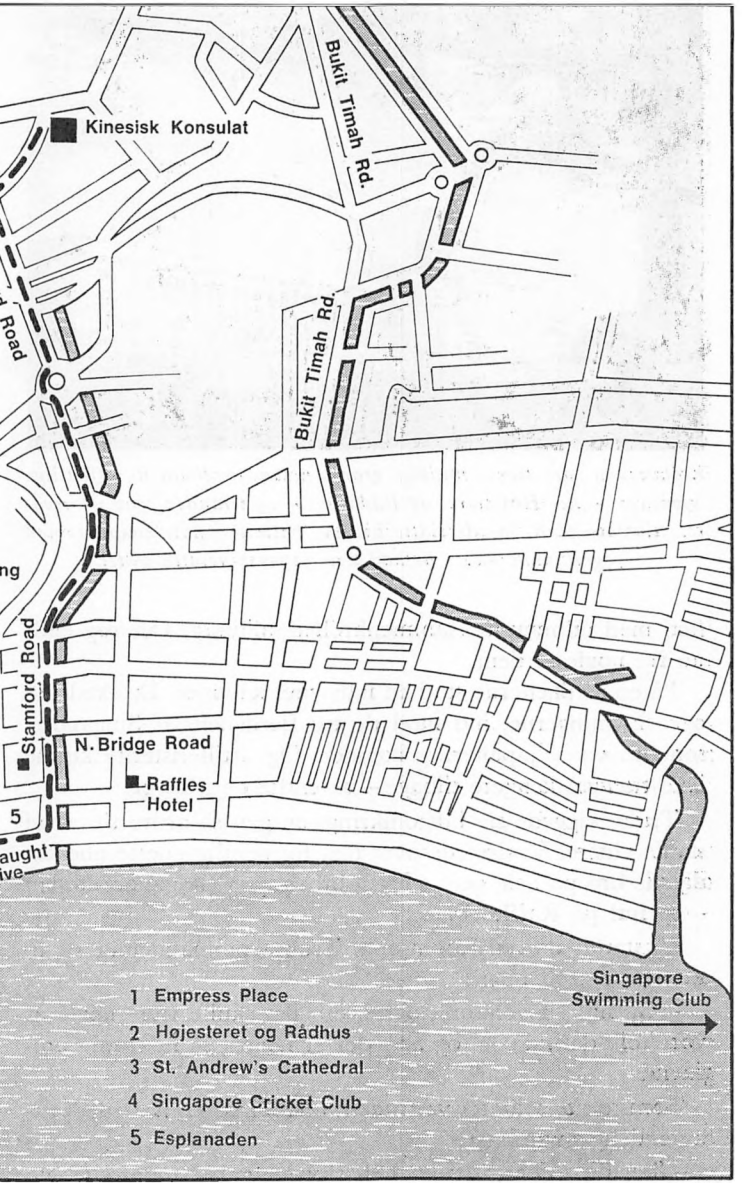

ɔdsstationen til det kinesiske konsulat og tilbage til »Phyllis R«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

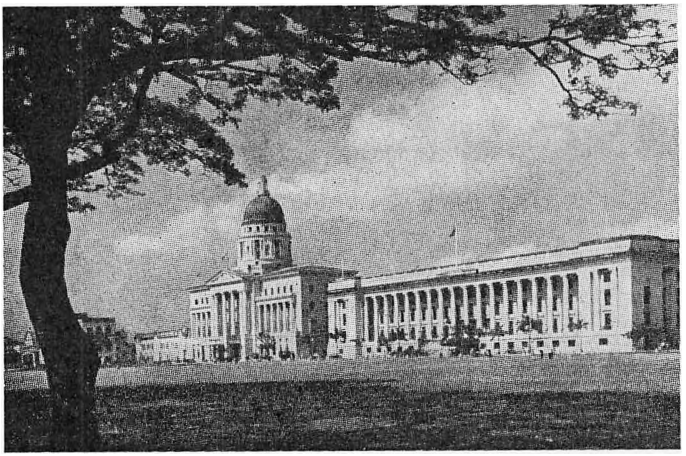

Esplanaden, det store, smukke grønne anlæg imellem de offentlige bygninger – her Højesteret og Rådhuset – og stranden, gav i forsvarets slutfase plads for de sidste britiske batterier, hvis kanoner med ryggen imod havet beskød den japansk-besatte bydel.

flød med udbrændte, sammenkrøllede bilvrag. Det røg endnu fra nogle af dem.

På en af plænerne stod en halv snes kanoner. De skød ind over bygningerne, ind mod de tre fjerdedele af Singapore, som nu var i japanernes hænder. Og artilleristerne kunne ikke trænges længere tilbage – så endte de i havet!

Truby kiggede sig lidt omkring, og gav så ordre til, at vi skulle videre. Vi drejede over den formentlig eneste ubeskadigede bro på hele øen – Elgin-broen over Singapore-floden – og ind på Raffles Place.

Vi standsede ved Robinson's. Truby kommanderede de to sappere ned af bilen:

– Gå ind i Robinson's og se, om der skulle være nogle af vore folk derinde ... og *hvis* der er nogen, så hent mig omgående!

Mens de to soldater var inde hos Robinson's, hævede Truby endelig mystikken:

– Ser du, Albert, den er helt rivende gal! I morges fik 30

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mand af min deling – nogle Bomb Disposal-fyre, ingeniørsoldater og andre teknikere, et par korporaler og en sergeant major – ordre til at holde sig i nærheden af lejren indtil klokken 13,30, hvor de skulle stille hos mig. *Men de kom ikke!!* Ikke én af dem, hele banden er væk! Det er dem, vi har tosset rundt og ledt efter, men jeg anede jo ikke, *hvor* vi skulle lede. Formentlig er de gået »under jorden« – men tænk dig: *30 mand!!* Og havde de vidst, hvad sagen drejede sig om, kan du bande på, at de nok skulle være kommet. Nede i havnen ligger en lille pram, der hedder »Phyllis R.«. Den er sejlklar og afgår, så snart jeg melder mig. Der er vist 30–40 mand om bord, specialister af forskellig slags, og mine 30 mand skulle altså også have været med. Nu bliver jeg nok alene om at repræsentere lieutenant Truby's tapre deling – ja, det er sgu' en køn historie!

Jeg kom til at ryste over hele kroppen. *Derfor* skulle jeg altså stille og køre en anden vogn – med plads til 30 mand! Have kørt dem til havnen, og selv være trillet hjem til lejren, mens de forlod Singapore – *forlod Singapore!*

Nu var de jo væk. Sad jeg med mit livs chance i hænderne? Hvordan skulle jeg udnytte den? Til hvem og hvor skulle jeg henvende mig for at få lov til at komme med »Phyllis R.«. Det måtte i hvert fald være til én i den allerhøjeste top ...

De to menige kom løbende. De havde gennemsøgt hele bygningen uden at finde en eneste soldat.

– Så tør jeg ikke vente længere, sagde Truby, – af sted til Keppel Harbour ...

– Hvem, spurgte jeg, – havde udtaget dem, der skulle rejse?

– Major Corrie!

Major Corrie – ham kendte jeg en smule til.

Vi standsede ved lodsstationen. Truby sagde:

– Her skal jeg melde mig.

Han gik over mod en lagerbygning.

Jeg kunne ikke sidde stille i vognen, men kravlede ned. Truby kom løbende:

– Albert, major Corrie vil tale med dig – skynd dig!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg greb min riffel, og hjertet gav sig til at hamre i brystet, mens jeg løb ind i lagerbygningen. Den var åben ud mod vandet, og major Corrie, Truby og tre-fire andre officerer stod sammen under et halvtag.

– Sapper Neess, sagde Corrie, ved De, hvor det kinesiske konsulat er?

– Javel, hr. major, ude ved *Cairn Hill Circle* ...

– Godt! Tag vognen og kør derud. Vi har en formodning om, at lieutenant Trubys folk kan befinde sig dér. Få dem tilbage her, men det haster ...

– Javel, hr. major!

Jeg bed tænderne sammen. Det var ikke lige *den* ordre, jeg havde ventet, da jeg løb ind i lagerbygningen.

Altså igen ind i det brændende, larmende helvede.

Jeg strøg forbi et par gader, hvor der var kampe i gang, og jeg pressede øjeblikkelig vognen til det yderste. Tog ikke det fjerneste hensyn til bombehuller, murbrokker eller andre forhindringer, bare af sted som død og djævel. Hvad enten jeg fandt Trubys forbandede deling eller ej, *måtte* jeg tale med Corrie, før båden sejlede. Og jeg var blevet alvorligt bange for, at japanerne skulle nå at spærre alle veje til havnen, før jeg nåede tilbage.

De to bag i vognen klamrede sig til hinanden, og jeg kunne høre, at de råbte og bandede.

I det kinesiske konsulat var der ikke skyggen af et menneske, hverken soldater eller konsulatsfolk af nogen slags. Vi gennemsøgte også nabohusene. Heller ikke her var der en levende sjæl.

Tilbage i rasende fart. I et sving tabte vi et par metalgenstande, der klirrende slog mod stenbroen.

– Stop! For himlens skyld, stop, du slår os ihjel, hylede de to bagi ...

Foruden Trubys bagage lå der på vognen nogle umon-

Singapore brænder. Vedvarende japanske luftbombardementer og i den sidste tid også artilleribeskydning antændte overalt i byen brande, som bidrog til at øge panikken og fortvivlelsen i den dødsdømte storstad.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

terede landminer og noget værktøj. Hvad det var, vi tabte, blev aldrig opklaret.

Jeg pressede vognen endnu en tand, og var lige ved at ryge gennem porten til lagerbygningen.

Major Corrie stod under halvtaget sammen med en gruppe på syv-otte officerer.

– Beklager, hr. major, der var ingen af Truby's folk hverken i konsulatet eller i nabohusene ...

Han kiggede et øjeblik på mig. Hans ansigt var dybt alvorligt. Så vendte han sig mod officererne, og jeg hørte ham sige:

– Mine herrer! Der er *ikke* tale om nogen evakuering. Det drejer sig om en militær ekspedition, hvori kun specialister og teknikere skal deltage. Civilpersoner må under ingen omstændigheder komme om bord – under *ingen* omstændigheder!

En af officererne skulle til at sige noget, men blev afbrudt ved lyden af hammerslag, glas, der knustes og en underlig plaskende lyd ...

Vi drejede os alle sammen efter denne forbavsende støj og så et lille stykke borte på kajen en flok kinesere hamre løs på en vældig stabel trækasser, fyldt med – vinflasker!

Glasskår føg om ørerne på dem, vinen flød i strømme. Og de grinende kinesere svingede hammeren med den ene hånd og med den anden en flaske champagne, som de af og til tog en ordentlig slurk af!

Siden fik jeg at vide, at de udførte en ordre, udstedt af selveste guvernøren, sir Shenton Thomas. En meddelelse var tilgået ham om, at i Hong Kong havde døddrukne japanske soldater hærget og plyndret og begået voldtægt. Sir Shenton bestemte, at al spiritus i Singapore skulle destrueres. Hos Robinson's bar kineserdrenge kasse efter kasse af whisky, gin og cognac op fra kældrene og smadrede flaskerne mod en mur. Andre steder, hvor lagrene befandt sig på anden eller tredie sal, hev man simpelt hen flaskerne ud ad vinduerne. Halvanden million flasker europæisk spiritus og 270.000 liter af kinesisk oprindelse blev ødelagt. De næste par dage

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var der kolossalt mange fulde kinesere i byen. Det var dem, der havde udført jobbet!

Det usædvanlige intermezzo havde fået gruppen af officerer til at spredes lidt. Da de flyttede sig, kunne jeg se båden – »Phyllis R.«.

Nu fik det briste eller bære!

– Major Corrie – jeg trådte et skridt frem og gjorde stram honnør – ville det være muligt, at jeg kunne komme med på ...

Jeg fik ikke talt ud, før Corrie vendte sig imod mig med et gennemborende blik. Så klarede hans alvorlige ansigt op:

– Sapper Neess, De er *Bomb Disposal* ...

– Javel, hr. major!

– De er *tvunget* til at tage med. Gå straks om bord, captain Coode har kommandoen ...

Jeg opdagede, at captain Coode stod imellem officererne, som nu havde fundet sammen igen og diskuterede ivrigt.

Så tog jeg endnu en chance:

– Major Corrie, de to sappere på lastbilen er også *Bomb Disposal*-folk ...

– Tag endelig dem med også ... men gå om bord nu, skynd dem!

Jeg løb ud til de to:

– Vi skal med en båd, skynd jer ...

Et øjeblik stirrede de vantro på mig, så fik de travlt med at samle Truby's sager sammen.

Jeg løb ud på kajen, og så fik vi øje på bombeflyverne ude over havet. De andre kastede sig ned under halvtaget. Jeg var allerede midt ude på kajen og fortsatte mod jerntrappen ned til båden.

Og efter det lille optrin med den pligtopfyldende sergeant Benison og hans maskinpistol kom jeg altså om bord.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

13

IGENNEM ET MINEFELT

I ly af det skærmende mørke satte »Phyllis R.« kursen imod det malayiske øhav. Med hovedet hvilende på de gamle sække, der skjulte vores Boyes-riffel, lå jeg – nogle timer efter vores afsejling fra Singapore – og sov i stævnen.

Pludselig spjættede jeg op, helt forvirret, og det varede lidt, før jeg blev klar over, hvor jeg befandt mig.

– *Sapper Neess, vågn op! Vi skal have ankeret ud. Neess, for fanden mand, hører De: båden skal stoppes øjeblikkelig.*

Det var vores »skipper«, captain Coates' stemme. Jeg tumlede rundt imellem de sovende på dækket og fik vækket Collins og Cunnington, de to menige som havde været med på den sidste tur med lastbilen gennem Singapore.

Og ud kom ankeret. Kæden skramlede og raslede. Der blev straks mukken og knurren rundt om på dækket:

– Hvad pokker er meningen?

– Skal ankeret ud midt om natten . . .?

– Kan man nu ikke få fred til sin skønhedssøvn . . .?

– Hold kæft og lad os sove . . .

– Jamen, kan vi ikke lige få at vide, hvorfor vi skal holde her . . .?

Som sædvanlig i en sådan situation blev ingen spørgsmål besvaret.

Det bedste, man kunne gøre som menig soldat, var at styre sin nysgerrighed, ihukommende det gode gamle engelske mundheld: *Ask no questions, and you will be told no lies!* Lidt frit oversat: Den, der ikke spørger, slipper for at høre en løgn!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gemytterne faldt snart til ro. Lidt efter lød der atter snorken rundt om på dækket – den eneste lyd, som nu, da maskinen var stoppet, forstyrrede stilheden.

Gad vist, for resten, hvorfor det anker skulle ud?

Siden der ikke blev slået alarm, kunne der jo ikke være noget alvorligt på færde.

Virkelig farefuld blev sejladsen først i morgen, når det blev lyst. Ubåde kunne vi ganske vist se bort fra, når vi kom ind i øhavet. Den store risiko lå i at blive opdaget af en patruljebåd, en vagtpost inde på en af øerne eller af et fly.

Blev vi bombet her på det åbne vand, før vi nåede ind i øhavet, ville selv den bedste svømmer næppe have en chance. Hajerne, som havet vrimlede med, ville snuse sig frem på et øjeblik.

Pludselig gik det op for mig, at vi naturligvis havde kastet anker, fordi støjen fra maskinen kunne høres så forbistret langt væk i nattestilheden.

Båden vuggede så behageligt. De første par timer var der næppe større risiko for, at noget uforudset skulle indtræffe. Jeg faldt omsider i søvn igen. –

– *Ankeret op!!*

Igen blev jeg vækket af captain Coates' kommandostemme. Det var blevet lyst. Klokken var omkring fem.

Med besvær fik jeg rusket liv i Collins og Cunnington, men det viste sig, at vi tre slet ikke kunne hale det tunge anker op.

Min sidemand i nat havde brokket sig over, at jeg tog for megen plads op. Det passede mig fint, at jeg nu kunne placere min ene sømbeslåede støvle i ryggen på ham:

– Så er det op, kammerat . . .

Han sprang op som trold af en æske, og den længste og flotteste ed, jeg i mit liv har hørt, svovlede ud af ham:

– Hvem i hedeste, hule osv., osv., er *De,* om man tør spørge?

– Jeg er sapper Albert Neess, og vi skal have ankeret op . .

– Så det skal vi!! Jeg må måske lige have lov at præsentere mig: *major* Jones Davis . . .

Nu kniber det jo lidt for selv en major at bevare den mi-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

litære værdighed, iført underbukser og en laset sæk. Han er i hvert fald ikke nær så frygtindgydende som en major i paradeuniform.

Major Davis stirrede olmt på mig, så kastede han et blik hen over dækket, hvor man kun så sovende mænd og enkelte grinende ansigter, deriblandt captain Coates'. Så indså Davis, at foreløbig kom rang og stand nok ikke til at spille nogen større rolle, men at hver mand under vore specielle omstændigheder måtte tage sin tørn. Han spyttede i næverne, og vi fik ankeret op.

Ved morgenmaden kom forklaringen på, at ankeret var blevet kastet ud. Og samtidig fik vi at vide, hvor ubegribeligt heldige vi havde været. Det var simpelt hen et mirakel, at vi endnu var blandt de levendes tal.

Captain Coates havde opdaget, at motorbåden var forsvundet. Han trak slæbetovet ind og undersøgte det ved hjælp af sin lommelampe. Der var intet brud. Tovet – et helt nyt og godt tovværk – var skåret over med et snit af en meget skarp kniv.

Hvad der end var sket, kunne man naturligvis ikke uden videre lade motorbåden forsvinde og overlade fem mand til en ukendt skæbne.

Derfor besluttede Coates at standse »Phyllis R.«. Han kravlede op på den lille kommandobro og stod dér og lyttede og spejdede ud i mørket. Men motorbåden hverken så eller hørte han noget til.

Derimod lagde han mærke til, at »Phyllis R.« ikke lå stille, men drev langsomt af sted for strømmen. Ankeret havde ikke kunnet nå ned og få fat i bunden.

Dette betød i og for sig ingenting. Den smule, »Phyllis R.« måske ville komme ud af kurs i nattens løb, ville være ganske uvæsentlig.

Men pludselig slog en skrækkelig mistanke ned i captain Coates. Han kastede sig over sine militære søkort, foretog nogle hastige beregninger, regnede om igen og om igen, og blev klar over, hvor vi befandt os.

Der var *ingen* tvivl. »Phyllis R.« var drevet ind i et af de store, engelske minefelter. Som strømmen gik, kunne Coates

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

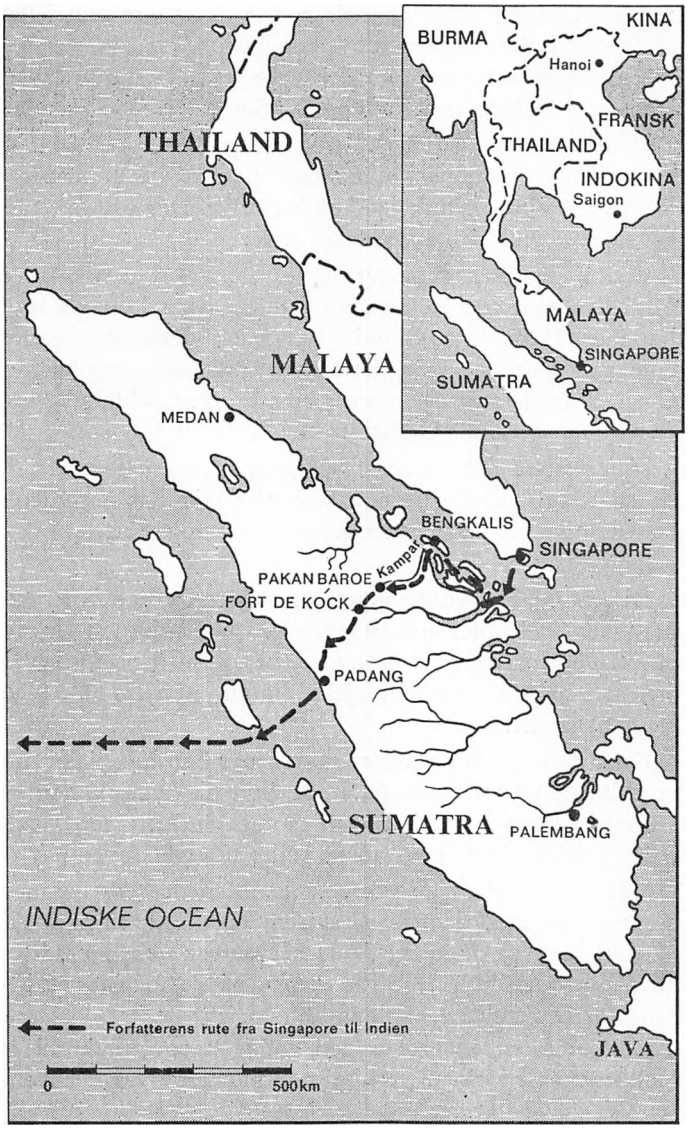

Fire-fem dage tog den farefulde sejlads fra Singapore til Bengkalis på Sumatra. Derfra gik rejsen videre ad Kampar-floden til Pakanbaroe, og »Phyllis R.« havde gjort sin pligt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

regne ud, at det ville tage hele natten at passere minefeltet.

At sejle ind i et minefelt af denne art, selv med en ganske lille båd, må betragtes som den visse død. Vi trak et anker efter os – mellem flere hundrede miner!

Coates overvejede sagen koldt og nøgternt. Og kom til det resultat, at et forsøg på at hale ankeret ind kunne være lige så risikabelt som at lade båden drive. Der var intet andet at gøre end at lade tilfældet råde.

Coates havde kvalificeret sig til sit job som »skipper«, fordi han som engelsk ingeniør i Penang havde været ivrig lystsejler. Han var en mand i fyrrerne, indehaver af et fænomenalt rødt overskæg, det største »cykelstyr«, jeg har set. Og han havde stærkere nerver og var mere koldblodig end nogen anden mand, jeg har truffet.

Han ræsonnerede således: når man ikke kan foretage sig noget fornuftigt, eller rettere: når man ikke har nogen som helst indflydelse på tingenes gang, bør man i hvert fald ikke skabe panik.

Det eneste, han kunne gøre, var at lade folkene få en god nattesøvn. Selv blev han stående på sin udkigspost og røg på sin lille snadde hele natten, alene, og med bevidstheden om, at i hvilket som helst øjeblik kunne »Phyllis R.« blive blæst til atomer.

Først da solen begyndte at stå op, var han helt sikker på, at vi havde passeret minefeltet, og først da vækkede han os.

Dette var altså nyhederne til morgenmaden – som nogle syntes smagte ekstra godt, mens andre mistede appetiten!

Selv hørte jeg til de sidstnævnte. Men det var nu mest på grund af, at al denne snak om miner fik mig til at tænke på min kone og Ingelise. *Mine* nerver var nok begyndt at blive lidt tyndslidte. Når jeg tænkte på de to, var jeg begyndt at få regulære angstanfald. –

Snart forvandlede solen den rolige havoverflade til et spejl, som skar i øjnene. Så langt vi kunne se, var der hverken skibe eller flyvere.

Kunne vi virkelig *blive ved* at være heldige?

Lige før, vi nåede ind i selve øhavet, strøg en stime sølv-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et af husene i en typisk malayisk k a m p o n g. Mange af de venlige og glade mennesker, der levede i disse landsbyer, blev ofre for japanernes brutale fremfærd.

skinnende flyvefisk forbi os i vældige spring. En eller anden sagde, at det var et godt varsel.

Næppe nogen har tal på, hvor mange øer der findes i det malayiske øhav. Det drejer sig i hvert fald om flere hundrede. Nogle er ret store og beboede. Fra vandet kan man se de karakteristiske malayiske landsbyer med alle husene af teaktræ, bygget på pæle helt nede på stranden. Andre af øerne er bittesmå, men alle er de overgroet af et vildnis af tropisk vegetation. Mange steder hænger lianerne fra kæmpetræer ud over vandet.

Øerne ligger så tæt, at når man kommer sejlende, har man hele tiden fornemmelsen af at styre lige ind i urskoven, som pludselig åbner sig til et smalt farvand mellem to øer. Og sådan bliver det ved, øhavet er en labyrint af smalle kanaler.

Sammen med familien og nogle gode venner havde jeg gjort denne tur et par gange med en turistbåd. Det var en pragtfuld oplevelse, ikke mindst dyrelivet på de ubeboede øer. Fugle i alle mulige farver ses overalt, og pludrende aber hopper fra gren til gren.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nu kneb det med at have øje for al denne tropiske skønhed. Det var forbistret modbydeligt ikke at kunne se, om der lurede en fjende måske blot få meter fremme. Vi anede ikke, om der var japanere på øerne.

Med ét fik vi øje på motorbåden. Den lå inde ved en af øerne, i skjul bag et gardin af lianer. Vi var næsten kommet forbi, da captain Coates' skarpe øje opdagede den. De fem mand havde hørt os komme, men stolede på deres skjulested. De gik straks til bekendelse: de havde selv skåret rebet over. De vævede noget om, at de slet ikke havde tænkt over, at vi var en militær ekspedition, men at vi bare havde »organiseret« en flugt fra Singapore. Derfor havde de fundet det sikrere at gå deres egne veje. De havde ventet med at starte motoren, til »Phyllis R.« var kommet et godt stykke væk og havde så taget en anden rute ind i øhavet. Derved var de også sluppet uden om minefeltet.

De blev lidt blege om næsen, da captain Coode fortalte dem, at de som desertører i krigstid stod til dødsstraf. Han lod dem vente en god stund, før han tilføjede:

– Det er op til jer selv, om dommen skal eksekveres. Hvis I holder jer absolut pletfri under resten af turen, kan I regne med, at jeres lille udflugt går i glemmebogen ...

De fem blev taget om bord i »Phyllis R.«, fem andre anbragt i motorbåden, som kom på slæb igen, og sejladsen gik videre igennem den tilsyneladende uendelige verden af grønt og atter grønt.

Jeg fik en snak med captain Coates, som fortalte mig, at Singapore havde kapituleret omtrent på det tidspunkt, hvor vi afsejlede. Han fortalte også, at en lille japansk styrke da stod mindre end 500 meter fra *Keppel Harbour*. Og han betroede mig lidt om, hvordan »Phyllis R.«-ekspeditionen var kommet i stand.

Coates var medlem af en specialuddannet deling på 32 medlemmer, ledet af captain Coode. De 30 mand var sergeanter, og alle var minører eller på anden måde sprængstofeksperter. De havde gjort hele felttoget og tilbagetrækningen med ned gennem Malaya. Deres job havde blandt andet bestået i at »svide jorden«, før japanerne nåede frem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Under den sidste uge af kampene om Singapore havde de arbejdet i *Keppel Harbour* med at ødelægge tekniske installationer. De havde boet om bord i en gammel slæbebåd – »Phyllis R.« – som skulle have været sænket, så snart deres opgave var løst.

Umiddelbart før, de nåede så langt, modtog Coode en ny ordre. Slæbebåden skulle ikke sænkes, men gøres sejlklar øjeblikkelig. Han blev kaldt til Singapores øverstkommanderende, general A. E. Percival, og blev pålagt at udruste en ekspedition.

Og nu, efter frokost på sejladsens første dag, gjorde Coode rede for formålet med ekspeditionen. Den øverstkommanderende for de engelske styrker på Sumatra og de allierede tropper på Java havde anmodet general Percival om at få nogle eksperter, som kendte japanernes krigsførelse, deres bomber og andre våben, stillet til rådighed som instruktører. Sumatra og Java ville utvivlsomt blive japanernes næste mål. En del af de 1200 mand, som forliste den 13. februar, skulle have løst denne opgave.

Nu var man endelig hos de høje herrer i Singapore blevet klar over, at kun et enkelt lille skib – *måske* – havde en chance for at slippe igennem et område, som totalt beherskedes af japanske sø- og luftstridskræfter.

På »Phyllis R.« befandt sig det formentlig mest eksklusive selskab af militærpersoner – 42 i alt – som nogen sinde har bemandet så lille en båd. Der var to oberstløjtnanter, en major – min specielle ven Jones Davis – to captainer, fire lieutenants og Coodes 30 sergeanter. Vi var altså kun tre menige, Collins, Cunnington og jeg – som var kommet med »på afbud« fra Trubys 30 mand. Hvordan *de* skulle have fået plads på den allerede overfyldte båd, var selvfølgelig nu et ligegyldigt spørgsmål.

De oprindelige fem mand i motorbåden var sergeanter. Og så var der jo den mystiske civilist. Der var så megen muggen blandt folkene over hans tilstedeværelse, at captain Coode til sidst afslørede hans identitet.

Han var en engelsk højesteretsdommer, som i Singapore havde dømt adskillige japanere til døden for spionage.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bortset fra evakueringen af kvinder og børn havde der ikke været nogen mulighed for, at civilpersoner kunne komme bort fra byen, efter at belejringen var begyndt. Specielt havde alle embedsmænd fået påbud om at forblive i deres stilling, uanset hvad der skete.

Men hvis dommeren var blevet i byen, ville han uden tvivl være blevet halshugget af japanerne eller mishandlet til døde. Derfor havde guvernøren givet ham tilladelse til at rejse. Og da han endelig skulle af sted, var den eneste mulighed »Phyllis R.«.

Var det undertiden hårdt for os andre, blev det absolut ikke nogen fornøjelsestur for den stakkels dommer, som i øvrigt undervejs mødte en skæbne næsten så tragisk, som hvis han var faldet i japanernes hænder.

Da han konsekvent nægtede at vise sig på dækket, faldt det af og til i min lod at bringe ham mad eller te. Hvordan han kunne trække vejret i det glohede lukaf, begriber jeg ikke. Sveden haglede af ham, han stirrede på mig med bedende øjne og stillede til stadighed de samme spørgsmål: »Skal vi sejle længe endnu?« og »Tror De, der sker noget?«

På en båd som »Phyllis R.« findes naturligvis ikke toiletrum. Man hiver en spand vand op og vasker sig på dækket, så godt man kan. Naturlige ærinder forrettes i agterstavnen ud over rælingen. Her stod eller sad dagen igennem næsten til stadighed en mand eller to. Men aldrig dommeren! Det arme menneske tvang sine funktioner til kun at virke, når det var mørkt. Når han troede, at alle sov, kom han listende op. Første gang blev der en skrækkelig ballade, og han var lige ved at blive smidt over bord. Det var før vi vidste, hvem han var. Og før det var gået op for ham, at på en båd er der visse ting, man kun foretager sig i agterstavnen og i hvert fald ikke imod vinden!

På engelsk har man et udtryk, der hedder *red tape,* som ordret oversat betyder »rødt bændel« og anvendes om det røde bånd, man i alle engelske offentlige kontorer binder om dokumentpakkerne.

I daglig tale er *red tape* blevet et slangudtryk for »embedsmands-konservatisme«, for smålige omsvøb, for »papir-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

krig« og »kontor-pedanteri«, kort sagt for enhver form for bureaukrati.

En dag, jeg var nede hos dommeren, fik jeg øje på en stor sæk. Der hang en stump af det typiske røde kontor-bænde ud af sækken. Jeg åbnede den og blev temmelig forbløffet. Hele sækken var fuld af røde bændler!

Jeg tog den på nakken – dommeren kiggede efter mig med syge øjne – og oppe på dækket stak jeg en arm ned i sækken og løftede en håndfuld af indholdet i vejret:

– Hér skal I se, hvad jeg har fundet hos dommeren . . . en hel sæk *red tape!!*

Alle stimlede sammen for at se den mærkelige sæk. Dagen igennem var der besøgende nede hos dommeren for at spørge ham, hvad han dog havde tænkt sig, man skulle gøre i Singepore, nu hvor han var rejst med hele beholdningen af *red tape . . ! ?*

Dommeren bedyrede, at han ikke kendte noget til sækken eller indholdet. Hvordan den var kommet med på rejsen forblev en gåde.

Mens vi larmede og grinede og smed røde bændler rundt på hele dækket, var der pludselig én, som råbte:

– *Flyvere . . ! !*

Øjeblikkelig blev der dødsstille. Vi stirrede mod himlen og lyttede anspændt. Jo, ganske rigtigt, vi hørte tydeligt den lyd, vi frygtede mest af alt: den summende spindetone, som varslede, at fly var på vej.

I samme sekund var dækket som blæst. Før jeg selv røg under dæk, var jeg lige henne og forvisse mig om, at Boyesriffelen var dækket godt til. Nu var vor eneste redning, at »Phyllis R.« så aldeles fredelig ud. Og så måtte vi jo i øvrigt håbe på, at japanske flyvere ikke gav sig til at spekulere over, hvad en slæbebåd, der sædvanligvis tøffer rundt inde i en havn, egentlig havde at gøre her ude i det malayiske øhav.

Så hørte vi et øredøvende motorbrøl, som dog hurtigt forsvandt igen. Captain Coates meldte »alt i orden«. Han var den eneste, som var blevet oppe. Fra sin plads i styrehuset så han en eneste kæmpemæssig flyvebåd komme brummende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

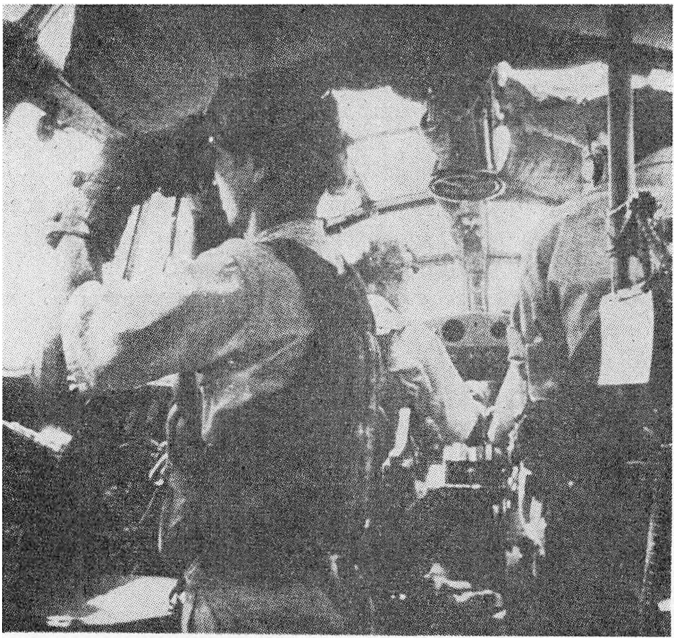

Fra cockpittet i en japansk bombemaskine. Der spejdes efter lønnende mål på havet.

ganske lavt hen over os, næsten lavere end trætoppene. Han kunne se de japanske piloter, som tilsyneladende ikke interesserede sig for »Phyllis R.«. –

Ensformigt gled dagene hen med kun få ubehagelige afbrydelser. Af og til så eller hørte vi flyvere, men kun på stor afstand. Af og til observerede vi også skibe eller både. De forsvandt altid omgående. Det samme gjorde de indfødte på de øer, vi nærmede os. Efterhånden fik vi det indtryk, at det var os, der spredte frygt, hvor vi kom frem. Åbenbart antog man »Phyllis R.« for en japansk patruljebåd.

Efter fire-fem dages sejlads fik vi Sumatra i sigte. Endelig begyndte et lille håb at spire: om få timer ville vi være i sikkerhed, frelst fra det, vi frygtede mere end døden: at falde i japansk fangenskab.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi lagde ind til en lille ø, Bengkalis, hvor der findes en radiostation. »Phyllis R.« havde ingen radio. Vi var spændte, så vi dirrede, efter at høre nyt.

Og nyhederne fik vi omgående.

Japanerne var kommet før os.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

14

SUMATRAS GRØNNE HELVEDE

Sumatra er en ø. Den er 1700 kilometer lang og 400 kilometer på det bredeste sted, omtrent hvor vi var landet. Arealet er mere end ti gange så stort som Danmark. Forrevne bjerge og vældige vulkaner rejser sig over frugtbart plantageland, rige oliefelter, evigtgrønne regnskove og umådelige sumpe.

Sumatra er tyndt befoket. I 1942 var der cirka otte millioner mennesker i landet, og der er langt imellem de større byer. Plantagerne og de indfødtes samfund ligger spredt som øer i uendelige oceaner af sammenfiltret urskovsvildnis.

De skovklædte bjerge mod nord er Sumatras blodigste jord, angstens, utryghedens og krigens land, beboet af halvvilde, fanatiske Atjeh-krigere, som indtil for hundrede år siden kæmpede desperat imod de hollandske kolonister, og som stadig nærer et lurende had mod de hvide. Mægtige områder er aldrig betrådt af mennesker. Ni tiendedele af Sumatra er dækket af jungle, hvor vilde dyr hersker uindskrænket.

Ved flodernes bredder slumrer otte-ni meter lange krokodiller, knudrede som træstammer. I mangrovekrattets tusmørke færdes tigeren. På stepperne brøler vilde elefanter og de kæmpemæssige karbouwer-okser med de mægtige, sylespidse horn, dette mærkelige dyr, som selv tigeren lusker udenom, men som Sumatra-malayerne indfanger og bruger som trækdyr. En lille malaydreng kan lede en karbouwer, den følger ham villigt, men får den øje på en hvid mand, går den øjeblikkelig til angreb, vild af raseri. Skjult af det sol-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den vilde bøffel lader sig tæmme – dog kun af de indfødte – og kan bruges som både ride- og trækdyr. Her slæber den tømmer på en primitiv »slæde« – et transportmiddel fra før hjulets opfindelse, men som endnu gør fyldest.

svedne, mandshøje steppegræs snorker næsehornet. Sammenrullet døser kvæleren, den store pythonslange, og kongekobraen, hvis gifttænders hug dræber ethvert levende væsen. Selv i træerne findes slanger. De fleste af dem er dødsensgiftige hugormearter. Lydløst glider de frem mod deres bytte, en fugl, en flagermus eller måske et flyvende firben.

Og overalt i dette storslåede, skønne og vilde land brænder solen fra en himmel, hvid som flydende metal. –

Dette var, stort set, hvad jeg vidste om landet, hvor vi nu befandt os. Mange unge englændere og hollændere fra tobaks- og gummiplantagerne på Sumatra besøgte i deres ferie Singapore, og jeg havde truffet adskillige. Nu sad jeg i skyggen under en hibiscus-busk med flammerøde blomster, om-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sværmet af kolibrier, og tænkte på, hvad disse mænd havde fortalt. Jeg havde god tid, vore to captainer og andre af de højerestående officerer holdt rådslagning.

Radiofolkene havde oplyst, at allerede den 14. februar, dagen før vi afsejlede fra Singapore, havde japanerne landsat tropper fra søen og fra luften nord for Palembang på det sydlige Sumatra. Strategisk vigtige flyvepladser var blevet erobret af japanske faldskærmstropper, og sejren havde været så overvældende, at allerede dagen efter var samtlige engelske enheder blevet beordret bort fra Sumatra – til Java.

På Java var situationen imidlertid næsten lige så katastrofal som hér. Øen var omringet af japanske søstridskræfter, og japanske fly beherskede luftrummet.

Radiofolkene kunne også fortælle, at japanerne havde landsat tropper på Bali og foretaget voldsomme luftangreb på Australiens nordkyst. Det syntes, som om disse små gule mænd, der kæmpede mere end 5000 kilometer fra deres fædreland, var godt på vej til det absolutte herredømme i hele det fjerne Østen.

Temmelig nedslået gik jeg til radiostationen og fik lov at sende et telegram til min kone. Jeg sendte også dette til den danske konsul i Colombo på Ceylon, hvor hun ganske vist, hvis alt var gået godt, allerede måtte have været. Men jeg håbede, at konsulen kunne ekspedere telegrammet videre. »Sluppet bort fra Singapore« var alt, hvad jeg sendte. Jeg havde en uhyggelig følelse af, at det måske kunne blive min sidste hilsen til Edith og Ingelise.

Captain Coode redegjorde for resultatet af officerernes rådslagning. Det var klart, at vi så hurtigt som muligt måtte se at slippe bort fra Sumatra. Som situationen havde udviklet sig, anså man det for umuligt at anløbe Java. Dermed var det også blevet umuligt at løse »Phyllis R.«-ekspeditionens egentlige opgave. Undslap vi, kunne vi gøre en indsats på andre fronter. Ceylon var foreløbig vor eneste mulighed. For at nå dertil måtte vi til havnebyen Padang på Sumatras vestkyst – før japanerne! Vi skulle tværs igennem landet. Foreløbig kunne vi benytte »Phyllis R.« på floden Kampar, som udmundede her ved Bengkalis, hvor vi befandt os, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hvor mangrovekrattet breder sine luftrødder over floden, kan sejlads blive vanskelig for ikke at sige umulig. Dertil kommer, at det som oftest er sammenfiltret af lianer og andre slyngplanter, i højere grad end det fremgår af dette billede.

strakte sig et par hundrede kilometer ind i landet. Vi kunne sejle til en lille flodhavn Pakanbaroe. Hvordan vi kom videre derfra – hvis vi overhovedet nåede så langt – skulle tiden vise.

Jeg kom i tanke om, hvad en hollænder havde fortalt mig om floden: Kampar er en mudderpøl, der vrimler af krokodiller, og en udklækningsanstalt for moskitoer, malaria og sumpfeber. Der findes ikke en tropesygdom, du ikke kan redde dig fra det forbandede blygrå vand!

Vi indtog forsyninger af kul, vand og frisk frugt. Dåsemad havde vi nok af. Lige før afgang blev vi tre mand mere. Tre magre, hulkindede mænd, næsten skeletter at se på, og med store brændende øjne, fik lov at tage med os, da captain Coode blev klar over, hvad de havde gennemgået.

Ordren til afgang blev givet, og »Phyllis R.« begav sig af sted på sin sidste rejse.

Måske var det på grund af flodens mudrede vand, at farten pludselig gik ned. Maskineriet hostede og stønnede som en gammel astmatiker. Af og til chokerede »Phyllis R.« os

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved lige som at holde vejret, og først efter noget, der lignede et langt klagende suk, begyndte skruen atter at piske vandet.

Floden blev smallere og smallere. Atter lukkede en verden af grønt sig omkring os. Krokodillerne gad næppe flytte sig. Papegøjer, næsehornsfugle og fiskeørne betragtede os nysgerrigt. Aber hujede og skreg efter os. Nu og da drattede kæmpestore biller eller små slanger ned på båden fra grene, der ragede ud over vandet. Sommerfugle med vinger, større end håndflader, kom flagrende på en hastig visit. Pludselig så jeg en edderkop, lådden og så stor som en mands knyttede hånd, komme kravlende på rælingen. Jeg vippede den i vandet med min riffel. Vi lyttede til urskovens violinister, kæmpe-cikaderne, der spillede med høje, skingrende toner. Vi hørte en snerren og så inde i en lysning et tigeragtigt, mørkt væsen styrte sig over sit bytte. Det var den sorte panter. Om natten lynede ildfluerne omkring os.

Efter et par dages sejlads blev junglen så tæt, at vi gled ind i et grønt mørke, hvor solens lys kun stod i fine, gyldne striber ned gennem bladhanget. Da kunne vi på bredden se fantastiske, kødagtige sumpplanter med næsten hvide blade og blomster i gullige eller giftiggrønne farver. En stank af trøske og forfald slog op imod os. Heden var ulidelig, og det var, som om luften var slimet af råddenskab. Fik dette stinkende, kvalmende drivhus af grønt og atter grønt dog aldrig ende?

Efterhånden blev vi irritable, overspændte, snerrede efter hinanden. Vi spekulerede og spekulerede på, hvad der ville ske, når vi nåede Pakanbaroe.

Ville japanerne modtage os?

Hvordan skulle vi komme videre?

Ville resten af turen blive et par hundrede kilometers junglevandring – som den, de tre mænd fortalte os om. En beretning, der gnavede som orm i nerverne.

Det var en politiofficer, en ung lieutenant og en corporal, de sidste af et skotsk Argyle-regiment på 1000 mand, som i Nordmalaya på grænsen til Siam blev omringet og næsten totalt udslettet af en overmægtig japansk styrke. Kun et hundrede stykker undslap den frygtelige massakre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi lå på dækket og lyttede til deres beretning. De talte lavmælt og langsomt.

– Det er to måneder siden, at ordren blev givet: Spred jer! Hver mand sørger for sig . . . !

– To måneder? Jamen, to måneder i junglen, på flugt og uden udrustning . . . ?

– Ja, i tresindstyve dage gik vi gennem junglen. Til at begynde med var vi en gruppe på 30 mand, der prøvede at holde sammen. Vi gik, bare gik ad smalle junglestier, som en gang imellem forsvandt i en sump eller blev afbrudt af en flod. Mange af kammeraterne var hårdt sårede. Dem måtte vi snart efterlade. Vi lagde dem i skyggen under en busk . . .

– Mad?

– Jo, bananer og kokosnødder, og lidt fik vi jo også, når vi traf nogle indfødte, som ikke flygtede rædselslagne, så snart de så os. Men *tørsten* var forfærdelig. Det var ikke hver dag, vi kunne finde nogle *travellers' palms*. Vi vidste, vi ville blive syge, hvis vi drak af flodvandet eller af vandpytterne. De fleste drak alligevel af det grønligt-slimede, stinkende vand.

Vi var jo afskåret fra enhver form for personlig hygiejne. Derfor var vi alle sammen i løbet af kort tid mærkede af en eller flere af disse djævelske plager: malaria, tyfus, bylder, ringorme, mider, der borede sig ind mellem fingre og tæer og lagde æg under huden. Og iglerne – disse forbandede, modbydelige igler hang fastsuget i massevis på vores krop.

Vi var værgeløse mod moskitoerne og mod sandfluerne. De sidste var langt de værste. Hvor de stak, ætsede, sved og kløede det, så man var ved at blive vanvittig. Nogle af kammeraterne var ukendelige af vabler.

Sveden, der ustandselig haglede af os, fik strømperne til at rådne i støvlerne, fødderne hovnede op, og de, der faldt for fristelsen til at tage støvlerne af, kunne ikke få dem på igen. Under skrækkelige pinsler humpede de videre på blodige fødder. Bare videre, videre, bort fra japanerne, der hele tiden var i hælene på os.

Et par stykker begik selvmord ved at løbe lige imod en japansk maskingeværstilling. Andre gik frem med oprakte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hænder for at overgive sig. Også de blev mejet ned uden skånsel.

Flere og flere faldt om af sygdom og udmattelse og måtte overlades til deres skæbne under et træ eller i et buskads. En af de sidste var regimentets måske stærkeste gut. Han kastede sig næsegrus i græsset, hylende og skrigende. Han havde opdaget, at hans sår var fyldt med levende maddiker.

Efter to ugers forløb var vi kun os tre. Vi vaklede af sted, dødssyge på legeme og sjæl, nærmest i vildelse.

Redningen kom, da vi traf en kristen malay. Og det er, ved I, så sjældent som at finde den berømte nål i høstakken.

Han satte os i forbindelse med kinesiske kommunister. Det viste sig, at hele Malaya var gennemsyret af kommunistiske celler.

Vi blev ført fra celle til celle. Kineserne forstod at arrangere en flugt. Alt blev ordnet, tøj, medicin, mad, transportmidler. Vi blev indhentet af japanerne, men kineserne skjulte os om dagen, og vi drog videre om natten. Med en fiskerbåd slap vi over Malacca-strædet til Bengkalis, hvor vi hørte om »Phyllis R.«

Dette var altså vilkårene. Junglens vilkår. –

I fredstid skal Kampar være en ret befærdet flod. Efter tre dages sejlads havde vi ikke set en båd, end ikke et eneste menneskeligt væsen.

Nu nærmede vi os Pakanbaroe, og det store spørgsmål var, hvem vi ville møde dér. Hollandske embedsmænd? Venligt- eller fjendtligtsindede indfødte? Eller japanere!

Det var først på aftenen, at vi fik øje på hytterne, netop i det korte øjeblik, tusmørket varer i troperne. Alle mand var på dækket, undtagen naturligvis højesteretsdommeren. Alle gjorde deres våben klar. Det var ikke længere umagen værd at prøve på at give det udseende af, at »Phyllis R.« bare var en slæbebåd, der var kommet en smule på afveje.

Var der japanere i Pakanbaroe, ville det betyde en kort, håbløs ildkamp. Jeg tror, at vi hver og én var besluttede på, at det hellere måtte blive døden end japansk fangenskab. Chancen for at skyde sig fri, slippe bort fra båden og for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bjergparti nær Fort de Kock på Sumatra. Disse kalkklipper, hvori floderne skærer dybe kløfter og danner huler og underjordiske gange, er karakteristiske for landskabet i denne del af Østen, Malacca-halvøen indbefattet.

svinde i junglen var mindre end nul. Og hvad ville det hjælpe?

Floden udvidede sig lidt. Jeg hørte captain Coates mumle et eller andet oppe på broen. Nu så jeg hytterne tydeligt, nogle skikkelser, der bevægede sig, og dér lå et skib.

Jeg pressede mig hårdt ned mod dækket, lagde kinden til Boyes-riffelens kølige stål og holdt fingeren på aftrækkeren. Og da skete det uventede.

En masse lys tændtes ved alle hytterne og i den lille havn. Skikkelserne, der spændt stirrede imod os, var civile hollændere og indfødte. De troede, det var japanerne, der kom! For endnu var de ikke nået frem.

Den gensidige glæde var naturligvis stor, og en lille fest blev arrangeret om aftenen. Skibet, der lå i havnen, viste sig at være en lille, forladt tankbåd. For første gang i lang tid fik hver mand en køje eller i hvert fald en madras at sove på om natten.

Næste morgen blev vi purret ud, inden det blev lyst. Vi fik ordre til at sænke såvel tankbåden som »Phyllis R.«. Det var

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lidt vemodigt at se »Phyllis R.« forsvinde i flodens mudrede vand.

Helt fortabt stod højesteretsdommeren ved havnen mellem alle sine pakkenelliker og hakkede og stammede:

– Jamen, jamen . . . hvorfor . . . skal vi da blive her? Skal . . . skal vi vente på japanerne . . ?

Han blev først beroliget, da han så tre ældgamle busser køre frem. De havde stået i et skur på havnen i lang tid, og hollænderne havde gjort dem køreklare i løbet af natten.

Et hastigt farvel til disse rare mennesker, og ordren lød: Stig ind!

Havde det nu været en militær ekspedition i Danmark, ville vi utvivlsomt være blevet delt i tre lige store hold. Den slags bagateller tager engelske officerer sig ikke af. Det hedder »*Get on board!*«, og hver mand hytter sig selv. I dette tilfælde blev resultatet, at 32 mand vrimlede ind i den første bus, 11 i den anden, og vi tre, som pænt havde holdt os tilbage, fik den sidste bus for os selv. Og denne placering blev holdt under hele turen, skønt vi standsede adskillige gange. Nå man én gang *har* delt sig i bestemte hold, ja, så skal det altså være sådan, og det drømmer ingen englænder om at lave om på.

Vi kørte ad smalle bjergveje. Udsigten over dalene her var så vidunderlig skøn, at vi for nogle øjeblikke glemte at tænke på, hvad der ventede os ved vort næste mål, Fort de Kock, en lille jernbanestation højt oppe i bjergene, med forbindelse til Padang.

Heller ikke her var der japanere, og de hollandske embedsmænd kunne berolige os med, at der også i Padang endnu var fredeligt. Men byen var naturligvis i allerhøjeste grad i farezonen, som havneby kunne den jo besættes fra søen.

I Fort de Kock gav både hollænderne og de indfødte os en nærmest kongelig modtagelse. De indfødte her, minangkabouerne, er vidt forskellige fra alle andre af Østens folk. Det er ranke, frejdige mennesker, smilende og venlige. Kvindernes hud er lys, deres øjne mørkebrune og meget smukke.

Måske kommer denne venlige og værdige optræden af, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Blandt minangkabou-folket på Sumatra er der ikke ligeberettigelse mellem kønnene. Kvinderne er absolut de førende. Ordet minangkabou betyder egentlig »den sejrrige bøffel« og hentyder til en legendarisk kamp imellem den javanske konges præmiebøffel og sumatranernes. Denne var en kalv, som sumatranerne havde sultet nogen tid og forsynet med horn af jern. I sin iver for at die flåede den bugen op på sin modstander og sejrede på denne måde. Såvel minangkabou-kvindernes hovedtøj med de to spidser som deres hustages »horn« skal alludere til denne begivenhed.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det er kvinderne, som regerer. Det er kvinden, som frier. Jord, hus, smykker, og hvad familien i det hele taget ejer, tilhører konen. Selv børnene har manden ingen ret over. Kun piger kan arve. Til gengæld har en mand lov at have indtil fire koner, hvis han kan indordne sig under en sådan overkommando!

Alt dette er så meget mere mærkeligt, som minangkabouerne er muhamedanere. Ifølge Allah og Koranens strenge bud er manden familiens absolutte overhoved. Men ikke her!

Minangkabou-kvinderne støtter deres magt på et ældgammelt mundheld, som unægtelig indeholder en dybere sandhed end alt, hvad Muhamed og hans profeter har præket: *En hane kan ikke lægge æg!*

Aldrig har jeg set livet glide så sindigt og lykkeligt hen som i den lille bjergby Fort de Kock, selv nu hvor man vidste, at en grusom fjende når som helst kunne dukke op. Og ingen steder har jeg set smukkere landskab. Vulkankegler sender hvid røg mod himlen, udsigten over »Bøffelhullet« – en enorm bjergkløft – er uforglemmelig. Det er i skovene ved denne kløft, at verdens største blomst, *Rafflesia arnoldi*, findes. Selve planten vokser under jorden, den snylter på trærødder. Den blodrøde blomst bliver en meter i diameter og vejer otte kg. Den hviler på jordoverfladen. Blomsterbægeret kan rumme syv liter vand. Det var Singapores grundlægger, som – på en af sine botaniske ekspeditioner – først af alle hvide mænd så dette naturens vidunder og gav blomsten navn. De indfødte kalder den »Djævelens Betel-æske«.

Næste morgen kom toget fra Padang. Der var kun få passagerer med. Situationen i Padang var uændret, men der havde været japanske flyvere over byen, som dog ikke var blevet bombet.

Mens vi tog plads i kupeerne, flokkedes de indfødte om os og ligefrem overdængede os med gaver, frugt, tobak, blomster.

Og toget begav sig på tilbagevejen til Padang – Fort de Kock er den lille bjerg-jernbanes endestation.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

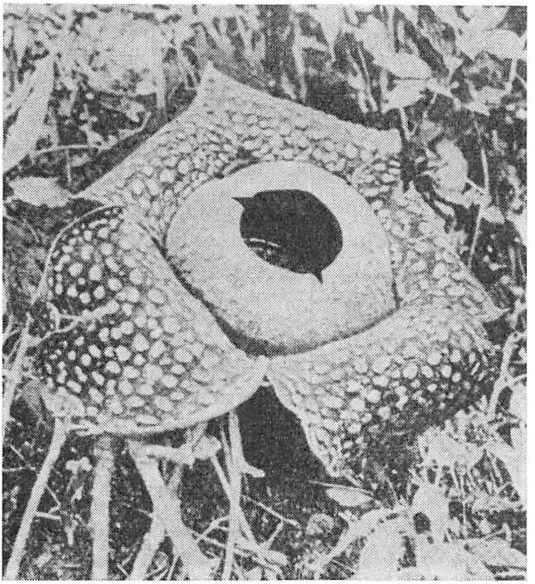

Rafflesia arnoldi, verdens største blomst, som kan blive henved 1 meter i diameter, vokser i Sumatras jungle. Den blev opdaget af Stamford Raffles. Arnoldi hentyder til naturvidenskabsmanden dr. Arnold, som var med på den pågældende ekspedition. Da blomsten udsender en stank som af råddent kød, bestøves den af insekter, der normalt tiltrækkes af ådsler.

Vi standsede ved syv-otte små stationer undervejs. Og hver gang skete det samme. De indfødte stimlede sammen og rakte os appelsiner, bananer, mangofrugter og glas med sød te. Og de forkyndte jublende, at japanerne endnu ikke var kommet.

Kun få dage efter blev disse sorgløse, pragtfulde mennesker ofre for invasionsstyrkernes meningsløse og grusomme terror. –

Padang blev en uhyggelig oplevelse.

Glade over, at japanerne ikke var nået frem, marcherede vi ind på en skole, hvor vi skulle indkvarteres, indtil vi kunne få skibslejlighed. Skolen var ganske lille, men der ankom

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stadig flere og flere, både militære og civile personer, og i løbet af nogle dage var vi over 500 mennesker, hvoraf adskillige led af en eller anden tropesygdom.

De sanitære installationer på skolen var måske beregnet på 20–30 mennesker. Snart var forholdene aldeles gruopvækkende.

Vi måtte indrette interimistiske toiletter under åben himmel. De tiltrak millioner af summende spyfluer. Og for første gang i alle årene i Østen måtte jeg sove uden moskito- og sandfluenet. Det havde vi ganske vist også gjort om bord på »Phyllis R.«. Men da båden næsten aldrig lå stille, betød det ingenting, den mindste brise holder dyrene væk. Nu styrtede hærskarer af sultne moskitoer og djævelske sandfluer sig over os. De mæskede sig i soldaterblod. Vi var aldeles værgeløse. Søvn blev der overhovedet ikke tale om. I løbet af fire-fem dage var vi rystende nervevrag.

Endelig kom nyheden, den længselsfuldt ventede. En båd var kommet i havn og blev gjort klar til at bringe en del af de 500 på skolen til Colombo på Ceylon.

Naturligvis gik vi, der var kommet først til byen, ud fra, at vi også skulle først af sted.

Det blev ikke tilfældet.

250 mand afmarcherede til Emmahaven, Padangs lille havneforstad, for at gå om bord i den hollandske båd. Kun to fra »Phyllis R«.-ekspeditionen var iblandt dem, major Corrie og højesteretsdommeren.

Kogende af harme, halvt vanvittige af sandfluernes hærgen, stod vi andre og så dem drage af sted. Den lille båd forlod Padang i fuldt dagslys ved femtiden om eftermiddagen, og allerede en time efter blev den opdaget af en japansk rekognosceringsmaskine. Kun få mil uden for havnen blev den angrebet af u-både og sendt til havets bund af en torpedo.

To indfødte af besætningen blev bragt i land, alle de andre gik ned med båden, deriblandt Corrie og højesteretsdommeren. For få timer siden havde vi bandet over, at han endnu en gang skulle gå forud for os soldater med alle sine kufferter og bylter. Nu følte vi både skamfuldhed og sorg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Allerede samme aften lykkedes det at få gjort endnu en lille hollandsk fragtbåd klar. Og så dampede også vi af sted med kurs mod Colombo, men først da det var blevet begsort nat.

Vi var alt andet end velkomne om bord på båden. Kaptajnen havde taget os med under protest. Han var på vej til Indien for at redde sit skib og sin besætning. Alt, hvad der fandtes af madvarer, var nogle kasser med ris og nogle dåser med sardiner. I de syv dage, det varede at nå Colombo, fik vi tre gange om dagen udleveret ris og sardiner. Så kunne vi selv blande vores mad.

Jeg foretrak ris om morgenen, sardiner til frokost, og skiftevis ris med sardiner og sardiner med ris om aftenen. Men jeg kunne gøre fuldstændig, som jeg selv ville!

Mens jeg gjorde mig til gode med risen og sardinerne, udmalede jeg for mig selv, hvad der skulle ske, når jeg nåede Colombo.

Så ville jeg have en bøf!

Dag for dag tænkte jeg på denne bøf. Den voksede og voksede og var til sidst blevet den største bøf i hele verden – med bjerge af hvide kartofler, oceaner af løg og et hav af koldt øl!

Uden at være blevet forulempet af hverken u-både eller flyvere nåede vi Colombo – og fik en kold skulder!

En motorbåd kom os i møde med besked om, at masser af skibe lå i kø i havnen og ventede, og at der næppe de første dage kunne opnås tilladelse til at gå i land.

Naturligvis kom der alligevel snart besked om, at landgangsforbudet ikke gjaldt officererne. Men vi andre kunne blive ude hos risene og sardinerne!

Jeg brændte efter at komme i kontakt med konsulen og høre nyt om min familie. Jeg gav udtryk for min bitterhed i høje toner, og det blev hørt af major Jones Davis, ham, som jeg havde haft en skærmydsel med om ankeret om bord på »Phyllis R.«. Han sagde øjeblikkelig:

– Sapper Neess, tag en robåd og se at komme i land i en fart, men vær her tilbage kl. 18,30 . . . !

Jeg havde halvanden time. Hos konsul Knudsen fik jeg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

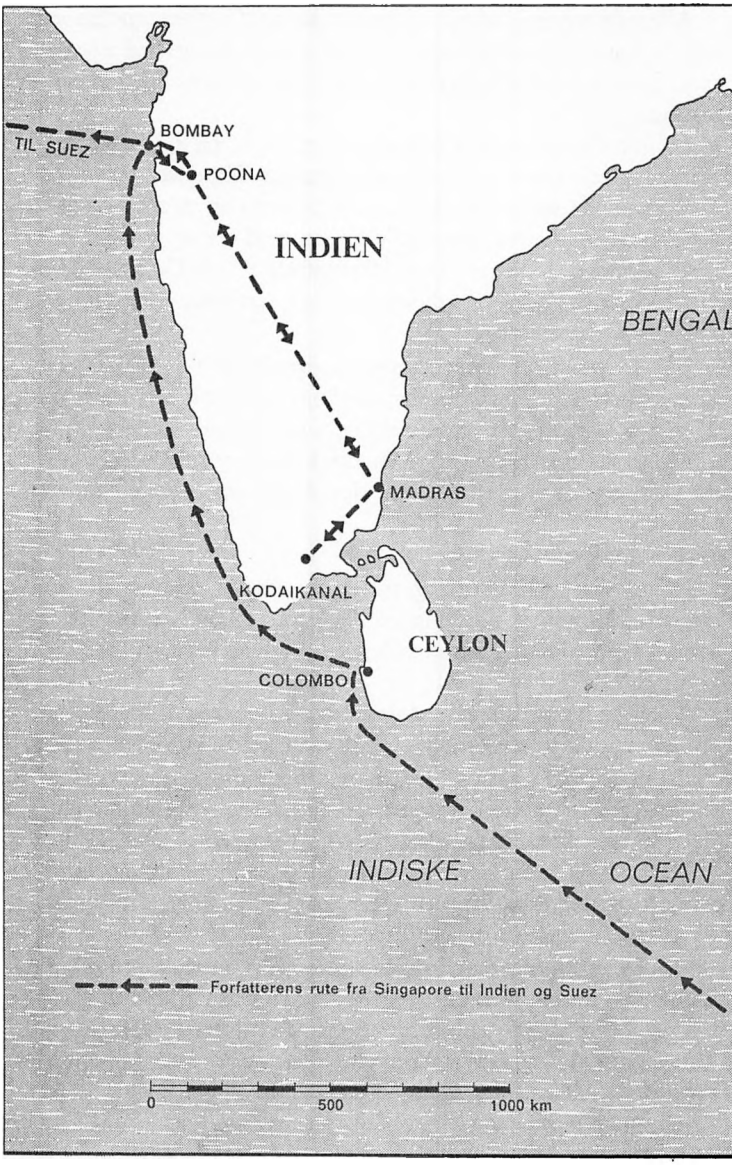

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

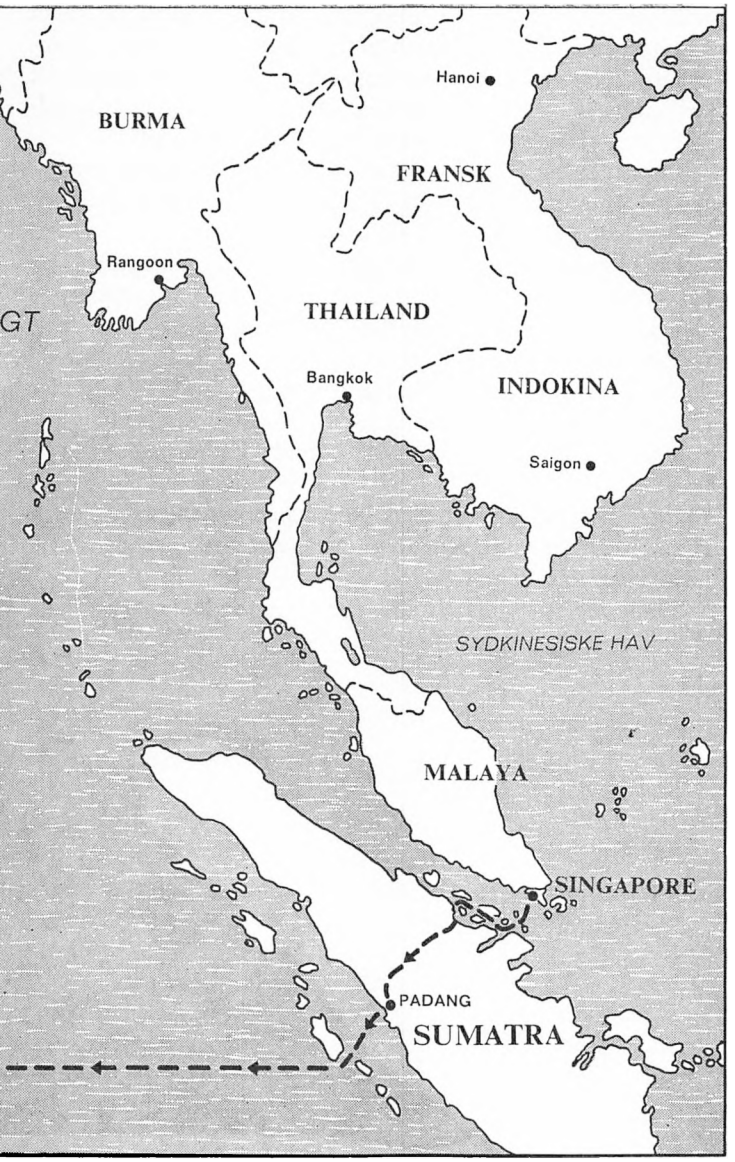

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke alene besked om, at min kone og datter var ankommet i god behold og rejst videre til England, jeg fik også i konsulens dejlige hjem serveret min drømme-bøf med løg og alt det kolde øl, jeg kunne drikke. Det var en anden behandling, end sidst jeg havde opsøgt en dansk konsul!

Oven i købet fik jeg en halv flaske whisky under armen, da jeg atter måtte af sted. Den nød jeg de næste syv dage under vejs til Bombay til risen og sardinerne.

Endelig var vi uden for krigen. Og nu, i Bombay, blev vor ekspedition opløst. Den var på grund af Javas og Sumatras fald aldrig kommet til at udføre sin bestemmelse. Men først nu blev jeg klar over, hvor mesterligt captain Coode havde ledet ekspeditionen og fundet den eneste mulige vej, der kunne frelse os fra japanerne.

To dage efter, at vi havde forladt Padang, blev byen besat.

Her i Bombay var jeg altså ikke længere medlem af nogen ekspedition, og som »Singaporianer« syntes jeg, at jeg måtte have gjort min pligt.

Skulle jeg slås videre, måtte det blive for Danmark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

15

SKAK MED EN MAHARAJA – OG ET LYKKELIGT GENSYN

Bombay er en storby. Her fik jeg det første overvældende indtryk af Indiens menneskemasser. I alle gader myldrer trafikken. Biler og sporvogne, de sidste fyldt til bristepunktet og med en hob af gratis-passagerer hængende udenpå. Lastbiler med påmalede kulørte gudebilleder og blomsterkranse om køleren. Magre rickshawkulier med pibende lunger i trav foran deres lette køretøjer. Sindigt vandrende hellige køer, der laver trafikstop, når de lægger sig midt på kørebanen for at meditere en stund. Ingen vover at jage dem bort. Tungt lastede kærrer med vældige hjul af træ, trukket af okser eller af stønnende, svedende, halvnøgne mænd. En uendelig glidende strøm af fodgængere. Brune alvorlige ansigter. Øjne, der hele tiden stirrer på én. Et menneskehav.

Ved ligbrændingspladser og ved templerne for alle hinduismens forskellige guder møder man hellige mænd, næsten nøgne, indsmurt i ligaske, øjnene lyser af vanvid. Her sidder også tiggerne, på hug i rendestenens stinkende vand, krøblinge, dværge, menneskestumper i et rædselskabinet, man skynder sig forbi.

En af mine største oplevelser under mit korte ophold i Bombay var et besøg på Malabar Hill lidt uden for byen. Hér, i en blomstrende park, står »tavshedens tårne«, parsernes begravelsesplads. Der er fem tårne i alt, og i træerne omkring tårnene sidder i hundredvis af store gribbe, denne mærkelige fugl, hvis hals er nøgen, og hvis føde er ådsler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det er et udslag af parsernes tro, at et lig hverken må besmitte jorden eller ilden. Deres døde bliver anbragt på toppen af tårnene, og gribbene styrter sig øjeblikkeligt over de helt nøgne lig, som på mindre end en halv time er fuldstændig renset for kød, så kun skelettet er tilbage.

Et af tårnene står lidt for sig selv. På dette anbringes kun mordere, selvmordere og mennesker, som har mistet livet ved drukning. Synes man, at denne form for »begravelse« virker lidt uhyggelig, kan man jo tænke på, at hos os er det ormene, som udfører gribbenes arbejde. De er bare betydeligt længere om det.

Parserne er kendt som alvorlige, værdige og dygtige mennesker. De går med sort talar, en kofte som når til fødderne, og sort hue. Det var parsere, som ejede Raffles Hotel i Singapore. –

Allerede hos konsul H. L. Knudsen i Colombo havde jeg hørt om oprettelsen af »De frie Danske« i London, sammenslutningen af danske i Storbritannien og Nordirland, som dannedes kort efter besættelsen for at varetage Danmarks interesser i forhold til de allierede vestmagter og støtte dem i kamp for friheden. Organisationen var startet af kaptajn W. Michael Iversen, som i en årrække havde været plantagebestyrer i Malaya, hvorfra jeg kendte ham udmærket. Iversen var chef for et rekrutteringskontor i London, og jeg sendte ham omgående et telegram med anmodning om at blive optaget i de frivillige danske styrker.

Konsul Eriksen i Bombay modtog mig lige så venligt, som Knudsen i Colombo, og arrangerede et selskab for mig med deltagelse af adskillige fra den danske koloni i byen. Og gennem konsul Eriksen modtog jeg i løbet af nogle dage Iversens svar: man havde endnu ikke midler til eller mulighed for at samle udlandsdanskere i England, enhver måtte forsøge at gøre en indsats dér, hvor man opholdt sig.

Jeg måtte altså forblive i britisk tjeneste, og da min orlov var udløbet, blev jeg sendt til Poona, ca. 125 kilometer sydøst for Bombay. Poona, der ligger i bjerglandet ved hovedjernbanen fra Bombay til Madras, er engelsk militærs århundredgamle og mest sagnomspundne by. Det er her Kip-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

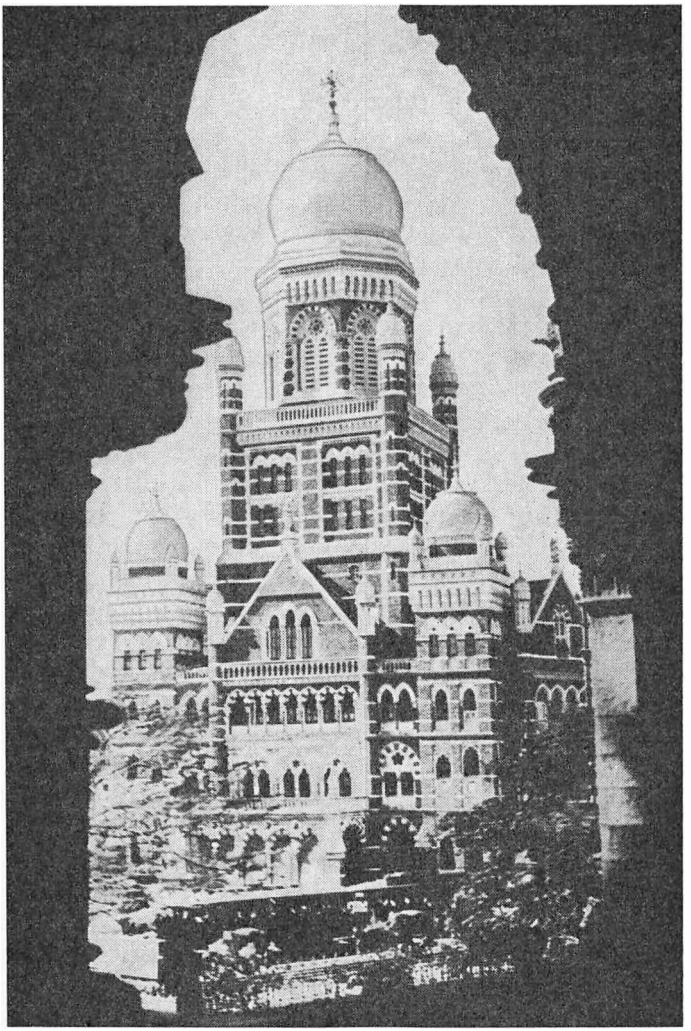

Bombay er en stor og besynderlig by på godt og ondt. Det imponerende rådhus, som ses på dette billede, hører til de mere ejendommelige bygninger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lings berømte soldaterhistorier foregår. Og hans ånd svæver stadig over stedet. Træder en mand, som har oplevet den ære at gøre tjeneste i Poona, ind i en klub i London, kommer de ældgamle oberster, som i lænestole ved kaminen mimrer over »Times«, næsten til at se ud, som om de var levende: Poona står for alt, hvad der var imperiets og de gode, gamle dronning Victoria-dages glans og herlighed.

I Poona var de indfødtes bydel en lille enklave, omgivet af militære etablissementer, depoter, kaserner, arsenaler, hospitaler, flyvepladser og øvelsesområder.

Jeg blev indrulleret i *The Royal Bombay Sappers and Miners, Indian Army*. Jeg var altså nu menig i den indiske hær. Det var helt i sin orden, bortset fra at det ikke rigtig passede mig at være menig.

Jeg var 41 år. Jeg havde forladt den danske hær som løjtnant. Under krigen i Malaya var jeg naturligvis undergivet militær disciplin, men en meget lempelig disciplin i det daglige. Sådan var det simpelt hen nødt til at være for en deling, som udførte det arbejde, vi gjorde som Bomb Disposal-folk. Vi havde ingen fast morgenparade eller sengetid på kasernen, skulle ikke stille til fællesmåltider, men kunne få lidt mad i kantinen, når vi havde stunder til det, og vi omgikkes de fleste af vore officerer på lige fod. Nu blev jeg pludselig underkastet en militær dressur, hvis oprindelse gik hundrede år tilbage i tiden, og hvis formål var at præge os så ens som pennystykker. Jeg gik til mine engelske overordnede, blandt andre captain Coode, som en tid opholdt sig i Poona, og fremførte mine synspunkter.

Mere end af disse problemer plagedes jeg dog af bekymring for min kone og datter. Jeg havde meddelt min adresse til London. Der var efterhånden gået snart to måneder, siden Edith og Ingelise forlod Singapore, og jeg var stadig uden nærmere efterretninger om dem. Derimod hørte jeg daglig om skibe, der blev minesprængt eller torpederet. Angsten og uvisheden var gået mig i blodet i den grad, at jeg tabte 15 kilo. Heldigvis havde jeg noget at tabe af; da jeg ankom til Bombay, vejede jeg 100 kilo.

I Poona mødte jeg en dansk sygeplejerske, Hilda Jacob-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En gurkha i felten. Disse fremragende soldater fra Nepal kom senere i krigen til at gøre tjeneste også på europæiske slagmarker, hvor de vakte rædsel ved deres lydløse optræden på natpatruljer og ved deres frygtelige hugknive.

sen, med rang af oberst. Af de over 1000 danske i de alliereDes styrker var der kun 4–5 med højere rang end major. En almindelig sygeplejeuddannelse giver i den engelske hær straks rang af *lieutenant*. Leder man en afdeling med et større antal senge, stiger man i graderne til *captain, major, lt. colonel* og *colonel*. Hilda Jacobsen ledede en afdeling med 1200 senge.

I Poona stiftede jeg også bekendtskab med verdens bedste soldater, kernen i den indiske hær, gurkhaerne og sikherne. Gurkhaerne er en krigerkaste fra Nepal. Deres yndlingsvåben er den store økselignende hugkniv *ram-dao*. Ved de årlige offerfester til deres guder er en gurkha i stand til med et eneste hug af sin *ram-dao* at halshugge en okse.

Sikherne kommer fra provinsen Punjab. De foragter hinduismen med dens hærskarer af guder og tror kun på én usynlig, navnløs gud. De mener, at alle mennesker er lige.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Deres bibel *Grant,* som findes i det gyldne tempel i Amritsar, deres hellige by, docerer sandhed, retfærdighed, tolerance, taknemmelighed og godgørenhed. Den forbyder bagvaskelse, skinhellighed, klasseforskel og pilgrimsrejser samt nydelse af kød, tobak og vin.

I almindelighed tager en sikh dog ikke sin religion mere højtideligt end andre mennesker. Han ryger som en skorsten, slukker sin tørst, når det passer ham og fylder sig med kød. Derfor er han en kæmpe blandt de magre, vegetariske hinduer. Han er en dygtig forretningsmand, kendt for sin hæderlighed.

Som soldat er han frygtløs i nederlag, ædel i sejr, altid lydig og loyal, han vil hellere dø end flygte. Hans religion er stridsmandens. Ved dåben, som finder sted, når han er blevet voksen, får enhver sikh tilnavnet *Singh,* som betyder løve. Fra nu af og resten af sit liv bærer han de fem tegn på, at han inderst i sin sjæl er en kriger, nemlig:

1) *Kesh,* det vil sige hår og skæg, som aldrig klippes. Skægget skilles i midten og kæmmes op langs kinderne med spidserne stukket ind under turbanen, som altid bæres. Håret strammes op i en knude på baghovedet og holdes fast af

2) *Khanga,* en kam. Om håndleddet bærer han

3) *Khara,* en simpel ring af jern uden nogen udsmykning. Jern og stål er for en sikh, hvad røgelse og vokslys er i andre religioner. I bæltet har han

4) *Khanda,* en ståldaggert. I stedet for denne kan han dog også have en ganske lille kniv med jernskaft, skjult i håret. En kniv *skal* han bære. Endelig er han som den eneste af alle Østens folk, der ikke går i europæisk tøj, iført

5) *Kach,* korte underbukser, der passer sig bedre for en soldat end et lændeklæde.

Uanset hvor en sikh befinder sig, og hvad han end beskæftiger sig med, overholder han betingelsesløst disse bud om de fem K'er. Hårknuden var tidligere beregnet på at afbøde sabelhug. Men selv i moderne krig kunne ingen sikh drømme om at udskifte sin turban med en stålhjelm.

Da jeg endelig den 6. juni 1942 blev udnævnt til lieutenant i den indiske hær, var jeg resten af min tid i Poona med til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

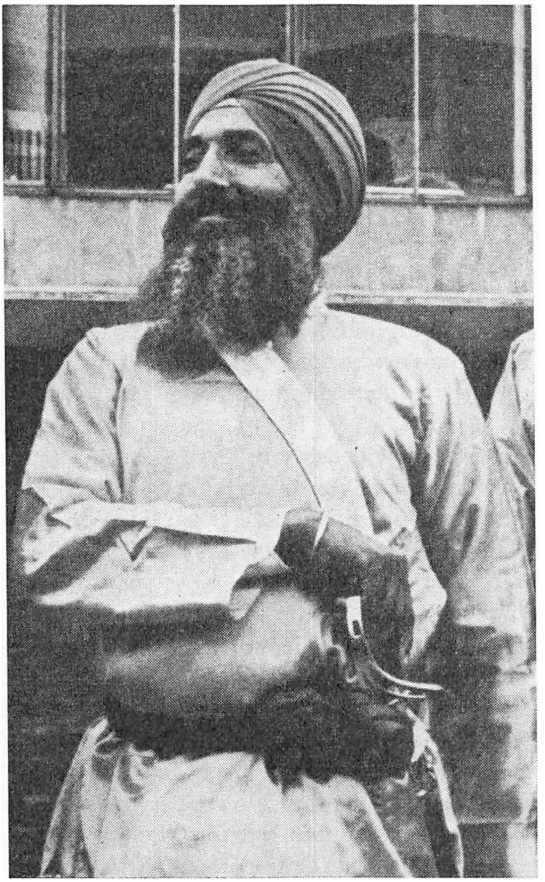

En typisk sikh-kriger. Under turbanen skjuler sig hans lange, aldrig klippede hår. Læg mærke til armringen – et af de fem sikh-kendetegn.

at give disse pragtfulde mennesker – sikherne og gurkhaerne – en militær uddannelse.

Jeg glemmer aldrig min første morgen i officersmessen. En snes officerer sad ved deres morgenmad. Foran hver eneste af dem stod en pult med en avis, som de ivrigt læste i, mens de nippede til teen eller kaffen, som var serveret på et lille

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bord. Hver af dem havde sin oppasser stående bag sin stol. Ingen tog notits af mig.

Jeg fandt min plads, hvor min oppasser stod parat med avisen til sin »officer-sahib« og lavmælt spurgte, hvad jeg ønskede at spise og drikke. Et par af de nærmeste officerer nikkede til mig og fordybede sig atter i avisen. Ceremoniellet gentog sig morgen efter morgen, uforanderligt, og jeg syntes, det var livet.

Godt fjorten dage senere kom det bedste budskab, jeg har modtaget i mit liv. Gennem Røde Kors fik jeg meddelelse om, at min kone og datter var ankommet i god behold til Nottingham. Ganske vist bombede tyskerne England, men nu vidste jeg dog, at deres farefulde rejse var lykkeligt overstået.

Det var captain Coode, som havde formidlet min udnævnelse til lieutenant, og kort efter tog han afsked med os fra »Phyllis R.«-ekspeditionen, som var blevet stationeret i Poona. Han skulle nu gøre tjeneste et andet sted i verden. Den 5. december 1942 fik jeg en »julegave« på forskud – jeg blev udnævnt til captain.

Jeg arbejdede med forskellige organisatoriske opgaver indtil august 1943 og fik så bevilget min første egentlige ferie siden krigens udbrud. Ved selskabet hos konsul Eriksen i Bombay havde jeg truffet den danske familie Toubro, medindehavere af ingeniørfirmaet Larsen og Toubro. De havde netop erhvervet en dejlig bungalow på en kølig bjergskrænt ved Kodaikanal Hill Station syd for Madras og inviterede mig nu til at tilbringe min ferie dér.

Det blev vidunderlige dage i den pragtfulde natur. Og en aften kom jeg ud for en usædvanlig oplevelse. Jeg blev opfordret til et parti skak med en maharaja. Dengang var maharajaerne jo endnu ikke statspensionister, som måtte hutle sig igennem med tre-fire sølle millioner kroner om året. Den sum tjente de om måneden, nogle af dem om ugen. De herskede under englændernes overhøjhed uindskrænket over folk og fæ i deres fyrstedømmer og samlede ufattelige rigdomme.

Den skakspillende maharaja var en ven af familien Tou-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I juni 1942 blev jeg udnævnt til lieutenant i den indiske hær.

bro. Jeg tror nok, jeg havde ventet en silkeklædt herre i snehvid kofte, snabelsutter og med en diamant så stor som et hønseæg i sin turban. Ind trådte en nydelig bankassistent, lidt mørklødet, med jakkesæt og fine pressefolder i benklæderne. Det var maharajaen, en sirlig og stilfærdig mand, som virkelig kunne lide et godt parti skak, men åbenbart sjældent havde lejlighed til at træffe en modstander. Skakspillet skal være opfundet i Indien, men de indfødte spiller det sjældent.

Jeg husker ikke resultatet af min dyst med maharajaen, men da jeg efter krigen havde startet min forretning »Skakhuset« i København, kom jeg i tanke om partiet og fik lavet en »rajah« som varemærke.

Skak lærte jeg at spille, seks år gammel, af min bedstefar, som var murer i København, en statelig mand og en personlighed, som jeg elskede som dreng og så op til som ung mand. Han var mig i fars sted, idet min far var død, før jeg blev født. Lige til jeg rejste til Malaya i 1925 spillede jeg jævnligt skak med bedstefar, men jeg vandt aldrig ét parti. Heller ikke, da jeg var ganske lille. Der var ingen blødsødenhed med, at »ungen skal da have lov at vinde en gang imellem«. Den slags var bedstefar hævet over.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Juledag i Poona, 1942. Der har været afholdt sportskonkurrencer, og mrs. Coates, gift med vores major, overrækker præmier. Til venstre sportsofficeren, til højre vores oberstløjtnant, Bishop. Bag på fotografiet har jeg skrevet: »Jeg kender ikke den tykke mand«. Vi levede godt i Poona.

Siden har jeg spillet skak flere steder i verden, og jeg var medlem af »Singapore Chess Club«. Nu lever jeg af skak – ligesom Bent Larsen – men på en lidt anden måde!

Knapt var jeg færdig med mit parti med maharajaen, før jeg modtog et telegram fra adjudanten i min bataljon: »Er De stadig parat til at gå i Frie Danskes tjeneste?« Jeg svarede naturligvis bekræftende, og allerede dagen efter modtog jeg et nyt telegram: »Obersten ønsker, De omgående afbryder orlov.«

Hos obersten fik jeg besked på at gøre mig klar til afrejse til London med øjeblikkeligt varsel, men fik intet at vide om, hvornår rejsen kunne forventes at finde sted. Og mine rejseforberedelser skulle holdes strengt hemmelige. Jeg måtte når signalet blev givet, end ikke tage afsked med mine bedste venner. Så omhyggelige var sikkerhedsforanstaltningerne på

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det tidspunkt. Ventetiden blev lang, jeg afsejlede fra Bombay den 16. november 1943 med et stort troppetransportskib i konvoj med andre skibe. Vi blev beskyttet af ikke færre end elleve krigsskibe og adskillige store fly af en ny type.

Til alles overraskelse blev hele konvojen dirigeret ind til Suez og alle mand beordret i land. I en vældig teltlejr i ørkenen lå vi og ventede – 50.000 mand – uden at kunne få at vide, hvad meningen var.

Endelig sivede det ud. Churchill, Roosevelt og Chiang Kai-shek havde konference i Cairo, og hele sikkerhedsapparatet var sat i sving. Efter konferencen tog Churchill og Roosevelt til Teheran for at møde Stalin, og indtil også dette møde var forbi, måtte vi 50.000 soldater pænt vente i ørkensandet.

Jeg havde glædet mig til at nå hjem til min kone og datter til jul, men først den 23. december fik vi ordre til afgang. Tre dage senere blev det på opslagstavlen i skibets officersmesse meddelt, at Danmark var blevet anerkendt som allieret. Jeg var eneste dansker om bord og havde ikke nogen eller noget at fejre begivenheden med. Det måtte vente til senere. Og fejret blev det, da jeg i England anbragte skuldermærket »Danmark« på min uniform.

Den 5. januar 1944 anløb vi Glasgow. Vores konvoj var sluppet igennem uden ulykker af nogen art. Konvojen, der fulgte lige efter os, mistede halvdelen af skibene i Atlanterhavet. De blev sænket af tyske fly, som havde taget en ny type fjernstyrede bomber i brug.

Vi kom i land ved femtiden om morgenen og blev indlogeret i barakker de få timer, der var tilbage af natten. De blev dog lange nok. Sove kunne jeg ikke, nu gensynet var så nær. Ved afrejsen til Nottingham fik jeg til min glæde udleveret et orlovspas gældende for 28 dage. Først om aftenen klokken 12 var jeg fremme. Stationen var mørklagt. Jo, dér – nej, det var ikke dem! Men nu kom der to damer. Den ene var min kone. Og den anden? Minsandten, det var jo 13-årige Ingelise. Så stor hun var blevet!

Denne nat fik jeg endelig at vide, hvordan det var gået dem under deres lange rejse den halve jord rundt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

16

MELLEM BOMBEFLY OG U-BÅDE

Fru Edith Neess fortæller:

Efter syv ugers bombardementer var forholdene i Singapore aldeles uudholdelige. Flere gange både nat og dag måtte vi i beskyttelsesrum. Som min mand allerede har fortalt, lå vort hjem tæt ved det engelske hovedkvarter, Fort Canning, et af byens mest oplagte bombemål. Og japanerne stod så tæt ved byen, at de truede med at afbryde vandforsyningerne.

Min mand og jeg var enige om, at hvis der skulle vise sig en chance for, at Ingelise og jeg kunne slippe bort, skulle vi tage den. Selv syntes jeg heller ikke, jeg kunne forsvare andet over for et barn på 10 år. Ganske vist havde Ingelise været aldeles enestående. Alt, hvad vi kom ud for, tog hun ganske roligt. Hun hverken græd eller blev hysterisk, som mange voksne, når vi sad i en halvmørk kælder, og huset over os gennemrystedes af bragende bombenedslag lige i nærheden.

Men jeg følte, at jeg selv begyndte at blive alvorligt mærket af begivenhederne. Nerverne kunne nok alligevel ikke holde til spændingen, uvisheden og angsten for min mand, som jeg jo kun havde kontakt med i telefonen en gang om dagen. Nu på det sidste kunne der endda være flere dage imellem, at jeg hørte fra ham.

Det var Ingelises 11-års fødselsdag den 28. januar. Sammen med en veninde tog jeg ud for at købe en fødselsdagsgave et par dage før. Vi blev overrasket af luftalarm i nærheden af et stort dampvaskeri, som bestyredes af en dan-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingelise fotograferet i Singapore omkring sin 11-års fødselsdag kort før sin og sin mors evakuering. Hun vidste dengang heldigvis ikke, hvad hun blev sparet for ved at undgå japansk fangenskab.

sker, og vi søgte ned i vaskeriets mægtige kælder ... hvor vi kom i selskab med 4–500 kinesiske vaskepiger. De sad alle sammen på hug og vuggede langsomt og rytmisk frem og tilbage, mens angstens sved haglede ad dem. De holdt hænderne op foran ansigtet med håndfladerne udstrakt imod hinanden, den karakteristiske kinesiske bedestilling. Og de mumlede alle sammen kinesiske bønner med høje, skælvende, hjerteskærende stemmer. Hele situationen virkede så enerverende uhyggelig, at min veninde og jeg simpelt hen ikke kunne holde det ud. Vi løb op på gaden, og stod her og så de japanske flyvere sejle ind over byen. Vi talte 27 sølvskinnende maskiner i én formation, et fantastisk syn i det klare solskin.

I virkeligheden var det jo en tåbelig historie. At lade sig forjage fra et beskyttelsesrum af et kinesisk bønnemøde, det *måtte* simpelt hen være »nerver« ...!

Senere på dagen opholdt vi os i nærheden af havnen. Og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kvinder og børn ved evakueringskontoret i Singapore. Mange af dem, der sejlede bort, nåede aldrig land.

her kom et nyt angreb. Nu befandt vi os i et betydelig mere udsat kvarter, og da vi ikke i en fart kunne få øje på et beskyttelsesrum, styrtede vi ind på en politistation. Min veninde og jeg lagde os tæt op mod væggen. Ingelise blev anbragt under et bord.

Ærlig talt, jeg troede, at jeg vidste, hvad et luftangreb var. Nu blev jeg belært om noget andet. Maskinerne kom i bølger. Fyrre, måske halvtreds bomber blev kastet ad gangen. Vi hørte dem komme hylende, efterfulgt af det ene mægtige brag efter det andet. Væggene rystede, og vi var sikre på, at hele bygningen måtte styrte sammen.

Angrebene mod havnen fortsatte de næste dage og nætter, og ødelæggelserne var enorme. Den 30. januar stod jeg og så ud ad vinduet, og pludselig kørte en masse biler igennem gaden. I dem alle sammen sad der kvinder og børn, og på bilernes tage lå der kufferter og store tøjbylter. Det var tydeligt, at en evakuering måtte være begyndt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I samme øjeblik ringede min mand. Han var beskæftiget med bombeudgravning på selve havnen og havde også set bilerne. Det var åbenbart, at nu var tidspunktet inde, og at det hastede med at gøre sig klar.

Samme nat var tre store troppetransportskibe kommet ind i havnen. Japanerne angreb ustandseligt, medens tropperne gik fra borde, og det ene af skibene blev sænket. Nu skulle de to andre evakuere kvinder og børn fra Singapore.

Min mand kunne ikke nå at indhente tilladelse til at holde fri fra tjenesten. Men for denne ene gangs skyld, hvor så meget stod på spil, gav han pokker i den strenge disciplin, og »bevilgede« sig selv et par fritimer.

Uden videre fik vi ordnet de nødvendige formaliteter. Det gjaldt om så hurtigt som overhovedet muligt at komme om bord. Skibene skulle af sted samme dag. Afsejlingen kunne ske når som helst.

Mens vi pakkede, kom et nyt luftangreb. Japanerne forsøgte stadig at få ram på de to store skibe.

Der var overhovedet ikke tid til at tænke over, hvad vi kunne tage med. De allernødvendigste klædningsstykker blev kastet ned i et par kufferter. I sidste øjeblik snappede Ingelise en lille porcelænshund, som hun havde foræret mig i

Kort før jul havde Ingelise fået penge til at købe is for til sig selv og nogle kammerater. Hun ombestemte sig imidlertid og købte i stedet denne lille porcelænshund – som julegave til sin mor. Den fulgte dem begge på deres farefulde rejse fra Singapore til England og blev familiens eneste håndgribelige erindring om 17 års ophold i Malaya!

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

julegave. Denne figur var det eneste, vi fik med fra vort dejlige Singapore-hjem.

Kajerne lå indhyllet i en sort, modbydelig røg, der sved i øjnene. Det ene af evakueringsskibene var blevet ramt under eftermiddagens bombeangreb og stod i flammer ... unægtelig et syn, vi godt kunne have undværet netop nu, hvor vi skulle afsted.

På grund af røgen var det andet skib flyttet over på den anden side af havnebassinet. En lille båd lå parat til at føre os over til skibet.

Afskedens stund var kommet.

Det svimlede lidt for mig, jeg knugede Ingelises hånd. Og pludselig, uden at jeg anede, hvad der var foregået, havde nogle kulier fået anbragt os og vore kufferter i båden – og gjorde forberedelser til at lægge fra kajen.

Du gode gud ... vi havde jo ikke fået sagt farvel!

Det fik briste eller bære. I et spring var jeg atter oppe på kajen, gav Albert et kys, og var tilbage i båden i samme sekund, som den sejlede. Jeg tumlede næsten omkuld mellem de mange kvinder og børn, som fyldte den lille båd.

Jeg hørte min mands sidste ord: – *Nu kan jeg rigtig slås!*

Og jeg så ham gå hen imod sin bil med rettet ryg. Han vendte sig ikke om en eneste gang. Snart skjulte røgen ham.

Nu kan jeg rigtig slås ...

Jeg forstod, hvad han mente. Nu kunne han gøre sin pligt i bevidstheden om, at Ingelise og jeg var på vej væk fra japanerne, på vej mod frihed, mod sikkerhed.

Ved skæbnens ironi hed skibet, der skulle frelse os fra japanerne: »Empress of Japan«, »Japans Kejserinde«! Det havde befordret indiske soldater til Singapore, og der havde ikke været tid til at gøre rent efter dem ... forholdene om bord var gruopvækkende. Overalt flød snavs og uhumskheder, og under dækket føltes den hede, indelukkede luft næsten klæbrig mod huden.

Så snart vi var kommet om bord, fik vi besked på, at vi under ingen omstændigheder måtte vise os på dækket, men øjeblikkelig skulle søge ned i skibet. Der kunne ventes luftangreb når som helst.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi fandt en plads mellem 2–300 andre kvinder og børn i et mægtigt rum, der normalt ville have været inddelt i kahytter. Nu var skillerummene revet ned, og her var hverken borde, stole eller køjer. Vi havde ingen anden udvej end at lægge os på gulvet og arrangere os, så godt vi kunne, med vore kufferter og de fire-fem puder, vi havde fået udleveret sammen med redningsbælterne, som vi skulle føre med os overalt, hvor vi gik eller stod.

»Empress of Japan« skulle nu i adskillige dage være næsten 3000 menneskers hjem.

Vi var et broget selskab. De fleste var englændere, en del asiater, og så var vi nogle få danskere og hollændere.

Lige ved siden af os havde en større kinesisk familie slået sig ned. Både kvinden og børnene var uhyre aristokratiske og holdt sig strengt for sig selv under hele rejsen. Vi andre lå som sild i en tønde, men der stod ligefrem en mur af fornemhed om kineserne. Besætningen, der også bestod af kinesere, bøjede sig dybt for dem, og der blev endog lavet speciel kinesisk mad til disse ophøjede personer. Vi andre fik udleveret tallerkener og bestik og marcherede som en flok køer, der drives til vands, gennem køkkenet, hvor maden blev hældt ud på vore tallerkener.

Ved femtiden blev skibet flyttet ud i havneindløbet. En times tid efter opskræmtes vi af skingrende bådsmandspiber.

Luftalarm!

Vi fulgte vore instrukser, greb redningsbælterne og hastede ned i bunden af skibet, dybt ned i lastrummene – langt under vandfladen.

I det halvmørke rum – sparsomt oplyst af nogle få elektriske pærer – hvor Ingelise og jeg fandt en plads, stod vi måske 500 mennesker næsten skulder mod skulder. Kun børnene sad ned på gulvet bogstavelig talt mellem benene på os voksne.

Selv for os, der var hærdede efter mange år i Malaya, havde varmen oppe i den store sovesal været ubehagelig. Nu slog en ulidelig, kvælende hede, iblandet en stank af noget, der mindede om harsk smør, sammen om os.

Endnu den dag i dag kan jeg fyldes af en krybende angst,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

når jeg tænker på disse første timer om bord på »Empress of Japan«.

Vi anede ikke, hvad der skete oppe på havnen. Selv bragene fra bomberne kunne ikke høres så dybt nede under vandet.

Hist og her klynkede et barn. Ellers lå en knugende stilhed over rummet. Ingen sagde et ord. Der var ingen tilløb til panik. Men ansigterne var forpinte og spændte. Det var, som om en grå, lammende tåge indhyllede os.

Pludselig løftede et par kæmpemæssige næver skibet og rystede det. Angsten snørede min strube sammen, nogle børn skreg, jeg greb efter Ingelise – skibet gled på plads igen, og der skete ikke mere.

Uvisheden var frygtelig. Kun én ting var vi alle sammen klar over: hvis skibet blev ramt, ville der ikke være nogen som helst mulighed for redning. Tavse stod vi og ventede, ventede og lyttede . . .

Jeg ved ikke, hvor mange timer det varede, før afblæsningen af alarmen kom. Dødtrætte og apatiske vaklede vi op i sovesalen. Vi fik at vide, at der var faldet flere bomber imellem »Empress of Japan« og et andet skib, der lå lige bagved, og at dette havde fået trykket hele bagstavnen ind af lufttrykket fra de eksploderende bomber.

På trods af trætheden efter en lang og sindsoprivende dag, tror jeg, at kun børnene sov denne første nat på flygtningeskibet. Tankerne kværnede og kværnede.

Næsten alle om bord havde en mand, der kæmpede mod de fanatiske og bestialske japanske soldater på Malayas blodige slagmark. Hvad ventede vore mænd, hvis Singapore faldt? Rædsler, vold, tortur, døden?

Singapore *måtte,* Singapore *kunne* ikke falde!

Det var kun få timer siden, jeg havde forladt vores dejlige hjem, vi havde bygget op sammen, stuerne med tingene, vi havde samlet, virksomheden, der havde været hele vort liv de mange, lykkelige år.

Det var kun timer siden, jeg havde set Albert komme susende i sin uadskillelige lastbil – både han og lastbilen dækket

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af støv fra udgravningsarbejdet mellem de sammenstyrtede huses murbrokker.

Det var kun timer siden, og jeg var allerede syg om hjertet af længsel.

Først næste morgen sejlede vi. Ikke med et eneste, sidste afskedsblik fik vi lov at sige farvel til den by og det land, vi var kommet til at holde af. I fem dage og nætter måtte vi blive under dækket.

Flere gange blev der slået alarm, og vi styrtede af sted ned ad trapperne til torturkammeret, som jeg døbte vores »beskyttelsesrum«. Den dag i dag begriber jeg ikke, hvorfor vi skulle ned i den rottefælde, i stedet for at holde os parat til at gå i redningsbådene på de øverste dæk.

Når alarmen var afblæst, bredte rygtet sig hurtigt om, hvad der havde været på færde. Ufatteligt, at vi kunne blive ved at være heldige. Under et af angrebene faldt der bomber på begge sider af skibet og ganske tæt ved.

Heldigvis havde jeg fået lidt arbejde at udføre. Da jeg havde haft malaria, turde jeg ikke tilbyde mig i køkkenet med de store, gloende skibskomfurer – det var slemt nok for mig at udholde varmen i de indelukkede rum – men jeg fik et job med at gøre rent på toiletterne. Det var jo ikke det allermest muntre arbejde, men hellere være beskæftiget end helt overladt til de triste tanker.

Efter fem dages forløb fik vi lov at komme op på dækket. Efter fem dage i ørkenen fik de tørstende vand! Tænk, at få lov at stå og fylde lungerne med frisk luft, med ren og sval søluft, det var en oplevelse, jeg aldrig nogen sinde glemmer.

På dækket traf jeg en af mine gode venner fra Singapore, en englænderinde, mrs. Winifred Sands, og hendes lille søn, Roger. Hun havde hørt, at Ingelise og jeg var om bord og havde forgæves ledt efter os.

Stor var gensynsglæden, og stor var min overraskelse, da »Win« fortalte, at vi skulle helt til England.

Selv havde hun tænkt at gå fra borde i Durban i Sydafrika. Jeg havde aftalt med min mand at skifte skib i Colombo på

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ceylon og derfra rejse videre til Indien for at afvente nærmere besked fra ham.

»Win« havde det endnu værre end jeg. Hun var gravid, og hendes lille Roger, der bare var tre år, blev alvorligt syg undervejs. Men nu havde vi da hinanden, vi sad ikke længere alene med vore knugende tanker.

Efter en halv snes dages sejlads nåede vi Colombo. Ingelise og jeg pakkede vore kufferter og tog en hjertelig afsked med »Win«. Jeg prøvede på at lægge en dæmper på min glæde over, at den frelsende havn var nået – »Win« skulle jo videre – atter ud på havet mellem u-både og bombeflyvere.

Den danske konsul, direktør for Århus Oliemølles Colombo-afdeling, H. L. Knudsen, var umådelig hjælpsom, og skaffede os husly hos en skotsk lægefamilie, hvor vi blev forkælet i alle ender og kanter. Allerede kl. otte om aftenen lå vi i vores senge – himmelsk atter at kunne smyge sig ned mellem hvide, kølige lagner, efter at have tilbragt 10 døgn på gulvbrædderne i et snavset, overfyldt skib!

Jeg sov i 18 timer i træk!

Vi afventede nu tilladelsen til vores videre rejse. Efter et par dages forløb opsøgte konsulen os.

– Jeg beklager meget, sagde han. Der vil *ikke* blive givet tilladelse til, at De rejser til Indien.

Jeg blev dybt rystet.

– Jamen, hvad skal vi så gøre ... jeg har jo aftalt med min mand ...

– Beklager frue, der er intet andet at gøre, end at De tager videre med »Empress of Japan«. De kan endnu nå om bord ...

Videre med det skrækkelige skib, atter ud til rædslerne på havet, det svimlede for mig.

– Måske kan dette trøste Dem, frue! Konsulen trak en konvolut op af lommen.

Telegram fra min mand!

I telegrammet stod blot: »Fortsæt, hvis muligt, til England«.

Jo, det *var* en trøst at høre, at min mand ønskede, at vi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

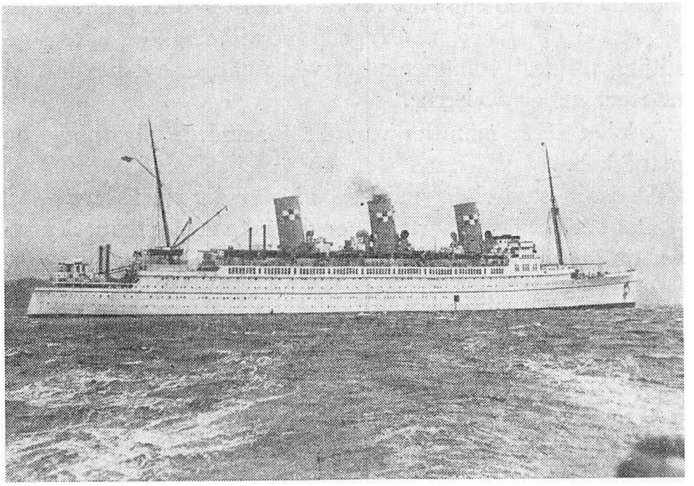

Den ellers så luksuøse passager-liner »Empress of Japan« var knapt så bekvem som evakueringsskib, men bragte dog trods bombardement og U-båds alarm Ingelise og hendes mor i sikkerhed. Skibet blev efter denne rejse omdøbt til »Empress of Scotland«.

skulle fortsætte. Men det var ikke med let hjerte, vi atter gik om bord i »Empress of Japan« og atter begyndte rejsen ud i det uvisse.

Stor var »Win«s forbavselse, da hun så os igen. Og også jeg fik en overraskelse. Der var flyttet andre ind på de pladser, Ingelise og jeg havde haft, og vi kom nu til at bo om muligt endnu dårligere end før. Jeg måtte atter i gang med at skure og skrubbe, for dog at få rene gulvbrædder at ligge på.

Vi skulle altså igen krydse det Indiske Ocean – og satte kursen mod Durban i Sydafrika.

Nu blev der beordret daglige øvelser på dækket ved redningsbådene. Og der blev givet instruks om, at vi konstant skulle gå med redningsbælterne på.

Vi havde nogle enkelte luftangreb, men bomberne faldt langt fra skibet.

Efter tre dages sejlads skete det, vi havde frygtet mest af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alt. Alarmen lød for vort første angreb af undervandsbåde. Jeg stormede af sted med Ingelise ved hånden, og vi tog opstilling på de bestemte pladser ved rælingen, vi havde fået udpeget under øvelserne.

I løbet af få minutter var alle forsamlede, flygtninge og mandskab.

Dødstille stod vi og spejdede ud over det rolige hav.

Det dér ... langt borte ... er det ikke et periskop, der rager op over vandet ...?

Har et dødbringende, sort uhyre opdaget os?

Skal vi om lidt nå at opfange et glimt af en hastigt ilende kølvandsstribe, der betyder, at en vældig sprængladning, indkapslet i stål er på vej imod os ... imod vore børn?

I tætte rækker står vi langs rælingen hele skibet rundt. Mange af kvinderne er gravide. Mange har et barn på armen og et eller to, der klynger sig til den anden hånd. Selv er jeg så lykkelig at have en stor, fornuftig pige på 11 år, der uden spor nervøsitet omhyggeligt følger instrukserne, når alarmen lyder.

Vi har alle sammen fået vore instrukser. Vi ved nøjagtig, hvad vi skal gøre. Redningsbådene er svinget ud og gjort klar. Men ... *hvis* katastrofen rammer os ... *hvis* torpedoen med sin dødbringende last allerede er på vej dér langt ude på det flimrende hav, hvilken chance har så kvinder med børn på armen og børn ved hånden?

Længe stod vi og ventede. Måske en time, måske to timer. Vi lagde mærke til, at skibet skiftede kurs, og vi havde en fornemmelse af, at vi sejlede i en cirkel.

Endelig kom signalet: alt klart. Lykkelige slappede vi af og gik tilbage til vore pladser. Endnu en gang havde en nådig skæbne stået os bi. –

Selv i en lille afsondret verden, der stadig trues med udslettelse, glider hverdagen ind i sin bestemte rytme. Sådan er vi mennesker heldigvis indrettet. Man spiser, sover, snakker og fortsætter sin tilværelse, så godt det nu er muligt, når man er henvist til at opholde sig døgnet rundt på et par kvadratmeter nøgne gulvbrædder, der ryster og vibrerer under én, fordi man har været så heldig at få en plads lige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

over skibets hamrende maskine. Man er blot lidt mere alvorlig, ligesom lidt mere påpasselig og omhyggelig med alt, hvad man udfører, end før.

Heldigvis kunne børnene more sig lidt i de fredelige timer. Der var nogle lærerinder om bord. De samlede børnene i hold og gav dem lidt undervisning. Det kunne de nok trænge til. Længe før vi kom af sted, var skolegangen i Singapore holdt op på grund af bombardementerne.

Enkelte af mandskabet havde en banjo eller en harmonika. De kom ned og spillede for børnene, som alle sammen fik lært at danse Boogie-Woogie, der dengang var det store nummer. En gang imellem kastede vi voksne bekymringerne til side og dansede med.

Vi havde også en lille avis om bord. Nyhederne kom gennem skibets radio og blev hver dag slået op på en tavle.

Den 16. februar lagde jeg mærke til et vældigt opløb ved avistavlen, og alle så dybt alvorlige ud, mange græd.

Jeg masede mig gennem trængslen og læste vantro og lamslået meddelelsen om Singapores fald.

Vi fik ingen enkeltheder, blot denne lakoniske, rystende bekendtgørelse: Singapore har kapituleret.

Hele dagen gik som en lang, ond drøm.

Vi følte håbløsheden vælte sig ind over os. Efter de mange år i Østen kendte vi japanernes mentalitet. Og vi havde hørt alt, alt for meget om deres bestialske krigsforbrydelser under fremmarchen på Malaya, hvor krigsfanger i junglen var blevet bundet til træerne, havde fået stukket øjnene ud med en bajonet og derefter var blevet overladt til deres skæbne.

Langt om længe blev det aften. Denne nat var det mødrene, der græd sig i søvn.

Efter en halv snes dages sejlads fra Ceylon, afbrudt af daglige alarmer på grund af u-både eller flyvere, nåede vi Durban i Sydafrika. Her havde min engelske veninde fra Singapore, mrs. Winifred Sands, som tidligere nævnt, tænkt sig at gå i land for at blive.

En dansk medpassagererske ville sammen med mig gerne være blevet i Durban og opsøgte derfor den danske konsul,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

men han oplyste, at ganske vist var der fra Singapore ordnet opholdstilladelse for de andre damer fra Malaya, men ikke for os to. Vi måtte derfor gå den tunge gang om bord igen.

I Colombo havde *jeg* overrasket »*Win*« ved at gå i land og alligevel vende tilbage til »Empress of Japan«. Denne gang overraskede »Win« og jeg hinanden ved begge at gå om bord igen. »Win«s forklaring var:

– Jo, ser du, i morges, da jeg klædte mig på, kom jeg til at vende min underkjole forkert, og det betyder selvfølgelig, at jeg skal fortsætte til England ...!

Jeg blev ikke spor overrasket ved denne besynderlige logik. »Win« var, som masser af englændere, meget overtroisk og så »tegn« alle vegne.

Naturligvis havde hun i virkeligheden hele tiden ønsket at komme hjem til sin mor og far, som hun ikke havde set i mange år. Hun var, som allerede fortalt, gravid, og hendes lille 3-årige søn Roger var alvorligt syg.

På denne tur, der kun varede fire dage, kom vi ud for en af de frygteligste oplevelser på hele rejsen, skønt der hverken var u-både eller bomber med i spillet.

Vi oplevede en orkan, der varede et døgn. Havet rejste sig som et brølende vilddyr. Bjerge af vand slog ind over skibet, der blev kastet rundt som en tændstikæske – de fleste blev skrækkeligt søsyge. Jeg var så lykkelig at være en af undtagelserne. Men det var frygteligt at overvære, hvordan de dødssyge kvinder og børn blev kastet omkring på gulvet i det store rum, hvor vi lå. Overalt herskede en ubeskrivelig forvirring, og det er mig den dag i dag en gåde, at skibet kunne modstå naturkræfternes frådende vildskab.

I Capetown blev 250 af os beordret over i et andet skib, en fragtbåd S. S. »Lettitia«. Dette bytte blev en glædelig overraskelse.

S. S. »Lettitia« viste sig at være en luksusbåd i sammenligning med »Empress of Japan«. Vi fik rigtige kahytter, og »Win« og jeg fik arrangeret det sådan, at vi delte en kahyt med rigelig køjeplads til os, Roger og Ingelise.

S. S. »Lettitia« havde også spisesalon med hvide duge, hvide servietter, fint porcelæn, glas, menukort, tjenere, tre

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

retter mad, ja, endog blomster på bordet! Det var helt vidunderligt. Men da vi oven i købet næste morgen blev vækket af en steward, der kom med morgenteen, følte vi os naturligvis i den syvende himmel.

Hvad betyder ikke omgivelserne for et menneskes velbefindende! Vi var totalt nedbrudte efter de sidste ugers rædsler. Nu genvandt vi i løbet af et par dage så nogenlunde vor sindsligevægt og fik mod på at fortsætte det sidste – og farligste – stykke af vor lange rejse.

I Freetown på Afrikas vestkyst måtte vi gøre 10 dages ophold, fordi vi herfra skulle sejle et stykke med en konvoj. Den bestod af 50 passager- og fragtbåde, flere destroyers og en korvet. I begyndelsen fik vi tillige flyvereskorte.

Snart bemærkede vi, at kviksølvet i termometeret var begyndt at kravle nedefter. Vi måtte til at omstille os fra tropernes gloende hede til Europas kølige forår.

Tredje dags formiddag lød u-bådsalarmen.

I samme øjeblik, klokkerne begyndte at kime, fik jeg mit største chok på hele rejsen.

Jeg sad på dækket og sludrede med »Win«. Roger og – troede jeg – Ingelise legede ved siden af os. Men da jeg vendte mig om for at tage hende i hånden og styrte af sted til vore bestemte pladser ved redningsbådene, var hun borte!

Jeg kaldte og kaldte, men alt var forvirring og larm, alle hastede af sted med deres redningsbælter. Der var ingen mulighed for at begynde at søge efter hende.

Øjeblikkelig, når alarmen lyder, har man pligt til at handle efter instruksen.

Det var med bankende hjerte, jeg nåede frem til min plads.

Men – dér stod Ingelise med sit redningsbælte på og sin lille bylt i hånden, nøjagtig på pletten, hvor hun skulle være . . .!

Hun var kommet lidt væk fra os, da alarmklokkerne begyndte at kime, og hun indrømmede bagefter, at hun var blevet så bange som aldrig før i sit liv. Men hun manglede de ting, hun skulle medbringe ved alarm, og løb derfor uden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

betænkning ned i kahytten og derefter op på plads ved bådene.

Så stod vi atter og ventede ved rælingen. Vi kunne se, at situationen var den samme på alle skibene. Korvetten krydsede ustandselig rundt og signalerede til destroyerne.

Denne gang blev vi ikke sparet. Et af skibene i konvojen, der lå i en position, så vi ikke kunne se det, blev sænket af undervandsbådene. Kun to blev reddet, to nordmænd, der blev taget om bord hos os. Kort efter blev alarmen afblæst.

Nu havde vi mærket fjendens kløer. Og vi følte det særlig uhyggeligt, fordi vi samme dag skulle tage afsked med konvojen. Den skulle videre til Amerika, og vi skulle altså alene fortsætte over Atlanterhavet, hvor tyskernes u-både gik tæt som sildestimer, og deres Stukas beherskede luftrummet.

Da konvojen drejede af, kom en af destroyerne hen og lagde sig ved siden af os. Med en råber sendte kaptajnen os den sidste hilsen: Held og lykke!

Længe stod vi og så efter det store, stolte skib, indtil det forsvandt som en lille prik i horisonten.

Og nu kom de mest nervepirrende 12 dage i mit liv.

Der blev givet ordre til, at vi skulle sove fuldt påklædte, og der blev ikke lagt skjul på, at vi hvert sekund døgnet rundt måtte være forberedt på det værste.

Søvn blev der naturligvis næsten ikke tale om under disse omstændigheder. Forvågede og udkørte nærmede vi os Englands kyst.

Og sådan ville skæbnen det, at den farligste del af vores lange rejse blev den roligste og mest begivenhedsløse. Atlanterhavet viste sig fra sin bedste side – og tyskerne viste sig slet ikke!

I en væmmelig tæt og klam tåge ankom vi den 29. marts 1942 til Glasgow efter en rejse på 2 måneder, som normalt kunne gøres på én.

»Win« tilbød os, at vi kunne bo hos hende i Nottingham, og det tog vi med tak imod. Den 3. juli mistede hun Roger, dagen efter hans 4 års fødselsdag. Lægerne kæmpede forgæves for at redde ham fra sygdommen, han havde pådraget sig undervejs. Den 1. august fødte »Win« en søn.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hen på sommeren flyttede vi til en anden lejlighed, og jeg fik et job i et stormagasin.

Nu havde jeg kun ét problem.

Hvor var min mand?

Hverken hæren eller Røde Kors kunne give mig nogen som helst oplysning. Den 6. april fik jeg fra den danske konsul i Colombo et telegram om, at min mand var ankommet til Sumatra. Telegrammet var den 22/2 afsendt fra Bengkalis til Colombo og var via Durban og London omsider nået til Nottingham. Da Sumatra var faldet, var meddelelsen ikke synderligt beroligende.

Hver eneste dag ønskede jeg inderligt og brændende blot dette ene: måtte han dog undgå japansk fangenskab.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

17

„EN BYRDE SOM SYNES UMULIG AT BÆRE..."

Efter to års adskillelse går en lille måneds orlov naturligvis ubegribeligt hurtigt. Sammen med min kone tog jeg til London, så snart min orlov var udløbet. Jeg satte mig straks i forbindelse med captain Iversen for at melde mig klar til at indtræde i De frie Danske. Iversen havde imidlertid trukket sig tilbage fra rekrutteringskontoret – der var desværre splid og intriger inden for De frie Danskes ledelse – og han var blevet overført til anden tjeneste i den britiske armé.

Så løb jeg en tid fra Herodes til Pilatus. Rekrutteringskontorets nye leder, major Knauer, som jeg kendte fra min tjeneste i sin tid i Sandholmlejren, havde slet intet hørt om, at jeg var blevet kaldt til London. Han sendte mig videre til den danske gesandt, greve E. Reventlow, hvorfra turen gik til kommandør Lembke. Jeg var også i forbindelse med Christmas Møller, formanden for Det danske Råd. På trods af, at jeg dog havde nogen krigserfaring, syntes ingen at have brug for mig i De frie Danske. Efterhånden blev jeg klar over, at jeg *havde* været udtaget til et job i denne organisation. Jeg skulle have været ned med faldskærm i Danmark og have deltaget i organiseringen af sabotagen og modtagelserne af nedkastede våben. Denne plan var formentlig gået i fisk på grund af, at det tog mig 6 måneder at rejse fra Indien til London. En anden havde fået posten.

Nu havde jeg kun at melde mig til *War Office* – krigsdepartementet – som indrullerede mig i *The Buffs,* det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

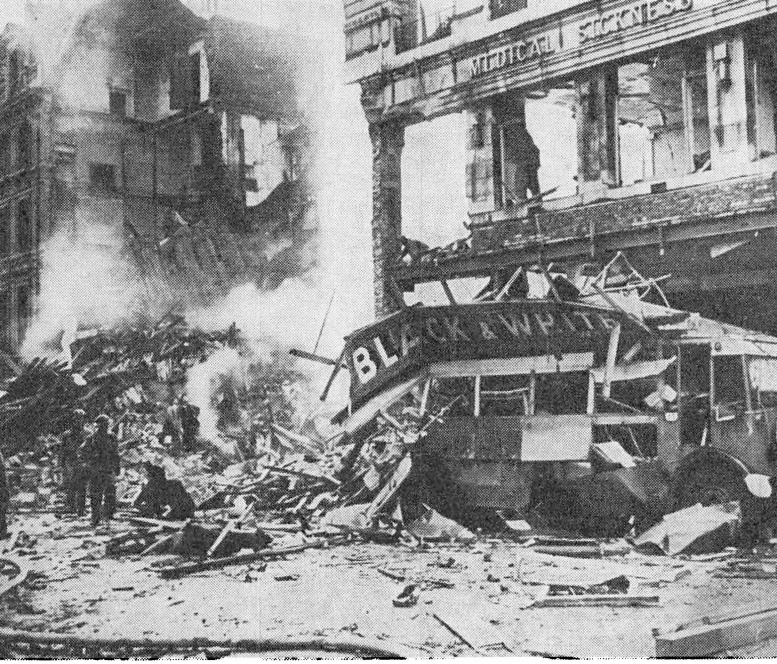

Under den såkaldte »anden Blitz« mod London oplevede vi natten til den 14. februar 1944 et luftbombardement, der var endnu værre, end hvad vi havde været ude for i Singapore. Det er ufatteligt, at den engelske hovedstad overlevede disse angreb, som havde stået på næsten uafbrudt siden krigens begyndelse.

gamle glorværdige regiment, hvor den danske konge er æresoberst. Jeg indtrådte i regimentet og blev beordret til Antrim uden for Belfast i Nordirland, hvor jeg skulle deltage i uddannelsen af tropper.

Før afrejsen gik jeg en aften i teatret i London med min kone. Knapt var vi nået hjem på vort hotel og kommet i seng, før et luftangreb begyndte – så pludseligt, at sirenerne først hylede nogen tid efter, at vi havde hørt bragene fra de første bomber.

Alt, hvad vi i Singapore havde oplevet af bombeangreb, svandt ind til bagateller i sammenligning med det helvede, som nu brød løs. Huset rystede og skælvede ved så fantastiske eksplosioner, at jeg fandt det helt omsonst at opsøge til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

flugtsrummet. Vi lå i vore senge og hørte den nerverystende lyd af bombernes hylen gennem luften efterfulgt af jordskælvsagtige detonationer. Gang på gang oplystes mørklægningsgardinerne af skærende lyn. Angrebet varede et par timer. Da vi næste dag kom ned på gaden, kunne vi ikke kende kvarteret igen. Så langt vi kunne se, var husene forvandlet til ruindynger.

Vi skyndte os tilbage til Ingelise i Nottingham. Her var forholdsvis fredeligt. Luftangrebene blev som regel koncentreret om flyvepladserne uden for byen.

Før jeg tog til Irland, var jeg endnu en gang i London og oplevede nu en katastrofe, eller rettere eftervirkningerne af en katastrofe, som var meget nær ved at standse Englands deltagelse i krigen!

På de militære kontorer i Antrim – og flere andre steder i landet – var man pludselig udgået for kartotekskort, skemaer, blanketter og formularer af forskellig slags. Man ringede og ringede til *His Majesty's Stationery Office,* Statens og Hærens Trykkeri i London, som trykker alle militære dokumenter, men telefonerne svarede ikke. Efter nogle dages forløb var soldaterlivet i Antrim på det nærmeste gået i stå, stor forvirring herskede. Så blev jeg sendt til London for at hente papirerne.

Grunden til, at trykkeriet ikke svarede, var såre enkel: hele det store kompleks var en eneste ruindynge efter et tysk bombeangreb, som var blevet gennemført med stor præcision. Brandmænd i massevis gik og sprøjtede vand på bjerge af forkullede papirmasser, hvorfra det endnu røg 14 dage efter bombningen. Hele kvarteret flød med papirstumper. Man havde dog fået oprettet nogle nødkontorer, hvor soldater stod i lange køer og ventede tålmodigt. Endelig fik også jeg min ration udleveret, og der blev stor glæde i Antrim. Nu kunne der komme gang i »systemerne« igen! Tyskerne har åbenbart været klar over, at en krig umuligt kan føres uden skemaer og formularer – i hvert fald ikke af englændere. –

Min kone og datter boede stadig i Nottingham, og jeg var til stadighed i forbindelse med dem indtil en dag først i maj 1944. Da blev hele Nordirland pludselig totalt afspærret fra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

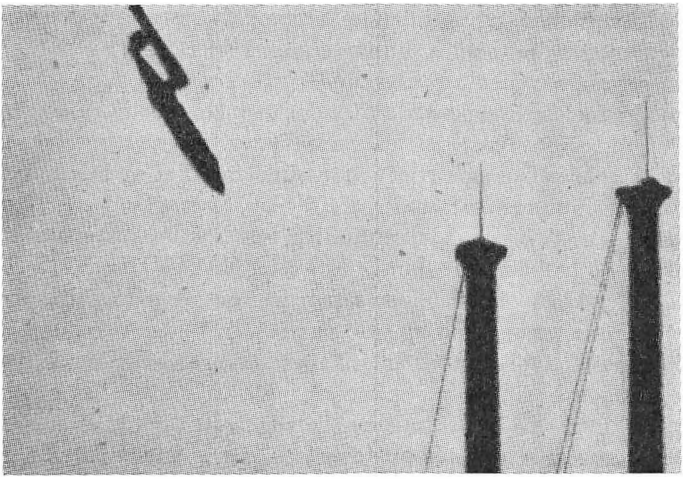

Af særlig uhygge for London og hele Sydengland var tyskernes førerløse bomber, »V-1« og senere »V-2«. De første – hvoraf en ses her, idet dens motor har sat ud og den styrer mod jorden for at eksplodere – lod sig i nogen grad afværge af jagere og antiluftskyts. De sidste kom fra stor højde med mere end lydens hastighed og hørtes derfor ikke, før det var for sent.

omverdenen. Al orlov, alle rejsetilladelser, post, telegraf og aviser, alt blev standset.

For anden gang var jeg afskåret fra min kone og Ingelise. Ingen vidste grunden. Tilsyneladende var hele Nordirland forvandlet til én kæmpemæssig militærlejr. Det vrimlede med allierede soldater af alle nationaliteter, både brune, sorte og hvide. Hver officer havde en opgave at udføre efter bestemte ordrer, ingen kunne overskue helheden.

Efterhånden begyndte visse rygter at cirkulere, og de blev bekræftet natten til den 6. juni 1944, da vældige armadaer af allierede skibe og bombeflyvere stævnede imod Hitlers Atlanterhavsvold på Normandiets kyst. Det, vi havde deltaget i under vores afsondring fra omverdenen, var krigshistoriens bedst skjulte hemmelighed, forberedelserne til det af alle Europas undertrykte folk så længselsfuldt ventede øjeblik: de allieredes landgang på kontinentet – *invasionen!*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med blodige og opslidende kampe på alle fronter gik krigen endelig ind i sin afsluttende fase. Hitlers sidste afsindige terror-angreb med »de flyvende bomber«, V-1 og V-2'erne, mod engelske byer kostede tusinder af menneskeliv. V-2'eren var forløberen for vor tids rumraketter, et frygteligt langtrækkende våben, som det var næsten umuligt at bekæmpe. Indtil slutningen af marts 1945 blev Sydengland ramt af over 1100 V-2'ere. Ved antiluftskytset, som bekæmpede de flyvende bomber, var danske lotter aktivt beskæftiget.

I det fjerne Østen, hvor japanerne nu på mange fronter var hårdt trængt, indsatte de *kamikazes,* selvmordspiloter, i kampen, navnlig mod amerikanske hangarskibe. Små fly, fyldt med højeksplosivt sprængstof, blev af piloten styret direkte mod målet. *Kamikaze* betyder »den guddommelige vind«, og disse dødspiloter forvoldte svære skader på mange krigsskibe.

Efter Tysklands kapitulation i maj 1945 fik japanerne for alvor krigen at føle i deres eget land. I juli og august nedkastede amerikanske fly tonsvis af brand- og sprængbomber over japanske byer. Store dele af Tokio var forvandlet til aske, over 250 større byer lå i ruiner. Den 6. august kastede et USA-fly atombomben – verdens første, anvendt mod mennesker – over Hiroshima. Den eksploderede 600 meter over jorden i byens centrum, dræbte omkring 80.000 mennesker og sårede ca. 200.000. Tre dage senere kastedes atombomben mod Nagasaki og dræbte mere end 40.000 indbyggere.

Den 15. august 1945 talte den japanske kejser Hirohito til sit folk i radioen: »Øjeblikket er kommet, hvor vi må bære en byrde, som synes umulig at bære. Japan har overgivet sig betingelsesløst ...«

Kejseren, der havde været imod krigen, traf denne beslutning på trods af sine generaler, som ønskede krigen fortsat.

Seks års vanvid, som havde kostet ca. 50 millioner mennesker livet, og som havde betydet lemlæstelse og uendelige lidelser for hundreder af millioner, var endelig forbi.

– – –

Den 31. august 1945 genså jeg sammen med min kone og datter – efter fjorten års forløb – København. Efter en kort

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ferie vendte jeg tilbage til England. Den danske ambassade i London havde anmodet mig om at fungere som forbindelsesofficer hos obersten ved The Buffs i Canterbury, Englands minderige, ældgamle domkirkeby.

En formiddag, da jeg gik på Canterburys hovedgade, blev jeg saluteret af en soldat, som gjorde stram honnør. Heri var der intet mærkeligt. Men alligevel var der noget ejendommeligt ved situationen. Soldaten marcherede taktfast af sted i stiveste puds og med sin stok under armen, ganske alene, midt i gadens trafik. Jeg kom til at tænke på H. C. Andersens eventyr: Der kom en soldat marcherende hen ad landevejen. Én, to! Én, to!

Der *var* virkelig noget eventyrligt ved denne enlige soldat. Han måtte være under kommando, for ellers ville han have gået på fortovet og næppe så strunk med stokken under armen på den måde, som er så karakteristisk for engelske officerer, f. eks. under en parade.

En enlig soldat under kommando? Nysgerrigheden sejrede. Jeg fulgte ham i passende afstand.

Han marcherede gennem porten til pladsen foran Canterbury katedralen og ind i et af sideskibene. Jeg fulgte stadig efter og blev overrasket over, at han beholdt sin hue på inde i kirken.

Han standsede ved et kapel, der hedder *The Chapel of Sct. Michael.* Over et stort jerngitter hænger gamle regimentsfaner, og ved siden af gitteret bemærkede jeg en pult med en tyk, opslået bog.

Pludselig gav katedralens mægtige klokke sig til at ringe. Elleve klokkeslag rungede gennem kirken. Soldaten rettede sig op, gjorde stram honnør og trådte frem til pulten. Mens en kirkebetjent slog seks slag på en skibsklokke, lagde soldaten sin hue og sin stok fra sig og vendte et blad i bogen. Derefter tog han atter sin hue på, sin stok under armen, gjorde endnu en gang honnør med front mod pulten og vendte sig så og marcherede ud af kirken.

Denne lille enkle ceremoni gentager sig dag efter dag, år efter år, altid på slaget elleve. Bogen rummer navnene på The Buffs' faldne, ét navn på hvert blad. Som regel over-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

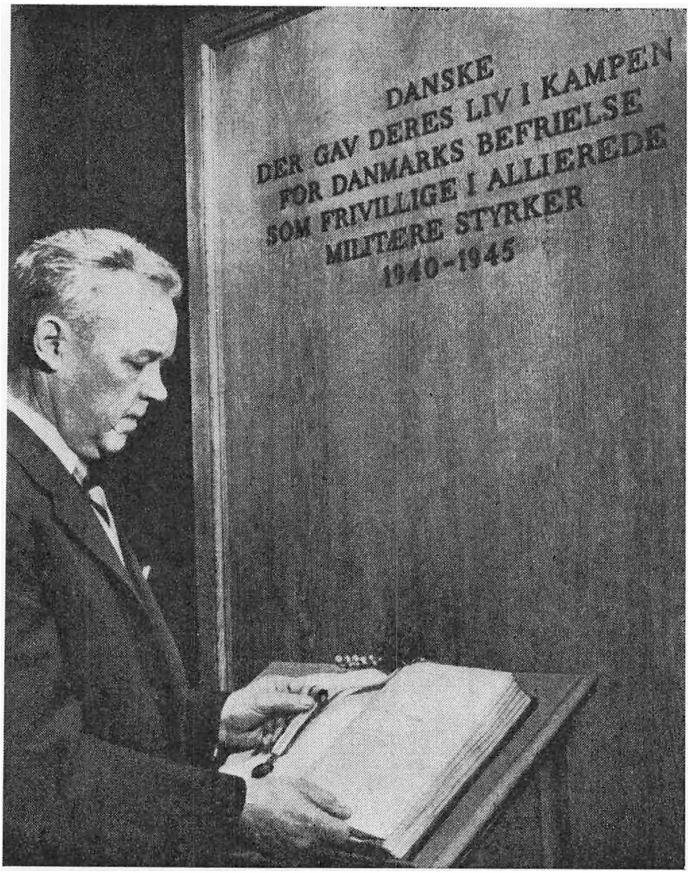

Ved mindebogen i Holmens Kirke i København. Hver side rummer navnet på en dansk frivillig i allieret tjeneste, som ofrede livet i den anden verdenskrig.

væres ceremonien af en skare mennesker, ofte af pårørende til den soldat, hvis mindeblad skal vendes.

Hvis der er en sømand fra den engelske flåde til stede blandt tilskuerne, er det hans ret og pligt at slå de seks »glas« på skibsklokken. En formiddag i 1946 var kong George VI på besøg i kirken, og da han var iført admiralsuniform, trådte han straks til og udførte sin pligt ved klokken.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg blev så grebet af denne smukke måde at mindes de faldne på, at jeg senere tog initiativet til en lignende mindebog for danske, faldet i allieret krigstjeneste under anden verdenskrig. Den 9. april 1950 vendte kong Frederik IX det første blad i bogen i Holmens Kirke i København.

Hver tirsdag klokken elleve vender kirkeværgen et blad i bogen. Det tager omtrent to år, før alle blade er vendt.

På første side i den danske mindebog står navnet *Georg Aksel Andersen,* sergeant i *Penang Volunteer Forces.* Sergeant Andersen, der havde været kok hos H. N. Andersen i Siam, var senere bosat i Malaya. Ved Singapores kapitulation blev han taget til fange af japanerne og senere tvunget til at deltage i arbejdet på bygningen af »dødens jernbane«, Siam–Burma Railway, der kostede tusinder af fanger livet, og hvor også han døde, den 12. september 1943, efter at have gennemgået umenneskelige lidelser.

Han var én af de mange, som led den skæbne, jeg undgik på grund af mit vedvarende ubegribelige held og – »Phyllis R.«

Forfatterens krigsdekorationer. Fra v. Christian X's erindringsmedalje for deltagelse i allieret krigstjeneste 1939-45, »1939-1945 Star« for deltagelse i krigsoperationer, »Pacific Star« for krigstjeneste i det fjerne Østen, »Defence Medal« for det risikofyldte arbejde i »Bomb-Disposal Unit«, den britiske krigsmedalje og endelig medaljen for lang og tro tjeneste.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

18

SOM EN MARX BROTHERS FILM...

Hvad skete, da Singapore kapitulerede?

Spørgsmålet har optaget mig meget. I årenes løb har jeg søgt at få det besvaret, dels de få gange jeg har truffet mennesker, som har overlevet japansk fangenskab, dels ved at læse de efterhånden talrige beretninger, som foreligger, hovedsagelig på engelsk. De er så godt som alle yderst kortfattede, hvad angår selve kapitulationen.

Først for ganske nylig er jeg kommet i besiddelse af to fyldige øjenvidneberetninger. En engelsk om forberedelserne til forhandlingerne om kapitulationen og en japansk om selve det historiske øjeblik, da kapitulationen blev underskrevet.

Den skæbnesvangre søndag den 15. februar 1942 blev sekretær i koloniministeriet i Singapore Hugh Fraser sammen med brigadechef Newbiggin og en tolk beordret til det japanske hovedkvarter i Ford-fabrikkerne ved Bukit Timah for at overrække general Yamashita et brev fra general Percival.

Efter ekspeditionen nedskrev Hugh Fraser en officiel beretning, som den engelske journalist og forfatter, *Daily Mail's* mangeårige udenrigskorrespondent Noel Barber, har gengivet i sin bog *Sinister Twilight,* »Uheldsvangert Tusmørke«, (London 1968).

De fleste ville vel forvente, at dette første fredelige møde mellem englændere og japanere i en dødsensalvorlig situation ville blive præget af værdighed og højtidelighed. Noel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Generalløjtnant Tomuzuki Yamashita, »Tigeren fra Malaya«, var de japanske troppers dygtige, men hensynsløse chef. Han blev ved krigens slutning i august 1945 taget til fange af amerikanerne på Philippinerne og senere henrettet for sine krigsforbrydelser.

Barber siger, at Frasers rapport undertiden minder om en Marx Brothers film!

Præcis klokken 11,30 om formiddagen startede Fraser og hans to ledsagere i en åben vogn fra Fort Canning, udstyret med et hvidt flag og Union Jack, det britiske nationalflag. En anden vogn fulgte dem for det tilfælde, at en ulykke skulle indtræffe. De havde beregnet en halv time til turen ud. Den kom til at vare over to timer.

Deres hovedopgave var at fremskynde øjeblikket for kapitulationsforhandlingerne, så flest mulige menneskeliv kunne blive sparet. Men allerede fra begyndelsen gik alt forkert for dem.

De havde planlagt at køre til Newton Circus, en rundkørsel, hvor de skulle dreje ind på Bukit Timah Road. To gange måtte de køre tilbage på grund af bombekratere. Efter at have forsøgt adskillige sidegader nåede de endelig Newton Circus. Her sendte de den anden vogn tilbage og kørte langsomt ad Dunearn Road.

Da de var nået halvvejen til japanernes hovedkvarter,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

krydsede de kanalen langs Bukit Timah Road. Vejen var nu fri, indtil de nåede det sted, hvor Adam Road krydser Bukit Timah Road. Her fandt de hele området spærret af pigtråd. De tre mænd sprang ud for at prøve på at gennembryde pigtråden, så vognen kunne komme igennem. I sidste øjeblik opdagede de, at der langs med pigtråden var nedlagt landminer.

Nu var der intet andet at gøre end atter at krydse kanalen og køre ind i Dunearn Road – hvor de blev standset af en revolverbevæbnet britisk patrulje, som kommanderede:

– Hænderne op!

Med lidt besvær fik de forklaret patruljen, at de ikke var overløbere, som forsøgte at kontakte japanerne! Alligevel fik de ikke lov at passere, før en højtstående officer var kommet til stede. Og dette var faktisk et held – for officeren fortalte dem, at Adam Road, som de var tvunget til at krydse, var totalt mineret, og at det ville være umuligt at passere den i bil, selv om de kunne komme igennem pigtrådsspærringen!

Så lod de vognen stå, rullede deres flag ud og gav sig til at gå igennem det minerede område – forsigtigt, *meget* forsigtigt »følte« vi os frem, fortæller Fraser. Og hele tiden, mens de gik, bombede japanerne området, og maskingeværkugler fløjtede om ørerne på dem.

Gennemblødte af sved – dels på grund af middags-heden, dels af andre årsager, siger Fraser – stred de sig fremad og stod pludselig ansigt til ansigt med en japansk patrulje, som med løftede maskinpistoler dukkede frem fra en gummiplantage. Fraser bad tolken skynde sig at forklare, hvad det hvide flag betød!

For nu kunne alt ske – japanerne kunne give sig til at juble over, at deres fjender ville overgive sig, eller de kunne skyde de tre mænd ned på stedet. Hvad der virkelig skete, gav englænderne et chok.

Japanerne omringede dem, puffede blidt til dem med maskinpistolerne, så de kom til at stå lige ved siden af hinanden, og betydede dem, at de skulle løfte deres flag højt i vejret. Derefter drejede japanerne dem rundt, så de kom til at stå med solen i øjnene, skyndte sig nogle skridt tilbage og fik

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

General Yamashita med sin stab inspicerer en slagmark i Malaya.

travlt med at åbne nogle små tasker, som indeholdt – fotografiapparater!

Og så knipsede de løs!

Indtil de alle havde opbrugt hver eneste film, de ejede, »arrangerede« de grinende rundt med de målløse englændere, og først da det sidste billede omsider var taget, fortalte de, at til hovedkvarteret kunne de sandelig ikke få lov at komme! Men man kunne sende bud efter en officer.

De to mænd med flagene og tolken stod og ventede midt på vejen. I grøftekanten mellem blomstrende orkidéer sad japanerne og proppede filmruller i lommerne. Jeg troede, jeg var ved at blive småtosset, skriver Fraser. Klokken 14 ankom et par højtstående japanske officerer og modtog brevet til Yamashita.

Percival havde foreslået i sit brev, at en våbenstilstand skulle træde i kraft klokken 16 samme eftermiddag, hvorefter de to øverstbefalende skulle diskutere kapitulationsbetingelserne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De to japanske officerer kom tilbage til de tre englændere og meddelte, at Yamashita blankt afslog Percivals forslag. Der ville ikke blive tale om våbenstilstand, før Percival havde underskrevet japanernes betingelser. Og Yamashita ville overhovedet ikke forhandle med nogen anden end Percival personlig. Indtil Percival indfandt sig, ville bombardementer og japanske angreb fortsætte planmæssigt.

Fraser fik et dokument med til Percival, som blev anmodet om at møde i det japanske hovedkvarter samme aften klokken 18. Yamashita garanterede ham frit lejde og ville sende en vogn til minefeltet ved Adam Road.

Dokumentet indeholdt syv punkter med japanernes kapitulationsbetingelser vedrørende overtagelsen af byen og de militære installationer, afleveringen af våben, frigivelse af japanere, som var fanger hos englænderne osv.

Fraser, Newbiggin og tolken vendte sig for at gå. På trods af, at de kun kunne gå samme vej tilbage, som de var kommet, insisterede de to japanske officerer på, at englænderne skulle have bind for øjnene og ledsages til Adam Road af den japanske patrulje. Dette latterlige forlangende måtte englænderne underkaste sig. Og deres tilbagetur blev et mareridt. Mens de vandrede af sted i blinde, indledte *englænderne* et mortérangreb og dyngede granater ned over hele området! Og dermed var deres trængsler end ikke forbi.

De nåede ind bag de engelske linjer og var ved at stige ind i deres vogn, da en døddrukken engelsk officer kom vaklende i spidsen for nogle menige og begyndte at fyre løs på dem med sin revolver! Det var et mirakel, at ingen af dem blev ramt. Officeren beordrede sine folk til at omringe vognen og skulle lige til at skyde igen, da to andre officerer kom styrtende og ved hjælp af *deres* revolvere fik ham bort fra stedet!

Trætte og modløse nåede Fraser, Newbiggin og tolken Fort Canning lige før klokken 16. På stedet måtte Percival gøre sig rede til det mest ydmygende øjeblik i sin militære karriere.

Sammen med tre stabsofficerer begav general Percival sig til Yamashitas hovedkvarter. Måske er det forståeligt, at bri-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

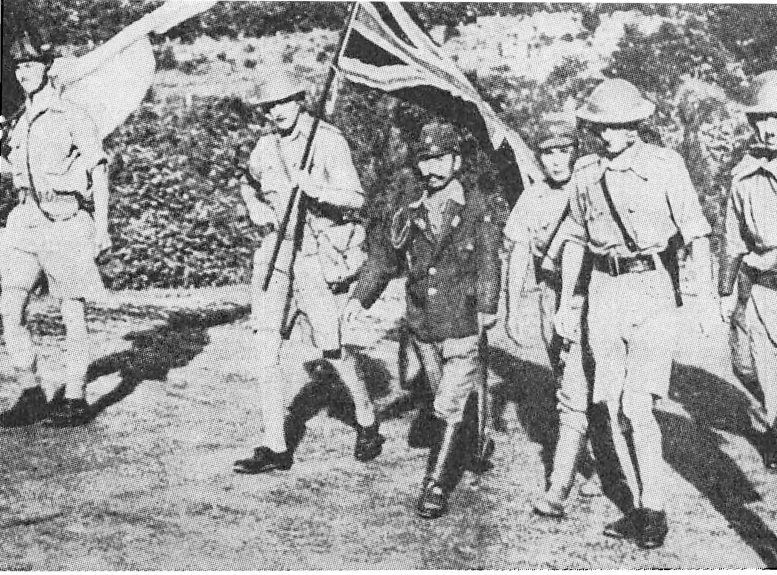

De britiske parlamentærer på vej til Yamashitas hovedkvarter i Singapores udkant. Yderst til højre går general Percival, i midten den japanske stabsofficer Sugita. Yderst til venstre manden med det hvide flag . . .

tiske dokumenter er tilbageholdende med enkelthederne om dette møde, som er beskrevet i bogen »*Singapore: The Japanese Version*« (Sydney 1960).

Forfatteren er den japanske oberst Masanobu Tsuji. Han var øverstkommanderende for den lille gruppe officerer, som planlagde Malaya-felttoget, og tilhørte derefter general Yamashitas stab.

Af Tsujis bog får man indtryk af, at han er et højebegavet menneske med en fanatisk vilje og energi, som han bruger udelukkende for at tjene fædrelandet og kejseren. Han er både frygtløs og følsom, idealet af en japansk officer, godt hjernevasket med Bushido-ridder-idealisme og Zen-buddhisme.

Han fortæller, at Percival ankom til hovedkvarteret sammen med brigadier Torrens, Newbiggin og major Wylde. De blev ført til Yamashitas kontor af stabsofficer Sugita.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Yamashita lod deputationen vente fem minutter. Så ankom han sammen med sin stab, udvekslede håndtryk med englænderne og tog plads.

Englændernes ansigter var blege, deres øjne blodskudte. Yamashita rakte dem en kopi på engelsk af det dokument, Percival allerede havde modtaget, og henvendte sig til Percival:

– Jeg ønsker nogle spørgsmål besvaret meget kortfattet. Kapitulerer den britiske armé betingelsesløst?

– Ja!

I engelske gengivelser siges, at Pervical svarede:

– Jeg beder Dem vente til i morgen på det endelige svar ... hvorefter Yamashita hamrede næven i bordet og brølede:

– Så fortsætter vi angrebet indtil i morgen! Er De indforstået – eller vil De kapitulere betingelsesløst *nu* . . ?

»Percival bøjede hovedet og svarede ja med svag stemme«, hedder det derefter i engelske beretninger.

Ifølge Tsuji var Yamashitas næste spørgsmål til Percival:

– Har De taget japanske soldater til fange?

– Ikke en eneste mand!

– Befinder der sig civile japanere i fangenskab?

– Alle civile japanske fanger er sendt til Indien. Ansvaret for dem er overladt til dette lands regering.

– Er De i enhver retning – betingelsesløst – indforstået med indholdet af dette dokument?

Her er det, ifølge Tsuji, at Percival anmoder om betænkningstid til den følgende dag, og den ovenfor skildrede lille scene udspilles, hvorefter Percival erklærer sig parat til at underskrive dokumentet.

– Godt, fastslog Yamashita, fjendtlighederne indstilles i aften kl. 20,30. Den britiske armé opretholder indtil videre ved hjælp af et militærpoliti på 1000 mand ro og orden. I tilfælde af noget som helst brud på de nu indgåede aftaler, igangsættes øjeblikkelig i fuldt omfang angreb på Singapore . . .

– Jeg ønsker, indskød Percival, en garanti for, at liv og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De evigt fotograferende japanere har også foreviget selve kapitulationsforhandlingen i Ford-bygningen i udkanten af Singapore. Ved bordet genkender man Yamashitas fyldige ansigt. Over for ham sidder briterne, til højre Percival, der støtter hovedet i sin hånd.

sikkerhed respekteres med hensyn til de englændere og australiere, som opholder sig i byen ...

– Vær helt sikker på det! *Jeg* personlig garanterer, svarede Yamashita og afsluttede med disse ord samtalen.

Før englænderne forlod hovedkvarteret, var der atter fotografering. På et gruppebillede af alle deltagerne i mødet står Percival, høj, tynd og med en alt for stor stålhjelm hvilende på ørerne, ved siden af den bulldogagtige Yamashita med uniformsjakken stramt knappet over en fed generalsmave. –

Straks efter at være vendt tilbage til Fort Canning afsendte Percival følgende telegram til general Wavell:

»Som følge af fjendens aktioner er beholdningerne af vand, benzin, proviant og ammunition praktisk taget udtømt. Derfor ude af stand til at fortsætte kampen. Alle har gjort deres bedste og er taknemmelige for Deres hjælp.«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

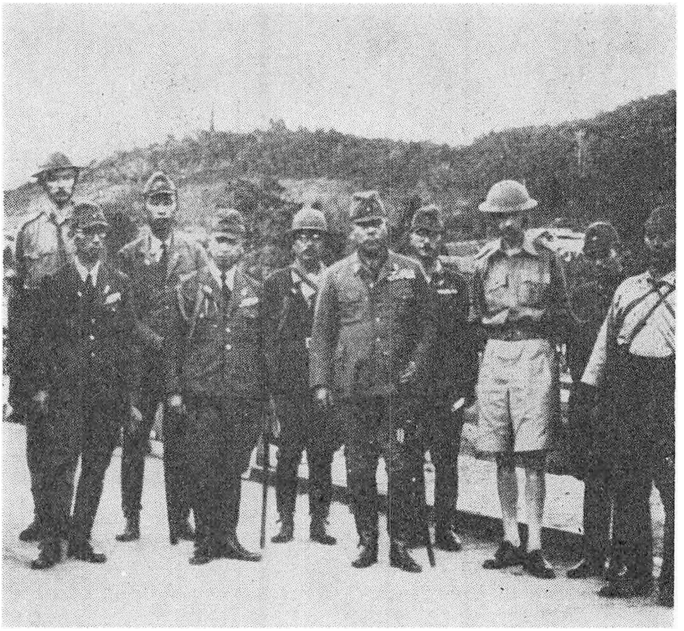

De to generaler side om side, sejrherren og den besejrede. Al denne fotografering føjede endnu en ydmygelse til det, den dødtrætte Percival måtte lide.

Dermed ophørte de allieredes forbindelse med Singapore totalt. –

Efter at Percival og hans eskorte havde forladt japanernes hovedkvarter, blev alle dokumenter og kort, som havde været spredt over et stort bord i Yamashitas kontor, pakket sammen, og bordet blev dækket med japanske lækkerier, tørrede blæksprutter, kastanjer og *sake*.

Yamashita løftede sit glas:

– Mine herrer! De har udført et godt stykke arbejde. Jeg takker Dem af hele mit hjerte. Fra nu af kan De drikke *sake*, når som helst De har lyst ...

Derefter omtalte han i korte træk felttoget. Vi rejste os alle og stod med ansigterne vendt mod nord-øst, mod kej-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

serens palads, fortæller Tsuji. Med en stille skål mindedes vi vore faldne, og store tårer dryppede fra Yamashitas øjne ned i hans glas. –

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

19

DØDENS JERNBANE

Terror, tortur, ubeskrivelige rædsler og de mest nedværdigende ydmygelser af en slagen fjende fulgte overalt i de sejrende japaneres spor.

Allerede dagen efter kapitulationen blev en halv snes kinesiske kulier henrettet ved halshugning på kajen ved *Keppel Harbour,* fordi de havde stjålet fra et pakhus, som englænderne ikke havde nået at ødelægge.

Oberst Tsuji fortæller, at han spurgte en ung engelsk officer, hvorfor man ikke havde ødelagt alt af værdi i Singapore. Svaret lød:

– Fordi vi kommer tilbage!

– Mener De da ikke, at England er slået?

– Vi kan tabe 99 gange, men sidste runde er vores – *den* vinder vi!

Tsuji giver udtryk for sin beundring: »Denne unge krigsfange talte med hele den engelske nations stemme!«.

Man må formode, at hans beundring er opstået *efter,* at han selv måtte smage nederlagets bitre frugt. Han omtaler det ikke, men formentlig har han været at finde blandt de højtstående japanere, som i dagene lige efter kapitulationen overværede, at britiske officerer – under trusler om nedskydning – arbejdede som gadefejere, mens Singapores pøbel spyttede på dem.

Derimod fortæller Tsuji, hvordan han frelste en stakkels malayisk urmager fra at blive udplyndret af japanske soldater, som han på stedet stak lussinger, og hvordan han afsløre de en japansk generalmajor, som havde »organiseret«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Australske soldater i japansk krigsfangenskab umiddelbart efter kapitulationen. I sjælden grad bevarede fangerne deres værdighed – og deres humor – under de rædselsvækkende forhold, der fulgte. Mange oplevede ikke freden.

nogle flotte krokodilleskindstasker til familien hjemme. Han lægger ikke skjul på, at alt dette burde have betydet døden for hans meget ærede landsmænd – dog ved skydning – og indberettede dem til hovedkvarteret, hvor »Yamashita personlig foran fronten gav dem en alvorlig overhaling«.

Tsuji gengiver fra en militær instruktionsbog, som det var enhver soldates pligt at kende, følgende kapitel:

ØDELÆG DEN VIRKELIGE FJENDE
– MEN VIS MEDLIDENHED
MOD DEM, SOM ER UDEN SKYLD

Ingen i Japan har i de seneste år kunnet nå frem til en højere uddannelse uden at kunne læse engelsk. Engelsk bliver i udstrakt grad brugt i alle førsteklasses hoteller, i tog og på skibe. Af denne grund er vi kritikløst kommet til at betragte europæere som højerestående og foragte kinesere og folk fra syd.

Dette er som at spytte os selv i øjnene. Husk, at vi japa-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nere, som et af Østens folk, længe er blevet ligestillet med kinesere og indere som en lavere race og behandlet sådan. Vi her i Asien må nu bringe Vestens folk til at forstå, at de må ændre deres arrogante og uopdragne indstilling.

Den nuværende krig er en kamp mellem racer, og vi må fuldføre vort krav på oprejsning uden tanke om skånsel over for europæere, med undtagelse af tyskere og italienere. Men plyndring, forulempelse af kvinder og ubesindigt myrderi eller lemlæstelse af folk, som ikke sætter sig til modværge, i det hele taget enhver handling, som kan besudle Japans ry som et land af moralsk retskaffenhed, kan ikke strengt nok fordømmes. Du må intet gøre, som kan svække din værdighed som soldat i Hans Majestæt Kejserens Armé. Du skal især vise medlidenhed imod gamle og imod kvinder og børn.

Medlidenhed, især mod kvinder . . .

Et medlem af lejrstaben i Mezali ved navn Onondera trak en nittenårig indisk pige ud af hendes telt, voldtog hende, tvang derefter et antal kulier til ligeledes at voldtage hende og skændede hende endelig på forskellige unævnelige måder med brændende bambuspinde. Ifølge et øjenvidne, som aflagde forklaring ved processen mod Onondera, mistede den ulykkelige pige bevidstheden og døde i løbet af natten.

Også dette er et citat, ikke fra Tsuji's bog, men fra Lord Russell of Liverpool's rystende dokumentariske værk *Bushido-Ridderne, En kort beretning om japanske krigsforbrydelser.* (Dansk oversættelse 1965).

Eksemplet er ét af tusinder! Et af tusinder, vidnefaste og dokumenterede, fra processerne mod de japanske krigsforbrydere. Da Den Internationale Militær-Domstol i Tokio i november 1948 afsluttede sit arbejde, skete det med følgende ord fra rettens præsident:

Gennem flere måneder har retten påhørt udtalelser fra vidner, som har aflagt detaillerede beretninger om grusomheder, begået på alle krigsskuepladser, i en så uhyre målestok og samtidig efter et så ensartet mønster, at kun én konklusion er mulig. Enten blev disse grusomheder begået efter hemmelige ordrer, eller også blev de bevidst tolereret af den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

japanske regering eller individuelle medlemmer af denne og af lederne af de væbnede styrker. –

Bushi-do betyder »ridderens vej«. Oprindelig var det et sæt æresregler for den japanske adel, samuraierne. Nu står bushi-do for tapperhed, ærlighed, høflighed, selvbeherskelse og trofasthed – egenskaber, som Tsuji i sin bog fremhæver var strengt pålagt enhver japansk soldat fra menig til general og i høj grad medvirkende til den japanske sejr.

Sådan ser bushi-do ud i teorien. Et vidneudsagn, afgivet for en militærdomstol i det fjerne Østen, fortæller om riddernes praksis:

Efter at være blevet underkastet alle de obligate former for tortur blev de, en efter en, bundet for øjnene, ført et godt stykke bort og derefter beordret til at stå stille. Straks efter hørte ofret lyden af stemmer og marcherende fødder; dernæst fulgte lyden af en deling soldater, som gjorde holdt og blev kommanderet til at lade geværerne – akkurat som en eksekutionspeloton.

En japansk officer trådte så hen til den amerikanske pilot og sagde:

– Vi er Bushido-Ridderne af den Opgående Sols Orden. Vi henretter ikke ved solnedgang, men ved solopgang.

Derpå blev piloten ført tilbage til sin celle, og der fik han besked på, at hvis han ikke gav de ønskede oplysninger før daggry, ville han blive henrettet. –

I Singapore blev 2000 mænd, alle civile europæere og australiere, og 300 kvinder og børn interneret i en lejr ved Changi-fængslet uden for byen. Her levede de bag pigtrådshegn de tre og et halvt år, til krigen sluttede. Mændene opholdt sig i én afdeling, adskilt fra kvinderne og børnene. Ægtefæller fik ikke lov at se hinanden. Pladsen i sovesalene var trang, de hygiejniske forhold uhyggeligt dårlige, sygdomme, undertiden epidemier, hærgede, mange børn døde. Afstraffelser hørte til dagens orden, japanernes opfattelse af lejrreglementet var helt vilkårlig.

Denne lejr ville være blevet min kones og min datters skæbne, hvis de ikke var sluppet bort fra Singapore.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

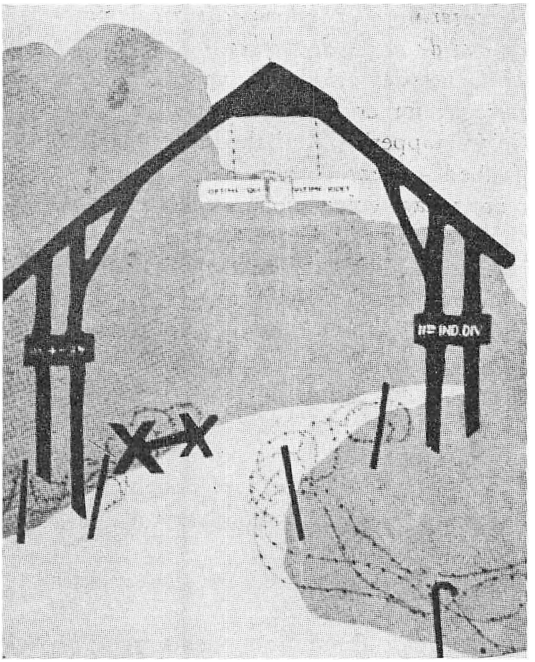

Da britiske fanger i Singapore fik ordre til at opføre en »æresport« i anledning af en japansk generals inspektion, dekorerede de den yderligere med et stort skilt, der bar en latinsk indskrift. Desværre kan den ikke skelnes på denne gengivelse (efter et julekort fra lejren), men der står: OPTIME QUI ULTIME RIDET, »Den ler bedst, som ler sidst«.

Disse civile fanger forbløffede gang på gang japanerne ved deres ukuelige humør og urokkelige britiske selvtillid. De gjorde det allerede den dag, de til fods ankom til lejren.

Guvernøren, sir Shenton Thomas, gik i spidsen, iført sit fineste sæt hvide tropetøj, og da man nåede lejrporten, stemte han i med »*There'll always be an England*«. Syngende af fuld hals marcherede hele skaren ind i lejren uden så meget som at værdige japanerne et blik.

Et par øjenvidner har fortalt Noel Barber om den sidste

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mand, som ankom til lejren. En ung englænder kom travende med hele sin bagage – en flaske whisky – i hånden.

En af vagtposterne ved lejrporten sprang frem og råbte på det baby-engelsk, de fleste japanere efterhånden mestrede:

– *Wine – no, no – forbidden – not in camp!* Vin, nej, nej, forbudt, ikke i lejren!

– All right, svarede englænderen, trak proppen af flasken, satte den for munden og drak den ud! Hvorefter det lykkedes ham at passere vagten, slingrende, men oprejst ...

Nogle civile blev interneret andre steder. Min kone har fortalt om »Win«, som hun rejste sammen med på evakueringsskibet. »Win« var gift med elektroingeniøren Philip Sands, min gode ven og modstander i utallige skakpartier. Han blev af japanerne forfremmet til svinepasser, og da krigen var forbi, var der ikke det, han ikke vidste om grise. Da »Win« og Philip mødtes i England, besluttede de straks, at de ville bort fra vores såkaldte civilisation, helst til verdens ende. Og det kom de – omtrent! De rejste til Tasmanien, øen ved Australiens sydkyst og oprettede en farm. –

Var tilværelsen hård og umenneskelig for de civile internerede, så var den et helvede for de militære fanger. Det er mit indtryk, at japanerne betragtede en mand, der havde overgivet sig, som et individ uden rettigheder af nogen som helst slags.

To store kontingenter af Singapore-fanger blev udtaget til at arbejde på bygningen af Burma–Siam jernbanen, den såkaldte »dødens jernbane«, kendt fra filmen »Broen over floden Kwai«. Den i øvrigt udmærkede film, der på mange måder rammer i plet, hvad angår skildringen af japansk og engelsk mentalitet, giver – naturligvis – et meget afbleget billede af fangernes forhold. På mig virkede den dog så stærkt, at jeg frarådede min kone at se den. Historien i filmen om broen, der bliver sprængt i luften, har dog intet med virkeligheden at gøre.

Banen skulle anlægges over en strækning på cirka halvfjerde hundrede kilometer. Japanske ingeniører anslog, at det ville tage fem-seks år at udføre arbejdet i det vanskelige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

terræn. Så længe kunne militæret ikke vente, og der blev kort og godt givet ordre til, at banen skulle fuldføres i løbet af atten måneder!

Arbejdet blev påbegyndt i november 1942. En del af Singapore-fangerne blev transporteret til arbejdsstedet ad søvejen, andre blev kørt i godsvogne til en lille bjergstation Ban Pong. De måtte sidde i vognene med korslagte ben, så tæt sammen at de ikke kunne røre sig, endsige ligge ned, og sådan måtte de sidde i fire fulde døgn. Det sidste døgn fik de overhovedet ingen mad, de tre foregående havde de kun fået en tynd grøntsagsstuvning.

Fra Ban Pong måtte de tilbagelægge godt trehundrede kilometer til fods i løbet af to og en halv uge. Turen gik ad livsfarlige junglestier i bjergrigt terræn, og selv raske mænd kunne have haft svært ved at klare denne præstation. Mange af disse fanger var syge, alle var afkræftede og underernærede. Ydermere var man inde i monsuntiden. Turen blev gennemført som dagsmarcher i uafbrudt regn og i et eneste pløre og ælte.

De raske måtte bære de syge. Omkring 2000 var ude af stand til at gå. De, som blev for medtagne til at holde tempoet, blev pryglet af vagterne, til de stavrede videre – drevet som kvæg.

Forplejningen i lejren bestod hovedsagelig af udvandet, kogt ris, næsten aldrig kød eller grøntsager. Fangerne spiste blade og græs. Kødmangelen drev dem efterhånden til at fortære hunde, katte, rotter og til tider endog de indvolde af svin, som blev kasseret af japanerne, hvis rationer hele tiden var fuldt tilstrækkelige.

Hytterne, hvori fangerne boede, var af bambus. I regntiden lå der et femten centimeter dybt lag mudder overalt i lejren, både udenfor og inde i hytterne.

I begyndelsen af 1943 blev der givet ordre til, at arbejdet skulle forceres. Fra maj til oktober 1943 regnede det så godt som uophørligt. Fangerne havde næsten intet tøj og nåede sjældent at blive tørre. De arbejdede nu fra klokken fem eller seks om morgenen til midnat. De blev stadig mere og mere afkræftede. For at få tempoet op blev de pryglet med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med udtryksløse ansigter holder japanske soldater vagt, mens krigsfanger reparerer et jernbanespor.

bambusstokke eller riffelkolber. Mange døde af disse mishandlinger. De syge fik som regel lov at ligge længe uden tilsyn. Der var kun få læger i lejren.

Et af kontingenterne fra Singapore var på 3663 mand. 1060 af dem døde i denne periode.

Foruden de militære fanger arbejdede en styrke på cirka 150.000 kulier på banen, burmanere, tamils, javanesere, malayer og kinesere. Mindst 60.000 af disse omkom.

Blev kulierne syge, blev de anbragt i »dødshuse«, hvor de blev overladt til sig selv. Men dødshusene var ikke store nok. Ved militærdomstolen i Singapore i oktober 1946 blev det dokumenteret, at kulier, som endnu levede, blev fjernet fra dødshusene og uden videre kastet i massegrave.

For disciplinære forseelser blev fangerne enten henrettet eller straffet ved, nøgne, at stå i solen op til tre dage i træk, undertiden med en tung træblok eller en sten på hovedet. Kuliernes kvinder og børn blev bundet sammen og stillet ud i solen i timevis. Mange af kulierne blev, uanset køn, udsat for obskøne mishandlinger. Ved en af lejrcheferne, major

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

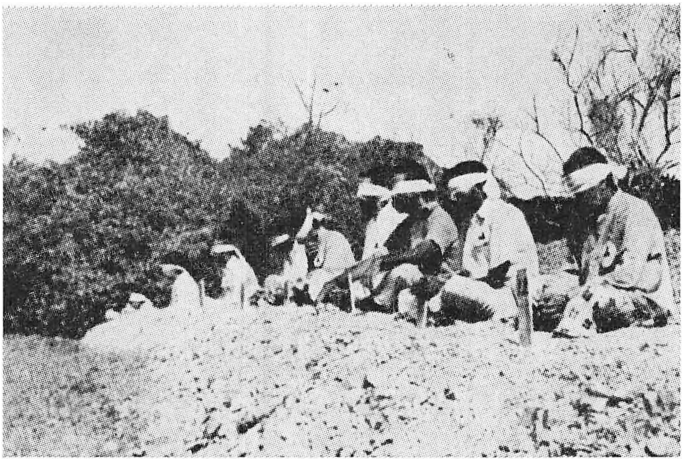

Ved den japanske krigsforbryderproces efter krigen fremkom en strøm af rystende materiale, både i form af øjenvidneberetninger og af fotografier, taget af japanerne selv. På dette billede ses en række sikh-soldater – regulære krigsfanger – opstillet som levende skydeskiver for japanerne. Foran hver står »skiven«s nummer, og på brystet af hver mand er anbragt et mærke, som viser hvor hjertet sidder. De der ikke blev dræbt straks, fik nådestødet med bajonetten. Også dette findes fotografisk dokumenteret.

Kudo's natlige drikkegilder, blev unge tamilkvinder tvunget til at danse nøgne for gæsterne, som derefter voldtog dem.

Af 46.000 allierede militære fanger, som arbejdede på banen, døde 16.000. Hos de overlevende var vægttabet gennemsnitlig 35 kilo pr. mand. Alle var mere eller mindre mærket for resten af deres liv.

Hvad her er fortalt om »dødens jernbane«, er kortfattede uddrag af Lord Russells beretning. Selv kender jeg en af de overlevende, en dansk *volunteer* fra Singapore, som jeg har haft lejlighed til at møde adskillige gange. I mange år var han plaget af junglesår, som ikke ville læges, og af mareridt. Han har fortalt mig eksempler på de japanske fangevogteres bestialitet, som Lord Russell har udeladt i sin bog, fordi de kun kan gengives i en domstols protokoller. En del af bevismaterialet er bilagt fotografier, dels billeder, som ja-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

panerne har moret sig med at tage af deres ofre, dels billeder af fanger efter befrielsen, menneskevrag efter mishandlinger og tropesygdomme. –

Hvad *min* lod var blevet i japansk fangenskab, kan jeg ikke vide. Jeg ved lidt om, hvad jeg blev sparet for.

Et sidste spørgsmål trænger sig på. Hvad var årsagen til »den største katastrofe i historien for de britiske våben«? Den katastrofe, som kom til at betyde så grænseløse lidelser for tusinder og atter tusinder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

20

HVORDAN MAN ANVENDER SNESKO ...

Myten om Singapores magt var opbygget af bluff og propaganda. Det varede nogle år, før jeg kom til den erkendelse. Soldaten i krig er som en hest med skyklapper. Villigt går han frem eller tilbage, som ordren lyder. Men han ser kun det, der sker lige foran ham. Overblikket har kun de, der har fat i tøjlerne. Undertiden er det ikke engang sådan.

»*Nederlag råber højt på en forklaring, hvorimod medgang ligesom kærlighed skjuler en mangfoldighed af synder!*«

Disse ord af den amerikanske admiral og forsker af søkrigshistorie A. T. Mahan er anbragt som motto for værket »*The War Against Japan*«, »Krigen mod Japan«. Det er et kæmpeværk i fem digre bind, udgivet i London 1957 af *Her Majesty's Stationery Office,* »Statens officielle Trykkeri«, det, der blev bombet af tyskerne, og hvor jeg hentede de uundværlige skemaer og formularer på det oprettede nødkontor.

Værkets første bind hedder »*The Loss of Singapore*«, »Tabet af Singapore«. Det er skrevet af generalmajor S. Woodburn Kirby med bistand af adskillige militære eksperter fra krigen i det fjerne Østen. Det er på 568 tættrykte sider, indeholder et utal af kort, tabeller, statistikker og minutiøse beskrivelser af slagene i Malaya, næsten minut for minut, alt baseret på officielle dokumenter fra hærens arkiver.

Skal man med få ord udtrykke forfatternes konklusion om årsagerne til katastrofen i Singapore, må det blive disse: Ulykkens sæd var sået, længe før det første skud var løsnet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

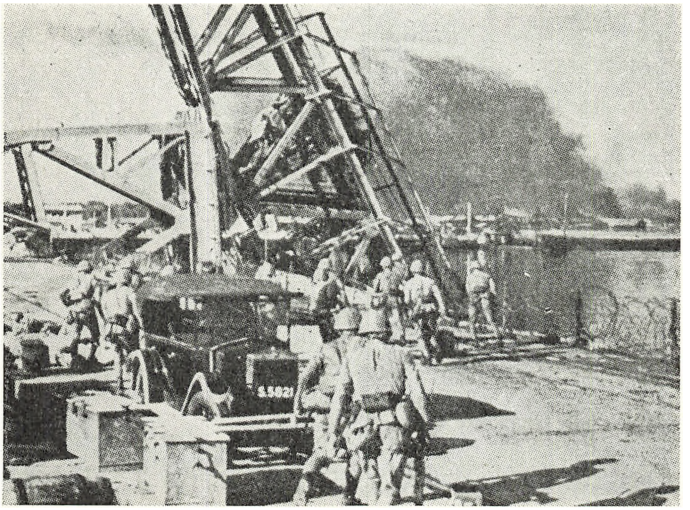

Japanerne slutter grebet om Naval Base. Før deres tilbagetrækning ødelagde forsvarerne alle anlæg og installationer.

Singapores uovervindelighed var en frase, skabt af den engelske propaganda. Vi i Singapore troede på den, Englands allierede troede på den, kun japanerne tillod sig at tvivle.

Forbenede embedsmænd og politikere i London og rivalisering og splid mellem land-, sø- og luftstridskræfterne – meningsløse kompetencestridigheder – havde i årene før krigens udbrud hindret opbygningen af et blot nødtørftigt forsvar i Malaya. Og i Singapore levede alle sorgløst i troen på, at *Naval Base* var som et pindsvin, der strittede af våben. Den var i virkeligheden kun et værksted.

Selv da krigen nærmede sig, troede politikerne, at de kunne klare sig med bluff. Det hedder i »*The Loss of Singapore*«:

»Afsendelsen af *Prince of Wales* og *Repulse* var et politisk træk, som admiralitetet modstræbende accepterede ... man (politikerne) håbede, at tilstedeværelsen af de to skibe ville have virket afskrækkende på japanernes aggressive planer. *Det var et bluff, og dette bluff blev gennemskuet*«. (Fremhævelsen er min. A.N.).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Blandt de beskedne forsvars-forberedelser, der blev truffet på selve Singapore-øen, var gravning af skyttehuller, som i denne gummiplantage.

I andre engelske værker rettes hårde angreb imod general Percival, som påstås at have modsat sig en lang række forsvarsforanstaltninger, som eksperter i den elvte time foreslog – og modsat sig dem med den fantastiske motivering, at »det ville have en dårlig indflydelse på såvel civilbefolkningens som troppernes moral«!

I »*The Loss of Singapore*« hedder det, at Percival var hæmmet af den vedtagne opfattelse, at krig med Japan var usandsynlig, og at han økonomisk var bundet på hænder og fødder af administrationen i London – »ingen øverstbefalende kunne have udrettet meget i denne periode«. –

Har man brug for tal og enkeltheder om militære operationer, er »*The War Against Japan*« en guldgrube. Den usminkede sandhed om Singapores tragedie, udtrykt i klare, levende ord, finder man et andet sted: hos den englænder, jeg beundrer højst af alle, Winston Churchill.

I fjerde bind af »Den anden Verdenskrig« (København 1951) siger han:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

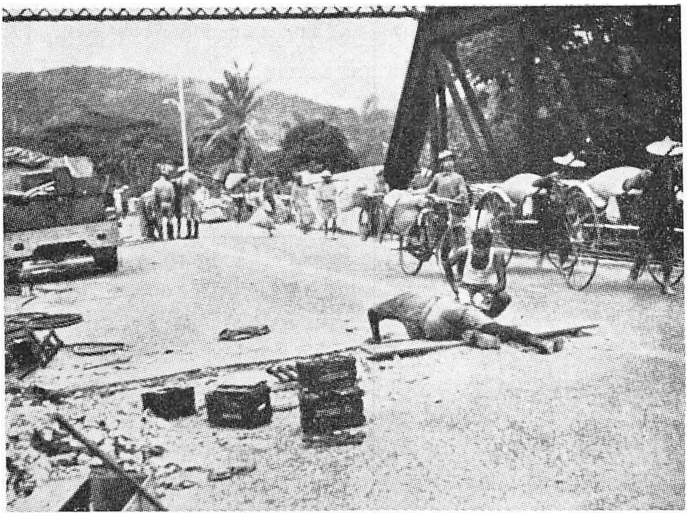

Et stort antal broer i hele Malaya blev ødelagt for at sinke japanernes fremrykning. Her er sappers i færd med at forberede sprængning af en bro i det sydlige Johore.

»Det kan i hvert fald diskuteres, om ikke det ville have været bedre fra først af at koncentrere hele vor styrke til Singapore-øens forsvar og overladt det til lette, mobile styrker at forhale japanernes fremrykning ned ad Malaccahalvøen. De stedlige chefers plan, som jeg havde billiget, var at udkæmpe slaget om Singapore i Johore, men at forhale fjendens ankomst dertil så meget som muligt. Modstanden på fastlandet kom til at forme sig som et stadigt tilbagetog med voldsomme arrieregardekampe og hårdnakket forsvar af nøglestillinger. Den måde, hvorpå disse kampe førtes, tjener i allerhøjeste grad de pågældende tropper og chefer til ære. Men kampene opslugte næsten alle forstærkninger stykkevis, efterhånden som de ankom. Fjenden havde alle fordele på sin side. Han havde før krigen foretaget en minutiøs udforskning af terrænet og forholdene. Han havde udarbejdet kort i stor målestok, og der var organiseret hemmelig infiltration, endog i en sådan grad, at der var etableret skjulte lagre af cykler til japanske cykletropper.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En anden afgørende kendsgerning var japanernes herredømme i luften, som skyldtes vor bitre nød andetsteds, og for hvilken de stedlige chefer på ingen måde kunne være ansvarlige.«

Et par sider senere lyder helt andre toner. Den 16. januar 1942 sendte general Wavell følgende telegram til Churchill:

»Da jeg fornylig var i Singapore, drøftede jeg øens forsvar, og jeg har anmodet om detaillerede planer. Indtil for ganske nylig var alle planer baseret på, at man skulle afslå angreb fra søsiden og opholde landværts angreb i Johore eller længere nordpå, og der var kun gjort lidet eller intet for at anlægge forsvarsværker på nordsiden af øen til hindring af passage over Johore-Sundet, omend der var truffet forberedelser til at sprænge dæmningen. De sværeste fæstningskanoner har skudfelt hele vejen rundt, men deres flade baner gør dem uegnede til kontrabatteriskydning. Kan afgjort ikke garantere at beherske fjendtlige belejringsbatterier med dem. Forsyningssituationen er tilfredsstillende. Har alle-

En af de talrige jernbanebroer, som briterne selv sprængte i luften under tilbagetoget gennem Malacca-halvøen. Trods alle hindringer lykkedes det dog japanerne at gennemføre felttoget hurtigere end beregnet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

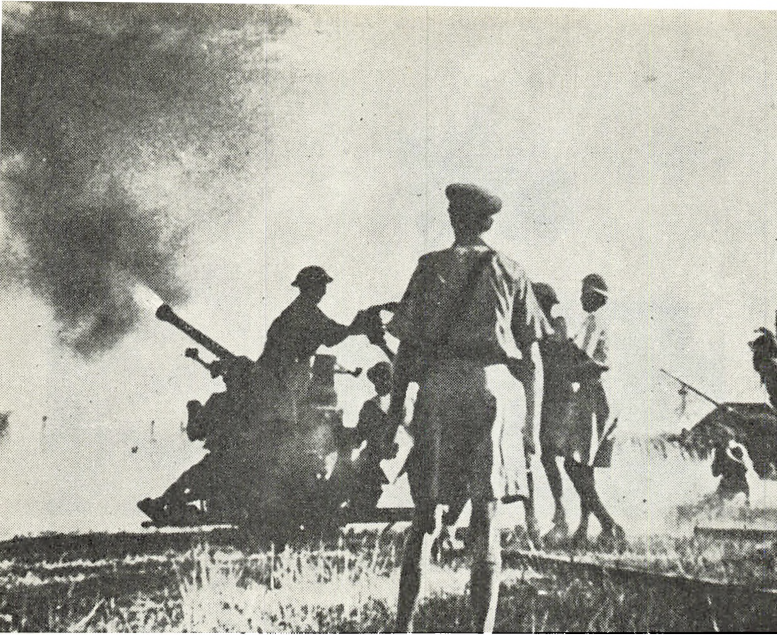

Uden jagerfly var briterne henvist til antiluftskyts alene som værn imod japanernes luftangreb. Her giver et batteri svenskfabrikerede Bofors-kanoner ild i et sted i Malaya.

rede beordret evakuering af visse RAF-afdelinger og depoter til Sumatra og Java for at undgå overfyldning. Vil telegrafere yderligere, når jeg har modtaget detaillerede planer. Meget vil afhænge af situationen i luften«.

Churchill skriver:

»Det var med en følelse af den allersmerteligste overraskelse, at jeg den 19. januar om formiddagen læste dette telegram. Der eksisterede altså ingen permanente befæstninger til at dække flådebasen og byens landværts side! Der var endog, hvad der var endnu mere forbløffende, ikke siden krigens begyndelse og navnlig ikke siden japanernes besættelse af Indokina af nogen af de skiftende kommandanter truffet nævneværdige forholdsregler til anlæg af feltbefæstninger. Ingen havde så meget som nævnt den kendsgerning, at sådanne befæstninger slet ikke eksisterede.

Alt, hvad jeg har set til eller læst om krig, har givet mig den overbevisning, at med nutidens ildkraft vil nogle ugers

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Japanske tropper erobrer Selatar-flyvepladsen på Singapore-øen. I baggrunden vraget af en britisk maskine, der aldrig kom i luften.

arbejde være tilstrækkeligt til at skabe stærke feltbefæstninger og samtidig kanalisere fjendens angrebsfront ved hjælp af minespærringer og andre hindringer. Dertil kom, at det overhovedet aldrig havde strejfet mine tanker, at der ikke eksisterede en kreds af detacherede, permanente forter, som dækkede denne betydningsfulde fæstning i ryggen. Jeg begriber ikke, hvordan det er gået til, at jeg ikke vidste dette. Men ingen af officererne på stedet og ingen af mine sagkyndige rådgivere hjemme synes at have gjort sig denne forfærdende mangel klart ... og jeg så for mig det uhyggelige syn af den næsten forsvarsløse ø og de trætte om ikke ligefrem udmattede tropper, som trak sig tilbage til den. Jeg skriver ikke dette for på nogen måde at undskylde mig selv. Jeg burde have vidst besked. Mine rådgivere burde have vidst besked og holdt mig orienteret. Jeg burde have spurgt. Når jeg blandt de tusinder af andre spørgsmål, som jeg stillede, ikke også stillede netop dette spørgsmål, var det, fordi den mulighed, at Singapore ikke havde noget landværts forsvar, var mig lige så utænkelig, som at man skulle finde på at søsætte et slagskib uden bund. Jeg kender alle de forskellige forklaringer, der er givet på denne fadæse: At tropperne var optaget af uddannelse eller af at bygge feltbefæstninger i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nord-Malacca. Mangel på civil arbejdskraft. Sparebestræbelser før krigen og krigsministeriets centraliserede styre. Og det, at hærens opgave var at beskytte flådebasen, som lå på øens nordkyst, hvorfor det var dens pligt at kæmpe *foran* denne kyst, ikke *på* den. Men jeg kan ikke tage disse forklaringer gyldige. Der burde have været anlagt forsvarsværker.«

Churchill modtog stadig nye, nedslående indberetninger fra Singapore. Den 21. januar 1942 sendte han det, der kaldtes »stabschefernes udvalg« et memorandum, som han bad dem tage under hurtig overvejelse. Han foreslog heri, at alle militære anlæg i Singapore skulle sprænges i luften og øen og byen opgives uden kamp!

Australiens repræsentant, sir Earle Page, deltog ikke i stabschefernes møde. Men på en eller anden måde fik han fat i et eksemplar af det omtalte memorandum, hvilket resulterede i, at Churchill den 24. janlar 1942 modtog et telegram fra Australiens premierminister, Curtin, hvori det blandt andet hed:

»... Page har indberettet, at forsvarsudvalget har drøftet rømning af Malacca og Singapore. Efter alle de tilsagn, der er givet os, ville rømningen af Singapore både her og andetsteds blive betragtet som et utilgiveligt forræderi. Singapore er en central fæstning i hele imperie-systemet ... vi havde forstået, at fæstningen ville blive gjort uovervindelig ...«

Det ville ikke være rigtigt, skriver Churchill, at sige, at telegrammet fra Curtin blev afgørende for fortsat kamp i Malaya. Men Churchill lægger ikke skjul på, at kampen blev ført videre af prestigemæssige grunde. »Det var uhyggeligt at forestille sig, hvordan et sådant britisk »alle mand fra borde« ville virke overalt i verden ... Men der er ingen tvivl om, hvad en rent militær beslutning burde være gået ud på.«

Dermed var Singapore som et offerlam dømt til slagtebænken. Offeret skulle ydes, ikke for fjendens skyld, men for vore venners! –

I den tidligere nævnte bog »*Singapore: The Japanese Version*«, skriver oberst Masanobu Tsuji:

»Jeg begyndte at gå ned ad højen, da jeg blev kaldt til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bage. Der var en ophidset stemme i telefonen. Jeg tog røret og sagde:

– Hvad drejer det sig om – er det noget vigtigt på denne tid af dagen?

Med dirrende stemme svarede min gode ven, stabsofficer Hayashi:

– Fjenden har kapituleret ... *har kapituleret!!*

Jeg tabte røret. Det flimrede forbi – som en film: 70 dages kamp – Keppel Barracks med kamp til døden – det blodige slag ved Jitra ...

Hvor ville fædrelandets hjerte skælve af stolthed, når denne nyhed nåede hjem over radioen. Det var som en drøm. For kort tid siden havde jeg deltaget i en kamp på liv og død. Måske *er* det kun en drøm? Jeg kneb mig hårdt i låret. Nej – jeg var vågen og ved mine sansers fulde brug. Det var ingen drøm. Så hørte jeg ude fra frontlinjen ophidsede stemmer. Et eller andet sted var der én, som begyndte at synge. Lidt efter lød nationalhymnen *Kimi Ga Yo,* som en brusende bølge over slagmarken ...

Da vi begyndte planlægningen af Malaya-felttoget, havde jeg givet guderne det løfte at afstå fra vin og tobak, indtil mit højeste ønske var gået i opfyldelse. Nu var det sket, i dette øjeblik. Nu skulle en flaske tømmes til bunden! Efter første mundfuld smagte vinen bittert i min mund. Jeg var kommet til at tænke på familierne derhjemme, familierne til dem, der var døde ...«

Det er forståeligt, at netop Tsuji var overrasket over kapitulationen. Det var ham, som havde planlagt felttoget, og han havde beregnet det til 100 dage – det tog en måned mindre. Japanerne havde indsat 60.000 soldater, briterne disponerede over omtrent det dobbelte antal. Dengang regnede man med, at en angribers styrke skulle være tre gange forsvarets. Men i luften havde japanerne efter krigens allerførste fase det absolutte herredømme.

Tsuji foræller, at Yamashita og staben under hele felttoget

Japanske soldater jubler over meddelelsen om Singapores overgivelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kun havde ét virkeligt alvorligt problem, som gav dem hovedpine: Hvad ville der ske, hvis englænderne i rette øjeblik ledede kæmpelageret af olie fra *Naval Base* ud i Johorestrædet – og satte hele strædet i brand ved at antænde olien?

Problemet blev ikke aktuelt. Olien fik lov at forsvinde i sorte røgskyer.

I »*Singapore: The Japanese Version*« er aftrykt den fulde ordlyd af en hel lille bog på 55 sider, som blev uddelt til de 40.000 japanske soldater, som udgjorde de første tropper i Malaya. Bogen har titlen »*Læs dette – og krigen kan vindes*«. Den er et forbavsende eksempel på japanernes minutiøse planlægning af felttoget. Nogle kapiteloverskrifter vil give et indtryk af indholdet:

Hundrede millioner asiater bliver tyranniseret af tre hundrede tusinde hvide.

De indfødte skal behandles venligt – men forvent ikke for meget af dem.

Respekter de indfødtes skikke.

Vær stærk, vis god opførsel og selvkontrol.

Du kan dø i slaget – men dø ikke af sygdom.

Bevar vore hemmeligheder.

Om midler mod søsyge.

Vær venlig imod heste.

En lille uforsigtighed kan forvolde stor skade.

Sørg for at sove godt og spise godt.

Hvordan man hviler sig.

Pas på i troperne – der kan være koldt om morgenen.

Om opførsel ved templer og moskeer.

Forholdsregler mod moskitoer, farlige dyr og giftige slanger.

Om kamp i stærk varme.

Er din cykel i orden?

En dråbe benzin er en dråbe blod.

Pas på dug på kikkerter.

Hvordan man desinficerer vand.

Hvilke frugter kan man spise?

Hvordan undgås malaria og solstik?

Osv., osv., osv. . . .

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til hver overskrift hører en forklaring. Det mest forbavsende kapitel turde vel være:

Hvordan man anvender snesko.

Men i virkeligheden er det en genial idé. Kapitlet beskriver udførligt, hvordan man kan bevæge sig over rismarker og andre sumpede områder ved hjælp af snesko, når man flytter benene i en ganske bestemt rytme.

Tsuji fortæller naturligvis også eksempler på sine soldaters tapperhed. Hvordan hårdt sårede kæmper videre. Hvordan en ung, døende soldat hvisker til ham: – Tilgiv mig, min oberst, at jeg går forud . . .

I tørre tal så den japanske sejr således ud:

Cirka 100.000 mand blev krigsfanger, heraf var omkring halvdelen hvide soldater.

Japanerne overtog ved kapitulationen: ca. 740 kanoner, over 2500 maskingeværer, omkring 65.000 rifler og andre mindre våben, ca. 1000 lokomotiver og jernbanevogne, 200 panservogne, 10 flyvemaskiner og adskillige tusinde automobiler og andre motoriserede køretøjer.

Den japanske hær mistede i slaget om Malaya *og* Singapore 3507 officerer og menige. 6150 officerer og menige blev såret. De britiske tab, hvad angår dræbte og sårede, var omkring tre gange så store. –

Tsuji udtrykker stor beundring for Churchill, ja, hævder endog, at den britiske premierminister undertiden viste glimt af »den rette Zen-buddhistiske ånd«. Men han slutter sin bog med et lille spark.

Det bind af »Den Anden Verdenskrig«, hvorfra der til dette kapitel er hentet citater, kaldte Churchill *Vendepunktet* – »i det første halve år af denne beretning gik alting dårligt – i det sidste halve år gik alting godt.«

Tsuji siger: »I krigen blev vi til sidst smerteligt slået. Men – som ved trylleri – har Indien, Pakistan, Ceylon, Burma, Hollandsk Ostindien og Philippinerne, det ene land efter det andet, fået deres selvstændighed. Den svækkelse, vi havde bibragt Singapore, kom i sandhed til at betyde et vendepunkt – for Asiens folk.«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

EFTERSKRIFT

I august 1947 befandt jeg mig i København. Forlængst var jeg afmønstret fra *The Buffs,* jeg skulle til at starte tilværelsen på ny. Jeg havde mistet alt, hvad jeg ejede, bil, hus, forretning. Men det betød jo egentlig så lidt, når jeg tænkte på, hvad jeg var blevet sparet for, og jeg havde min kone og min datter hos mig.

I England havde jeg i skaktidsskriftet »Chess« læst en annonce fra en postordreforretning, som handlede med skakbrikker, brætter, bøger og blade. Den kom jeg pludselig i tanke om, en dag jeg spekulerede på, hvad man skal give sig til i en alder af 46 år. Dér var ideen!

Men jeg ville have en rigtig butik. Den fandt jeg, og den 16. august 1947 åbnede »Skakhuset« i Studiestræde. I dag er det en af de meget få forretninger af den slags i hele verden. Den har skaffet mig kunder – og venner – i mange lande overalt på jorden. Den spændende jagt på gamle, sjældne skakbøger fylder min tid, og det er en stor fryd at kunne meddele en samler, at nu har jeg endelig fået fat i lige den bog, han har drømt om hele sit liv!

Men – i ledige stunder går tankerne ofte til min fjerne, grønne ø. Og min drøm er engang igen at sidde under palmerne med min Singapore-Gin-Sling. Ikke for at mindes en tid, som aldrig kommer igen. Men for, styrket af min »ildslukker«, at kunne gå ud og opleve det nye, travle, levende samfund, som trods alt stadig er – Singapore.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

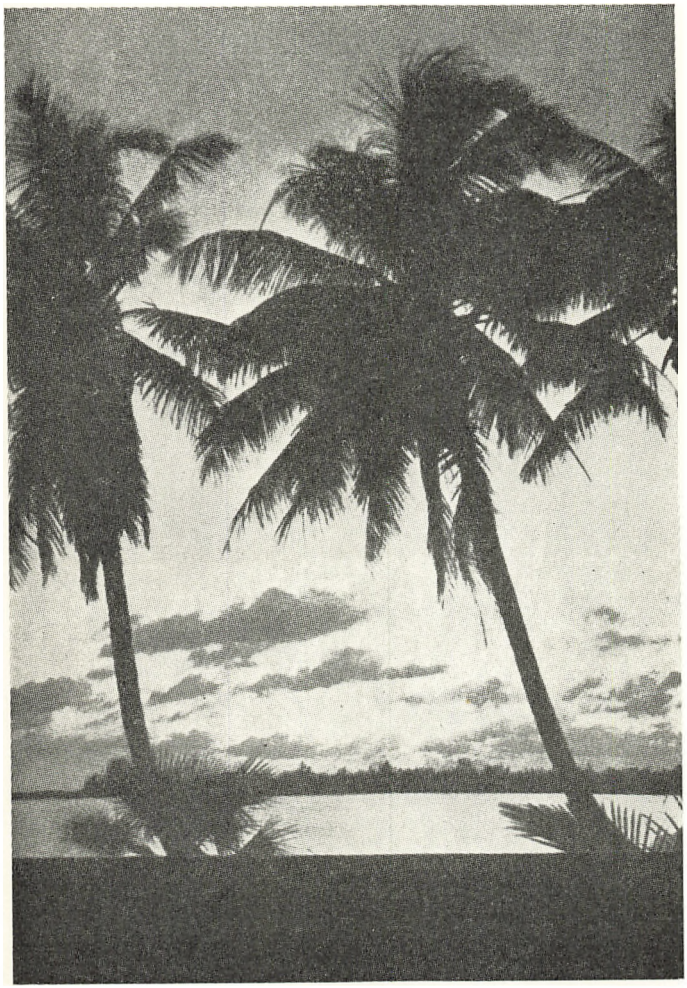

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

KILDER TIL BILLEDSTOFFET

American Lloyd Agency Ltd., Singapore, side 61
Kenneth Attiwell: *The Singapore Story,* London 1959, side 86, 205
Australian War Memorial, side 114, 115, 207
Palle Bloch fot., side 68
F. Spencer Chapman: *The Jungle is Neutral,* London 1950, side 37, 145, 155
Katinka Fox: *Singapore – City of the Lion,* Singapore 1960, side 63
C. A. Gibson-Hill: *Singapore,* Singapore 1948, side 47, 57, 59, 62, 91, 134
Peter Juul fot., side 67
Malayan Signs Press, side 237
Ian Morrison: *Malayan Postscript,* London u. å., side 73, 79, 82, 105, 173, 226, 227
Albert Neess, side 17, 21, 30, 31, 40, 49, 69, 70, 109, 177, 178, 181
New York Zoological Society, side 45
Nordisk Pressefoto, side 101, 221, 228, 229, 232
Politikens Presse Foto, side 87, 108, 171, 175, 189, 197, 215
Politikens Reklame Foto, side 6, 183, 203
Lord Russell: *Bushido-Ridderne,* København, side 218, 222
Singapore Photo Co., side 51
The Straits Times Annual, 1954, side 58
» » » » , 1955, » 27, 43, 52, 53
» » » » , 1963, » 54–55
» » » » , 1966, » 153

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Traveller's Official Information Bureau, Java, side 159, 161
Masanobu Tsuji: *Singapore, The Japanese Version,* Sydney 1960, side 8, 89, 93, 102, 103, 115, 116, 121, 129, 150, 209, 211, 212, 225, 230
United Plantations Ltd., København, side 25, 35, 38, 39
The War Against Japan, I: Singapore, London 1957, side 119

Samtlige landkort er tegnet af *Arne Gaarn Bak.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

POLITIKENS FORLAG

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK